Akseli Rauanheimo

KANADAN-KIRJA

KANADAN-KIRJA

KANADAN-KIRJA

KIRJOITTANUT

AKSELI RAUANHEIMO

195 SYVÄPAINOKUVAA
JA KARTTA

PORVOO
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

WERNER
SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA
PORVOOSSA
1930

KANADAN-KIRJAN TARKOITUS.

Valtameren takaisista maista ovat Yhdysvallat olleet Euroopan ja myös Suomen lähimmässä näköpiirissä. Silloin kuin tämä suuri ja rikaspohjainen maa oli yhtä harvaan asuttu kuin Kanada nykyjään, riensi sinne Euroopasta kansaa käyttämään hyväksi maan antimia. Siirtolaiset loivat siellä itselleen tulevaisuuden, loistavan tai vähemmän loistavan, sikäli kuin heidän kykynsä, sen kansan luonne, josta polveutuivat, sekä yleiset olosuhteet sallivat. Lukuunottamatta 1600-luvulla tapahtunutta suomalaista siirtolaisuutta, joka vähälukuisuutensa vuoksi hukkui englantilaisuuden mereen, syntyi meikäläinen siirtolaisuus sinne verraten myöhään. Mahdollisuudet eivät silloin enää olleet yhtä hyvät kuin aikaisemmin tulleille. Kun suomalaisia alkoi sinne huomattavammin muuttaa 1890-luvun alussa, oli Yhdysvaltain väkiluku jo 63 miljoonaa, joten parhaimmat tilaisuudet oli vallattu. Ja kun meikäläiset ovat hitaita perehtymään oloihin sekä varsinkin kieleen, kului vielä pitkä aika, ennenkuin heitä voitiin katsoa tasavertaisiksi kilpailijoiksi mahdollisuuksien hyväksikäyttämisessä. Tämä on yhtenä tärkeänä syynä siihen, että suomalaiset eivät vieläkään ole Yhdysvalloissa huomattavammassa määrässä nousseet palkkatyöläistä tai tavallista maanviljelijää korkeammalle tasolle. Voi siihen olla syytä kansallisessa luonteessammekin, mutta tosiasia on, että toiset, aikaisemmin tulleet, olivat edullisemmassa asemassa. Henkilön, joka ei osannut kieltä eikä tuntenut oloja, oli vaikea työntyä niiden toisten edelle tai tasallekaan, jotka olivat jo alkuvaikeutensa voittaneet ja jotka voivat sekä halusivat tukea omaa kansallisuuttaan. Suomalaiset ovat kyllä osoittaneet Yhdysvalloissa ruumiillista etevämmyyttään ja sitkeyttään, mutta se on taannut heille vain

tunnustetun tilan raskaassa työssä sekä korven raivaamisessa viljelykselle, missä tuskin on suomalaisen vertaista. Suomalaisten toinen polvi, joka jo on saanut kouluissa kilpailla toisten kansallisuuksien rinnalla, on kyllä osoittanut henkistäkin etevämmyyttään aivan merkittävässä määrässä, mutta sen saavuttamat tulokset elämän taistelussa ovat vasta tulevaisuuden nähtävinä. Eikä heilläkään ole tasavertaista mahdollisuutta niiden rinnalla, joiden taloudellinen ja yleissivistyksellinen pohja varsinaisina amerikkalaisina on varmempi sekä vanhempi.

Kanada on nyt siinä asemassa kuin Yhdysvallat olivat vuonna 1820. Silloin oli Yhdysvaltain väkiluku sama kuin nykyjään Kanadan. Maat ovat suunnilleen yhtä suuret — Kanada pinta-alaltaan vähän suurempikin. Luonto on kyllä Kanadassa kovempi. Sen pohjoiset osat eivät sovellu maanviljelykseen, mutta muuten luonnonrikkaudet ovat Kanadassa vähintään yhtä suuret kuin eteläisellä naapurilla. Kanada on aavistamattomien mahdollisuuksien maa. Sen pinta-ala on noin kolmekymmentä kertaa suurempi kuin Suomen, mutta väkiluku ei edes kolmea kertaa suurempi. Kanadalla on nyt samat tilaisuudet kuin Yhdysvalloilla oli sata vuotta sitten. Siellä ei vielä pitkiin aikoihin olla toistensa tiellä eikä kilpailu ole samanvertainen kuin muissa tiheämmin asutuissa maissa. Määrätietoisesti ja sitkeästi eteenpäin pyrkivälle nuorelle miehelle — tai naiselle — tuskin on maapallolla mitään toista tähän verrattavaa.

Suomalaiselle siirtolaiselle on Kanadan ilmanala sopivampi kuin troopillisten maitten, joihin myös on viime aikoina kansalaisiamme alkanut siirtyä. Olkoon niin, että eteläisissä maissa on luonto antoisampi, mutta kuuma ilmanala vaikuttaa pohjoismaalaiseen herpaisevasti. Hän ei ole siellä yhtä työkuntoinen eikä yhtä työintoinen kuin kylmässä ja hänen tottumuksilleen sopivammassa ilmanalassa. Niistä maista, joihin suomalainen siirtolaisuus kulkeutuu, vastaa Kanadan ilmanala lähinnä Suomea. Talvet ovat siellä tosin, paitsi äärimmäisessä lännessä, jonkin verran kylmemmät kuin Suomessa ja kesät lämpimämmät, mutta yleensä ovat kesän ja talven vaihtelut jotakuinkin saman-

laiset. Sen sijaan eteläeurooppalaisille on Kanada liian kylmä. Suomalainen on heihin nähden edullisemmassa asemassa.

Lisäksi vastaa Kanada suomalaiselle lähinnä Yhdysvaltoja, jonne hän siirtolaiseksi aikoessaan lähinnä pyrkii. Kun hän ei sinne pääse, on tarjona Kanada, mihin englantilainen yhteiskunnallinen järjestelmä ja kieli ovat luoneet leimansa samoin kuin Yhdysvaltoihin.

Moni kyllä kuvittelee »Amerikkaa», joksi on totuttu vain Yhdysvallat lukemaan, ainoaksi laatuaan. Ja tosiasia on, että erinäisillä aloilla, ei kuitenkaan kaikilla, ovat työpalkat siellä paremmat ja työnsaanti helpompi, mutta »Amerikka» on jo niin täysi, että paremman itsenäisen aseman saaminen on siellä kilpailun takia vaikeampi kuin Kanadassa. Turhaa on puhe siitä, että Yhdysvalloissa muka aseman luominen on tasavertainen ja että siellä kukin voi kykynsä nojalla yhtä helposti kohota kuinka korkealle tahansa. Siirtolainen on epäilemättä heikommassa asemassa, ei ainoastaan ensimmäisessä, vaan toisessa ja seuraavissakin polvissa. »Amerikka» on hyvin rahavaltainen maa. Kenellä ei ole runsaasti varoja, häneltä on etusijat suljettu, vaikkapa kykyäkin olisi.

Raha merkitsee paljon Kanadassakin, mutta tämän maan rikkaudet ovat vielä suureksi osaksi maan uumenissa, josta ne ovat tavallisten ihmisten saavutettavissa, kun he vain määrätietoisesti ponnistelevat ja ovat pystyviä sekä »onnellisia». Suuri osa Kanadan nykyisiä johtavia valtiomiehiä ja rahamiehiä on itse siirtolaisina maahan tullut, ja yhä vielä niitä mahdollisuuksia on melkein rajattomasti, kunhan vain asianomaisella itsellään on kuntoa, »onnea» ja horjumatonta pyrkimystä päämääräänsä.

Tämän ovat suomalaiset, jotka haluavat yrittää siirtolaisina valtamerentakaisissa maissa, käsittäneet, ehkä vaistomaisesti, koska heistä verrattomasti enin osa sinne matkustaa. Valitettavasti täytyy kuitenkin sanoa, että useimmat, jotka Kanadaan lähtevät, tuntevat pettyneensä. Maa ei vastaakaan heidän odotuksiansa. Kanada on osoittautunut kovaksi maaksi, jossa toimeentulo, puhumattakaan säästöjen tekemisestä, on sangen

vaikeasti hankittavissa. Yhtenä syynä on kieltämättä se, että uusi maa ei ole yhtä hyvin varustautunut kuin vanha Amerikka ottamaan siirtolaisia vastaan. Hallituksen toimesta ei siirtolaisten, paitsi brittiläisten, vastaanotto ole kyllin hyvin järjestetty. Siirtolaisten toimittaminen työansioille on puutteellista, heidän suojelemisensa väärinkäytöksiltä tunnottomia työnantajia vastaan sekä heidän hoitamisensa sairauksien y. m. vahinkojen sattuessa aivan alkeellista.

Mutta kuitenkin suurin syy siirtolaisten epäonnistumiseen, heidän kärsimyksiinsä ainakin alkuaikoina on heissä itsessään. On paljon seikkailunhalusta tai muuten lähteneitä, sellaisia, joilla ei ole menestymisen mahdollisuuksia missään maassa, usein ei kotimaassakaan, missä kuitenkin kaikki oli tuttua ja totuttua. Melkein poikkeuksetta ovat kaikki lähteneet liian vähän valmistautuneina. On tullut »Kanadan-kuume», on lähdetty suin päin uuteen maahan, jonka kieltä ja oloja ei ollenkaan tunneta. Ei ole kumma, että todellisuus on heti uuden maan rantaan päästyä ottanut lujille. Ei ole ollut mitään, mistä olisi saanut alkuotteen. Jos jotakin sellaista onkin lähtiessä mielessä ollut, on se osoittautunut todellisuudessa kestämättömäksi.

Matkailija, joka Suomesta lähtee ulkomaille, vaikkapa vain huvittelemaan, katsoo tarpeelliseksi ottaa tarkkaa selkoa oloista ja osoitteista sekä yleensä maista, joissa aikoo käydä. Erittäinkin hän tekee tarkat laskelmat matkakustannuksista. Siirtolainen kuvittelee pääsevänsä helpommalla. Hän luulee riittävän sen, että vain maihin pääsee ja että silloin hänelle ehkä jää taskuun 25 dollaria, mikä on tavallinen suomalaisilta vaadittu maihinnousuraha. Kyllähän se riittäisi, jos työnantaja olisi jo satamassa ja pyytämässä työhön sekä viemässä hänet ansioille. Mutta niin ei ole asianlaita. Työpaikka on etsittävä laajasta maasta. Harvoin saa työpaikan satamakaupungista tai sen lähistöltä. Täytyy matkustaa sisämaahan. Ja matkat ovat pitkät. Yksistään Halifaxista Montrealiin kestää junamatka toista vuorokautta, ja matkat ovat Kanadassa kalliit. Ja mitä on sitten Montreal! Kanadan suurin kaupunki kyllä, mutta vain Kanadan eteinen.

Siitä on puolentoista vuorokauden junamatka suomalaisten suurimpaan asutuskeskukseen Port Arthuriin, mistä vielä on puoli vuorokautta Kanadan maantieteelliseen keskukseen Winnipegiin, jota vasta pidetään preeriamaakuntien eteisenä ja lähtökohtana suureen länteen, mistä saa matkustaa pari vuorokautta, ennenkuin on Vancouverissa, Tyynen meren rannalla.

Kanada on suuri maa, joka siirtolaisen on ensiksi opittava tuntemaan. Eri aikoina on eri paikoilta työtä saatavana. Ja työn laatukin sekä osittain palkka riippuvat paljon siitä, mistä sitä kulloinkin etsii.

Vaaditaan aikaa ja rahaa, ennenkuin siirtolainen voi sijoittua. Ennen kaikkea vaaditaan maan ja olojen tuntemusta, mikä olisi jo ennen lähtöä Suomesta hankittava, jotta voisi edes summittaisetkaan laskelmat tehdä. Tärkeätä on opetella niin paljon kuin mahdollista uuden maan kieltä, englantia. Mutta vielä tärkeämpi, ennenkuin mitään päätöstä lähtemisestä tekee, on kirjallisuuden avulla hankkia tietoja maasta, mihin aikoo lähteä. Voihan olla niin, ettei maa ollenkaan sovellu lähtijän tarkoituksiin. Ja jos soveltuu, on tunnettava, millä seudulla vallitsevat parhaiten soveltuvat olot. Täytyy tuntea yhteiskunnallisia oloja, maan lakeja ja laitoksia. Myöskin on kansalliselta kannalta hyödyllistä tietää, mille seuduille suomalaiset ovat asettuneet, millaisia elämänehtoja he ovat itselleen luoneet sekä miten he tulevat toimeen.

Tämän kirjan tarkoituksena on antaa siirtolaiseksi aikoville tietoja Kanadasta, valmistaa heitä tuntemaan se maa, johon he ovat huomionsa kiinnittäneet.

Se ei kuitenkaan pyri olemaan tietokirja ainoastaan heille. Kanada on jo nykyjään siksi merkittävä maa, että sen tunteminen kuuluu Suomessa yleisen sivistyksen vaatimuksiin. Aivan samoin kuin muutamia vuosikymmeniä sitten Suomessa tunnettiin Amerikan Yhdysvaltoja melkein vain niiden merkityksen vuoksi siirtolaismaina, samoin, ja vieläpä vähemmän, tunnetaan Suomessa nykyjään Kanadaa. Yhdysvalloista on kehittynyt ehkäpä maapallon kaikkein tärkein maa. Se on maailman talou-

dellisen elämän huomatuimpia johtajia ja suunnan antaja monella alalla. Kanada on ripein askelin kehittymässä maailman tärkeimpien maitten joukkoon ainakin taloudellisessa merkityksessä. Siihen ei suinkaan vaikuta yksistään tuon maan laajuus, vaan se, että laajuuteen liittyy maapohjan rikkaus, mikä viljankasvatuksessa, kaivosteollisuudessa, metsien ja vesivoimien käytössä sekä monella muulla alalla jo on joko voittanut kaikki muut maat tai on voimakkaasti kulkemassa etusijoille maailman markkinoilla.

Suomi ei tosin voi toivoa avaavansa tuotteilleen tuossa maassa huomattavia kauppamarkkinoita, koska Kanadalla juuri itsellään on runsaimmin niitä tuotteita, joita Suomi vie ulkomaille. Mutta juuri tämän vuoksi on Kanadan ja sen nopean kehityksen tunteminen erittäinkin liike-elämällemme hyvin tärkeä. Kanada on Suomen kilpailija tärkeimmillä kauppamarkkinoillamme Englannissa ja Yhdysvalloissa. Se tulee siinä vuosi vuodelta aina vain merkityksellisemmäksi.

Näiden maiden täytyy oppia tuntemaan toisensa lähemmin. Suomen on monella alalla opittava Kanadasta, joskin Kanada voi myös paljon oppia Suomesta.

Suomessa vallitsee vielä laajalti sellainen käsitys Kanadasta, että se on kylmä, jäinen maa — aivan kuten monet kanadalaiset yhä kuvittelevat Suomesta. Tosi on, että näillä kummallakin on yhteisenä kosketuskohtana Pohjoinen Jäämeri, eivätkä sillä suunnalla olekaan kovin kaukana toisistaan.

Tämän kirjan tarkoitus on sijoittaa Kanada kartalle Suomessa, asettaa se oikealle paikalleen, näyttää, mikä merkitys sillä jo on maailmantaloudessa ja mihin se luonnonetujensa nojalla on kohoamassa.

Tässä kirjassa käytetään kanadalaisia (englantilaisia) mittoja ja painoja; metrijärjestelmässä ne vastaavat seuraavia:

1 tuuma	25.4 mm	4 nelikkoa	1 cwt
1 kuutiojaardi	0.76 m	20 cwt	1 tonni (short ton)
1 jalka	0.3 m	2240 naulaa	1 long ton
1 neliömaili	2.6 km²	31.5 kannua	1 barreli
1 maili	1.61 km	12 tuumaa	1 jalka
1 eekeri	0.4 ha	3 jalkaa	1 jaardi
1 kvartti	0.95 litraa	1760 jaardia tai 5280 jalkaa	1 maili
1 kannu	3.8 »	9 neliöjalkaa	1 neliöjaardi
1 busheli	0.35 hehtoa	30.25 neliöjaardia	1 neliörod tai perch
1 naula	0.45 kg	160 neliörodia	1 eekeri
16 unssia	1 naula	640 eekeriä	1 neliömaili
25 naulaa	1 nelikko	36 neliömailia	1 township

»Sii-Pii-Aarin» tyypillinen siirtolaislaiva Montcalm, joka on tuonut tuhansia suomalaisia Kanadaan.

Laivalla koetetaan pitää hauskaa. Kaiken maailman kansallisuudet seuraavat skotlantilaisen säkkipillin tahtia.

Pakovesi Fundy-lahdella.

Laiva kytketään laituriin.

Uteliaisuuden ja pelon vaiheella. Siirtolaislaiva on saapunut rantaan.

Jännittäviä hetkiä. Siirtolaislastia puretaan. Jono joutuu suoraan tarkastukseen.

Siirtolaisia tarkastetaan.

Lastenseimi maihinnousupaikalla.

Valtamerilaiva on tuonut siirtolaisia Quebecin tarkastusasemalle. Katoksen maanpuoleisella sivulla näkyy junia, jotka ovat valmiina viemään siirtolaisia määräpaikkoihinsa heti, kun tarkastus on suoritettu.

Halifaxin sataman suu. Siinä ovat monet suomalaiset siirtolaiset saaneet nähdä ensi kerran läheltä Kanadaa.

Lampaanhoitoa Nova Scotian karuimmilla seuduilla.

Ylh. Piknikkipaikka Annapolis-laaksossa. *Alh.* Grand Pré, Nova Scotian Acadiassa. Longfellowin ihanan runoelman »Evangelinen» lähtökohta.

Ylh. Mereltä vallattua maata Nova Scotiassa. *Alh.* Perunapeltoa Nova Soctiassa

Hedelmätarha Annapolis-laaksossa.

Hedelmätarha kukkii.

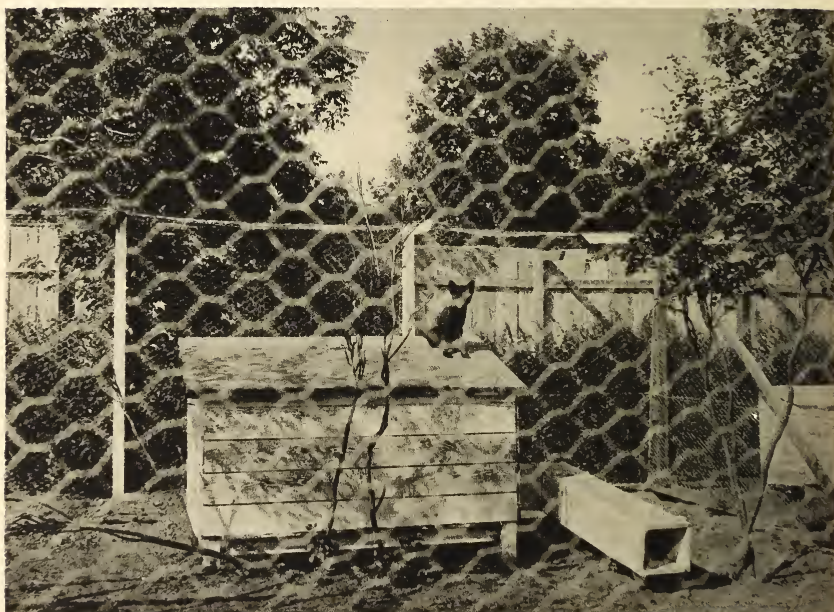
Hedelmänkorjuuta.

Annapolis-laakson omenia lähetetään maailman markkinoille

Kallisturkkinen hopeakettu.

Kettula Prince Edward Islandilla.

Prince Edward Islandilta.

Lake St John, josta lähtee Saguenay-joki. Joen niskapuolella ovat Isle Malignen ja St Joseph D'Alman sähkölaitokset ja puuhiomot. St John-järven länsirannalla ovat maailman parhaat mustikkamaat, joista viedään marjoja markkinoille suunnattomat määrät.

St John-joki New Brunswickissä. Sitä sanotaan Kanadan Reiniksi.

St John-joki New Brunswickissä laskee samannimisen kaupungin luona mereen. Nousuveden aikana on siinä koski merestä virtaa ylöspäin ja laskuveden aikana koski luonnolliseen suuntaansa.

Paperipuun uittoa.

Hallituksen maanviljelyskoeasema lähellä Frederictonia New Brunswickissä.

Prince-katu St Johnissa, N. B.

St Johnin kaupunkia New Brunswickissä.

Kettula New Brunswickissä.

Farmari nostaa heinää karjaton ylisille.

St John-joen rantaseutuja New Brunswickissä.

Lohenongintaa New Brunswickin metsäseudulla.

Chicoutimi, Saguenay-joen varrella Quebecin maakunnassa. Ranskalainen asutus. Lähistöllä ovat Jonguiresin, Kenogamin ja Arvidan kaupungit, joita sekä niissä olevia tehtaita ovat suomalaiset olleet rakentamassa. Heitä on vieläkin siellä melkoinen joukko.

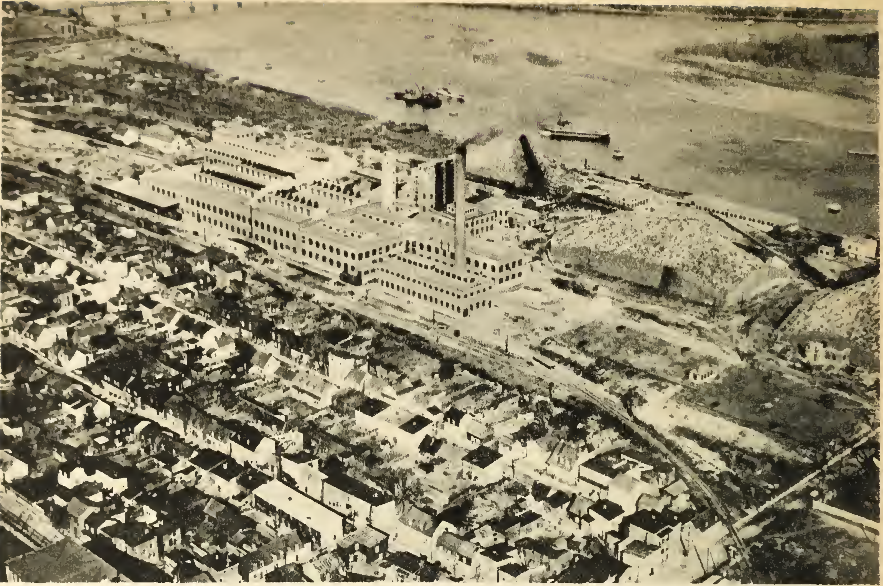
Ranskalainen pikkukaupunki St John-järven rantamalla Pohjois-Quebecissä.

Kenogamista.

St Joseph D'Alman pikkukaupunki, jonka lähistöllä monet sadat suomalaiset ovat rakennelleet voimalaitoksia.

International Paper Co:n paperitehdas Three Riversissä. Tällä yhtiöllä on useita tehtaita Kanadassa. Kuvassa näkyy osa kaupunkia, jonka väestö on enimmäkseen ranskankielistä.

Maisema Quebecin maakunnasta.

Vaahteran mahlaa keitetään siirapiksi ja sokeriksi.

Price-veljesten tehtaat River Bendissä. Satoja suomalaisia oli sitä rakentamassa.

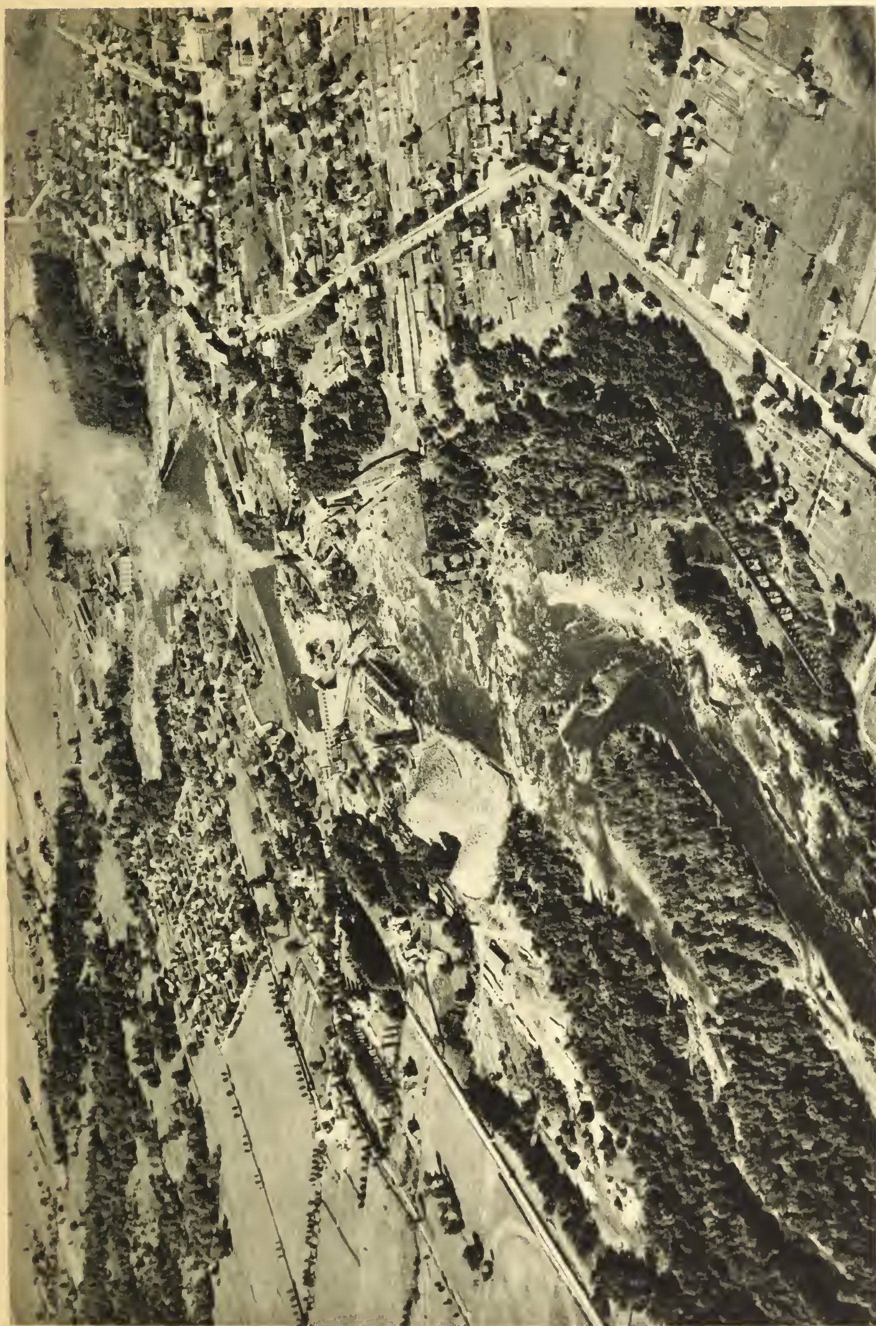
Ylh. Quebecin rautatiesilta, maailman pisimpiä. *Alh.* Kanadassa yleisimmin pidettyä holsteinilaista karjaa.

Ylhäällä on Canadian Pacificin mahtava hotelli Frontenac ja jyrkänteen alla palanen vanhaa Quebecin kaupunkia.

Quebecin satama. Näköala Frontenac-hotellista. Taustalla näkyy siirtolaisten maihinnousupaikka.

Buckinghamin pieni kaupunki lähellä Lievre-joen suuta Quebecin maakunnassa. Joki on koskirikas. Jonkin matkaa kaupungin yläpuolelle rakennetaan voimalaitoksia ja paperitehtaita, joissa on paljon suomalaisia.

Kanadan asutuksen perustajan Champlainin muistopatsas Quebecissä.

Risti Mount Royal-vuorella.

Canadian Pacificin pääasema (Windsor) Montrealissa.

Montrealin kaupunkia. Taustalla näkyy Mount Royal-vuori.

Royal Bankin liiketalo Montrealissa.

Sun Lifen, Kanadan suurimman henkivakuutusyhtiön uusi pääkonttoritalo Montrealissa.

Chateau de Ramesay, Montrealin vanhimpia rakennuksia. Siihen laittoi Benjamin Franklin kirjapainon yrittäessään taivuttaa kanadalaisia Amerikan puolelle Englantia vastaan.

Montrealissa on monen muun vanhanaikaisen ohella myös vielä torikauppa käytännössä.

Irokeesikylä Caughnawaga Montrealin lähellä.

Juhlapukuisia intiaaneja.

Intiaanipäälliköitä Tim Burnsin kenttäjuhlassa.

Ystäväni Kannata Kumota, sadan prosentin irokeesi.

Gatineau-joki, joka pääkaupungin luona laskee Ottawa-jokeen. Gatineaussa on paljon koskia, joihin on tehty sähkö- ja muita tehtaita.

Laurentidien vuoriperustaa Montrealin lähellä.

Vuoristokoski Laurentideilla.

Ottawa ilmasta valokuvattuna.

Kanadan parlamentin päärakennus Ottawassa.

Ottawa-jokea Parlamenttikummulta katsottuna.

Kanadan parlamenttitalon »Rauhantorni» Ottawassa.

Brittien valtakunnan päämiehiä Ottawan parlamenttitalon edustalla. Istumassa keskimmäisenä Kanadan pääministeri Mackanzie King. Hänestä oikealle Walesin prinssi, prinssi Georg ja senaattori Dandurand (Kanadan edustaja Kansainliitossa) ja vasemmalla Englannin ent. pääministeri Baldwin rouvineen ja Kanadan maanviljelysministeri Motherwell.

Kanadan valtiomiehen Sir Wilfrid Laurierin hautapatsas Ottawassa.

Englannin kruunun edustajan, Kanadan kenraalikuvernöörin, asunto Ottawassa. Talo, Rideau Hall, on kauniissa puistossa.

Ontarion kauneinta seutua Tuhatsaarien (Thousend Island) luota. Muistuttaa suomalaista maisemaa.

Perkkaustyötä ontariolaisella farmilla.

Tupakanviljelystä Etelä-Ontariossa.

Peltokaistaleita Ontarion suomalaisseudulla.

Heinänkorjuu suoritetaan Ontariossa samoin kuin Suomessa.

Tavallinen viljankorjuukuva — ei Suomen Pohjanmaalta, vaan Ontariosta.

Järvimaisema Ontariosta.

King- ja Yonge-katujen kulmaus Torontossa nykyjään

Maakuntahallituksen talo Torontossa.

Toronton näyttelykentältä.

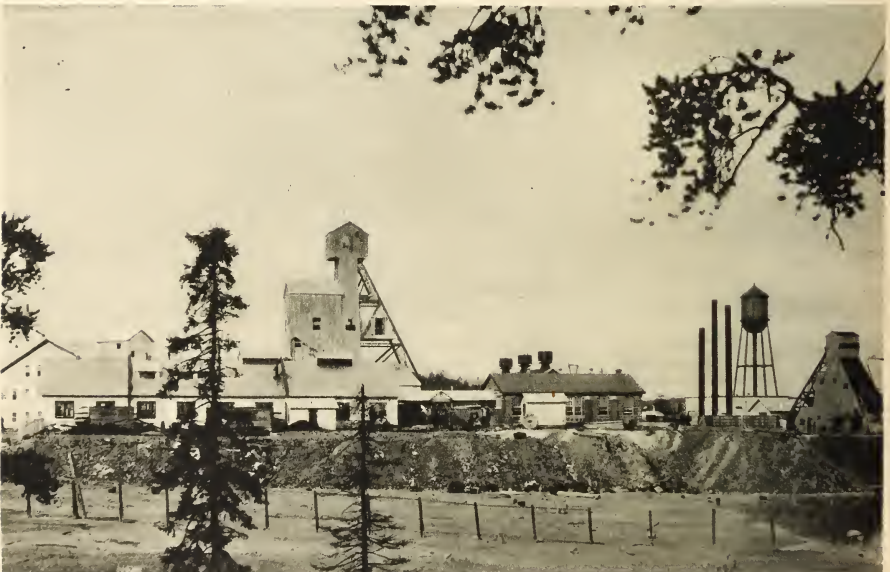
Toronton yliopisto.

Niagaran putous.

Käyttäen hyväkseen Britannian etuoikeustulleja on Ford laittanut autotehtaita Kanadan puolelle vastapäätä Detroitia. Tämä hänen sivutehtaansa on saanut muodostumaan Ontarioon pieniarvoisen kaupungin, jonka nimi on Ford City.

Kirkland Laken kultakaivos.

Laiva »Soon» kanavassa.

Minakin järviseudulta.

Maisema Ontariosta.

Eivät ne traktorit ole Kanadassakaan joka paikassa käytännössä. Tässä suomalainen farmari viljelee maataan Ontariossa vanhaan totuttuun tapaan.

Härmäläinen ajuri ja kanadalaiset hevoset.

Kun kanadalaisia sanomalehtimiehiä tuli vierailulle erämaan suomalaiseen metsäkämppään, laittautuivat naisemme koreiksi.

Tukkilaisten kesäteltoja Nipigonin salolla.

Kuhmolainen laskee koskea Pohjois-Ontarion erämaassa.

Erämaan joki Pohjois-Ontariossa.

Paperitehdas Pohjois-Ontariossa

Sudburyn rautatieasema.

Hopeakaivos Cobaltissa.

Hopeaharkkoja lähetetään Cobaltista.

Cochranen rautatieasema Ontariossa.

Hollingerin kultakaivos Timminsissä.

Nikkelin sulattimo.

Idyllinen maisema Ontarion suomalaisseudulla. Luulisipa oltavan Impilahdella tai Kallaveden rannoilla.

Sault Ste Marien pääkatu.

Siellä ne suomalaiset tukkeja kaatavat, Algoman erämaissa.

Pigeon-joki Port Arthurin lähellä.

Port Arthurin ympäristöä.

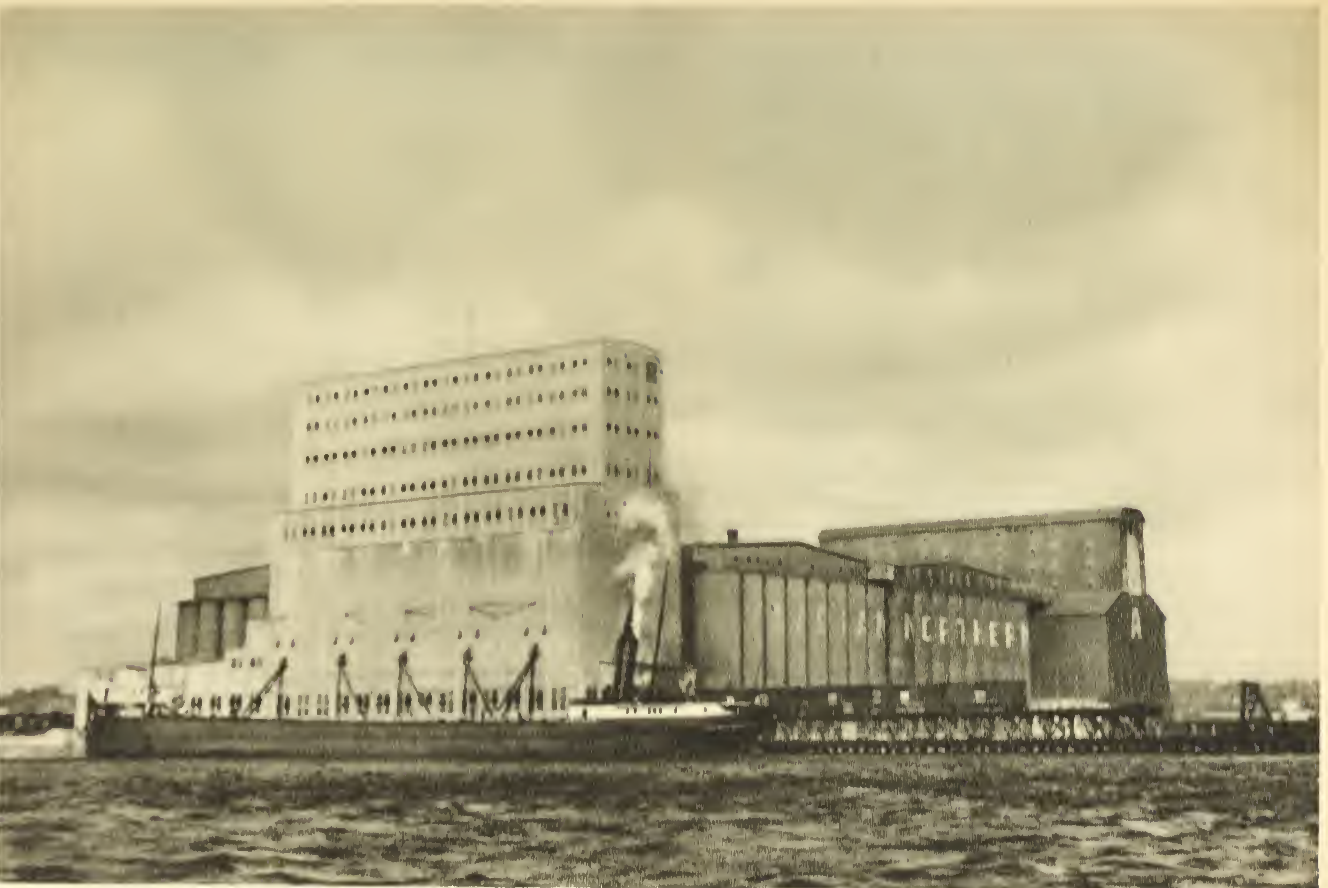
Kakabeka-putous Port Arthurin lähellä Ontariossa.

Komeat ja suuret kuin valtamerilaivat ovat ne, jotka välittävät liikennettä Suurilla järvillä. Portarthurilaisten ylpeys »Noronic».

Viljalaivoja Kaksoiskaupunkien satamassa.

Viljasäiliö (elevaattori) Port Arthurissa. Siihen sopii 9 1/2 miljoonaa bushelia vehnää.

Winnipegin kaupunkia.

Winnipegin ratapihalta.

Main- ja Portage-katujen kulmaus vuonna 1872.

Main-katu Winnipegissa. Sen varrella on Suomen konsulinvirasto.

»Harvestiin», elonkorjuuseen saapuneiden työläisten päätehtävä viime vuosina on ollut kuhilastaminen. Sadat suomalaiset ovat siinä hionneet avoimilla preerioilla.

Kuhilasmeri preerialla.

Puimalaite yhdistettynä elonkorjaajaan.

Kombaini (Combine), uudenaikainen elonkorjuukone, joka leikkaa ja pui viljan samalla.

Saskatchewanin parlamenttitalo Reginassa.

Näköala Saskatchewanin parlamenttitalon katolta.

Reginan kaupungin länsipuoli.

Saskatchewan-hotelli Reginassa.

Osuusmeijeri Reginassa.

Saskatoonin kaupunki, joka on vasta parin vuosikymmentä vanha.

Katukuva nuoresta Saskatoonista.

Tylsämielisten kunnalliskoti lähellä Edmontonia.

Edmonton vuonna 1867.

Edmontonin yliopistorakennuksia.

Jasper-katu Edmontonissa vuonna 1890.

Jasper-katu Edmontonissa vuonna 1927.

Albertan parlamenttitalo.

Calgary.

Pallicer-hotelli Calgaryssa.

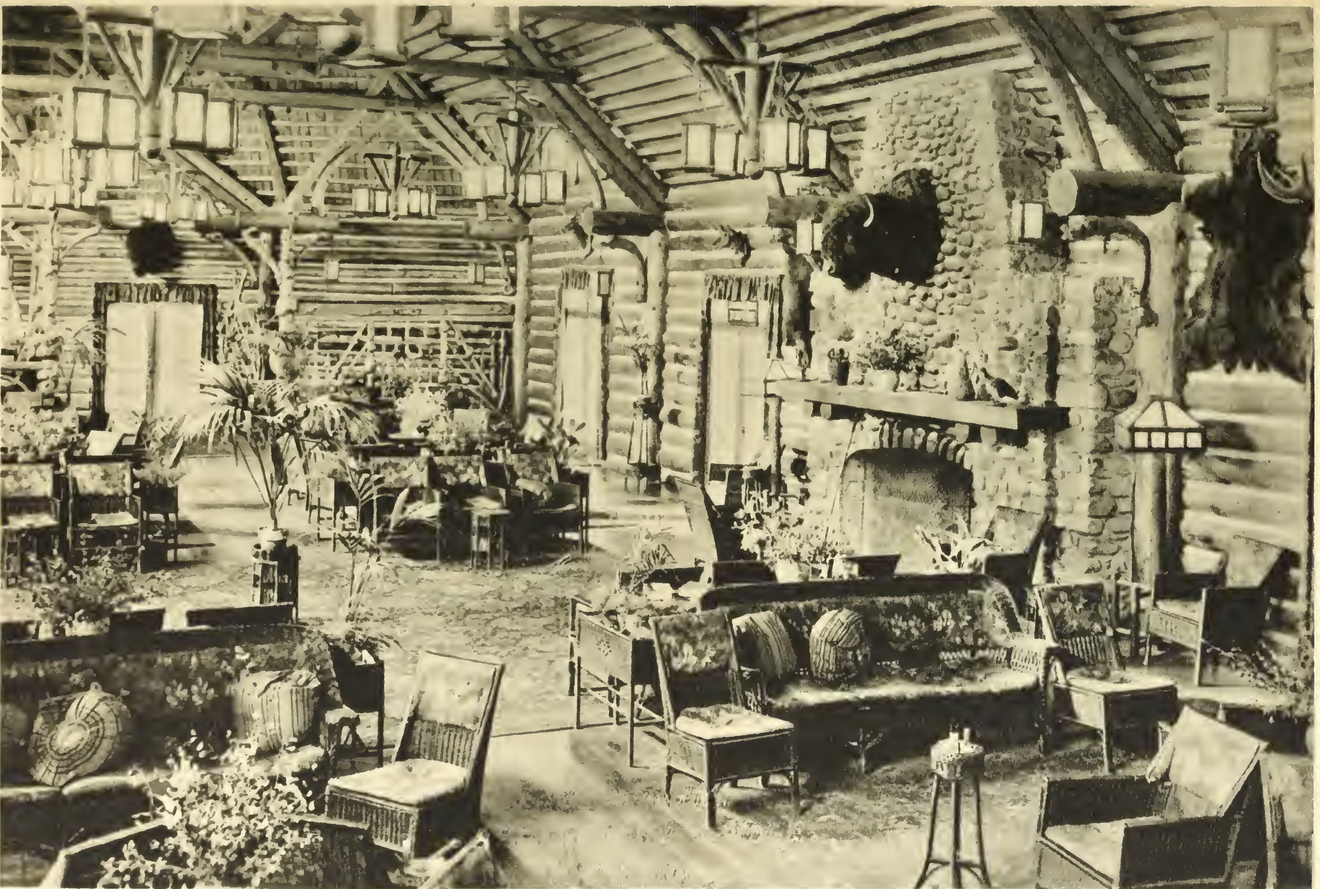
Walesin prinssin farmi High Riverillä Albertassa.

Walesin prinssi hevosenhoitajana farmillaan.

Banffin hotelli ympäristöineen.

Jasperin matkailijamajan sisusta.

Minä valokuvasin puhveleita Banffissa.

Vanhat puhvelit ovat takkuisia.

Komea on näky, kun kuningashirvet vaeltavat.

Vanha hirvi.

Lake Louise, kuuluisa näköalapaikka Kalliovuoristossa.

Matkailijahotelli Lake Louisen näköalapaikalla. Milloin saamme sellaisen Kolille?

Peace Riverin viljelysseuduilta.

Peace River.

Norjalainen viljanjalostaja Herman Trelle saavutustensa keskellä.

Lampaiden kasvattaja, isä Aaprahami karjoineen.

Cowboy Albertassa. Nämä »pojat» voivat olla jo aika iäkkäitä, muistoja vanhoilta ajoilta.

Eloa korjataan kolmilla nelivaljailla. Näinkin saadaan pian isot vainiot puhtaiksi.

Idyllinen farmi Pohjois-Albertassa.

Beaverlodgen koeasema Peace' Riverillä.

Oskari Sirenin farmi Albertassa.

Kinnunen perheineen Kanadassa tilalla, jonka hän on korvesta raivannut.

Vanhoja tapoja uudessa maassa.

Suomalaisen uudisasukkaan ensimmäinen talo. Kun hän rakentaa toisen, on se muhkeampi.

Suomalainen aloittelee uudisasutusta British Columbian mahtavassa luonnossa.

Kovin on luonto myllertänyt Kalliovuoristoa synnyttäessään.

Suuri vedenjakaja Kalliovuoristossa. Pieni vuoripuro jakaantuu kahteen haaraan. Toisen vedet menevät Tyyneenmereen ja toisen Atlanttiin. Jakautumiskohtaan on tehty sementtikourut.

Kalliovuoristossa vihreälle päilyvän kirkasvetisen järven partaalla.

Sähkölaitos Coquitlamissa British Columbian vuoristossa.

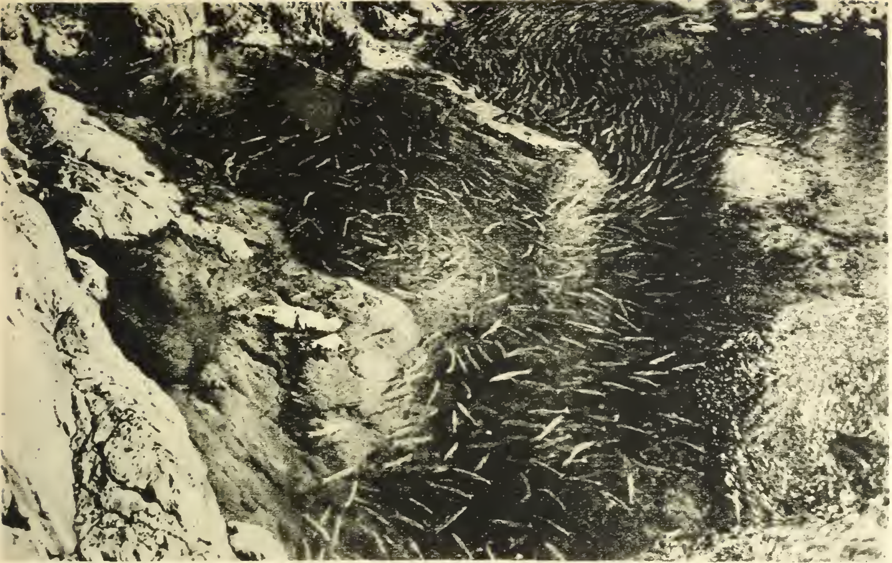
Prince Rupertin kaupunki nykyjään. Parin vuosikymmenen kuluttua se on suurkaupunki.

»Helvetin portti» Fraser-joessa, jossa on koskia penikulmittain. Junat kulkevat kuin hyllyllä kummankin rannan vuoriseinämää.

Kaivosrakennuksia eteläisen British Columbian kaivosseudulla.

Tämä kumma kuva esittää, ilmasta katsottuna, lohen nousua British Columbian erämaan joessa. Kiire on kaikilla kutemaan.

Ei tarvita kuormaan monta tällaista tukkia. Nämä ovat Lännen keskulaisia.

Hyvään alkuun saatu farmi British Columbiassa.

Columbia-joen laaksoa British Columbian vuoristossa.

Omenapuut kukkivat Kootanay-laaksossa, vaikkakin yllä hohtaa ikuisen lumen vuori.

Agassiz-laaksossa.

Nelsonin kaupunki British Columbian eteläosassa.

Okanagon laaksoa British Columbiassa.

Kuuluisa hedelmänkasvatusseutu Okanagon laaksossa British Columbiassa.

»Viljan vaivannähnyt saa.» Lohenpyyntiä Tyynestämerestä.

Tyynenmeren lohia.

Kalasatama British Columbiassa.

British Columbian parhaimpia lohenongintapaikkoja.

Victorian kaupunkia.

British Columbian parlamenttitalo.

Autotie Victorian kaupungin luona. Johtaa Saanichin tähtitornille.

Saanichin tähtitorni Victorian lähellä.

Toteemi. Intiaanit tekivät Tyynenmeren äärillä tällaisia taideteoksia. Niitä on kuljetettu eri paikkoihin suuren maailman nähtäviksi. Tämä puupilari on Victoriassa.

Butchartin puutarhasta, Benvenutosta.

Vanhaan kivilouhimoon laitettu rikkaan miehen paratiisi

Kukkia, kukkia kaikenvärisiä Butchartin paratiisissa.

Stanley-puistossa Vancouverissa. Peräytimme auton kannonkoloon ja annoimm valokuvaajan tehdä tehtävänsä.

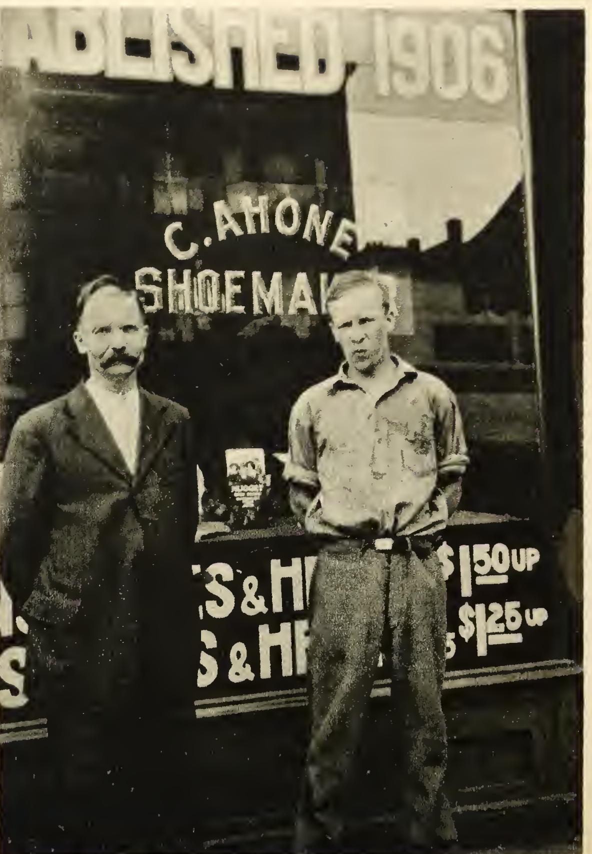
Valokuvasin metsästä kömpiviä karhuja. Villejä ja kookkaita ne ovat, mutta rauhallisia, kun niitä ei hätyytä.

British Columbian suomalaisia. Kookkain mies on V. J. Laaksonen, innokas yhteispyrintöjen harrastaja.

Emil Petersen, Vancouverin vanhimpia suomalaisia.

Suutari Ahonen poikineen. Vanhimpia suomalaisia Vancouverissa.

Cowichan-laakson viljelysseutua.

Karjafarmi Cowichan-laaksossa Vancouver-saarella. Paikkakunnan suomalaiset pyrkivät tällaisiin tuloksiin.

Näköala Howe-salmelle Vancouverin laiteella olevalta Yliopistoniemeltä. British Columbian maakuntayliopisto on äsken sijoittunut tähän Point Greyhin. Moniin suuriin rakennuksiin on suomalaisen johtama liike toimittanut tarvittavat koneet ja johtolaitokset.

Pyhässä pylväistössä Vancouver-saarella. »Vielä niitä honkia humisee . . .»

Vancouver-saaren vuoristoa.

Vancouverin kaupunkia asuntokortteleista katsoen.

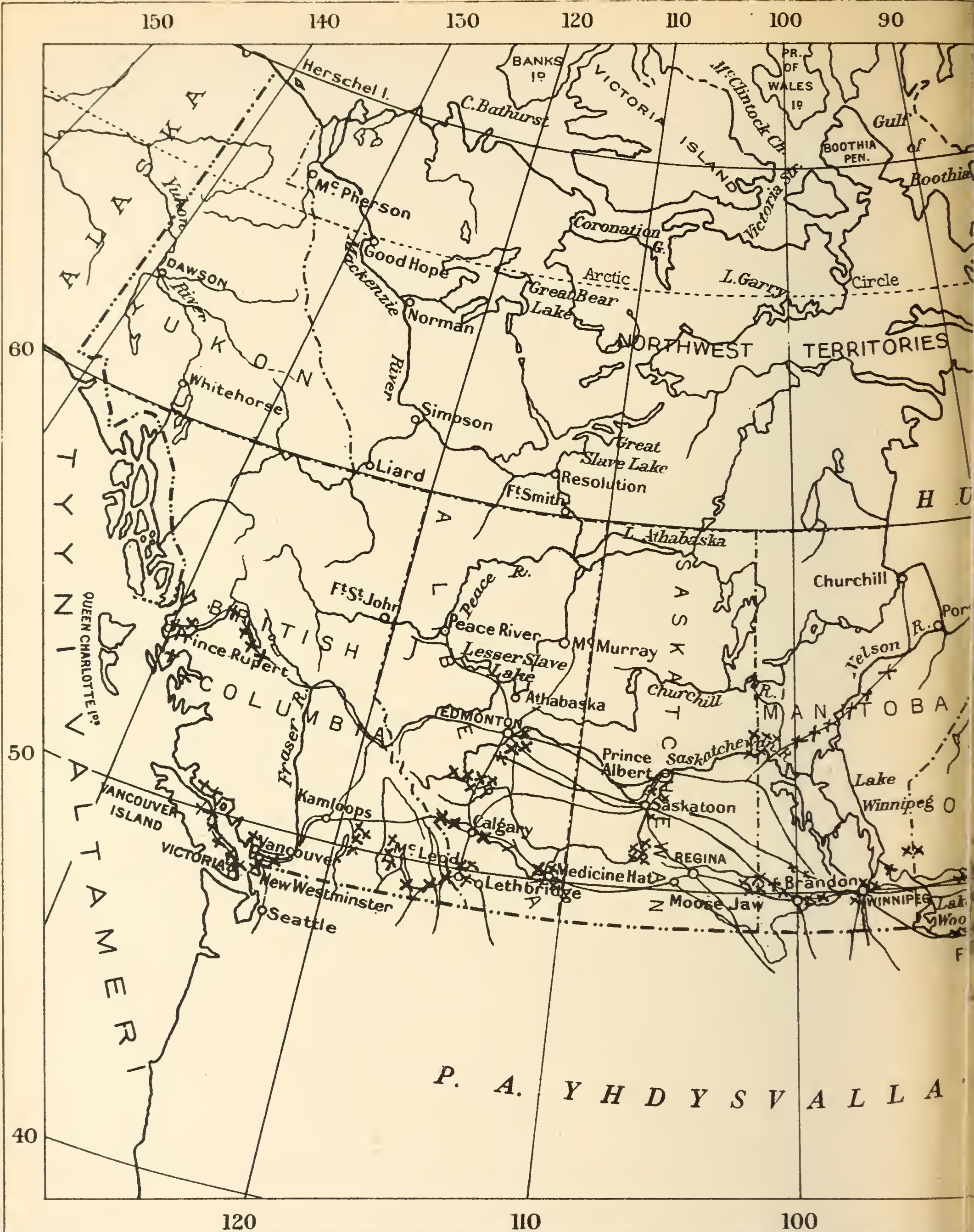
Pender-katu Vancouverissa. Tämän kadun varrella on suomalaisia matkustaja-koteja ja yksityisasuntoja.

Tyynenmeren tyynessä. Kuva Vancouver-saarelta.

Öinen kuva Vancouver-saarelta.

150
140
130
120
110
100
90
60
50
40
Herschel I.
C.Bathurst
BANKS Iᵒ
VICTORIA ISLAND
McClintock Ch.
PR. OF WALES Iᵒ
Gulf of Boothia
BOOTHIA PEN.
Victoria Str.
ALASKA
Yukon
McPherson
Good Hope
Mackenzie
Coronation G.
Arctic
L.Garry
Circle
DAWSON
River
YUKON
Norman
Great Bear Lake
NORTHWEST
TERRITORIES
Whitehorse
River
Simpson
Great Slave Lake
Liard
Resolution
Ft.Smith
H U
L. Athabaska
TYYNI
QUEEN CHARLOTTE Iᵒ
Churchill
Ft.St.John
Peace R.
ALBERTA
SASKATCHEWAN
BRITISH COLUMBIA
Prince Rupert
Peace River
McMurray
Lesser Slave Lake
Nelson R.
Athabaska
Churchill R.
MANITOBA
EDMONTON
Fraser R.
Prince Albert
Saskatchewan
Lake Winnipeg
Saskatoon
VANCOUVER ISLAND
Kamloops
Calgary
VICTORIA
Vancouver
McLeod
Medicine Hat
REGINA
Brandon
New Westminster
Lethbridge
Moose Jaw
WINNIPEG
Seattle
ALTAMERI
P. A. YHDYSVALLAT
120
110
100

KARTTA
KANADAN
SUOMALAISASUTUKSESTA
Scale of Miles
100 0 100 200 300 400 500
70
60
50
40
50
40
90
80
70
Fox
Channel
Lake Nettilling
L. Amadjuak
Hudson
Strait
C. Chidley
COAST OF LABRADOR
QUEBEC
James Bay
Moose Factory
Cochrane
L. Nipigon
Port Arthur
Lake Superior
Sault Ste Marie
Sudbury
North Bay
QUEBEC
Montreal
OTTAWA
Kingston
TORONTO
L. Ontario
L. Huron
L. Michigan
Hamilton
London
Sarnia
Windsor
L. Erie
NEW YORK
Boston
Portland
NEW BRUNSWICK
FREDERICTON
Saint John
NOVA SCOTIA
HALIFAX
PRINCE EDWARD ISLAND
Sydney
Gulf of St. Lawrence
Anticosti I.
NEWFOUNDLAND
St. Johns
ATLANTIN
VALTAMERI

SIIRTOLAISENA KANADAAN

LAIVALLA.

Laivan siirtolaisosasto on täynnä. Matkustajien joukko on moninaista ja monesta maasta. Siinä on matkustajia Yhdysvaltoihin, enimmäkseen sellaisia, jotka ovat olleet vain käymässä vanhassa kotimaassa. Heillä on turvallinen olo. He ovat jo luoneet asemansa, he tietävät, minne menevät ja millaiset olot heitä odottavat. Vaikka he puhuvatkin oman kansansa kieltä, on siihen sekoitettu englantilaisia sanontatapoja. He tuntevat jo kuuluvansa siihen uuteen maahan, joka useimmille jää kotimaaksi.

Kun Yhdysvallat ovat alkaneet sulkea porttejaan, on ensikertalaisista suurin osa matkalla uuteen maahan, Kanadaan, joka on nyt siirtolaisuuden varsinainen pyrkimysperä. Matka on heille outoa, päämäärä tuntematon ja tulevaisuus aivan hämärä. Heillä kullakin on jokin osoite, johon pyrkivät, mutta useimmille on tuo osoite vain muodollisuus, jota vaaditaan maihin noustessa. Joillakuilla on joku aikaisemmin mennyt tuttava. Ei ole mitään varmuutta siitä, pystyykö tämä auttamaan ensi askeleita eteenpäin, ei edes siitä, onko tämä, joka on itse äsken saapunut tulevaisuuttaan luomaan, jo saavuttanut pysyväisen paikan. Ehkä hänkin on vielä epävarmalla pohjalla, liikkuen paikasta toiseen ja etsien, mihin voisi vakinaisesti asettua. Mahdollisesti hän on jo muuttanut pois siitä paikasta, jonka oli viimeksi ilmoittanut osoitteekseen.

On sellaisiakin matkustajia, joilla ei ole yhtään tuttavaa uudessa maassa. Heilläkin on jokin osoite, tuntematon osoite, jonka ovat muilta saaneet. Tarkoituksena ei ole käydä tätä tuntematonta vaivaamaan, vaan on mieli hankkia työtä ja ansiota, missä sitä itse onnistuisi saamaan. Monet suunnittelevat,

että kunhan aluksi pääsisi Montrealiin, sieltäpähän sitten koettaisi etsiä työpaikkaa, missä saakka se sitten lieneekin.

Silmäilkäämme suomalaista ryhmää, joka on tämän kirjoittajalle tutuin. Muidenkin vaiheet ovat jotakuinkin samat, mikäli he kuuluvat niihin, jotka eivät ole englanninkielisiä ja joille siis ei ole kieli etuna tai yhteinen valtakunta moninaisine laitoksineen apuna.

Tuossa on suomalaisia kokoontunut suurempi ryhmä yhteen. He ovat tyydyttävän aterian jälkeen tulleet etukannelle katsomaan niitä leikkejä, joita matkustajien huviksi ja virkistykseksi on järjestetty. Toiset heistä ovat saaneet istumapaikan jollakin korokkeella, toiset seisovat keskustellen. He kaikki ovat lähteneet yhteisestä isänmaasta, joka heille useimmille on edelleenkin rakas. Rakkaita omaisia on sinne jäänyt, monille sellaisia, joista heidän on edelleen pidettävä huolta. On perheenisiä. Heiltä ovat kotimaahan jääneet vaimo ja lapset, jotka odottavat isältä varoja tullakseen toimeen, mahdollisesti matkalippua päästäkseen yhtymään uudessa maassa niin pian kuin perheen huoltaja on varman toimeentulon saavuttanut. On tyttöjä ja poikia, joiden vanhemmat ovat vain vastenmielisesti matkaan suostuneet, toivoen lasten vielä palaavan takaisin. Kaikilla siirtolaisilla on suuria, toisilla hyvinkin suuria toiveita matkansa päämääränä.

Enimmät heistä ovat lähteneet vähävaraisista oloista. On ollut vaikea saada kokoon se puolisenkymmentä tuhatta markkaa, mikä matkaan on vaadittu. Monen on täytynyt se summa lainata, maksettavaksi takaisin ensi ansioista.

Siirtolaiset ovat moninaisista yhteiskuntaluokista. Suurin määrä on maanviljelijäin poikia ja tyttäriä, jotka ovat käyneet kansakoulun ja monet sen lisäksi kansanopiston tai muun oppikurssin. On kaupungeista lähteneitä käsityöläisiä, jotka valittavat verojen ja vuokrien Suomessa käyneen niin kalliiksi, että oli vaikea saada niitä maksetuiksi. On sairaanhoitajattaria, jotka ovat kuulleet uudessa maassa ansioiden olevan suurempia. On

sellaisia naisia, jotka ovat Suomessa suorittaneet yliopistotutkinnon, ehkäpä olleet opettajattarina tai valtion viroissa ja jotka toivovat uudessa maassa palvelijattarina voivansa säästää enemmän kuin ovat kotimaassa saaneet palkkaa. Naisissa on monta sellaista, jotka ovat tottuneet hyviksi keittäjiksi tai taloudenhoitajiksi, tietysti joukossa niitäkin, jotka eivät osaa ollenkaan keittiötehtäviä.

Miesten suurin osa on kovaan ruumiilliseen työhön perehtynyttä. He ovat kuulleet, että uudessa maassa on sellaista työtä runsaasti saatavana. Ne kuukausipalkat, joista on kerrottu, eivät heitä kovasti houkuttele, mutta he toivovat voivansa saada sopivia urakkatöitä ja ansaita niillä enemmän.

Monet aikovat ensin palkka- ja urakkatöissä jonkin verran ansaittuaan ottaa oman uudismaan viljeltäväkseen. Maa, viljeltävä maa se on, joka suomalaisia puoleensa vetää. Uudessa maassa sitä on helposti saatavissa, hyvää maata, joka kasvaa mainion viljan ja voi tuottaa hyvän toimeentulon.

Joukossa ei ole juuri sellaisia, joita olot kotimaassa suoranaisesti olisivat pakottaneet muuttamaan pois. Kyllähän siellä Suomessakin tultiin toimeen, paremmin tai huonommin. Useimmille oli taloudellinen toimeentulo silti ollut raskasta. Enimmäkseen he tietävät, että ainoastaan kova työnteko ja raskas ponnistelu odottaa uudessa maassakin, mutta jokainen kuitenkin odottaa parempia ansioita ja suurempia työpalkkoja, joista voisi enemmän säästää.

Luonnollisesti on mukana monta sellaistakin, joita seikkailunhalu on johtanut lähtemään. He ovat kyllästyneet kotoisiin oloihin, jotka tuntuivat niin pieniltä ja ahtailta. Kaikki siellä kotoisessa ympäristössä oli niin tuttua ja yksitoikkoista. He haluavat nähdä jotakin uutta, jotakin suurempaa, toivoen, että heidän osalleen sattuisi jotakin ihmeellistä ja käänteentekevää.

Muutamista huomaa heti, etteivät he ole kovaa työtä tehneet. He ovat syntyneet varakkaissa kodeissa, jotka ehkä ovat köyhtyneet, tai ovat nuorukaiset eläneet tyhjäntoimittajan elämää, mistä heidät on lähetetty »maailmanrannan kouluun». Myös on

insinöörejä, arkkitehtejä, oikeustutkinnon suorittaneita. Kotimaassa on oppikoulujen ja yliopistojen tuotanto ollut liian suuri, maa ei voi kaikkia heitä käyttää omissa ammateissa. Näin ollen on lähdetty etsimään laajempia työaloja, missä saatu oppi olisi ehkä hyödyksi. Toiset heistä aikovat, opittuaan kieltä ja saatuaan suuren maailman kokemusta, palata takaisin, toivoen sitten saavansa parempia paikkoja.

Näin kirjavaa on tämä suomalaistenkin siirtolaisten ryhmä.

Komea laiva halkoo merta eteenpäin. Pitkän matkan aikana ehtii olla myrskyä, jos tasaistakin säätä. Toiset kärsivät matkasta kovin, toisille se on suurta nautintoa.

Mutta kaikilla, niin hyvin meritautia kärsineillä kuin siitä vapaillakin on sama raskas painajainen: kuinka selviydytään satamassa ja mitä sitten on edessä uudessa, oudossa maassa. Ajatus kiintyy etupäässä maihinnousuun, siihen tutkintoon, jota siellä pidetään. Tuosta tutkinnosta on niin kovin paljon kuultu peloittavia kertomuksia jo lähtiessä. Sen takia on monia lääkärintarkastuksia pidetty ja kaavakkeita täytetty. Siitä, mitä pitää tutkinnossa vastata, on monia neuvoja annettu.

Todellakin on niin paljon neuvottu, että lopulta on matkustaja tullut ymmälle eikä tiedä miten esiintyisi.

Vihdoin alkaa näkyä maata.
Se on sitä uutta toiveiden maata.
Onko siellä odotettavissa iloa vai surua? Kumpaista enemmän?
Se on salattua. Samalla se on kiihoittavaa.

ST LAWRENCE-JOELLA.

Valtamerilaivat pääsevät St Lawrence-joelle kahta väylää, Newfoundlandin pohjois- tai eteläpuolitse. Talvella joen ollessa jäässä pysähtyvät laivat Halifaxiin tai St Johniin, N. B., jotka ovat Kanadan talvisatamat Atlantin puolella. Keväällä ja alku-

kesästä tavallisesti käytetään eteläistä väylää, sillä pohjoista merta pidetään silloin vaarallisempana liikkuvien jäävuorien takia. Muuten on pohjoinen väylä Belle Isle-salmen kautta suositumpi, se kun lyhentää matkaa aika paljon.

Tulemmepa kumpaista tietä tahansa, on St Lawrence-lahtea kuljettava. Se on iso kuin meri ja voi olla hyvinkin myrskyinen. Pohjoinen väylä käyttää hyväksensä oikealla sivustalla olevaa Labradorin korkeata ja karua rannikkoa, joka on pitkän aikaa näkyvissä. Siellä ei ole paljon silmää viehättävää. Jos kuljetaan aivan lähellä rantaa, näkyy rannikon kolkkous, ja siirtolainen saa huonon käsityksen uudesta maailmasta. Kauempana näkyy korkeita yksityisiä vuorenhuippuja ja selänteitä. Sitten tullaan pitkän Anticosti-saaren kupeelle. Vielä kappale aavaa merta, ennenkuin varsinainen Kanada alkaa näkyä.

Tavallisesti varsinkin eteläistä väylää tulevalle on Quebecin maakunnan puoleinen Gaspé-niemimaa ensimmäinen vasemmalla näkyvissä. Siellä on Fame Point, jonka punakattoiset valkeat talot ja sievä kirkko tervehtivät tulijaa. Laiva sivuuttaa Ste Anne des Montsin, pienen satamakaupungin, jonka taustassa on vuorenhuipulle pystytetty kullattu risti merimiesten suojeluspyhimyksen muistoksi. Tällaisia ristejä on muuten hyvin tiheässä katolisessa Quebecissä. Tämä vuori, Mont Ste Anne, on tavallisesti ensimmäisenä näkymässä Kanadan manteresta.

Pohjoista rannikkoa tuleva näkee Goodboutin, vanhan ranskalaisen kauppapaikan.

Tullaan jo St Lawrence-joelle, vaikka se on niin leveä, että molempia rantoja on vaikea nähdä samalla kertaa.

Sivuutamme etelän puolella useita kauniita kyliä ja pikkukaupunkeja, joista kylpypaikat Matane ja Metis ovat huomattavimmat. Father Pointissa joudumme ensin yhteyteen uuden maan kanssa. Sieltä otetaan luotsi ja usein tulee hänen mukanaan laivayhtiön lähetti sekä ehkä muitakin. Myös sanomalehtiä ja erityisen tärkeitä kirjeitä ja tiedonantoja voi saapua.

Rimouski on merkittävämpi paikka. Sinne tulee Montrealista lentoposti. Siellä näkyy kaunis tuomiokirkko ja piispan palatsi

sekä kouluja. Kaupunki perustettiin 1701. Hetken kuluttua sivuutamme Bic-nimisen paikan, jossa oli kamala intiaaniverilöyly 250 vuotta sitten. Vanha on myöskin Trois Pistoles-niminen kauppala. Olemme jo nyt aito-ranskalaisella alueella molemmin puolin jokea.

Oikeanpuoleisella rannalla on Tadoussac. Ympäristö on siellä yhä karua ja rannikko kallioista. Täällä laskee mereen Saguenay-joki, jonka mahtavuutta ei voi mereltä käsin huomata. Tämän joen merkitys Kanadan taloudellisessa elämässä on suuresti kohonnut sen jälkeen kuin sen koskirikkaan latvapuolen varsille on syntynyt suomalaisillekin hyvin tunnetuita sähkövoima- ja tehdaslaitoksia Isle Maligneen, St Joseph d'Almaan, Arvidaan, Kenogamiin, Chicoutimiin y. m. paikkoihin, jotka useimmat vielä muutamia vuosia sitten olivat asumattomia.

Tadoussac oli intiaanien vanha turkiskauppapaikka. Cartier kävi siellä 1535 ja mahdollisesti jo ennen sitä norjalaiset ja Basquen kalastajat. Sinne asetettiin pieni sotilasvartiosto, jonka intiaanit tuhosivat 1661. — St Lawrence on niillä tienoin 700 jalkaa syvä ja rannat kohoavat 1 600 jalan korkeuteen. Matkailija kiinnittää näillä tienoin huomiota myöskin mahtaviin Eternity- ja Trinity-niemiin.

Etelärannalla ovat Riviere du Loup, sen Quebecin osan huomattavin kaupunki, sekä toinen matkailijain suosima kaupunki Ramouraska. Lisäksi on kylpypaikkoja Cacouna, St Patrick ja Notre Dame de Portage. Tunnetuin kylpypaikka pohjoisella rannalla on Murray Bay, jossa moni amerikkalainenkin viettää kesänsä. Yhdysvaltain entinen presidentti Taft on siellä pitkät ajat ollut säännöllinen kesä-asukas.

Liukuessa eteenpäin vuolasta virtaa sivuutamme Montmagnyn ja myös Gross Islen, joka on Kanadan karanteeniasema. Rannikot ovat yhä vielä korkeita. Tourmentin niemi, joka kohoaa 1 800 jalan korkeuteen, on nähtävyyksiä.

Alamme jo lähestyä Quebeciä ja maat muuttuvat vehmaammiksi. Tulee pitkä, kaunis ja osaltaan hyvin viljelty Orleansin saari. Sen takana on Pohjois-Amerikan kuuluisin pyhiinvaellus-

paikka Ste Anne de Beaupré, jonne rientää uskollisia katolilaisia maapallon melkein kaikilta kulmilta. Pyhää paikkaa pidetään ihmeitä tekevänä, parannuksen tuottajana. Siellä säilytetään esinettä, jonka sanotaan olevan kappaleen rististä, johon Kristus naulittiin. Kirkko, jossa sitä säilytetään, on kyllä useampaan kertaan palanut ja uskottomat sanovat tuon puupalasenkin palaneen. Joka tapauksessa on esine vielä näytettävänä ja edelleenkin se tekee vaikutuksensa uskovaisiin, jotka polvillaan, rukouksia lukien, nousevat korkeita portaita pyhään paikkaan.

Monet suomalaiset siirtolaiset tuntevat Ste Anne de Beauprén hyvin, sillä sille seudulle rakennettiin äsken tehdas, jonka pystyttämisessä oli heitä paljon mukana.

Laiva liukuu hiljalleen leveätä virtaa ylös Orleansin saaren sivulla. Tuota saarta kutsui Cartier »Bachuksen saareksi» sen vuoksi, että sen vehmaassa maaperässä kasvoi villejä viinirypäleitä runsaasti. Jos Islannin norjalaiset, jotka vuosituhantemme alussa tulivat Amerikkaan, pysähtyivät Kanadaan ja löysivät maan, jota sanoivat »Hyväksi viinimaaksi», mahdollisesti he joutuivat juuri tälle saarelle, sillä Labradorin karuuden vuoksi he tuskin kohtasivat viinirypäleitä ennen sitä. Monet tutkijat arvelevat, että »Hyvä viinimaa» oli paljon etelämpänä, ehkä Delaware-joen suulla, missä luonto paremmin oikeuttaisi tätä nimitystä.

Jos valtamerilaiva kulkee aivan Orleans-saaren kuvetta ja matkustaja on tarkkaava, huomaa hän saaren viimeisen kärjen sivuutettuaan oikeanpuoleisella manterella juhlallisen vesiputouksen, jonka nimi on Montmorency Falls. Se laskeutuu jyrkästi korkeata kallioseinää alas ja on 100 jalkaa korkeampi kuin Niagara. Siellä on Kent House, jossa aikanaan asui Kentin herttua, kuningatar Victorian isä.

Nyt olemmekin lähellä siirtolaisten maihinnousupaikkaa, Quebecin kaupunkia, joka on Kanadan vanhin ja samannimisen, Kanadan suurimman maakunnan pääkaupunki. Näemme korkeita rantoja, joiden juureen matalien, pitkien rakennusten kupeelle laiva kiinnitetään. Suurta laivaa käännellessä satamaan on

hyvää aikaa tarkastella ympäristöä. Oikealla puolella näyttää jokin joki laskevan satamaan. Sen varrella on tehtaita, joista muutamia ovat suomalaiset olleet rakentamassa. Vasemmalla, joen toisella puolen, on Levisin kaupunki, johon pääkaupungista kuljetaan lautalla. Molempia rantoja kulkee rautatiet, joilla näemme junia liikkuvan tiheään.

Siirtolaisen pitkä merimatka on loppunut. Täällä on tarkastuspaikka ja ratkaistaan siirtolaisen kohtalo, pääseekö hän astumaan luvattuun maahan vai palautetaanko hänet takaisin syystä tai toisesta. Jos hänellä on toisen tai korkeamman luokan lippu, saa hän seurata laivan mukana Montrealiin saakka, mutta kaikkein suurimmat laivat eivät vielä joen mataluuden vuoksi pääse sinne saakka.

Joka tapauksessa on Quebec siirtolaiselle portti uuteen maahan. Ja portilta se näyttääkin. Molemmin puolin on korkeat rannat, pääkaupungin puolella korkeammat, kallioiset.

Tämäkö on Kanadaa, oikein sen merkkipaikka? Kaupunki ei suinkaan peittäydy näkyvistä, päinvastoin se vuoren rinteillä näyttää kaikkensa, yksin mitättömät hökkelitkin. Sellaisestakin maasta kuin Suomesta tulleella, missä kaupungit ovat pieniä, näyttää Quebec vähäpätöiseltä. Ja pienihän se on, tuskin puolta Helsingistä.

Siirtolaiselle jää tämä kaupunki enimmäkseen arvoitukseksi. Hänellä on niin paljon huolta ja levottomuutta tarkastuksissa, jotka suoritetaan mataloissa rantavajoissa, ettei hän juuri huomaa laivasta poistuneensa. Ja kun hän saa maihinnousuluvan, pienen kortin käteensä omien paperiensa kera sekä tavaransa selvitetyksi, johdetaan hänet vajan toisella puolen junaan sekä lähdetään kuljettamaan päämäärään, ehkä hyvinkin kauas tästä paikasta.

On valitettavaa, ettei siirtolainen saa Quebecistä enempää nähdä, sillä se on ei ainoastaan Kanadan, vaan koko maailman kauneimpia kaupunkeja asemansa puolesta.

Se on koko Amerikan historian merkittävimpiä. Sieltä käsin ovat Kanadan katolilaisten löytöretkeilijäin ihmeellisen vilk-

kaasta toiminnasta tapahtuneet ei ainoastaan Kanadan, vaan koko Yhdysvaltain keskiosan valtaukset aina Meksikon lahtea myöten. Sen vaikutus on ollut koko Pohjois-Amerikalle suurenmoinen.

Rannastakin on siirtolainen nähnyt vuoren korkeimmassa osassa vanhoja kivirakennuksia, linnan muureineen ja lisäkkeineen. Sieltä on vallittu suurta osaa uutta mannerta, siellä ovat ranskalaiset kuvernöörit olleet kaikkivaltiaita, suurine virheineen ja siveellisine puutteineen, mutta myös tarmoineen ja kykyineen. Korkeimpana kaikista on siirtolainen nähnyt linnamaisen rakennusryhmän, joka kaikessa suuruudessaan terasseineen näkyy vasta jatkaessa matkaa eteenpäin Montrealiin. Se on vanhanaikaisesti rakennettu, mutta ei kovin vanha. Se on Canadian Pacificin valtava hotelli Chateau Frontenac, joka lienee ehkä komein maapallolla. Ken on sen Dufferin-terassilta tai ylhäisistä akkunoista nähnyt maiseman allaan, ei unohda sitä koskaan. Alhaalla on satama ja sen takana mereksi levenevä joki, sivulla joen takana on Levisin pieni kaupunki valkoisine taloineen, ja suureen Kanadaan päin komea St Lawrence-virta, joka tuo mereen Amerikan suurimman vesijakson vedet.

Ansaitsisi viipyä Quebecissä ainakin muutaman päivän. Amerikassa ja Kanadassa ei yleensä ole vanhoja kaupunkeja. Useimmathan ne ovat nousseet aivan viimeisinä aikoina. Mutta Quebec on todella vanha. Sen ikä on yli 300 vuotta. Samuel de Champlain sen perusti intiaanikylän Stadaconan paikalle. Brittiläiset valloittivat sen vuonna 1629, mutta luovutettiin rauhassa takaisin Ranskalle. Vuonna 1759 oli kaupungin merkillisin historiallinen tapahtuma. Silloin oli taistelu brittiläisten ja ranskalaisten välillä Abrahamin kentillä, jotka nyt ovat kaupungin ulkopuistoa, ja ranskalaisten valta uudessa maailmassa päättyi. Vuonna 1775 amerikkalaiset kumoukselliset joukot Montgomeryn ja Arnoldin johdolla koettivat kaupunkia valloittaa, mutta epäonnistuivat, ja alue, koko Kanada, jäi Englannille.

Vuoren jyrkänteen juurella on vanhan kaupungin katuja, joista monet ovat tuskin paria syltä leveämmät. Se on jotakin ta-

vatonta Pohjois-Amerikassa, missä kaupunkien kadut ovat usein eurooppalaisten torien levyiset.

Quebecistä edelleen matkustaessa laivalla (junamatka ei tarjoa paljon muuta nähtävää kuin ranskalaisia huononpuoleisesti hoidettuja farmeja) herättää suurinta huomiota Quebecin silta, joka on rakennettu joen poikki ja joka vielä muutama vuosi sitten oli maailman ihmeitä. Nytkin kerääntyvät matkustajat kannelle sitä lähestyttäessä ja tähystävät laivan mastoja, jotka näyttävät takertuvan lähenevän sillan rautaverkkoon. Mastot on kuitenkin siksi lyhyiksi leikattu, että ne sopivat kulkemaan sillan alitse.

Tällä kohdalla laskee St Lawrenceen Chaudiere-joki, jossa on komeat putoukset Saint Romuald-kylän kohdalla.

Batiscon on joen rannalla samannimisen joen suulla. Sen takana on Quebecin erämaa, suuri asumaton alue. Sitä ennen on nähty samalla rannalla ranskalaiset kylät Ste Anne de la Perade sekä Deschambault ja vastaisella rannalla kaunis Pointe au Platon, jotka ovat puolimatkassa Three Riversin ja Quebecin välillä.

Three Rivers on huomattava Kanadan teollisuuselämässä. Siellä, missä vuolas St Maurice-river yhtyy St Lawrenceen kolmena suurhaarana, on monia puutavaranjalostuslaitoksia, joissa on suomalaisiakin insinööreinä sekä muissa toimissa. Ensin on Cape Madelaine, sitten muu kaupunki, joka perustettiin jo 1634, mutta jonka intiaanit hävittivät pari vuosikymmentä myöhemmin.

St Lawrence muodostuu vähitellen järvijaksoksi, ja järvet ovat paikoin varsin leveät. Tällaisen leveän paikan koillispuolella on Nicolletin kaupunki sekä vastaisella Yamachiche, jotka kumpikin ovat Kanadan historiallisia paikkoja.

St Pierre (tai St Peter)-järveen laskee St Francis-joki, jonka suulla on Notre Dame de Pierreville, jossa oli taisteluja intiaaneja vastaan 1600-luvun lopulla.

Järvessä on useita kauniita saaria, joissa vanhaan aikaan irokeesi-intiaanit väijyivät valkoisia. Nyt viime aikoina on saaria käytetty kulkuaikoina sorsien ampumiseen.

Tämän järven etelärannalla on Sorelin kaupunki sillä kohdalla, missä yksi huomattavimpia sivujokia, Richilieu, laskee. Sinne ranskalainen insinööri Pierre de Sorel rakensi 1665 linnoituksen, joka oli jonkin aikaa Kanadan kuvernöörien asuinpaikkana.

Samalla etelärannalla on Vercheres, jossa on pystytetty muistopatsas 14-vuotiaalle tytölle Madeline de Vercheresille. Tämä tyttö puolusti kartanoa vuonna 1692 intiaanihyökkäystä vastaan yhden kokonaisen viikon ajan. Hänellä oli ainoina apulaisinaan kaksi poikaa ja muuan 80-vuotias ukko.

Hiukan etempänä on Varennes kauniilla viljelysseudulla. Siinä on eräs Quebecin kauneimpia kirkkoja sekä harmaiden nunnain luostari.

Lähellä Montrealia on samalla puolella Boucherville, johon suurkaupungista pääsee lautallakin. Tämä oli alkujaan lahjoitustila, joka 1672 annettiin Three Riversin kuvernöörille. Tällä paikalla tapahtui parikymmentä vuotta myöhemmin irokeesien verilöyly. Se oli myös kuuluisan lähetyssaarnaajan Isä Marquetten asuinpaikka.

Muutamien saarien ja Montrealin takajoen (Back River) sivuutettua olemme kaupungin alueella. Näkyy komea Mount Royalvuori ja sen harjalla suuri risti, joka on iltaisin valaistu sähkölampuin. Laiva kulkee juuri rakennetun sillan alitse, jättäen sivulleen Longeuilin, esikaupungin, ja pysähtyy satojen muiden laivojen viereen satamaan.

Ollaan Montrealissa, Kanadan suurimmassa ja ainoassa miljoonakaupungissa, jossa asuu enemmän kuin kymmenes osa tämän laajan maan väestöä.

MAIHINNOUSU.

Suuren laivan laskiessa laituriin häiriintyy kaikki pitkällä merimatkalla syntynyt järjestys. Tavarat sullotaan käsikannalmuksiin, joina suomalaisilla on enimmäkseen faneerista tehtyjä laatikoita. Monella on näiden laatikoiden lisäksi arkkuja, useinkin

kotitekoisia, laudoista kyhättyjä. Ne ovat koko matkan ajan olleet ruumassa ja sisältävät rakkaita esineitä, paksuja villasukkia, oman äidin tai muun läheisen omaisen kutomia, kylän räätälin laittamia pukuja, vahvasta nahasta tehtyjä jalkineita ja kaikkea sellaista, mikä siellä kotona liikkuessa oli niin välttämätöntä. Jotkut ovat ottaneet mukaan mustaa kovaa ruisleipää siltä varalta, jos valkoinen vehnäleipä ei pystyisi nälkää poistamaan.

Hermostuneisuus valtaa mielen. Uteliaina katsotaan uutta maata, oudon kaupungin satamaa ja siellä hääriviä ihmisiä. Ahdistavina muistuvat mieleen peloittavat kertomukset ankarasta tutkinnosta siirtolaisviranomaisten edessä sekä niistä takaisinpalauttamisista, joita on tapahtunut. Entäpä jos ei hyväksyttäisikään nousemaan maihin, jos lähetetään takaisin, jos saa uudelleen tehdä pitkän matkan ja menettää uhratut matkarahat, joihin on kulutettu pitkäaikaiset säästöt tai jotka on lainattu. Moni on myynyt pienen palstansakin tehdäkseen matkan Kanadaan mahdolliseksi. Jos tulee palautetuksi, silloin hukka perii. Kaikki elämäntoiveet ja tulevaisuus ovat menneet.

Onkohan riittävästi maihinnousurahoja? Sanovat, että pitää olla viisikolmatta dollaria. Mutta jos ostaa piletin perille asti, ei taida jäädäkään niin paljon. On joukossa sellaisiakin, joita laivan ravintola on niin houkutellut, että osa maihinnousua varten tarkoitettuja rahoja on kulunut ryyppyihin.

Jokainen koettaa nyt varata itselleen ainakin välttämättömän maihinnousurahan. Puuttuva erä pyydetään lainaksi toisilta, joilla sattuu vähän liikaa olemaan. Otetaan osoitteita ja luvataan ensi tilassa antaa tai lähettää lainatut rahat takaisin. »Saat heti, kun siirtolaistarkastuksesta selviydytään.» Ei ajatella sitä, että vaadittu maihinnousuraha on välttämättömän tarpeellinen oudossa maassa niin kauan kuin pääsee ansiotöihin.

Maihinpääsyvaatimukset ovat kaikille epäselviä. Niitä ei ole tarkoin selitetty. Toiset kertovat, että jos ilmoittaa olevan varman työpaikan tiedossa, silloin palautetaan takaisin heti. Toiset taas tietävät, että sellainen on laki Yhdysvaltoihin pyrkiessä, mutta Kanadassa päinvastoin vaaditaan varmaa työpaikkaa.

»Ei tarvitse muuta, kun vain on varma osoite», vakuuttaa muuan, joka sanoo vaatimukset tuntevansa.

Useimmilla on muistikirjassaan koko joukko osoitteita, sieltä täältä poimittuja. Vain harvalla on todellakin varma tuttava Kanadassa, johon siirtolaisuus on vasta alussa. Monella olisi paljonkin läheisiä tuttavia ja sukulaisia Yhdysvalloissa.

»Älä toki niitä ilmaise», varoittaa joku, »silloin luulevat sinun pyrkivän sinne, ja se johtaa varmasti takaisin palauttamiseen.»

Nämä keskustelut, joissa kaikki osoittautuvat epävarmoiksi, nostavat hermostuneissa hädän tunnetta.

Tällä välin on yhteys maihin saatu ja siirtolaisia aletaan johtaa rantarakennukseen ja tuohon peloittavaan tutkintoon. Monesta tuntuu siltä kuin he olisivat karjaa, joka viedään teurastettavaksi. Kaikki kultaiset toiveet ja ihanat unelmat, joita luotiin Kanadan matkaa valmistellessa ja vielä silloin tällöin laivallakin, ovat täydellisesti hävinneet.

Siirtolaiset tarttuvat kantamuksiinsa. Tässä tilaisuudessa kuljetettavaksi on monella niitä aivan liiaksi. Äidit ja isät tempaavat pienimmät lapset syliinsä ja taluttavat toisia kädestä. Syntyy tungosta, mutta ruhjoutumisen vaaraa ei ole olemassa, sillä kaikki kulkevat verkalleen ja varoen aivan kuin hautajaisissa.

Jono soluu yli sillan. Tullaan rannalle suureen katokseen. Sieltä joudutaan kapeiden rauta-aitausten erottamiin soliin. Jono jakaantuu useampiin, kuten kankaan loimet pirtaan. Kunkin tällaisen kapean solan varrella on tyynesti työtään tekevä henkilö, lääkäri, joka tarkastaa jokaista. Silloin tällöin hän pysähdyttää jonon, avaa tarkastettavan silmänluomen nähdäkseen, onko pelättyä trakoomaa, tai katsoo hiusmartoja, jos sinne olisi jotakin epäsiistiä kätkeytynyt, tai ottaa selkoa jostakin muusta, mikä herättää hänen huomiotaan. Väliin hän tekee jonkin kysymyksen, mutta kun henkilö ei ymmärrä, saa hän vastaukseksi vain pakotetun hymyn.

Ihmeellisen nopeasti soluvat nämä yksittäisjonot eteenpäin. Monen jännitys laukeaa ja kaikki tuntuu sujuvan helposti.

Tullaan isoon halliin. Matkatavarat lasketaan lattialle ja lapsetkin päästetään jaloittelemaan. Huoataan helpotuksesta.

Mutta tarkastus ei olekaan vielä lopussa. Tulijoita aletaan ohjata pienien pöytien ääreen, joissa tutkija tarkastelee kunkin esille vetämiä papereita. Siellä tehdään kaikenlaisia kysymyksiä, jotka muutamien kohdalla käyvät hyvinkin monimutkaisiksi. Kysymykset satelevat englanninkielellä. Siirtolainen ei ymmärrä siitä mitään. Tulkki joutuu auttamaan. Mutta monesti tulkki on aivan taitamaton toimeensa. Hän voi osata joitakin kieliä, mutta ei aina sitä, mitä tulkittava. Syntyy väärinkäsityksiä, tulkitaan erehdyttävästi. Väärä tulkinta voi helposti aiheuttaa siirtolaisen koko elämän onnen murtumisen. Siirtolainen joutuu epäluulon alaiseksi siitä, että tahtoo pettää viranomaisia. Ja häneltä evätään maahan pääsy. Tällä kertaa hänet eristetään erilleen vastaista tarkempaa tutkimista varten.

On kiire. Tällä kertaa ei ehditä tarkkaa tekemään. Kuuluu tuon tuostakin tutkittavan virkamiehen ääni: »Passport». Tuossa on vaimo, jonka suomalaiseen korvaan kuuluu komennus kuin »päästä pois» ja hän tempaa kiireesti hattuluuhkansa päästä ja hämmentyy.

Ne siirtolaiset, jotka joutuvat helposti hämilleen ja ovat tätä tarkastusta kovin pelänneet, usein sekaantuvat selvässäkin asiassaan ja vastailevat kysymyksiin miten sattuu. Toiset taas säilyttävät mielenmalttinsa ja osaavat läpäistä vaikeastakin tilanteesta.

Muutamia esimerkkejä:

Nuori tyttö on lähtenyt Kanadaan ansaitsemaan toimeentulonsa.

»Onko teillä ketään tuttavaa?»

»Ei minulla ole.»

»Eikö ketään?»

»On minulla naapuritalon poika, Heikki Heikkinen.»

»Onko teillä hänen osoitteensa?»

»Onhan se», ja tyttö etsii osoitteen, jonka on lähtiessään naapurista ottanut.

Osoite viittaa jollekin metsäkämpälle, kauas erämaahan.

»Onko teillä aikomus mennä hänen kanssaan naimisiin?»

Tyttö punastuu. Eihän mistään sellaisesta ole ollut kysymys. Nuorta naista ei päästetä yksinäisen miehen luo, kaikkein vähimmin tukkilaisten joukkoon.

Tyttö ei osaa paremmin selittää eikä hänellä muutakaan osoitetta ole. Hänet voitaisiin palauttaa takaisin. Tarkastaja kuitenkin usein ymmärtää tilanteen. Hän päästää tytön menemään Montrealiin tahi johonkin muuhun kaupunkiin virallisen naishuoltajan seurassa. Näin hän tulee suojelluksi joutumasta siveelliseen vaaraan oudossa maassa.

Tuossa on poika, joka ei näytä kysymyksiä säikähtävän. Hänellä ei ole Kanadaan yhtään osoitetta.

»Onko teillä sukulaisia Yhdysvalloissa?»

»On minulla veli New Yorkissa.»

»Milloin te sinne aiotte?» tehdään kierä kysymys.

»Niin pian kuin pääsen», vastaa poika reippaasti.

»Milloinka?»

»Veli on jo Montrealissa vastassa.»

Viranomainen naurahtaa. Asia on selvä. Poika erotetaan mustien lampaitten joukkoon ja tulee varmasti takaisin palautettavaksi, sillä Kanada ei tahdo olla porstuana, jonka kautta laittomasti pujahdetaan rajan yli.

Kanada haluaa etupäässä maanviljelijöitä ja kovan ruumiillisen työn tekijöitä sekä naisia palvelustöihin. Useimmat suomalaiset siirtolaiset ovatkin näihin luokkiin kuuluvia. Joukossa kuitenkin sattuu olemaan ammattilaisia, konttoristeja, taiteilijoita, toimettomia herrasmiehiä j. n. e. Näitä pidetään tutkinnossa tiukemmalla, sillä heitä ei sanottavasti haluta, kun kilpailua niillä aloilla on jo entuudestaankin liiaksi.

Tulijain kohtalo päätetään ensi kuulustelussa hyvin nopeasti. Kun yhdessä laivassa saapuu monia satoja, jopa tuhatkuntakin siirtolaista, ei joudeta kunkin kohdalla kuluttamaan paljon aikaa. Saattaa jo toinen tai ehkä kolmaskin laiva tutkinnon kestäessä

tulla laituriin yhtä täynnä siirtolaisia. Ennen tulleet täytyy saada pois tieltä. Niin selviydytään yhdestä laivasta parissa kolmessa tunnissa, joskus lyhyemmässäkin ajassa.

Hyväksytyt tulijat saavat leiman passiinsa sekä pienen kortin, joka on heille pääsylippuna uuteen maahan. He ovat sitten vapaat lähtemään tulevaisuuttaan rakentamaan.

Ne taas, joita ei ole tässä tarkastuksessa hyväksytty, johdatetaan pidätettyjen osastoon, missä he usein saavat olla viikkomääriä, ennenkuin heidän asiansa tulee lopullisesti ratkaistuksi. Siirtolaistarkastaja pitää heidän kanssaan uusia tutkimuksia. Jos hän ei katso voivansa hyväksyä, tehdään heidän puolestaan tavallisesti alistus siirtolaisministeriöön Ottawaan, mistä lopullinen päätös tulee. Moni pidätetyistä tulee siellä hyväksytyksi.

Ne, joiden anomus on hylätty, joutuvat tekemään matkan takaisin kotimaahan saman yhtiön laivalla, millä ovat tulleet. Se luonnollisesti tuntuu katkeralta. Ja asianomaiselle se on usein taloudellisesti kerrassaan musertava. Tosi on, että takaisin palautetuissa on myös sellaisia, jotka eivät olisi kestäneet uuden maailman raskaissa koetteluissa. Parempi olisi ollut, että he eivät olisi yrittäneetkään. Mutta sitä tuskin kukaan asianomainen uskoo, ja sen käsittää vain se, joka näkee, kuinka paljon terveyttä, hermoja ja työkykyä siirtolaiselta vaaditaan Kanadassa, ennenkuin hän pääsee menestymään.

Se siirtolaisrakennuksen osasto, missä pidätettyjä säilytetään, on huonossa maineessa kaikkien niiden keskuudessa, jotka ovat joutuneet siellä olemaan enemmän tai vähemmän aikaa. Yleensä myönnettäneen, että nämä huoneet eivät ole ajanmukaisia. Ne ovat kuin vankiloita henkilöille, jotka eivät ole rikkoneet maata vastaan muuta kuin ovat vain pyrkineet sinne tekemään työtä ja käyttämään voimia sen, samalla kuin oman taloudellisen toimeentulonsa hyväksi. Tätä epäkohtaa on kuitenkin ryhdytty korjaamaan.

Kanadan hallituksen tarkoituksena ei ole ollutkaan pysähdyttää siirtolaisia maihinnousupaikassa, vaan heitä tahdotaan lähettää edelleen niin pian kuin suinkin.

Hyväksytyt siirtolaiset eivät joudu siellä odottamaan. Siirtolaisrakennuksen kupeella ovat junat valmiina ottamaan vastaan siirtolaiset ja viemään heidät viipymättä määräpaikkoihinsa.

Kun siirtolainen on läpäissyt tutkinnon ja saanut maihinnousukortin käteensä, siirtyy hän tutkinto-osastosta portaita myöten alakertaan.

Hän tuntee olevansa vapaa, mutta kieltä taitamattomana hän tuntee myös olevansa turvaton. Tuhansia, kymmeniä tuhansia siirtolaisia vuosittain laskeutuu noita portaita alas vapaina ihmisinä. Niiden joukossa on joka vuosi viisi- tai kuusituhatta suomalaistakin. Ei kukaan pidä huolta tarkemmasta neuvomisesta heidän omalla kielellään. Hallituksella ei ole varoja siihen eikä rautatieyhtiöilläkään. Siirtolainen kuulee vain huutoja, rautatieagenttien ilmoituksia ja kehoituksia, joita hän ei ymmärrä. Hän ei voi antaa mitään selvityksiä tavaroistaan, hän on ymmällä pilettinsä ostamisesta, hän ei tiedä mitään junanlähdöstä, hänellä ei ole eikä hän osaa ostaa evästä matkansa varrelle. Lapsi huutaa siirtolaisäidin käsivarrella. Pojalla, joka pitää kiinni hänen hameenhelmastaan, on asiaa, mutta ei äiti voi sitä auttaa. Väsyneenä istuutuu siirtolainen penkille, mikäli istumasijaa sattuu olemaan, ja tarkastelee hälinää ympärillään. On toki hyvä, että hallitus on pitänyt huolta siitä, ettei tuohon odotushalliin pääse keinottelijoita ja petkuttajia, mutta siirtolainen odottaa, että olisi edes joku, joka pystyisi häntä opastamaan. Hän näkee siellä olevan monenlaisia laitoksia. Hallitus on todellakin pitänyt huolta kaikenlaisista mukavuuksista. Mutta niitä voivat käyttää hyväkseen vain ne, jotka taitavat maan kieltä. Tuossa näkyy olevan ruokatavarain myyntiä. Kunpa osaisi itselleen ostaa evästä. Tuossa on toimisto, joka tarkoittaa antaa neuvoja maan hankinnassa, mutta se, joka ei ole englanninkielen taitoinen, ei voi käyttää sitä hyväkseen.

Siirtolainen tarkastelee lukemattomia ilmoituksia ja tiedonantoja seinillä, olisiko niissä yhtään, jota hän ymmärtäisi. Ei ole mitään.

Vihdoin hänet työnnetään junaan. Hän ei ole selvillä siitä, ovatko hänen tavaransa mukana, mutta hän on väsynyt. Hän ei jaksa ajatella, vaan jättäytyy kohtalonsa varaan.

On jo myöhäinen, pimeä yö. Päivä on ollut hyvin rasittava. Hänen matkatoverinsa ovat hajaantuneet. Onko heitä mukana junassa vai ovatko he jääneet jäljelle? Siitä hän ei tiedä mitään. Hän on kiitollinen, että alkuvaikeudet ovat ohi. Hän luulee niiden olevan jo lopussa.

Ei, vaikeudet eivät ole lopussa, ne ovat vasta alussa.

Mutta hän on kuitenkin uudessa maassa, josta hän odottaa niin paljon.

Juna kiitää eteenpäin. Hän matkustaa kohti uutta tulevaisuutta.

MONTREALISSA.

Montreal on Kanadaan saapuneille siirtolaisillemme tuttu kaupunki, enimmäkseen surullisen tuttu.

Tosi on, että monet heistä matkustavat sen ohitse lännemmäksi, mutta hekin joutuvat ohikulkiessaan pysähtymään asemalle vaikkapa muutamaksi tunniksi. Vilkkaampien tekee mieli hiukan katsella kaupunkia. He eivät pysy aseman siirtolaismajassa, vaan lähtevät kadulle katsomaan liikennettä, joka on suurempi kuin mihin on kotona totuttu.

Parvi suomalaisia siirtolaisia seisoo kadulla aseman edustalla. Heidät tuntee helposti puvuistaan, joissa on vielä kotoista kuosia. Arastellen he pälyilevät ympärilleen ja katselevat liikkeiden akkunoita. Yksi huomaa hallituksen väkijuomain myymälän, niitähän on aivan aseman lähimmässä piirissä. Hän ottaa pari toveria mukaansa, ja uteliaisuus houkuttelee yrittämään. Siirtolaisenkin raha kelpaa, ja niin he tulevat pian takaisin pullo taskussaan. Toisia matkatovereita liittyy mukaan ja lähdetään kävelemään ratapihan sivustaa, varoen tarkasti, että osataan takaisin. Sopivassa paikassa avataan pullot ja kukin ottaa ku-

lauksen. Arkuus häviää ja toisetkin rohkenevat käydä ostamaan pullonsa.

Nyt on kullakin rohkeutta jo tarpeeksi. Kävellään ryhmässä ja puhutaan kovaäänisesti. Joku uskaltaa hihkaistakin. Takin napit repäistään auki ja liepeen kupeelta heiluu rakas puukontuppi niin uljaasti. Väliin sylkäistään roimasylki kadulle.

Ei huomata, että tässä on jo tehty neljä rikkomusta kaupungin järjestyssääntöjä vastaan: 1) ryhmissä ei saa kulkea, se kun on haitaksi liikenteelle, 2) katukäytävälle ei saa sylkeä, 3) puukkoa tai muuta asetta ei saa kantaa ja 4) hihkuminen on luonnollisesti kielletty. Poliisin asia on käydä ehkäisemään. Ellei ole ehditty pitemmälle aseman piiristä, ei poliisi tavallisesti ryhdy ankarampiin toimenpiteisiin. Hän ohjaa ryhmän takaisin asemalle ja vakavasti varoittaa pysymään sisällä, kunnes juna lähtee. Siirtolaiset eivät ymmärrä sanoja, olivatko ne englantia vai ranskaa, mutta tarkoituksen he käsittävät. Onnellisinta on, jos junan lähtöaika on käsillä, sillä näin jää Montrealin kokemus vain pieneksi seikkailuksi.

Jollekulle on kuitenkin käynyt niin, että hän seikkailussa on joutunut pitemmälle, ei ole tyytynytkään poliisin kieltoihin, vaan on hihkaissut uudelleen ja uudelleen, on ehkä vetänyt esille puukkonsakin tai tyrkännyt poliisia. Silloin on armo kaukana. Juna saa mennä, siirtolainen joutuu poliisin pahnoille, mistä pääsee vasta muutamien päivien kuluttua, kun on maksanut sakkonsa.

On sellaisia, jotka eivät ensi kokemuksistaan näin vähällä pääse. Ne, jotka jäävät kauemmaksi aikaa kaupunkiin, voivat sattua pahempiin seikkailuihin.

Joku Junnu on tahtonut lähteä yksinään liikkeelle sen jälkeen, kun on toisten kanssa yhdessä ensin saanut muutamia naukkuja.

Hän ei pääse pitkälle, ennenkuin tulee vastaan mies, joka alkaa ystävällisesti puhutella. Harvoin sattuu, että siirtolainen tuosta puheesta mitään ymmärtää, mutta kun mies on niin kohtelias, että pyytää lähtemään ravintolaan, tahtoo meidänkin mies jatkaa tuttavuutta. Tullaan kapakan pöydän ääreen ja tuo kohtelias mies tarjoaa lasin olutta. Kun hän on näin höveli, niin miksei

tuota lasia ottaisi. Eikä suomalainen tahdo olla sen huonompi. Hän kaivaa povitaskusta lompakkonsa, vetää siitä seteleitä näkyville — paljon niitä juuri vanhasta maasta tulleella ei olekaan — ja valitsee kanadalaisen rahan, jonka asettaa pöydälle. Palvelija pöydän takana ymmärtää tarkoituksen ja niin on edessä toiset vaahtoavat lasit. Keskustelua ei synny, kun uudet toverukset eivät ymmärrä toisiaan. Hymyily on ainoa kieli.

Vihdoin, ehkä jo toisen olutlasin jälkeen saattaa suomalainen poistua kapakasta eikä toverikaan estele, vaan jää muka jäljelle. Kadulle päästyä alkavat Junnun askelet tuntua raskailta. Kovinpa täällä on olut voimakasta!

Sitten hän ei muista mitään.

Poliisi häntä ravistaa syrjäisen kujan yksinäisessä paikassa. On pimeä yö, ehkä jo aamupuoli. Pää tuntuu niin sekavalta. Junnu katsoo ympäristöä ja itseään. Hän on maassa pitkällään. Vaatteita hänellä ei ole kuin nimeksi. Poliisi jättää hänet kävellä toikkaroimaan. Takin mukana on lompakkokin mennyt.

Viileä ilma selventää sekaantuneita aivoja.

Tämä on jotakuinkin usein uudistuva ilmiö. Eikä sellaista satu ainoastaan juuri Suomesta tulleelle. Monesti joutuu samanlaisen kohtalon uhriksi mies, joka on jo ollut Kanadassa töissä ja ansioilla, jolla on kaivoksissa ja tukkitöissä rahoja säästynyt ja joka on matkalla kotimaahan.

Toveriksi tuppautunut vieras mies on ollut siirtolaisten pyydystäjä. Niitä liikkuu aina asemien ja majatalojen ympärillä. Heitä sanotaan »sharkeiksi», haikaloiksi, jotka ovat ahnaat nielemään herkkäuskoisen. He panevat olutlasiin nukutusainetta, joka vaikuttaa hetken kuluttua nauttimisen jälkeen. He seuraavat uhrin jäljessä, saattavat johtaa hänet taluttaen tai ajurilla kaupungin laiteille ja siellä häneltä sopivassa paikassa ottavat, mitä miehellä vähänkään arvokasta on, vievät vaatteitakin päältä ja sitten jättävät roskakasalle nukkumaan.

Turhaan siis ei konsulinvirastossa varoiteta niitä, jotka huomaavat ensin sinne tulla, että Montrealissa ei pidä oudolta ottaa edes vesilasia, sillä siihen on voitu panna nukutusainetta.

Siirtolaisen rahoilla on monta vaanijaa, olivatpa nuo rahat Suomen markoilla ostettuja kalliita Kanadan dollareita tai metsätöissä uuden maan erämaissa vaivalla ansaittuja.

Tuon tuostakin sattuu, että siirtolainen, jonka sisämaassa on onnistunut säästää jonkin verran ja on tullut Montrealiin joko »hauskaa pitämään» tai ostaakseen matkalipun kotiin, jo heti ensi askelilla menettää säästönsä, keskellä päivääkin ja käymättä missään kapakassa. Asemalla on suuri tungos, vieläpä raitiovaunuun noustessa. Tyrkitään takaa ja sivuilta, ja edessä on mies, joka estää siirtymästä. Yht'äkkiä tungos haihtuu. Siirtolainen vaistomaisesti koettaa taskuaan. Lompakko on poissa ja sen mukana kaikki säästöt ja arvopaperit. Taskuvarkaat ovat tehneet työtään.

Tällaisia tapauksia on sattunut parikin yhden viikon kuluessa suomalaisille, jotka ovat olleet asemalta suoraan matkalla konsulinvirastoon.

Siirtolainen on ehkä huomannut taskuaan kopeloitavan ja tuntisikin henkilön, jota epäilee varkaaksi. Poliisilaitoksen valokuvakokoelmasta hän mahdollisesti voi tuntea miehen, joka tungoksessa painautui häntä vasten. Mutta mitä teet? Rahattomana et voi jäädä niin kauaksi aikaa kaupunkiin, että juttu tulisi ajetuksi päätökseen.

Niille, jotka ovat matkalla kotimaahan, tuottaa tällainen säästöjen, matkarahojenkin varkaus kovan kolahduksen. Ei auta muu kuin painautua taas erämaihin tai kaivokseen raskaaseen työhön, jotta saisi uudelleen säästetyksi.

Monet ovat seuraavalla kerralla viisaampia, mutta eivät kaikki. On sattunut niin, että siirtolainen on kolmena, neljänä vuotena peräkkäin yrittänyt Montrealin kautta kotiin, mutta ei ole päässyt tätä kaupunkia pitemmälle. Aina ovat rahat menneet tavalla tai toisella.

Ja kotona omaiset odottavat sekä ihmettelevät hänen viipymistään, vaikka hän on kirjoittanut tulevansa.

Usealle sellaiselle, joka tulee Montrealiin vain »hauskaa pitämään», on melkein parempi, että rahat menevät noin yhdellä

kertaa, viattomasti, kuten saattanee sanoa. »Hauskan pitäminen» voi tuottaa pahempia seurauksia. Huvitellessa rahat kuitenkin menevät kapakoissa ja muissa paikoissa, joita kaupungissa on runsaasti viettelemässä yksinäistä, joka on pitkät, pitkät ajat saanut raataa raskaasti ja asua ilottomissa metsäkämpissä, missä kaikki mukavuudet puuttuvat. Ei ole kummaa, että hän on halunnut päästä hiukan »iloakin» nauttimaan. Siirtolainen on monesti samassa asemassa kuin merimies, joka pitkän, kolkon matkan jälkeen pääsee maihin. Ei heitä, jotka enimmäkseen ovat nuoria, elinvoimaisia miehiä, voi tuomita siitä, että he kaipaavat vähän huvitteluakin. Kun ei ole parempaa tarjona eivätkä ehkä osaa sellaista etsiäkään, he helposti sortuvat onnettomuutta tuottaviin »lysteihin».

Montrealilla on huono maine, vaikkakaan se tuskin on sanottavasti huonompi kuin muutkaan. Siirtolainen voi joutua samoihin kokemuksiin Torontossa, Vancouverissa ja muuallakin Kanadassa.

Siirtolaisnaiset ovat paljon turvatummassa asemassa. Yksinäisiä naisia ohjataan usein jo satamasta ja ainakin asemalta naisten koteihin ja hotelleihin. Hallitus itse pitää yllä sellaista Drummond- ja Dorchesterkatujen kulmassa, ja siellä on moni turvaton suomalainen tyttö saanut turvan. Se laitos on tosin pieni, joten aina ei saa asuntoa. Luonnollisesti ei sielläkään siirtolaisen kieltä ymmärretä. Niinpä moni tuntee ikävää, tuntee kuin olisi vankilassa, vaikka hoito on hyvää ja halpaa sekä kaikki tapahtuu hänen hyväkseen. Toinen turvapaikka naisille on Nuorten Naisten Kristillisessä Yhdistyksessä (Young Womens Christian Association, Y. W. C. A. »Wai Dobljun Sii Ei», kuten englanniksi kirjaimet sanotaan). Sillä on laajat huoneistot lähellä asemaa. Siellä on, paitsi asuntoja, kaikenlaisia opettavia ja huvittavia tilaisuuksia naisille. Onpa suomalaisillakin silloin tällöin omat iltansa, missä he ovat saaneet lauleskella kotoisia laulujaan ja elää omaa elämäänsä. Tilaisuutta on kielen oppimiseen ja tutustumiseen maan oloihin ja elämään. Näissä kummassakin laitoksessa hankitaan myös palveluspaikkoja.

Miehet etsivät työtä työnvälitystoimistoissa »loimannilta»

(employment office). Eräissä Kanadan maakunnissa on laillinen työnvälitys hallituksen huostassa. Myös Quebecin maakunta, johon Montreal kuuluu, on jo aikoja sitten päättänyt asettua tälle kannalle, kuitenkin toistaiseksi siirtyen siihen vain vähitellen siten, ettei enää anneta lupia uusille yksityisille liikkeille. Vanhat toimistot saavat harjoittaa liikettään ja melkeinpä yksinomaan niistä siirtolaiset voivat saada työtä. Hallituksen toimistoissa on harvoin mitään työtä. Tämä on epäkohta, joka etenkin siirtolaisille on hyvin vahingollinen.

Suomalaisia matkustajakoteja on jo useita. Ensiluokkaisiksi niitä tuskin voi sanoa, ja silloin tällöin yritetään pystyttää sellaisiakin, jotka ovat alapuolella kaiken arvostelun. Enimmäkseen ovat kuitenkin suomalaiset matkustajakodit omille kansalaisille, jotka juuri ovat Suomesta tulleet, paljon sopivampia kuin vieraskielisten samanhintaiset, joissa siirtolaista uhkaavat monet vaarat.

Aivan aseman ympärilläkin on kovin epäsiistejä »toiskielisiä» majaloita. Niissä otetaan maksu sen mukaan kuin kultakin saadaan. Outo joutuu maksamaan ehkä puolentoista tai pari dollaria vuorokaudelta, mutta toisia voi samaan huoneeseen samalla maksulla sijoittautua puolenkymmentäkin. Mutta kun oikein oloja tuntee, saa henkilö asua parilla kolmella tai neljällä dollarilla koko viikon.

Noissa vieraissa huonoissa asunnoissa ei suinkaan ole tarjona mitään ylellisyyksiä. Usein on ylellisyyttä sekin, että on avain, jolla saa lukita ovensa. Siten voi yön aikana huoneeseen tunkeutua kutsumattomia vieraita.

Tietysti on aseman lähellä siistejäkin hotelleita, jopa varsin suuria. Halvin huone niissä on pari dollaria vuorokaudelta.

Aseman ympäristöllä on aina asunnon tarjoojia. Muutamilla sellaisilla saattaa olla »virkalakki» päässä, mikä kuitenkaan ei anna mitään takeita.

Monet näistä pyydystäjistä ovat yhteydessä erinäisten pilettitai työnvälitystoimistojen kanssa. Jos ottaa heiltä asunnon, hankitaan muka työkin. Tosiaan siirtolainen viedään toimistoon,

missä on maksettava »sisäänkirjoitus» tai »shippiraha» työnsaantia varten. Mutta työtä ehkä ei olekaan antaa, luvataan huomenna ja taas huomenna j. n. e. Siirtolainen ei voi odottaa sitä huomenta, joka ei koskaan tule. Ja niin menee raha hukkaan. Paljon on sellaisia tapauksia, jolloin muka annetaan työ. Siirtolainen saa lapun käteensä ja hänen on ostettava piletti jonnekin kaupungin ulkopuolelle. Mutta kun hän joutuu työpaikkaan ja näyttää lappunsa, ilmoitetaan, ettei työtä olekaan. Ei auta muu kuin lähteä takaisin — jos rahaa on jäljellä. Turhaan koettaa siirtolainen saada toimistosta »shippi»-rahansa takaisin.

Tällaista kokemattomien siirtolaisten nylkemistä, jopa petkuttamista, harjoitetaan sangen paljon. Outo, kieltä taitamaton on avuton. Heitä varten ei ole mitään »köyhien asianajotoimistoja», joissa ymmärrettäisiin siirtolaisten kieliä. Englantilaiset ja ranskalaiset ovat luonnollisesti toisessa asemassa. Heidän hyväkseen on monia laitoksia. Kuitenkin saapuu maahan vuosittain satatuhatta, ehkä enemmän, sellaisia siirtolaisia, jotka eivät ymmärrä näitä kieliä. Niiden joukossa on puolenkymmentä tuhatta suomalaista.

Kotimaahan palaava siirtolainen voi myös joutua »akenttien» monenlaisten petkutusten alaiseksi. Pienimpiä petkutuksia on esimerkiksi seuraava:

Siirtolainen saapuu sisämaasta Montrealin asemalle. Hänet ottaa huostaansa »akentti» ja vie hänet johonkin pilettitoimistoon. Piletti hankitaan ja siirtolainen jättää passinsa muka »passiasian järjestämiseksi». Hänet viedään johonkin asuntoon sopien, että matkustaja sekä hänen tavaransa toimitetaan sieltä myös laivaan. Maksu asunnosta ilmoitetaan olevan vain 75 senttiä vuorokaudelta. Siirtolainen maksaa sen lähtöhetkeen asti.

»Olkaa huoletta», vakuutetaan. »Pysykää lähtöpäivänä asunnossa, jotta olette tavattavissa.»

Siirtolainen on huoleton. Tämähän on mukava järjestely. Piletti on taskussa, ja laivan lähtöhetki tarkasti tiedossa.

Tulee lähtöpäivä. Lähestyy määräaika. Hakijaa ei kuulu.

Asunnon kaitsija ilmoittaa, että hakija on »passiasiaa järjestämässä». »Olkaa vain huoleti, kyllä ehditään.»

Minuutit kuluvat. Lähtöaika on käsissä. Nyt on viimeinen hetki. Siirtolainen on hädissään. Matka jää, piletti menee hukkaan.

Vihdoinkin tulee »akentti». Nyt on kiireesti lähdettävä. »Passiasioissa» viipyi. Vaaditaan siirtolaiselta 20 dollaria lisää.

»Mitä?» Johan hän maksoi.

Tavaroita ei saa liikuttaa, ennenkuin maksaa.

Hädissään siirtolainen maksaa. Sitten lähdetään ja joudutaan hädin tuskin laivaan. »Passiasiat» tietysti ovat olleet tekosyynä. Passi on ollut kunnossa. Ei siihen ole mitään tarvittu, ei ole edes käyty virastossa. Mutta kun akentilla on ollut passi, niin hän tietää siirtolaisen olevan hänen vallassaan. Siirtolainen kyllä huomaa, että häneltä petkutettiin parikymmentä dollaria. Mutta hyvä, että sillä pääsi.

Tällaisia — ja myös toisenlaisia tapauksia — on lukemattomia. Ja kaikista näistä syistä on monella siirtolaisella Montreal ja olo siellä ikävänä muistona.

Itse asiassa Montreal ei ole niin synkkä kaupunki. Siirtolainen on pikakokemuksillaan nähnyt vain sen varjopuolet.

Kun kaupunkiin tarkemmin perehtyy, voi siellä viihtyä hyvin. Siellä on paljon hyvää, valoisaa ja kaunista.

Kielentaitamatonhan ei pääse syventymään sen elämään ja laitoksiin, mutta voi kuitenkin — ellei onnettomuuksia satu — huomata sen kauneuden ja vilkkaan liikenteen.

Montreal on saarella, jota mahtava St Lawrence-virta ja Ottawa-joen suuhaara ympäröivät. Ja tuolla saarella asuu toista miljoonaa ihmistä — enemmän kuin kymmesosa koko Kanadan väestöstä.

Kaupungin keskessä on korkea vuori, Mount Royal (Monte Reale, josta nimi on tullut). Kuvitellessamme sitä voisimme ajatella Puijoa, jonka ympärille Kuopio on kasvanut miljoonakaupungiksi. Tietysti eivät näköalat ole niin kauniit kuin Pui-

jolta — tuskinpa niitä sellaisia muualta löytääkään — mutta kieltämättä on komeata katsella Mount Royaliltakin. Valtava St Lawrence-virta, joka kuljettaa Yhdysvaltain ja Kanadan välisten suurien järvien vedet valtamereen, päilyy juhlallisena. Siinäkin on vihantia saaria. Jättiläisrautasillat johtavat joen yli. Takaa näkyy New Yorkin valtion sinertävät vuoret, lähempänä joen takana on vanha intiaanikylä muistuttamassa entisiä aikoja.

Mount Royal on säilytetty luonnonpuistona. Kanadan monen monet puulajit ovat siellä saaneet vapaasti kasvaa. Osa vuoresta on erotettu hautausmaaksi, jossa on kauniita muistopatsaita. Niiden joukossa on muutamia Suomen punaisesta graniitista. Vierellä on toinen sisarvuori Westmount, jonka loivemmille rinteille Montrealin monet rikkaat ovat rakentaneet palatsejaan. Mount Royal itse on vanha, historiantakainen tulivuori, joka laskeutuu joelle päin jyrkästi, näyttäen paikoin laavakerroksiaan.

Kaupungin asema vuoren juurella on terassimainen. Ylimmillä tasanteilla asuvat rikkaimmat, enimmäkseen englantilaiset. Itäosa ja alavampi osa on ranskalaista, joka muodostaa kaupungin väestön suurimman osan. Siellä on seutuja, joissa ei englanninkieltäkään ymmärretä.

Ranskalaisuus säilyttää sitkeästi asemansa sangen toimeliaan katolisen kirkon turvissa. Ja poikkeuksena Euroopan ranskalaisista nämä Kanadan ranskalaiset ovat sangen hedelmällisiä. Aivan yleisiä ovat perheet, joihin kuuluu kymmenkunta, usein parikymmentäkin lasta. Kansan kieli on vanhaa ranskaa, jota Ranskasta tulleen on ensin vaikea ymmärtää.

Kun Mount Royal-vuorelta katsoo pohjoiseen päin, näkee laajan, sangen viljavan tasangon. Siinä on toinen jokien ympäröimä saari Isle Jesus, »Jeesuksen saari». Nimi kuvaa ranskalaisen väestön, maaseudun melkein yksinomaisen aineksen uskonnollista maailmankatsomusta. Vuoren korkeimmalle huipulle on kohotettu jättiläismäinen risti, jossa yön aikana tuhannet sähkölamput loistavat laajaan ympäristöön.

Jeesus-saaren takana on komea Laurentidien vuoristo, jonka voi korkeudessa asettaa Norjan tunturien ja Suomen mäki-

maisemien välille. Siellä on tunturijärviä, viehättäviä laaksoja, joiden pohjalla jokivesi hyppelee lukemattomissa putouksissa. Rautatieasemien ja lähimpien järvien äärille on syntynyt huvila-asutuksia, jonne siirtyy kesäisin varakasta väkeä Montrealista, jopa Yhdysvalloista saakka. Ne amerikkalaiset, jotka eivät ole kieltolakiinsa tyytyväisiä, saapuvat sinne nauttimaan vapaudestaan. Quebecin maakunta, Montreal etupäässä, on »märkä», ja nähtävästi tulee sellaisena kauan pysymäänkin, sillä tämä on suurena houkuttimena suuresta rajantakaisesta tasavallasta tuleville matkailijoille.

Montrealilla lienee muutenkin paljon syytä Yhdysvaltojen kieltolain horjuttamisessa. Onhan raja vain noin tunnin rautatiematkan päässä ja liikenne on suuri.

Vaikka Montreal ei ole Kanadan, ei edes oman maakuntansakaan pääkaupunki, on se liikenteensä vuoksi tullut yhdeksi uuden maailman huomatuimmaksi kauppakaupungiksi. Se on tosin toista tuhatta kilometriä avoimesta valtamerestä ja sen satama on vahvassa umpijäässä viisi kuukautta vuodessa. Sittenkin se on Pohjois-Amerikan toiseksi suurin satamakaupunki. Ainoastaan New York voittaa sen. Viljan lähetyksessä ei liene Montrealin vertaista koko maapallolla.

Kysymyksessä on ollut St Lawrence-joen syventäminen ja kanavoiminen niin, että suuret valtamerilaivat voisivat mennä Montrealin ohi suurten järvien kaupunkeihin, kuten Chicagoon, Duluthiin, Port Arthuriin y. m. saakka. Montreal vastustaa tätä suunnitelmaa, kun se pelkää oman merkityksensä tämän vuoksi vähentyvän. Se pelko lienee turha. Jos vähenemistä tapahtuisi, ovat Kanadan kehitysmahdollisuudet niin suuret, että ne edelleen jaksavat kohottaa myös sen valtakaupunkia Montrealia. Onhan tuo kaupunki voinut luoda asemansa, vaikka mitkään jäänmurtajat eivät ole jaksaneet pitää väylää auki läpi vuoden.

Rakennukset eivät Montrealissa vastaa ollenkaan sitä kuvaa, mikä on olemassa Amerikan suurkaupungeista. Rakennusjärjestys ei toistaiseksi ole sallinut pystyttää korkeampia kuin 10-kerroksisia taloja. Vasta äskettäin on tämä määräys alkanut

horjua. Niinpä on jo annettu lupa muutamien pilvenpiirtäjien rakentamiseen. Lukuunottamatta upporikkaiden komeita ja mukavia asuntoja eivät talot Montrealissa tarjoa tyylillisesti mitään viehätystä eurooppalaiselle silmälle tai käytännöllisyydessä tyydytystä esimerkiksi Helsingin mukavuuksiin tottuneille. Eräs suomalainen arkkitehti sanoikin pikaisen tutkimusmatkansa tuloksena, ettei täällä ole sanottavasti muuta kuin negatiivista oppimista. Luulisipa melkein, että tottuneelle suomalaiselle rakennuttajalle olisi täällä tulevaisuutta todella mukavien uudenaikaisten talojen rakentamisessa, kun vain olisi varoja kunnolliseen alkuun pääsemiseksi.

Ilmanalaltaan voi Montrealia hyvin verrata Suomeen. Vaikka se onkin Pariisin tasalla, ovat siellä talvet melkeinpä kylmemmät kuin Suomessa, joskin kesät ovat huomattavasti lämpimämmät. Eikä Montrealista tarvitse mennä kuin muutamien tuntien rautatiematkan päähän Laurentidi-vuoriston taakse, kun on jo Sodankylänkin talvea kylmempi.

Etupäässä vain laitaosissaan, missä suurin osa varakkaita asuu, tekee Montreal uudenaikaisen asuntokaupungin vaikutuksen. Keskellä on tosin komeita liiketaloja, hotelli- ja asuntorakennuksia, mutta muuten siellä enimmät rakennukset muistuttavat vanhaa ranskalaista tai englantilaista tyyliä. Onkin otettava se huomioon, että Montreal on Amerikan manteren vanhimpia kaupunkeja. Quebecin kaupunki on vielä vanhempi. Uuden maailman asutushistorian vanhimpina aikoina oli näillä kahdella kaupungilla suurempi merkitys kuin millään nykyisten Yhdysvaltojen kaupungeilla. Täältä tunkeutuivat ranskalaiset lähetyssaarnaajat ja löytöretkeilijät Amerikan sisäosiin ja sieltä aina Meksikonlahdelle saakka. Silloin kuin englantilaisilla oli hallussaan vain Atlantin rantaseudut, vallitsivat Kanadan ranskalaiset Pohjois-Amerikan sisämaita.

Niistä saakka on katolilainen uskonto ja kirkollisuus juurtunut syvälle vanhan Kanadan (Itä-Kanadan), nimenomaan ranskalaisaineksen olemukseen. Montrealin valtakadut Notre Dame, St James ja suurin liikeväylä St Catherine muistuttavat tästä.

Kymmenet muut kadut kantavat edelleen Pyhän nimeä. Ja yksistään katolilaisia suurkirkkoja on Montrealissa yli 80. Tosi on, että kotien siirryttyä liike-elämän tieltä syrjemmälle on monta komeatakin kirkkoa joutunut pois alkuperäisestä käytännöstä, mutta kymmenet suuret katolilaiset kirkot ovat yhä vielä sunnuntaisin täynnä, jopa moneen kertaan päivässä täynnä hartaita palvojia. Täällä on tilaisuus huomata erittäin katolilaisen kirkon suurta voimaa.

Protestanttisillakin uskonsuunnilla on juhlallisia valtakirkkoja: anglikaaneilla, presbyteereillä, metodisteilla y. m. Osa Kanadan protestanttisia kirkkokuntia (etupäässä presbyteerejä ja metodisteja) on erimielisyytensä unhottaen liittynyt Yhdistetyksi Kanadan Kirkoksi, jonka merkitys on suuri.

Luterilaisia on Montrealissa vähän. Heillä on kaupungissa saksalainen kirkko, jossa suomalaisiakin jumalanpalveluksia on pidetty ja jonka pastori Lamartine on koettanut väsymättä olla apuna myös suomalaisille heidän hengellisissä tarpeissaan, siksi kunnes oma sielunhoitaja saatiin. Toinen luterilainen kirkko, englantilainen, on Westmountissa. Sielläkin on pidetty suomalaisia jumalanpalveluksia.

Westmountin kaupunki on syntynyt varsinaisen Montrealin kaupungin sisään. Se on entinen katolilaisen kirkon maa-alue, joka on luovutettu asutukselle. Tällaisia eri kaupunkeja omine hallintoineen on Montrealin kaupungin sisällä muitakin: Outremont, Verdun y. m. Ei ole muuta kuin kadut erottamassa niitä Montrealista. Kadutkin, kuten esimerkiksi vähintään 10 kilometriä pitkä Sherbrooke-katu, jatkuvat kaupungista toiseen.

Montrealin hallinto on pääasiassa ranskalainen, joksi väestön enemmistö kansallisuudeltaan lukeutuu. Virallisina kielinä ovat ranska ja englanti, joskin viimeksimainittu on verraten syrjäisessä asemassa. Useinkin unohdetaan yleisissä tilaisuuksissa tasavertaisuus melkein kokonaan. Merkillistä kyllä, näkee englantilaisten sitä julkisesti harvoin valittavan. Arvatenkin he odottavat tyynesti omaa aikaansa, vaikka saanevatkin odottaa kauan, sillä ranskalaisuus ei näytä olevan vähenemässä.

Sanomalehdistössä ja julkisessa elämässä näkee yleensä tuskin milloinkaan kielikiistoja. Päälehdet, ranskalainen La Presse ja englantilainen The Star, kilpailevat kohteliaisuuksissa toista kansallisuutta kohtaan. Oudoimman vaikutuksen tekee se, että juhlatilaisuuksissa kohottavat ranskalaiset oman lippunsa Englannin lipun rinnalle tai usein yksinäänkin Ranskan lipun! Kuitenkaan ei kukaan epäile ranskalaisten lojaalisuutta. Niin, tunnustetaanpa, että Amerikan vapaussodan aikana juuri ranskalaiset pelastivat Kanadan Englannille. Nytkin he lienevät viimeiset sanoutumaan Englannista irti, jos kysymys siitä tulisi. Tämä voi johtua vanhoillisuudesta monissa elämän suurissa kysymyksissä — vaikka ranskalaiset valtiollisissa vaaleissa äänestävät vapaamielisiä — tai siitä, että he näkevät tuossa suhteessaan Englantiin olevan kansallisen turvansa, lähinnä katolilaista uskoaan.

Jos koettaa tunkeutua syvemmälle näiden kahden kansallisuuden elämän virtauksiin, saattaa huomata, ettei sopusointu ole aivan niin täydellinen kuin miltä se ulospäin näyttää. Kansallisuuksien kesken on kilpailua, kamppailuakin. Englantilaisuus, joka on täysin vallitseva kaikissa muissa Kanadan osissa, tekee myös Quebecin maakunnassa työtään. Sitä mukaa kuin teollisuus ja liike-elämä voittavat, edistyy englantilaisuuskin. Tällä maakunnalla on suunnattomat vesivoimat, joita viime vuosina on suuressa määrässä alettu amerikkalaisen pääoman avulla ottaa teollisuuden palvelukseen. Yhdysvalloista tulvaa ei ainoastaan pääomaa, vaan myös englanninkielisyyttä. Vaikka ranskalaisuus pitää näennäisesti puolensa, niin uusi taloudellinen suunta kaivaa maata vanhan patriarkallisuuden alta. Jos uudet katsantokannat pääsevät murtamaan katolilaisuuden — nyt siitä tuskin näkee merkkiäkään — niin silloin on ranskalaisuus tuomittu häviämään.

Kuitenkin nykyjään, pitäen silmällä näiden kahden kansallisuuden keskinäistä suhdetta, täytyy tunnustaa oikeaksi erään kanadalaisen valtiomiehen äsken lausuma väite, että Montrealissa on Kansainliiton aate ihanteellinen.

Niin se näyttää olevan englantilaisten ja ranskalaisten kesken.

Montrealissa on niin vähän muita kansallisuuksia, ettei heitä oteta ollenkaan huomioon. Heidän hyväkseen on tehty sangen vähän. Mitään ihanteellisuutta ei ole näin pitkälle olemassa. Heitä on liian vähän pitämään itseään esillä. Montreal voi siis tuskin koskaan muodostua kansainväliseksi kaupungiksi laajemmassa merkityksessä.

Juutalaiset ovat ainoat, jotka ovat saaneet jalansijaa. Ja se näyttää laajenevan heidän oman paisuttamisensa avulla.

Suomalaiset ovat vasta viime vuosina yrittäneet asettua kaupunkiin. Vuoden 1921 väenlaskutilastossa ilmoitetaan Montrealissa olleen ainoastaan seitsemän Suomessa syntynyttä henkilöä. Sittemmin on heidän lukumääränsä kasvanut ehkä tuhanteen. Eniten on suomalaisia naisia palvelustoimissa. He ovat saaneet jo hyvän maineen. Myös on muutamia ammattityöläisiä päässyt enemmän tai vähemmän vakituisiin toimiin.

Monia satoja on niitä, jotka ovat etsineet työtä Montrealista ja yrittäneet jäädä sinne. Kesäaikana, kun on ollut enemmän rakennus- y. m. töitä, ovat suomalaiset päässeet näyttämään kuntoaan. Kieltämättä ovat työnantajat heistä pitäneet, mutta kaupungin varsinainen työläisaines, ranskalainen, on katsonut heihin kierosti.

Muutamia vuosia sitten, kun suomalaiset vasta aloittelivat Montrealissa, pääsi kaksi pohjalaista poikaa eräälle rakennukselle kantamaan rakennusaineita. He alkoivat aamulla työnsä ja päättivät näyttää, mihin suomalainen pystyy. He kantoivat raskaampia taakkoja kuin muut ja jatkoivat siten keskeyttämättä. Kesäinen aurinko paahtoi kuumasti ja hiki valui poikien otsalta. Ranskalaiset työmiehet tarkastelivat tuota työntekoa säikähtyneinä. Kun tuli väliaterian aika, menivät ranskalaiset työnjohtajan luo ja sanoivat: »Jos nuo saavat jatkaa työtä, lähdemme me kaikki pois.» Johtajan ei auttanut muu kuin antaa pojille tili kouraan ja lähettää heidät pois heti ensi rupeaman jälkeen.

Ranskalaiset havaitsivat, että jos tuollaiset työntekijät saavat jatkaa, loppuu heiltä työ. Oli käytettävä valtaa niin kauan kuin sitä heillä oli. Ja sitä valtaa he edelleenkin koettavat pysyttää.

Kaupungin viranomaisetkin pitävät silmällä, että etupäässä omalla työväellä on ansiota. Se on luonnollista, vaikka kaikkialla muualla ei oltane yhtä huomaavaisia.

Tosiasia on, että Montrealissa ei taitavakaan ulkomaalainen saa työtä, jos siellä on käytettävissä omia voimia. Niinpä talvisin, kun rakennus- tai sekatöitä on vähän, on vieraan jotakuinkin mahdotonta saada ansiota. Suomalainen siitä huolimatta tunkeutuu sitkeästi ahtaaseenkin koloon. Hän on valmis ottamaan vastaan raskaimpiakin töitä, ja hyvä ammattitaito pääsee vähitellen oikeuksiinsa.

Vähälukuisuutensa sekä puolue-erimielisyyksien vuoksi eivät Montrealin suomalaiset ole viime aikoihin asti pystyneet saamaan aikaan mitään mainittavampaa. Jonkin kerran on yritetty pitää toiminnassa yhdistys, johon voisivat liittyä kaikki suomalaiset puolueisiin katsomatta. Se hanke on aina kuollut kapaloonsa. Kommunistit ovat pitäneet yllä omaa seuraansa. Vuonna 1926 suomalaiset ryhtyivät puuhiin siirtolaiskodin perustamiseksi. Se saatiinkin syntymään, kun Suomen Merimieslähetys suostui lähettämään papin, joka tätä kotia vaalisi. Seuraavana vuonna koti perustettiin ja siihen sitten ovat keskittyneet keskinäisen avunannon pyrkimykset, seurakuntaharrastukset ja muut sentapaiset yhteisriennot kansallisella pohjalla. Kodin osoite on 374 Lagauchetiere Street, aivan lähellä rautateitten pääasemaa. Kodissa on kirkkosali, lukusali, kirjasto, palvelijain avustustoimisto y. m. Se on kirjeenvaihto-osoitteena niille, joilla ei vakituista osoitetta ole. Siinä on matkustajakoti ja ruokala. Koti on kieltämättä ollut suureksi hyödyksi kansalaisillemme heidän sijoittuessaan uuteen maahan. Kanadan hallitus on hyväksynyt kodin myöskin suomalaisten siirtolaisten vastaanottajaksi.

Näin ollen voidaan sanoa: Alulle on päästy! Toivottavasti siirtolaisemme Montrealissakin kohoavat vähitellen sellaiseen asemaan, että voivat välttää niitä monia vaaroja, jotka ovat heitä suuressa kaupungissa sekä henkisesti että taloudellisesti uhkaamassa ja jotka ovat jo ehtineet viedä monen haaksirikkoon ja onnettomuuteen.

YLEISSILMÄYS

1930.

YLEISSILMÄYS KANADAAN.

Kanada, Pohjois-Amerikan pohjoinen puolisko, on nykyjään pinta-alaltaan 3 684 723 neliömailia ja sen väkiluku on noin 9 miljoonaa. Kun vuonna 1867 neljä Kanadan maakuntaa muodosti liittoyhtymän (dominion), kuului siihen maata 350 188 neliömailia. Vuonna 1871 liittyi siihen British Columbia ja kaksi vuotta myöhemmin Prince Edward Island. Vihdoinkin vuonna 1881 osti Dominio laajan Hudson Bay-territorin. Näiden kera laskettiin v. 1881 Kanadan pinta-ala 3 470 392 neliömailiksi. Kun Englannin hallitus luovutti Kanadalle muodollisesti kaikki alueensa Pohjois-Amerikassa, lukuunottamatta Newfoundlandia, ja kun Jäämeren alueita tarkemmin mitattiin, saatiin Kanadan maa- ja vesipinta-ala 3 797 123 neliömailiksi. Tästä väheni hiljattain vähän toista sataa tuhatta neliömailia, melkein Suomen kokoinen alue, kun Englannin korkein oikeus siirsi erään riidanalaisen maan Labradorin niemimaalta Newfoundlandille kuuluvaksi.

Nykyinen Kanada ulottuu Atlantista Isoon valtamereen ja pohjoisessa Jäämereen. Etelässä on rajalinja Yhdysvaltoja vastaan 3 898 mailia pitkä. Manteren luoteisin osa Alaska kuuluu Yhdysvalloille.

Kanada jakaantuu yhdeksään maakuntaan, jotka idästä länteen luettuina ovat: Nova Scotia (osoitteessa merkitään lyhennettynä N. S.), Prince Edward Island (P. E. I.), New Brunswick (N. B.), Quebec (Que.), Ontario (Ont.), Manitoba (Man.) Saskatchewan (Sask.), Alberta (Alta) ja British Columbia (B. C.). 9. Näiden lisäksi ovat pohjoisessa laajat North-West territoriot sekä Yukon, joka myöskään ei ole vielä kehittynyt maakunnaksi.

Väestö asuu maakuntien eteläisessä osassa. Näissä maa-

0,4 ha
144 milj. ha

kunnissa on jo tutkittu löytyvän 360 miljoonaa eekeriä maanviljelystuotantoon sopivaa maata. Siitä on vasta verraten vähän luovutettu yksityisille ja vielä vähemmän todelliseen viljelykseen. Kaikissa maakunnissa, paitsi Prince Edward Islandilla, on yhä suuria alueita uudisasutusta varten.

Merimaakunnat Nova Scotia, Prince Edward Island ja New Brunswick ovat tunnetut hyvistä hedelmä- ja kasvissadoistaan. Quebec ja Ontario ovat yleisemmin antautuneet n. s. »mixed farming» (sekamaanviljelykseen), johon on yhdistettynä karjanhoito. Preeriamaakunnat Manitoba, Saskatchewan ja Alberta ovat vielä suurimmaksi osaksi viljan, etupäässä vehnän, kasvatuksessa. British Columbian laaksoissa kasvatetaan paljon omenia sekä muita hedelmiä. Vehnää myy Kanada paljon enemmän kuin mikään muu maa maapallolla.

Valtavin osa Kanadaa on vielä erämaata. Muualla paitsi preerioilla on suunnattomia metsä-alueita, jotka tavallisesti ryhmitetään kolmeksi eri vyöhykkeeksi: 1) havupuu-alue Kalliovuoristossa (Rocky Mountains) ja Ison valtameren rannikolla, 2) pohjoinen metsä, joka ulottuu leveänä kaarena Yukonista Suurten Järvien (Superior y. m.) kupeitse Labradorille sekä 3) eteläinen metsä Huron-järveltä eteläisen Ontarion ja Quebecin kautta New Brunswickiin sekä Atlantin rannalle. Metsämaata lasketaan olevan 1 227 000 neliömailia, siis noin yhdeksän kertaa Suomen pinta-ala.

Kun Kanadalla on rantavesiä Atlantin puolella noin 5 000 mailin pituudelta, St Lawrencen altaalla ja Hudson Baylla 6 000 mailia ja Ison valtameren alueella 7 000 mailia sekä sen lisäksi paljon sisäjärviä ja jokia, ja kun näihin kuuluu maailman parhaita kalavesiä, tarjoaa kalastus suuria mahdollisuuksia.

Kanadan suurin välitön rikkaus on sen mineraaleissa, vaikkakin vain pieni osa sen maaperästä on tarkemmin tutkittu. Nyt jo tiedetään, että sillä on maan uumenissa ainakin kuudes osa maapallon tunnetuista kivihiilivarastoista, valtavin osa Albertassa, mistä sitä on vasta aivan vähän otettu. Öljysuonia on sangen paljon länsimaakunnissa sekä jonkin verran Ontariossakin.

Luonnonkaasun tuotannossa on Kanada maapallon maista toisella sijalla. Nikkeliä ja asbestia saadaan Kanadasta enemmän kuin mistään muualta. Kullan saannissa on se nyt jo voittamaisillaan Yhdysvallat. Myös muita mineraaleja on siellä runsaasti. Löydetyt rautamalmit ovat heikkoja, joten niitä vain vähän käytetään hyväksi.

Kanadan koskissa ja joissa on käytettävänä teollisuuden palvelukseen vähintään 41 miljoonaa hevosvoimaa. Siitä ei ole vielä kymmenettä osaa otettu.

Suunnattomissa metsissä on runsaasti monenlaisia turkiseläimiä, joita eskimot, intiaanit ja ammattimetsästäjät (träppärit) pyydystävät. Niiden nahkoja myydään vuosittain noin 15 miljoonan dollarin arvosta. Lisäksi on Kanada maailman tunnetuin turkiseläinten, erittäin hopeakettujen kasvattaja.

On luonnollista, että tuon maan metsät tarjoavat mainion tilaisuuden urheilumetsästykselle ja kalarikkaat joet ja järvet huvikalastajille. Monin paikoin on luonto kaikessa villeydessään hyvin kaunis. Vesijaksoja voidaan kulkea pitkiä matkoja keveissä intiaanikanooteissa, jotka kannetaan koskipaikkojen ohi ja kannaksien poikki. Yhdysvalloista saapuu vuosittain kymmeniä tuhansia matkailijoita nauttimaan tästä urheilusta, jättäen maahan suuret summat rahaa.

Kanadan ilmanalasta on Euroopassa jotakuinkin yleinen se käsitys, että se on kylmä. Kun maa on suunnattoman laaja, ovat siellä kyllä ilmastonvaihtelut suuret, mutta ihminen voi verraten hyvin tulla toimeen kylmyydenkin vuoksi melkein missä tahansa, yksin Jäämeren rannoilla, missä Mackenzie-joen suistomaalla kasvaa metsääkin. Kolkoimpina pidetään Labradorin pohjoisosaa sekä Hudson Baysta luoteiseen olevaa tundra-aluetta. Mutta eteläisessä Ontariossa ja Vancouver-saarella kasvatetaan viinirypäleitä y. m. lämpimämpään lauhkeaan vyöhykkeeseen kuuluvia tuotteita.

Kanadan ilmanalaa voidaan yleensä pitää mannerilmastona, jonka tunnuksena ovat kylmät talvet ja lämpimät kesät. Merien ja suurten järvien lähistöillä ovat vuodenaikojen vaihtelut tasai-

set. Niin on varsinkin British Columbiassa, missä talvi on lauhkea ja kesä verraten viileä. Sateet ovat Ison valtameren rannikolla runsaat. Preeria-alueella sataa vähän ja talvet ovat kylmät. Onneksi tulee sade tavallisesti keväällä, jolloin sitä kipeimmin tarvitaan. Ontarion eteläosa on Kanadan lämpimimpiä, mutta pohjoisessa on Hudson Bayn läheisyyden vuoksi kylmää. Quebec on jonkin verran kylmempi kuin Ontario. »Merimaakunnissa» on tasaisempi sekä myös sateisempi ilmasto. Nova Scotia on niistä talvisin lämpimin, tammikuun keskilämpö siellä on vain muutamia asteita jäätymispisteen alapuolella.

Pintasuhteiltaan jakaantuu Kanada viiteen eri alueeseen, jotka eroavat selvästi toisistaan: 1) Akadian alue, 2) St Lawrencen tasankomaat, 3) Laurentinen vuorimaa, 4) Suuri Keskitasanko ja 5) Vuoristo-alue.

Akadian alueeseen kuuluvat Merimaakunnat sekä osa Quebeciä. Maanpinta on hyvin epätasaista, mutta yleensä ei kuitenkaan ole 1 000 jalkaa korkeampia nousuja, paitsi Gaspé-niemimaalla. Mäkiä ja harjuja on, niiden välissä jokien varsilla ja meren rannikolla on varsin arvokasta maanviljelysmaata. New Brunswickin joet ovat leveitä ja virtavia, Nova Scotian joet lyhyitä. Kevät on myöhäinen ja lumentulo talvella runsas. Kesä ja alkusyksy sen sijaan ovat viehättäviä.

St Lawrencen tasangolla on vain muutamia yksinäisiä mäkiä tai vuoria, joista Montrealin kaupungin keskellä oleva Mount Royal on tunnetuin. Niagaran tienoilla on mäkiä ja sieltä lähtien aina Georgian Baylle paikoin kauniisti kumpuilevaa. Muuten se on hyvin tasaista. Paitsi mahtavaa St Lawrence-jokea, joka vie valtamereen Suurien Järvien (Superiorin, Michiganin, Huronin, Erien ja Ontarion) vedet, on siellä toinenkin komea joki Ottawa, joka tulee pohjoisesta. Muita pienempiä jokia on useita. Maaperä, hiedan tai savensekaista multaa, on sangen viljava. Kesät ovat kuumia ja talvet kylmiä. Lunta sataa paljon, erittäinkin Quebecin maakunnan pohjoisessa osassa.

Laurentinen vuorimaa käsittää melkein puolet Kanadan pintaalasta. Se alkaa idässä St Lawrencen ja sen tasangon pohjois-

puolelta ja siihen kuuluu Hudson Bayn tienoo sekä siitä länteen olevat maat aina Mackenzie-joelle saakka. Ontarion maakunta kuuluu suurimmaksi osaksi tähän alueeseen. Maa muistuttaa hyvin paljon Suomea, osaksi Norjaa (esim. Montrealin pohjoispuolella vuorijono Laurentides). Järviä on lukemattomia, samoin jokia ja puroja. Maaperä on verraten karua ja ruokamultaa matalalti. Kuitenkin on siellä paikoin hyvääkin viljelysmaata. Hudson Bayn ja Muskokan seudun välillä on Ontarion suuri savialue, jossa vahvan metsän alla olisi hyvää maata maanviljelykselle, vaikkakin viljelemistä ehkäisee kylmähkö ilmanala. Muskokan järviseudut ovat kauniita.

Suuri keskitasanko ulottuu Yhdysvaltain rajalta Jäämereen ja Laurentisesta vuorimaasta Kalliovuoristoon. Etelässä se on 800 mailia leveä ja supistuu pohjoisessa puolta kapeammaksi. Idästä länteen se jakaantuu porrasmaisesti kolmeen tasankoon. Itäisin, Manitoban alue, on matalin, ainoastaan 800 jalkaa meren pinnan yläpuolella. Siihen kuuluu viljava Red River-laakso. Toinen tasanko alkaa Länsi-Manitobasta, nousten vähitellen niin, että se läntisimpänä, Reginan ja Medicin Hatin välillä, on 1 600 jalkaa korkealla. Luoteessa jää North Saskatchewan River sen piiriin. Alempi, Manitoban tasanko, on melkein kauttaaltaan tasaista, tämä sen sijaan on aaltoilevaa. Kolmas tasanko, joka rajoittuu lännessä Kalliovuoristoon ja kohoaa 3 000 jalan korkeudelle, on aikalailla kumpuista. Näiden tasankojen vesiä kuljettaa etelässä ja lounaassa Red River ja sen sivujoki Assiniboine, jotka laskevat Lake Winnipegiin, mistä Nelson-joki johtaa vedet Hudson-lahteen. Tasangon pohjoisosassa virtaavat Churchill-joki, joka laskee Hudson-lahteen, Peace-, Athabaska- ja Mackenzie-joet, jotka viimeksimainitun kautta johtavat Jäämereen.

Tasanko-alueen maaperä on yleensä hyvin rikasmultaista (paikoin, erittäin lounaisessa on heikompaa). Ruokamulta on mustaa tai ruskehtavaa ja voi sitä olla kymmenenkin jalan paksuudelta. Sen alla on savi. Harvassa paikassa maapallolla on tämän rikkaampaa maaperää kasvillisuudelle. Vettä ja lunta tulee vähän. Merkittävä on, että sadetta saadaan enimmäkseen kevät- ja

kesäkuukausina, parhaiten alkukesänä, jolloin maanviljelys sitä parhaiten tarvitsee. Talvet ovat kylmiä, kesät lämpimiä. Läntisimmässä osassa ilmasto on lauhkeampi.

Vuoristo-alue on Kanadan läntisin ja ulottuu sekin Yhdysvaltain rajalta Jäämereen. Kalliovuoriston leveys on noin 60 mailia, ja monet vuorenhuiput nousevat siellä lähes 20 000 jalan korkeuteen. Sieltä länteen on useampia muita vuorijaksoja, jotka ovat matalampia, kuta lähemmäksi Isoa valtamerta tullaan. Selkirkin vuorijaksossa on vielä 10 000 jalan huippuja, rannikkojaksossa (Coast Range), joka on 100 mailia leveä, ainoastaan muutama huippu nousee 9 000 jalan korkeuteen. Komeata metsää kasvavien vuorenrinteiden välissä on laaksoja, joissa virtaa vuolaita, koskista rikkaita jokia. Tunnetuimmat niistä ovat Columbia ja Fraser, jotka laskevat Isoon valtamereen, Columbia Yhdysvaltain puolella. Samaan valtamereen laskee pohjoisessa Skeena. Koilliset joet, Peace, Liard ja muutamat muut yhtyvät Mackenzieen. Pohjoisin suurjoki Yukon vie vedet Behringin salmeen. Joet soveltuvat laivaliikenteelle ainoastaan suu-osiltaan. Siellä on viljavia, ehkä paikoin kapeita laaksoja. Ilmasto on sangen vaihteleva tämän alueen eri osissa. Rannikolla se on lämpösuhteiltaan tasainen, kostea. Vuoristossa on kylmiä talvia, mutta kesä voi olla melkeinpä tukahduttavan lämmin.

Kanadan pinta-alasta on noin yksi kolmaskymmenesosa vettä. Paitsi Suuria Järviä, jotka etelässä ovat Yhdysvaltojen rajana, on Kanadassa kolme muuta suurta järveä: Lake Winnipeg, Great Slave Lake ja Great Bear Lake, jotka ovat Erie- tai Ontariojärvien kokoisia, vieläpä suurempia. Muita mainittavia suurehkoja järviä ovat Lake Nipigon Ontariossa ja Lake St John Quebecissä. Hudson Bay on suuri sisämeri, 800 mailia pitkä ja 595 mailia leveä. Se on Hudson-salmen kautta yhteydessä Atlantin ja Fox Channelin kautta Jäämeren kanssa. Eteläisintä osaa sanotaan James Bayksi.

KANADAN JA SUOMEN ILMANALA.

Siirtolaisille, jotka menevät Kanadaan, sekä myöskin kotimaassa oleville, on tärkeää tuntea Kanadan ja Suomen ilmaston eroavaisuus, jotta paremmin voitaisiin käyttää hyväkseen niitä kokemuksia, joita Kanadassa on saavutettu. Kanada on Suomessa ollut näihin saakka niin kovin vähän tunnettu, että käsitykset sen ilmanalastakin ovat hämäriä tai hyvin ristiriitaisia.

Kun Kanada on iso maa, joka ulottuu kolmeen valtamereen, vallitsee siellä luonnollisesti eri osissa aivan erilainen ilmastokin. Eteläisin osa pistäytyy Yhdysvaltain Detroitin luona noin Rooman leveysasteelle. Pohjoisessa Kanada menee taas lähelle pohjoisnapaa. Atlantin rannalla vallitsee kylmien merivirtojen vuoksi kokonaan toinen ilmasto kuin Ison Valtameren rannalla, missä lämpimät merivirrat seuraavat rannikkoa pitkälle pohjoiseen. Suuren manteren sisäosissa on taas tyypillinen manner-ilmasto.

Verrattaessa Kanadan ja Suomen ilmanalaa toisiinsa huomaa heti, että Kanada on yleensä kylmempi kuin Suomi. Tämä ilmenee parhaiten, jos tarkastamme Helsingin lämpösuhteita ja kuljemme samaa leveysastetta Kanadassa. Tämä leveysaste on Labradorilla sen pohjoisosassa. Se on siellä jotakuinkin tarkalleen metsäalueen loppurajana. Helsingin korkeudella metsät jo loppuvat ja kasvillisuus on pääasiassa tundraruohoa. Näin ollen siellä on luonnollisesti kylmää. Niinpä on tammikuun keskilämpö —28 C., helmikuun —25 ja maaliskuun —24 astetta. Vielä huhtikuussa on Ungava-lahden tienoilla keskilämpö —12.2, siis siellä on silloin kylmempi kuin Oulussa keskitalvella. Toukokuussakin on keskimäärin 4 astetta pakkasta, siis melkein niin kylmää kuin Helsingissä maaliskuussa. Kesäkuun lämpö on +5, eikä se lämpimimpienkään kuukausien, heinä- ja elokuun aikana nouse kuin 7.2 asteeseen saakka, siis samaan lämpömäärään, kuin Oulussa toukokuussa. Syyskuu ei ole paljon lämpimämpi kuin Kuopiossa huhtikuu, lokakuu lähentelee Helsingin pakkaskuukausia ja talvi yhä kiristyy marras- ja joulukuussa.

Keski-Kanadassa samalla leveysasteella on talvi jotakuinkin yhtä kylmä kuin Ungavalla, mutta kesä on huomattavasti lämpimämpi, kuitenkin se on 1—3 astetta kylmempi kuin Oulussa.

Yukonilla Dawsonissa (Klondikella) eivät talvet ole aivan niin kylmät kuin samalla leveysasteella muualla Kanadassa, kevät tulee huomattavasti aikaisemmin ja syksykin on pitempi.

Viljelykseen ja uudisasutukseen on toistaiseksi kokonaan käyttämätöntä koko se Kanadan osa, mikä on Helsingin leveysasteen yläpuolella. Sen mineraalejakin, joita kyllä on runsaasti, on tähän saakka käytetty hyväksi vain Klondikessa. Yleensä on kuitenkin vallalla se käsitys, että ainakin suurin osa Keski-Kanadan pohjoisosaa, n. s. North Western Territory, soveltuu karjanhoidolle voimakkaan ruohonkasvunsa takia. Ja suuren Mackenzie-joen varsilla ulottuu metsänkasvu aina Jäämerelle saakka. Kuitenkin on Hudson-lahden varsi kauas etelään jotakuinkin arktista. Niinpä jääkarhut tulevat jäälautoilla ajaen tuossa suuressa lahti-meressä paljon etelämmäksi kuin Helsingin leveysasteelle.

Kanadan viljeltäväksi kelpaava alue päättyy tärkeimmissä viljankasvatusmaakunnissa Manitobassa, Saskatchewanissa ja Albertassa Helsingin leveysasteen tasalla (se onkin näiden maakuntien pohjoisena rajana). Kuitenkaan ei asutus toistaiseksi ulotu niissäkään edes puoliväliinkään siitä.

Edmontonissa, Albertan maakunnassa, on keskilämpö tammikuussa —15 C. ja helmikuussa —12.2 (Oulussa —9.8 ja —10.8). Maaliskuun keskilämpö nousee lähelle Kuopion keskilämpöä. Huhtikuu on jo lämpimämpi kuin Helsingissä, mutta marraskuussa vallitsevat talvipakkaset.

Port Arthurin kaupunki Ontariossa on suuren Superior-järven rannalla, siis Keski-Kanadan viljelysalueen eteläpäässä. Kuten tunnettua on tämä Kanadan suomalaisten keskuksia. On outoa, että siellä on talvi kylmempi kuin Edmontonissa. Siihen kai vaikuttaa se, että se on lähempänä Hudson-lahtea. Huhtikuu Port Arthurissa on vähän lämpimämpi kuin vastaava kuukausi Kuopiossa sekä varsinaiset kesäkuukaudet hiukan lämpimämmät

kuin Helsingissä. Yleensä ei Port Arthurin ja Etelä-Suomen kesillä ole suurta eroa, mutta talvet ovat melkoisesti kylmemmät. Aivan erikoisen alueen ilmastollisessa suhteessa muodostaa British Columbian rannikko. Vancouverissa laskeutuu Celsius-lämpömittari harvoin jäätymispisteeseen talvella. Keskilämpö kesällä ei nouse Helsingin lämpöä suuremmaksi, ei edes siihenkään. Siellä vallitsevat sangen tasaiset ilmat. Sademäärä on joillakin seuduin suuri, mutta Vancouverin saaren eteläpäätä kehutaan sangen aurinkoiseksi.

Lopuksi pieni vertailu Montrealin ja Helsingin ilmanalan välillä. Tammikuun keskilämpö on Montrealissa —10, Helsingissä —5.7. Myös helmikuu on Montrealissa kylmempi, maaliskuu taas hiukan lämpimämpi. Huhtikuu on Montrealissa +5, Helsingissä +2.4, toukokuu Montrealissa +13, Helsingissä +9.4. Kesäkuukaudet ovat Montrealissa 3 astetta ja syyskuu 5 astetta lämpimämpiä kuin Helsingissä. Vielä lokakuukin on Montrealissa lämpimämpi, mutta sitten kylmyys voittaa.

Yleensä on Kanadassa (länsirantaa lukuunottamatta) lämmön vaihtelut suuremmat kuin Suomessa. Kuitenkaan ei asutun Kanadan ilmanala kovin paljon poikkea Suomen ilmastosta.

AIKAISEMPI HISTORIA.

Kun Amerikka Columbuksen löytöretken jälkeen 1492 tuli tunnetuksi, riensivät Euroopan eri kansat ottamaan siitä itselleen osia.

Cabotit tutkivat Englannin hyväksi vuosina 1497 ja 1498 Cape Bretonin ja kaukana koillisessa Hudson-salmet sekä tulivat Acadian rannoille, Uuteen Englantiin ja aina Virginiaan saakka. Näistä retkistä johtuvat Englannin omistusoikeudet Pohjois-Amerikkaan.

Heitä seurasivat ranskalaiset. Italialainen Juan Verrazzano otti vuonna 1524 Ranskan palveluksessa ollen selkoa rannikosta, joka ulottui Cape Hatterasista Nova Scotiaan. Hänen veljensä piirsi verraten hyvät kartat ja kastoi manteren pohjoisosan

»Uudeksi Ranskaksi» (Nouvelle France). Kun Ranskalla oli niihin aikoihin sotia Euroopassa, ehdittiin uusiin alueisiin kiinnittää aluksi vain sangen vähän huomiota. Vuonna 1534 lähetettiin sinne Jacques Cartier, jota pidetään ensimmäisenä siirtokunnan perustajana Kanadassa. Tosin muinaisina aikoina, aivan tuhatlukumme alussa, lienevät skandinaavit Islannista Grönlannin kautta käyneet Kanadassa ja perustaneet sinne siirtokunnankin, mutta se oli hävinnyt eikä ketään valkoisia asunut Kanadassa ennen ranskalaisten tuloa.

Cartier saapui Belle Islen salmen kautta, joka erottaa Newfoundlandin manteresta, ja nousi maihin Labradorin puolella. Maa on siellä sangen karua, joten ensimmäinen vaikutus ei ranskalaisista suinkaan ollut hyvä. Cartier tuli siihen käsitykseen, että tämän täytyi olla se maa, johon Jumala ajoi Kainin veljesmurhan jälkeen. Varmasti se ei ollut sama seutu, mihin skandinaavit olivat muinoin saapuneet, he kun antoivat maihinnousupaikalle »Hyvän Viinimaan» nimen. Mutta myöskin Cartier näki parempaa saapuessaan sisemmäksi. Hän joutui Gaspé-niemimaalle ja siinä muodollisesti otti »Uuden Ranskan» Ranskan kruunulle. Seuraavana vuonna hän purjehti St Lawrence-jokea ylöspäin. Maa näytti viljavalta ja sitä peittivät joen molemmin puolin aarniometsät. Hän saapui aina Lachine-koskille saakka ja laski laivansa ankkuriin nykyisen Montrealin kohdalla Hochelagassa. Muutaman päivän perästä hän palasi joen suulle ja valitsi siirtokunnan paikaksi nykyisen Quebecin kaupungin seudun, mikä näytti parhaiten sopivan puolustustarkoituksiin. Kun intiaanit, joita siellä asui pienessä kyläkunnassa, sanoivat paikan nimeksi »Kannata», luuli Cartier sen tarkoittavan koko maata, ja niin tuli maan nimeksi Kanada, joka oikeastaan merkitsee intiaanikielellä vain kylää. Tätä nimeä hän käytti selostuksessaan, kun palasi takaisin kotiin. Vuonna 1541 hän tuli uudelleen, ja nyt siirtokunta pantiin alulle. Se ei kuitenkaan johtanut pysyviin tuloksiin, samoin kuin ei ranskalaisen aatelismiehen de Robervalin yrityskään hiukan myöhemmin. Uusi Ranska jäi vielä 60 vuodeksi yksinomaan punanahoille.

Vuonna 1603 kävi Kanadassa Samuel de Champlain ja tuli hänkin tällä matkalla Hochelagaan saakka. Seuraavana vuotena hän saapui uudelleen ja pysyvästi. Mukanaan hänellä oli aatelismies de Monts, jolle Ranskan kuningas oli antanut yksinoikeuden turkiskauppaan Uuden Ranskan alueelta. Champlain oli suurten unelmien mies ja samalla toimintakykyinen. Quebecin siirtokunnassa ei ollut alussa kuin 28 valkoista miestä, mutta heidän johtajansa kuvitteli uudesta maasta kokonaista valtakuntaa Ranskalle. Champlain lähti tutkimaan tätä valtakuntaansa, souti ja purjehti vesistöjä aina Huron- ja Michiganjärville saakka. Kun hän kuoli vuonna 1635, ei oltu vielä valtakunnan ääriä saavutettu. Tuli toisia, jotka jatkoivat, mutta hekin monesti luulivat, ettei tällä maalla ääriä olisikaan. Samalla oli siirtokunnan perustusta lujitettava. Quebecin kaupunki alkoi voimistua uusien siirtolaisten ja turkiskaupan turvissa. Vuonna 1642 perusti aatelismies de Maisonneuve siirtokunnan St Lawrence-joen varrelle, Quebecin yläpuolelle. Kun hän lähti tätä perustamaan, varoittivat olojen tuntijat häntä irokeesi-intiaaneista, jotka olivat paikan, »Hochelagan», isäntiä. »Minä menen, vaikka jokainen puu olisi irokeesi», sanoi yltiöpäinen seikkailija. Kun pieni joukko nousi maihin vuoren (Mont Royal) juurella, laskeutuivat retkeläiset polvilleen ja pappi pyhityspuheessaan sanoi profeetallisesti: »Te olette kuin sinapinsiemen, joka vähäisestä alkaa ja kasvaa puuksi, joka varjostaa maan.» Samalla paikalla on nyt miljoonakaupunki Montreal. Intiaanit tosin ahdistelivat, verisiä yhteentörmäyksiä sattui, mutta siirtokunta säilyi.

Turkiskauppa houkutteli ranskalaisia tunkeutumaan syvemmälle erämaihin. Kaksi seikkailijaa, Radisson ja des Grosseilliers, lähti Montrealista vuonna 1660 tuntematonta länttä kohti. He kävivät nykyisessä Amerikan Dakotassa ja pohjoiseen päin he tunkeutuivat maitse Hudson Baylle saakka, jossa oli meritse käyty ennenkin. Siellähän vuonna 1610 menetti Intian väylää etsiessään henkensä kuuluisa Henry Hudson, joka jätti nimensä tuolle suurelle sisämerelle ja joka on historiassa erityisesti tunnettu siitä, että hän löysi (hänestä nimensä saaneen) nykyisen

New Yorkin kohdalla olevan joen ja osti Manhattan saaren intiaaneilta 24 dollarin arvoisilla tavaroilla. Saarella on nyt New Yorkin pääosa.

Radisson koetti saada maanmiehiään, ranskalaisia, innostumaan turkiskauppaan Hudson Bayn alueella. Kun he eivät siihen ryhtyneet, kääntyi hän englantilaisten puoleen, ja nämä perustivat vuonna 1670 mainehikkaan Hudson Bay-yhtiön. Siitä syntyi myöhemmin kahnauksia Ranskan ja Englannin välillä.

Paitsi turkisten ostajia ja seikkailijoita meni länteen myös ranskalaisia lähetyssaarnaajia, jotka, samalla kuin käännyttivät intiaaneja, toimivat suurenmoisina löytöretkeilijöinä ja »Uuden Ranskan» alueen laajentajina. Kuuluisin näistä retkeilijöistä oli Lasalle, joka saapui vuonna 1682 Mississippi-joelle saakka ja laskeutui sitä myöten Meksikon lahdelle, julistaen Ranskan kuninkaan alaiseksi tämän suunnattoman alueen, jolle hän antoi nimen Louisiana. Se pysyi Ranskan alusmaana senkin jälkeen, kun itse Kanada oli joutunut Englannille.

Kun Quebecistä ja Montrealista käsin toimittiin näin laajalle, kuten Lasallen, Isä Marquetten, Kalliovuoriston löytäjien Verendrysin y. m. retket osoittavat, todistaa se suurta elinvoimaisuutta ja korkeata kehitystä, mikä vallitsi Kanadan ranskalaisten keskuudessa. Ranska oli niinä aikoina suurin maanomistaja Pohjois-Amerikassa.

Englanti tuli kuitenkin vaaralliseksi Ranskan kilpailijaksi. Nojautuen Cabotien löytöihin Atlantin rannalla sekä Draken matkoihin Ison valtameren puoleisella osalla vuonna 1579 vaati Englanti itselleen koko Pohjois-Amerikkaa, paitsi niitä alueita, joita Espanja oli aikaisemmin vallannut. Kanadassa se sai vahvan tuen Hudson Bay-yhtiöstä, joka katsoi koko Kanadan takaliston omaksi alueekseen. Niinpä sopimuksessa vuonna 1713 Ranska luopui vaatimuksistaan Hudson Bayhin sekä Acadian alueesta, johon kuului Nova Scotian niemimaa sekä suurin osa nykyistä New Brunswickiä.

Näin oli Englannilla jo vakava jalansija nykyisessä Kanadassa. Ja tuli aika, jolloin se kokonaan tuhosi Ranskan vallan siellä.

Syntyi sota ja etelästä lähetettiin kenraali Wolfe sotajoukon kera valloittamaan Kanada. Ratkaiseva taistelu tapahtui syyskuun 13. p:nä 1759 n. s. Abrahamin Kentillä Quebecin kaupungin vierellä. Sekä kenraali Wolfe että ranskalaisten päällikkö Montcalm kaatuivat. Voitto tuli Englannille. Lopullisesti ranskalaiset antautuivat Montrealissa syyskuun 8. p:nä 1760. Pariisin rauhassa vuonna 1763 luovutettiin Uusi Ranska Englannille ja jätettiin vain kaksi pientä saarta Newfoundlandin kupeella, St Pierre ja Miquelon, ranskalaisille kalojen kuivauspaikoiksi. Ne ovat vieläkin tähteenä ranskalaisten entisestä vallasta Pohjois-Amerikassa.

Sen puolentoista sadan vuoden kuluessa, mikä lasketaan Ranskan ajaksi Kanadassa, oli maahan saapunut niin paljon ranskalaisia, että »Uudessa Ranskassa» väestö oli melkein kokonaan ranskalaista. Englantilaisten muutto kävi huomattavaksi vasta Amerikan vapaussodan aikana sekä pian sen jälkeen. Ne, jotka pysyivät uskollisina Englannin kruunulle, lojalistit, katsoivat edullisemmaksi muuttaa tähän maahan. Näin kansoittuivat Nova Scotia, New Brunswick ja Quebecin maakunnasta n. s. Eastern Townships (Itäiset pitäjät). Joukko lojalisteja muutti lännemmäksi, tullen perusainekseksi nykyiseen Ontarioon.

Tämä osaltaan selittää, miksi Kanada ei liittynyt Amerikan siirtokuntain puolelle vapaustaistelussa ja miksi se myöhemminkin on pysynyt uskollisena Englannille. Amerikkalaiset koettivat kyllä taivuttaa Kanadaa puolelleen. Siinä tarkoituksessa tuli Benjamin Franklin Montrealiin, mutta sai tyhjin toimin palata. Paremmin eivät onnistuneet amerikkalaisten Montgomeryn ja ja Arnoldin yritykset asevoimin vallata Kanada. Yhtä vähän oli amerikkalaisten yrityksillä menestystä vuonna 1812, jolloin oli sota Englannin ja Yhdysvaltain välillä.

Mutta Amerikan vapausliikkeestä oli välillistä hyötyä myöskin Kanadan olojen järjestykselle. Perustuslakisäännöksellä vuonna 1791 erotettiin englanninkielinen Ontario eli Ylä-Kanada, joksi sitä silloin sanottiin, ranskankielisestä Quebecistä eli Ala-Kanadasta. Maakunnille järjestettiin eduskunnallinen hallitusmuoto. Nova Scotia ja New Brunswick olivat sen saaneet jo aikaisemmin.

DOMINION PERUSTAMINEN.

Se järjestelmä, joka oli Amerikan vapaussodan jälkeen ja juuri sen johdosta syntynyt Kanadassa, ei tyydyttänyt kauan voimistuvia siirtokuntia, jotka alkoivat vähitellen vaatia itsehallintoa. Syntyi katkeria riitoja lainlaatijakuntien ja englantilaisten kuvernöörien välillä. Ne johtivat sekä Ylä- että Ala-Kanadassa vuosina 1837 ja 1838 kapinoihin, jotka kyllä kukistettiin, mutta joiden seurauksena oli se, että nämä maakunnat vuonna 1841 yhdistettiin unioniksi, joka sai kansalle vastuunalaisen hallituksen. Ja vihdoin vuonna 1848 Englanti lopullisesti tunnusti, että sen asettama kuvernööri, kuten kuningas emämaassa, ei hallitse, vaan hallitus on sen puoluejohtajan käsissä, jolla kulloinkin on lainlaatijakunnan enemmistön kannatus puolellaan. Samana vuonna annettiin samanlaiset vastuunalaiset hallitukset Nova Scotialle ja New Brunswickille sekä vuonna 1851 Prince Edward Islandille, joka myöskin oli muodostunut eri maakunnaksi.

Tällä välin oli uusi siirtokunta syntynyt Ison Valtameren rannalle Vancouver-saarelle, mistä oli löydetty kivihiiltä vuonna 1849 ja mihin turkiskauppa suuntautui sekä maitse että meritse. Tämä siirtokunta sai eduskunnallisen hallituksen vuonna 1856. Vähän myöhemmin löydettiin kultaa kaukaa mannermaan puolelta, ja sinne riensi suuret joukot kullankaivajia. Tästä alueesta tuli erityinen siirtokunta. Näistä muodostui 1866 British Columbian maakunta, joka sai vuonna 1871 samantapaisen perustuslain kuin muutkin maakunnat.

Näin oli Kanadassa viisi erillistä maakuntaa, joilla kaikilla oli oma eduskunnallinen hallituksensa. Ylä- ja Ala-Kanada (unionissa keskenään), Nova Scotia, New Brunswick, Prince Edward Island ja muodostumaisillaan oleva British Columbia. Laaja alue Ylä-Kanadan ja British Columbian välillä oli järjestymätöntä Hudson Bay-yhtiölle kuuluvaa aluetta.

Sitä mukaa kuin yhteys maakuntien välillä kehittyi, erittäinkin rautateitten ja sähkölinjain tultua käytäntöön, alettiin huomata hallinnollisen yhteenliittymisen tärkeyttä. Jo vuonna 1851

oli Ylä-Kanadan pääministeri Henry Sherwood laatinut suunnitelman, jonka mukaan Brittiläisen Pohjois-Amerikan maakunnat muodostaisivat federatiivisen liiton, jonka yhteisenä eduskuntana olisi kaksikamarinen valittujen jäsenten parlamentti. Maakuntien paikalliset lainlaatijakunnat siitä huolimatta säilytettäisiin edelleen. Tämä ehdotus osoittautui harkitsemisen arvoiseksi ja sai osakseen kannatusta. Vuonna 1858 matkusti Alexander Galtin ehdotuksesta lähetystö Englantiin neuvottelemaan asiasta valtakunnan johtomiesten kanssa. Vaikka sillä kerralla ei vielä mitään valmista tullut, vaativat käytännölliset kysymykset pian tekoihin ryhtymistä. Maakuntahallitukset huomasivat kykenemättömyytensä yhteisiä päätöksiä saamaan aikaan. Yhdysvallat tarjosivat Kanadalle kokonaisuudessaan kauppasopimusta vastavuoroisuuden perustalla, mutta tätä etua ei voitu käyttää hyväksi, kun ei pystytty saamaan aikaan päätöstä koko Kanadan nimessä. Englannin hallitus vaati, että Kanadan olisi otettava maansa puolustaminen omaksi asiakseen. Tällaisten kysymysten ratkaisua varten muodostettiin vuonna 1864 Ylä- ja Ala-Kanadan yhteinen koalitionihallitus. Merimaakunnat puolestaan asettivat oman neuvoskunnan suunnittelemaan näiden yhteistä hallitusta ja lainlaatijakuntaa. Tämä neuvoskunta sai oikeuden laajentaa tehtäväänsä sekä mennä Quebeciin neuvottelemaan kaikkien maakuntien federaalisesta yhteenliittymisestä. Lokakuussa 1864 kokoontunut Quebecin konferenssi laati 72 päätöslauselmaa, jotka Ylä- ja Ala-Kanadan yhteinen lainlaatijakunta hyväksyi. Merimaakunnissa oli vastustus suurempi. Kuitenkin Nova Scotia ja New Brunswick vihdoin suostuivat lähettämään edustajansa muitten mukana Lontooseen. Neuvottelut alkoivat valtakunnan pääkaupungissa joulukuun 4. p:nä 1866. Prince Edward Island ja Newfoundland eivät olleet edustettuina. Perustana keskusteluille olivat Quebecin konferenssin päätöslauselmat, joihin tehtiin jonkin verran muutoksia. Niinpä liittoyhtymän nimi »Kanadan Kuningaskunta» muutettiin dominioksi. Englannin parlamentti hyväksyi näin syntyneen perustuslain Kanadalle ja se, »British

North America Act» sai kuninkaan hyväksymisen maaliskuun 29. p:nä 1867. Pian sen jälkeen antoi Englannin hallitus julistuksen, jonka mukaan Kanadan maakunnat yhdistettiin yhdeksi dominioksi, Kanadan nimellä, ja niin astui tämä uusi järjestelmä, joka on Kanadan valtiollinen perustus, käytäntöön heinäkuun 1. p:nä 1867. Siitä lähtien vietetään vuosittain tuota päivää Kanadan perustamisen juhlana.

Dominioiden syntymisen hyväksi työskentelivät monet Kanadan maakuntien valtiomiehet ja Quebecin konferenssin jäsenille annettiin kunnianimi »Fathers of Confederation» (Liittoutuman Isät). Vaikuttavin heistä oli John A. MacDonald, jonka tehtäväksi jäi järjestelmän toimeenpano uuden dominion hallituksen pääministerinä. Alussa hänellä oli suuria vaikeuksia. Yhtymän vastustajat lietsoivat eri maakunnissa tyytymättömyyttä, uskotellen, että maakunnat menettäisivät itsenäisyytensä ja vapautensa. Kun MacDonald, laajentaakseen dominion aluetta ja yhdistääkseen valtakunnan valtamerestä toiseen, hankki yhteisen hallituksen alaiseksi Hudson Bay-yhtiön alueet, syntyi siellä vuonna 1870 kapina, jonka kukistaminen tuotti huolta. Manitoba liitettiin pian dominioon maakuntana. British Columbia sai asiansa järjestykseen ja yhtyi liittoon 1871. Prince Edward Island tuli pari vuotta myöhemmin. Newfoundland jäi pois eivätkä myöhemminkään pidetyt neuvottelut ole johtaneet tulokseen. Kun vuonna 1880 Brittien valtakunnan hallitus julisti kaikki brittiläiset alueet Amerikassa aina Jäämeren saaria myöten Kanadaan kuuluviksi, erotettiin nimenomaan Newfoundland erilleen. Syyskuussa 1905 muodostettiin Albertan ja Saskatchewanin maakunnat ja otettiin liittoon. Pohjoiseksi rajaksi asetettiin vuonna 1912 niille sekä Manitoban, Ontarion ja British Columbian maakunnille 60. leveysaste. Niiden pohjoispuolelle jäi läntisimmässä osassa Yukonin territorio. Muu pohjoinen, North Westernin, laaja asumaton alue on jaettu Mackenzien, Keewatinin ja Franklinin territorioiksi, ja niihin kuuluvat myöskin arktiset saaret.

KANADAN HALLINNOLLINEN POHJA.

Edellämainittu »The British North America Act» säätää sen perustan, mille »Dominion of Canadan» hallinto on rakennettu, dominion suhteen valtakuntiin sekä sen omiin maakuntiin. Sen mukaan on toimeenpaneva valta Yhdistetyn Kuningaskunnan (Englannin) hallitsijalla, jota edustaa dominiossa kenraalikuvernööri ja maakunnissa varakuvernööri (Lieutenant Governor). Kenraalikuvernöörin neuvonantajana on kuninkaan yksityisneuvosto (Privy Council) Kanadaa varten — neuvoskunta, jonka muodostavat toimessa olevat hallituksen jäsenet (ministeristö).

Dominion parlamentin osat ovat senaatti ja edustajahuone (House of Commons). Parlamentin on kokoonnuttava vähintään kerran vuodessa, niin että sen istuntoaikojen väli ei saa olla 12 kuukautta pitempi. Senaatin jäsenet, joita on 96, nimittää kenraalikuvernööri neuvoston istunnossa (in Council) ja heidän tulee olla 30 vuotta täyttäneitä Brittien alamaisia, edustamassaan maakunnassa asuvia ja heidän puhdas omaisuutensa tulee olla vähintään 4 000 dollaria. Edustajahuoneen jäsenet, joita nykyjään on 245 valitsee kansa piirittäin maakunnissa parlamenttikaudeksi, mikä ei saa olla viittä vuotta pitempi.

Dominion parlamentilla on yksinomainen lainsäädäntövalta koko Kanadaan kaikessa, mikä koskee valtion velkaa ja omaisuutta, kaupan ja elinkeinon järjestämistä, verottamista, rahan lainaamista yleistä luottoa vastaan, postia, väenlaskua ja tilastoa, sotaväkeä ja puolustusta, palkkojen ja määrärahojen myöntämistä hallituksen virkamiehille, merimerkkejä ja majakoita, purjehdusta ja merenkulkua, karanteenia, rannikko- ja sisävesikalastusta, rajan yli kulkua, rahaa ja rahanvalmistusta, pankkiliikettä, säästöpankkeja, painoja ja mittoja, maksuosoituksia, korkoja, rahakantaa, vararikkoja, patentteja, tekijän oikeuksia, intiaaneja ja heille varattuja maita, kansalaistuttamista ja vieraskansalaisia, avioliittoja ja avioeroja, rikoslakia, vankiloita ja yleensä sellaisia asioita, joita ei ole erotettu maakunnille kuuluviksi.

Alussa olivat dominion yleiset menot hyvin vähäiset. Liittosopimus jätti kuitenkin dominion parlamentille Intercolonial-rautatien lopullisen rakentamisen ja Canadian Pacific-tien päätökseen saattamisen. Myöhemmin otti dominio haltuunsa National Transcontinental-rautatien. Näiden kautta lisääntyivät yleiset menot suuresti. Lisäksi tuli maailmansota, joka Kanadalle maksoi 1 700 miljoonaa dollaria, lukuunottamatta eläkkeitä. Kun Liitto alkoi, oli dominion palveluksessa vain 1 500 henkeä, nyt niitä on noin 40 000. Dominion valtiotulot olivat vuonna 1926 380 miljoonaa dollaria sekä menot 355 miljoonaa ja valtionvelka vuoden lopussa 2 390 miljoonaa dollaria. Näin suureksi on valtiotalous paisunut pienestä alusta.

Maakunnat hoitavat omat erikoiset asiansa. Kuninkaan edustajan, varakuvernöörin, nimittää kenraalikuvernööri ministerineuvostossa. Tämä hoitaa hallitusta maakunnan ministeristön neuvojen mukaan ja sen avustamana. Ministeristö on vastuunalainen lainlaatijakunnalle ja eroaa niin pian kuin lainlaatijakunta on antanut epäluottamuslauseen. Lainlaatijakunnat ovat yksikamarisia ja niiden jäsenet valitsee kansa. Ainoastaan Quebecissä ja Nova Scotiassa on kaksi kamaria, lainlaatijaneuvosto (Legislative Council) ja lainlaatijakunta (Legislative Assembly).

Kunkin maakunnan lainlaatijakunnat ovat yksin oikeutetut tekemään lakeja, jotka koskevat lisäyksiä maakunnan perustuslakiin, suoranaista verotusta maakunnan alueella, lainanottamista maakunnan tarpeisiin, maakunnan virastojen perustamista ja ylläpitämistä sekä virkamiesten nimittämistä ja palkkaamista, maakunnalle kuuluvien maiden sekä niillä olevien metsien hoitoa ja myyntiä, maakunnan vankilain, sairashuoneitten ja hyväntekeväisyyslaitosten perustamista ja ylläpitämistä, kunnallisia laitoksia, lupakirjoja kaupan y. m. liikkeen harjoittamiseksi, maakunnallisia laitoksia, joihin kuuluvat kanavat, rautatiet y. m., mikäli ne ovat maakunnan alueella. Parlamentti on katsonut niiden kuuluvan dominion yleisiksi tai useampia maakuntia koskeviksi, maakunnallisten yhtiöiden laillistamista, avioliittoja, kiinteistöjä ja siviilioikeuksia, oikeuslaitosta, sakko- y. m. ran-

gaistuksia sekä yleensä kaikkia yksinomaan maakuntaan kohdistuviksi asioiksi. Opetuslaitokset ja uskonnollisten vähemmistöjen suojeleminen kuuluvat niinikään maakuntahallinnolle. Maakunnat saavat dominion rahastosta huomattavia apurahoja. Monella maakunnalla on suuria tuloja maistaan, mineraalioikeuksista y. m. luonnon eduista, jotka niille kuuluvat. Maakuntaverotus kohdistuu etupäässä yhtiöihin ja maakiinteistöihin. Menot johtuvat suurimmaksi osaksi opetuslaitoksista, julkisista rakennuksista, yleisistä töistä, työväen suojelemisesta, hyväntekeväisyydestä, sairaaloista ja ojennuslaitoksista.

Kunnallinen hallinto ei ole yhdenmukainen kaikissa maakunnissa, mutta melkein kaikkialla se kuitenkin on itsehallinnon perustalla. Kanadassa on nykyjään yli 4 000 kuntaa, joilla on oma hallintonsa. Suurilla kunnilla on suuret menot, joita varten hankitaan tuloja etupäässä veroilla. Montrealin ja Toronton kunnallinen menosääntö on suurempi kuin maakunnilla, joihin ne kuuluvat. Kunnalliset verotulot ovat puolessatoista vuosikymmenessä nousseet Ontarion ja Quebecin maakunnissa noin kolminkertaisiksi, Manitobassa kaksinkertaisiksi ja muualla samassa suhteessa.

Kuten edelläolevasta lyhyestä yleissilmäyksestä näkyy, perustuu Kanadan yleinen sekä myös maakuntien ja kuntien hallinto itsemääräysperiaatteeseen englantilaisen katsantokannan mukaan. Käytännössä dominio on itsehallinnollisempi kuin mihin perustuslain sanamuoto viittaa, se on sisällisesti omissa asioissaan itsenäinen.

Dominio kuuluu Brittiläiseen Maailmanvaltakuntaan, sen eri kansojen liittoon. Vuonna 1878 otettiin kenraalikuvernöörin ohjesääntöön määräys, että hänen tulee yleensä, paitsi muutamissa vähäpätöisissä poikkeustapauksissa, toimia maan oman ministerineuvoston ohjeiden mukaan. Itse kenraalikuvernöörin nimityskin tapahtuu neuvottelujen jälkeen Kanadan hallituksen kanssa. Siirtomaitten konferensseissa, joita määräajoin pidetään Lontoossa, kehitetään ja selvennetään niitten suhteita emämaahan yhä enemmän täydellisen itsehallinnon suuntaan. Niinpä

Englannin hallitus on niissä astunut tasavertaiseen asemaan »primus inter pares» perustalla. Sodan aikana otettiin siirtomaiden pääministerit valtakunnan sotaneuvostoon ja sodan jälkeen Kanadan aloitteesta tulivat siirtomaat Englannin mukana allekirjoittajiksi rauhansopimukseen sekä hyväksyttiin jäseniksi Kansainliittoon.

Valtakunnan konferenssissa vuonna 1926 määriteltiin kenraalikuvernöörin asema niin, ettei hän edusta Englannin hallitusta, vaan nimenomaan kuningasta. Seurauksena siitä on ollut, että Englannin hallitus on lähettänyt Kanadaan oman diplomaattisen edustajan, jota ei tosin sanota lähettilääksi, vaan suurvaltuutetuksi (High Commissioner). Kanadalla on samanlainen Lontoossa ja hänen asemaansa on verrattava Suomen ministerivaltiosihteeriin Pietarissa entiseen aikaan. Ero on vain siinä, että tämä High Commissioner toimii perustuslaillisen Englannin hallituksen kanssa. Saman valtakunnan konferenssin tuloksena on, että Kanada on alkanut muodostaa omia lähetystöjä eri maihin, jotka myös ovat lähettäneet Kanadaan valtiolliset edustajansa. Niin on Kanadalla nyt lähetystöjä Washingtonissa, Pariisissa ja Tokiossa, sekä ilmeinen pyrkimys on perustaa niitä muuannekin.

Mainitun konferenssin julkilausuma määrittelee Suur-Britannian ja sen itsehallinnollisten dominioitten suhteet toisiinsa seuraavasti: Ne ovat autonomisia yhteisöjä (communities) Brittien valtakunnassa, tasavertaisia asemassaan, ei mitenkään alistettuja toistensa alle kotoisissa tai ulkomaisissa asioissaan, mutta ovat kuitenkin yhdistetyt yleisessä kuuluvaisuudessaan kruunuun ja ovat vapaasti liittyneet jäseniksi kansojen Brittiläiseen valtaan (British Commonwealth of Nations).

VÄESTÖ.

Vuonna 1665 oli silloisessa Kanadassa 3 215 henkeä, lukuunottamatta intiaaneja ja eskimoita. Sata vuotta myöhemmin oli valkoinen väestö kasvanut 90 000:een ja 1800-luvun alussa se oli

neljännesmiljoona. Tähän kasvamiseen olivat vaikuttaneet paljon Englannille uskolliset lojalistit, jotka muuttivat Yhdysvalloista. Ensimmäinen säännöllinen väenlasku tapahtui 1851 ja siitä lähtien se on suoritettu kymmenvuosittain. Mainittuna vuonna oli Kanadassa asukkaita 2 384 919 ja vuonna 1871 suunnilleen yhtä paljon kuin on nykyisessä Suomessa. Tämän vuosisadan alkuun oli väestö tässä suuressa maassa kasvanut 5 $^1/_3$ miljoonaksi. Edellinen vuosisata oli kuulunut Yhdysvalloille, jossa oli vuonna 1800 jotakuinkin tasalleen yhtä paljon väkeä kuin sata vuotta myöhemmin Kanadassa, nimittäin 5 308 000, mutta vuonna 1900 jo 76 miljoonaa. On sanottu, että tämä uusi vuosisata kuuluu Kanadalle, ja siihen viittaa väestön lisääntyminenkin. Tosin Kanada tarvitsi tällä vuosisadalla 27 vuotta päästäkseen siihen väestömäärään, 9 $^1/_2$ miljoonaan, mihin Yhdysvallat pääsivät sata vuotta aikaisemmin 20 vuodessa, mutta on huomattava, että Kanadan vuosille sattui maailmansodan ajat, jolloin väkiluvun kasvaminen ehtyi. Kymmenvuotiskautena 1903—1913 saapui Kanadaan siirtolaisia yli 2 $^1/_2$ miljoonaa. Sodan aikana tuli sangen vähän ja vielä sodan jälkeenkin on siirtolaisuus ollut hidasta. Kanadalla on siirtolaisuudelle kuitenkin luonnolliset edellytyksensä, joten on odotettavissa, että Kanadan väkiluku tämän vuosisadan lopussa nousee ainakin samaan kuin Yhdysvalloissa viime vuosisadan päättyessä, nimittäin 76 miljoonaan tai mahdollisesti täyteen 100 miljoonaan, jos vain portteja pidetään yhtä auki kuin tähän asti ja maassa totutaan pitämään siirtolaisista parempaa huolta (missä suhteessa nykyjään on vielä paljon puutteellisuutta). Silloin alkaa Kanada olla yhtä täysi kuin Yhdysvallat nykyjään, varsinkin, jos otetaan huomioon, että Kanadan pohjoisimmat seudut eivät voi kylmyytensä vuoksi koskaan varsinaisesti kansoittua.

Maakunnittain jakaantuu Kanadan väestö niin, että vuonna 1927 oli Ontariossa asukkaita 3 187 000, Quebecissä 2 604 000, New Brunswickissä 411 000, Nova Scotiassa 543 000, British Columbiassa 575 000, Prince Edward Islandilla 87 000, Manitobassa

647 000, Saskatchewanissa 836 000, Albertassa 617 000, Yukonilla 3 470 ja North Western Territoressa 9 050.

Tarkastettaessa väestöä kansallisuuden perustalla on mielenkiintoista tehdä vertaus 50-vuotisjaksolta 1871—1921, jolta ajalta on tilastoa käytettävissä. Luvut osoittavat vuotta 1921 ja sulkujenväliset luvut vuotta 1871. Englantilaisia oli 2 545 496 (706 369), irlantilaisia 1 107 817 (846 414), skotlantilaisia 1 173 637 (549 946), muita brittiläisiä 41 953 (7 773) — yhteensä brittiläisiä 4 868 903 (2 110 502), ranskalaisia 2 452 751 (1 082 940), hollantilaisia 117 506 (29 662), saksalaisia 294 636 (202 991), juutalaisia 126 196 (125), intiaaneja 110 814 (23 035), italialaisia 66 769 (1 035), neekereitä 18 291 (21 496), venäläisiä 100 064 (607), skandinaaveja 167 359 (1 623), sveitsiläisiä 12 837 (2 962), muita kansallisuuksia (joita v. 1921 oli itävaltalaisia 107 671, kiinalaisia 39 587, japanilaisia 15 868, puolalaisia 53 403 y. m.) 431 108 (1 222) sekä sellaisia, joita ei ole ryhmitetty 21 249 (7 561). Näistä luvuista nähdään, että vaikka maan ranskalainen väestö ei saa juuri ollenkaan väestönlisäystä siirtolaisuuden kautta, sillä Ranskasta ei tule Kanadaan juuri ollenkaan siirtolaisia, on se kuitenkin kasvanut 2 1/2-kertaiseksi. Tämä johtuu ranskalaisten suuresta luonnollisesta lisääntymisestä syntymisen kautta. Kanadan ranskalaisilla on maailman suurimpia perheitä. Toinen merkittävä seikka on, että vaikka skotlantilaisia ei ole puoltakaan englantilaisten lukumäärästä, ovat he Kanadan johtavaa ainesta erittäinkin taloudellisella alalla.

Brittiläinen aines on puolessa vuosisadassa tullut 2 1/2 kertaa suuremmaksi, juutalaiset ovat lisääntyneet tuhatkertaisesti ja skandinaavit satakertaisesti. Intiaanien lisääntyminen on myöskin merkittävä, vaikkakaan luvut eivät ole täysin verrannollisia toisiinsa, sillä vuoden 1871 tilastossa ei ole nykyisiä preeriamaakuntia, joissa intiaanien valtava enemmistö asuu.

Suomalaiset ovat vuoden 1871 tilastossa venäläisten joukossa. Niitä ei siis tässä vertauksessa voida ottaa huomioon.

Jos Kanadan peruskansallisuuksiin kuuluviksi lasketaan rans-

kalaiset ja englantilaiset, huomataan, että puolessa vuosisadassa ovat uudet ainekset, muut kansallisuudet, lisääntyneet puolta nopeammin kuin edellämainitut.

Suurin väestönlisäys, etupäässä uusien kansallisuuksien vuoksi on tapahtunut preeriamaakunnissa ja British Columbiassa. Lännen neitseelliset alueet ovat vetäneet enemmän puoleensa, suuri osa niistä onkin saanut asukkaansa vasta mainittuna viisikymmenvuotisena ajanjaksona. Vuonna 1871 ei ollut vielä ollenkaan Calgaryn, Edmontonin ja Vancouverin kaupunkeja, jotka nyt ovat sangen merkittäviä, ja Winnipegissä oli vain muutamia hökkeleitä.

Odottamaton on se Kanadan väestö-oloissa puolen vuosisadan aikana tapahtunut muutos, että kaupunkien väkiluku on kasvanut paljon nopeammin kuin maaseudun. Vuonna 1871 asui kaupungeissa vain 18 prosenttia koko väestöstä, mutta vuonna 1921 oli kaupunkiväestö yhtä suuri kuin maalaisväestökin. Tämä on tapahtunut siitä huolimatta, että Kanada on maailman soveliaimpia maanviljelysmaita ja että maita on saatavana viljelemistä varten melkein rajattomasti, joko ilmaiseksi tai hyvin helposta maksusta. Tuon huolestuttavan muutoksen on saanut aikaan Kanadan teollisuuden kehitys. Suhdetta koetetaan saada muuttumaan, ja sitä varten on ryhdytty moniin toimenpiteisiin, mutta tämä yhteiskunnallinen ilmiö, joka on verraten yleinen muuallakin, ei näytä muuttuvaa suuntaa.

KANADAN SUOMALAISASUTUS

SUOMALAISTEN OSUUS KANADAN ASUTTAMISESSA.

Silloin kuin suomalainen siirtolaisuus löysi tiensä Yhdysvaltoihin, oli Kanada vielä, muutamia pieniä alueita lukuunottamatta, tuntematonta maata. Suomalaisten siirtolaisten tie kulki tosin sangen yleisesti Michiganiin ja Minnesotaan Montrealin kautta, mutta ainoastaan poikkeustapauksissa joku sinne pysähtyi. Levisikö se suomalainen asutus, joka Venäjän vallan aikana oli Sitkan ympäristöllä Alaskassa, etelämmäksi myös Kanadan puolelle Ison valtameren rannalla, on toistaiseksi selvittämätön. Joka tapauksessa silloin, kun Kanadan dominio perustettiin v. 1867, ei montakaan suomalaista liene asunut tuossa laajassa maassa.

Yhdysvaltain ja Kanadan välinen raja oli kuitenkin niihin aikoihin, jopa maailmansotaan saakka, esteettömästi auki. Ensin luonnollisesti houkutteli Kanadan runsas metsänriista eränkävijöitä. Yhdysvaltain rannikon kalastajat oppivat pian pistäytymään British Columbian jokisuilla, missä lohen nousuaikana oli kalaa vieri vieressä kiinni. Tämä johdatti kullanetsijöitäkin, joiden joukossa meni muutama suomalainen. Olihan jo varsin aikaisin kullanryntäyksiä Fraser-joelle ja muillekin alueille Kalliovuoriston länsipuolella. Kivihiilikaivokset Vancouver-saarella ovat vanhimpia työalueita, joihin myös suomalaisia asettui. Niinikään oli kivihiiltä nykyisessä Albertan maakunnassa (silloisessa Assiniboian piirikunnassa). Sen muutamiin kaivoksiin siellä asettui melkoisesti suomalaisia.

Varsinaisen alkusysäyksen suomalaisten asettumiselle antoi suuren Pacific-radan rakentaminen. Siihen työhön pääsivät Michiganin ja Minnesotan suomalaiset ajoittain verraten helposti-

kin, kun Kanadassa oli työvoimaa vielä vähän niin suuren työn suorittamiseen. Työväkeä haettiin Yhdysvalloista ja maksettiin hyvät palkat. Siitä tuli suomalaisillekin käsite »Kanadan aika», joka merkitsi hyvää rahantuloa. Lisäksi aukeni Kanadassa, osittain lähellä Yhdysvaltain rajoja, myös muita työmaita. Suuret Soo-kanavan rakennustyöt panivat perustuksen Sault Ste Marien suomalaiselle asutukselle. Lachine-kanavien kaivamiseen tuli niinikään suomalaisia. Hiukan myöhemmin alkoivat vetää puoleensa Sudburyn ja Copper Cliffin kuparikiisu- ja nikkelikaivokset, joissa suomalaisia on alusta pitäen ollut verraten runsaasti. Käsityöläiset huomasivat Toronton edulliseksi työ-oloille. Jotkut suomalaiset, etsiessään rauhallista maanviljelysseutua, kiinnittivät huomionsa Kanadaan. Näin syntyi New Finlandin maanviljelyssiirtola preerialle ja näin alettiin avata peltoviljelystä Port Arthurin ympäristöön, minkä luonto suuressa määrin muistuttaa Suomea.

Tällä tavalla suomalaista asutusta sirottui sinne tänne maan eri osiin, niin että viime vuosisadan lopulla lasketaan suomalaisia olleen Kanadassa yhteensä noin 10 000. Kenties tuo arvio on hiukan liian korkea, mutta kelvannee kuitenkin laskelmien pohjaksi. Siirtyminen oli tapahtunut pääasiassa Yhdysvalloista, mutta suoraan tapahtuvaa siirtolaisuutta alkoi olla jo Suomestakin.

Tilastovuonna 1900—1901 tuli Suomesta Kanadaan 682 siirtolaista, seuraavana vuonna 1292 j. n. e. Viimeisenä täytenä tilastovuonna ennen maailmansotaa saapui Suomesta siirtolaisia Kanadaan 3 183. Vaikka Yhdysvallat ottivat silloin valtavan osan Suomen siirtolaisuudesta, oli Kanada jo niinä aikoina suomalaisille merkittävä siirtolaismaa.

Tämän vuosisadan neljänätoista ensimmäisenä vuotena muutti Suomesta Kanadaan kaikkiaan 20 718 siirtolaista. Luonnollisesti on varsinkin uudessa siirtolaismaassa aina runsaasti myös palaavia tai muualle (tässä tapauksessa Yhdysvaltoihin) muuttavia. Mutta toiselta puolen oli Yhdysvalloista verraten runsasta suomalaisten muuttoa Kanadaan, jonka viljavat, neitseelliset preeriat

sekä osaksi muutkin seudut houkuttelivat niitä, jotka asuivat rajan eteläpuolella. Sitä mukaa kuin etelämpänä olevat farmit alkoivat ehtyä ja antaa huonompia satoja, huomattiin edullisemmaksi siirtyä Kanadaan, missä voitiin edelleen lannoittamatta saada hyviä satoja. Eihän maan perkkaaminen preerioilla maksa paljon, suurimmat kustannukset ovat rakennuksissa. Näin onkin preeriamaakuntien ja osaksi muittenkin maanviljelysseutujen vanhempi suomalainen väestö pääasiassa Yhdysvalloista muuttanutta. Lisäksi on otettava huomioon väestön luonnollinen lisääntyminen perheissä. Näin ollen ei liene liiaksi arvattu, jos lasketaan suomalaisten (sekä muuttaneiden että heidän lastensa) lukumäärän nousseen Kanadassa sodan alussa 35 000:een.

Sodan alkuvuotena sekä vähän seuraavanakin pääsi jonkin verran suomalaisia Kanadaan myöskin Suomesta. Vuosina 1914—1920 tuli heitä yhteensä 1 006. Yhdysvalloista siirtyi heitä enemmän, m. m. sellaisia, jotka eivät halunneet liittyä Yhdysvaltain armeijaan. Kun lisäksi otetaan huomioon luonnollinen väenlisäys, voitaneen arvioida, että v. 1920 oli Kanadassa suomalaisia noin 40 000. Tosi on, että Kanadan väenlaskutilastossa v:lta 1921 lasketaan suomalaisten luku maassa vain 21 494:ksi, mutta kun siinä ei ilmeisesti ole Yhdysvalloista tulleita eikä suomalaisten lapsia laskettu suomalaisiksi, ei se kumoa edellä toimitettua kansallisuuslaskelmaa.

Tilastovuonna 1920—1921 saapui Suomesta Kanadaan 1 401 siirtolaista. Tämä oli edellisiin vuosiin verraten sangen runsas määrä. Syy siihen ymmärretään, kun muistetaan, että silloin oli Suomessa oman sotamme jälkiselvittely päättynyt. Moni punaisiin kuuluva, joka ei halunnut jäädä kotiseudulleen, siirtyi Kanadaan. Kun näitä aineksia alkoi saapua enemmän, asetti Kanada Suomen epäedullisempaan luokkaan maihin pääsyssä. Niinpä maa otti seuraavana vuonna Suomesta vain 274 siirtolaista. Sitten ehdot väljenivät ja sitä seuraavana vuonna saapui 1 171. Tilastovuonna 1923—1924 saavutettiin ennätys. Silloin tuli Kanadaan Suomesta 7 640 siirtolaista. Tähän suureen määrään oli vaikuttavin syy se, että Yhdysvallat alkoivat sulkea portte-

jaan ja tiukensivat aika lailla siirtolaislakiaan. Suomessa ei silloin vielä käsitetty Amerikan uutta lakia. Moni Yhdysvaltoihin aikova suomalainen tuli Kanadaan, arvellen rajan yli pääsyn sieltä olevan helpompaa — tavalla toi toisella. Moni heistä yrittikin laittomasti, kun laillisella tavalla ei voinut päästä. Moni joutui kiinni ja vankilaan, mistä sitten ajan ollen karkoitettiin Suomeen takaisin. Seuraavana vuotena, 1924—25 Suomesta tulleissa siirtolaisissa, joiden luku nousi 4 261:een, oli vielä jonkin verran niitä, jotka tavoittelivat Yhdysvaltoja. Mutta sitten alettiin laiton rajan ylikulku huomata perin vaaralliseksi ja laillisen luvan saanti Kanadassa vaikeammaksi kuin Suomessa. Lisäksi oli perin huono työaika ja yleisemmin tultiin näkemään, että Kanada ei ollutkaan »Amerikka». Niinpä siirtolaisuus väheni tilastovuonna 1925—1926 1 617:ksi.

Kokemusta oli saatu ja Kanadaa opittiin paremmin tuntemaan. Mutta Suomessa, kuten kaikissa elinvoimaisissa kansoissa, on harrastusta yrittämään, mielenkiintoa uusiin oloihin ja pyrkimystä siirtolaisuuteen. Kun Yhdysvaltoihin ei voinut päästä, huomattiin Kanada sittenkin sellaiseksi, jossa olisi tilaisuus koetella onneaan. Onhan siellä luonto lähimmin Suomea muistuttava, onhan se nousemassa maailman ensimmäisten tuotantomaitten joukkoon ja onhan siellä, kun maa on aivan vähän tutkittu ja asuttu, melkein rajattomia mahdollisuuksia. Niinpä tilastovuotena (huhtikuun alusta maaliskuun loppuun) 1926—27 saapui Suomesta siirtolaisia 5 160 ja seuraavana vuotena tuli suomenkielisiä ja Suomen ruotsalaisia yhteensä hiukan enemmän. Näin ollen näyttää siltä, että Suomen säännöllinen siirtolaisuus Kanadaan pysyttelee siinä 5 000 vaiheilla vuodessa, sen kasvaminen tai väheneminen riippuu sekä Suomen että Kanadan olosuhteitten kehittymisestä. Yhdysvallat on vähitellen jätettävä kokonaan laskuista pois. Niiden merkitys suomalaisille siirtolaisille on jo melkein lopussa.

Huhtikuun alusta 1920 maaliskuun loppuun 1928, siis kahdeksan vuoden kuluessa, on Suomesta Kanadaan saapunut 26 309 siirtolaista. Jos lasketaan, että v. 1920 oli Kanadassa suomalaisia

40 000, oli heitä v:n 1928 alussa noin 65 000. Silloin lasketaan väestön luonnollisen lisääntymisen sekä Yhdysvalloista etupäässä maanviljelijöiksi muuttaneiden suunnilleen vastaavan sitä määrää, mikä on maasta palannut takaisin Suomeen tai siirtynyt Yhdysvaltoihin.

Väestön luonnollista lisäystä arvioidessa olisi tarpeen tietää Kanadassa olevien suomalaisten perheiden lukumäärä. Sitä ei kuitenkaan voi laskea. Ne, jotka Yhdysvalloista muuttavat Kanadaan maanviljelijöiksi, ovat enimmäkseen perheellisiä. Toiselta puolen ovat Kanadaan Suomesta muuttaneet enimmäkseen miehiä, naimattomia tai sellaisia, joiden perheet ovat jääneet kotimaahan. Tilastovuosina 1919—25 Suomesta tulleista siirtolaisista oli miehiä 10 595, naisia 3 152 ja lapsia 1 045. Naisista oli palvelijattaria, siis yksinäisiä 1 513. Perheitten muodostaminen on enimmille suomalaisille vaikeaa, kun he työskentelevät tukkimetsissä tai muissa tilapäisissä töissä, ja joutuvat alinomaa muuttamaan paikasta toiseen. Sen sijaan maanviljelykseen asettuvan on vaikea tulla yksinäisenä toimeen.

On syytä vielä tarkastella mille tämän laajan maan seuduille Suomesta tulleet siirtolaiset asettuvat. Kanadan siirtolaislain mukaan täytyy maahan tulevalla siirtolaisella olla jokin päämääränä, mihin hän menee (yksinäisellä naisella varma perheellinen vastaanottaja, mieluimmin tietty työpaikka). Vaikka kaikista saapuneista ei ole varmaa tilastoa, huomataan, että vuosina 1919—25 ilmoitti Suomesta saapuneista 14 793 siirtolaisesta 128 päämääräkseen Merimaakunnat (Nova Scotian, New Brunswickin tai Prince Edward Islandin), Quebecin maakunnan 1 756, Ontarion 11 184, Manitoban 130, Saskatchewanin 140, Albertan 299 ja British Columbian 1 156. Siis noin viisi jokaisesta seitsemästä tulokkaasta ilmoitti asettuvansa Ontarion maakuntaan. Siirtolaiset, jotka ainakin alkuvuosina kulkevat satunnaisissa töissä, ovat hyvin muuttelevaa väkeä. Vaikka he ensiksi olisivatkin matkustaneet maakuntaan, jonka ovat päämääräkseen ilmoittaneet, ei se merkitse sitä, että he pysyvät siellä kauan. Erittäin on huomattavissa myöhempää siirtymistä Ison valta-

meren alueelle. Mutta näinkin on varma, että Ontarion maakunnasta ovat tavattavissa enimmät suomalaiset.

Arvion tekeminen siitä, miten suomalaisten laskettu lukumäärä 65 000, jakaantuu eri maakuntien osalle, tulee sangen ylimalkaiseksi. Esitettäköön tässä kuitenkin seuraava laskelma:

Ontariossa	46 000
Quebecissä	3 000
Merimaakunnissa	400
Manitobassa	1 200
Saskatchewanissa	2 300
Albertassa	4 000
British Columbiassa	8 000
Yukonissa y. m.	100
	65 000

Kun Kanadan väkiluku lähentelee jo kymmentä miljoonaa, ei siinä tuo suomalaisten 65 000 tunnu paljon. On otettava huomioon myöskin se, että suomalainen siirtolaisuus Kanadaan on vasta alullaan. Nykyisessä siirtolaisuudessa on suomalaisilla jo sangen merkittävä osuus. Selvän kuvan siitä antaa Kanadan yhdistetty virallinen tilasto vuosilta 1921—1928.

Tuona ajanjaksona saapui Kanadaan siirtolaisina englantilaisia 224 166, skotlantilaisia 122 078, irlantilaisia 56 658 ja welshiläisiä 8 671. Brittien valtakunnan ulkopuolelta tuli siirtolaisia suoraan Kanadan satamiin kansallisuuksittain seuraavasti: saksalaisia 36 443, puolalaisia 32 407, *suomalaisia 26 309*, italialaisia 25 627, ruteeneja 24 382, tšekkejä 17 676, unkarilaisia 15 803, norjalaisia 15 173, ruotsalaisia 14 876, tanskalaisia 11 596, belgialaisia 10 740, jugoslaaveja 10 219, hollantilaisia 8 465 ja rumanialaisia 6 435.

Muita kansallisuuksia tuli aivan vähän, paitsi juutalaisia, joita saapui 35 028.

Tästä tilastosta näemme, että Suomi väkilukuunsa nähden lähetti Kanadaan enemmän kuin mikään muu maa Skotlantia ja

Irlantia lukuunottamatta. Kotimaansa väestömäärästä on nimittäin kustakin maasta mainitun kahdeksan vuoden aikana jokaista 10 000 asukasta kohden tullut Kanadaan suunnilleen seuraavasti: skotlantilaisia 250, irlantilaisia 129, suomalaisia 79, englantilaisia 63, norjalaisia 57, tanskalaisia 35, ruotsalaisia 25, unkarilaisia 19, belgialaisia 14, tšekkejä 13, hollantilaisia 12, puolalaisia 10, jugoslaaveja 9, saksalaisia 6 ja italialaisia 6.

Tässä ei ole otettu huomioon juutalaisia ja ruteeneja, jotka nostaisivat etupäässä puolalaisten ja tšekkien vertauslukua, mutta eivät sitä saisi läheskään suomalaisten tasolle.

Edellä oleva ei itsessään osoita sitä, että Suomen siirtolaisuus yleensä olisi suhteellisesti suurempi kuin muiden maiden. Se näyttää vain Kanadan merkityksen Suomen siirtolaisuudelle. Muut maat lähettävät siirtolaisia enemmän toisiin maihin, Suomi pääasiallisesti Kanadaan.

Jos Suomen suhde Kanadan siirtolaisuudessa jatkuu yhtäläisesti edelleen, kasvaa suomalaisen aineksen merkitys tuossa maassa. Suomalaisilla on Yhdysvalloissa ollut pyrkimyksenä asettua samoille paikoille. Näin ovat syntyneet valtavat suomalaisasutukset Kuparisaarelle ja Marquette-kauntiin Michiganissa sekä St Louis-kauntiin Minnesotassa (muita mainitsematta), niin että esimerkiksi viimemainitun maanviljelysväestöstä on ainakin kaksi kolmannesta suomalaisia. Kanadassakin on huomattavissa samaa, vaikka toistaiseksi on suurin osa viime vuosina tulleista siirtolaisista vakituisemmin sijoittumatta. Myöskin valkoisten ja punaisten kesken vallitseva katkeruus toistaiseksi haittaa ryhmittymistä. Mutta kaikesta päättäen muodostuu ajan ollen Kanadassakin voimakkaita suomalaisia yhteiskuntia, jotka tosin eivät muodosta eivätkä voikaan muodostaa »valtiota valtioon», mutta kuitenkin joutuvat merkitsemään enemmän kuin hajalleen siroittuneina kaikkien kansallisuuksien joukkoon.

Tosin ei ole toiveita siitä, että suomalaiset näinkään säilyttäisivät pysyväisesti kielensä ja kansallisuutensa, eikä se olisi edullistakaan heidän omalle kehitykselleen tai suomalaisen aineksen

merkitykselle uudessa kotimaassaan. Mutta joka tapauksessa on ryhmittymisestä etuja ensimmäisen polven ponnistuksille ja suomalaisten perusominaisuuksien ilmenemiseen sekä siten suomalaisen kyvyn huomaamiseen. Mikäli suomalaisten hyvät ominaisuudet näyttäytyvät, sikäli siitä vanha kotimaakin saa tunnustusta. Toiselta puolen se asettaa vanhalle kotimaalle velvollisuuksia, joiden täyttäminen on sille itselleen eduksi. Nämä velvollisuudet ovat siinä, ettei vanha kotimaa jätä lähteneitä siirtolaisiaan aivan orvoiksi, vaan koettaa auttaa heitä heidän hyvissä pyrkimyksissään sopivalla tavalla.

SUOMALAISET ITÄ-KANADASSA.

Suomalaisia on sangen vähän Kanadan »Merimaakunnissa», s. o. Nova Scotiassa, New Brunswickissa ja Prince Edward Islandilla.

Saarimaakunnassa heitä on tuskin ollenkaan. Nova Scotiassa on muutamia kansalaisiamme pysähtynyt Halifaxiin. Vanhin suomalainen siellä on Herman Åkerlund, joka on asunut Halifaxissa pitkät ajat ja täysin kanadalaistunut. Suomenkieltä hän ei enää muista, ruotsia jonkin verran. Muutamia suomalaisia tyttöjä on palvelustoimissa, ja he ovat hyvässä maineessa. Myöskin joku mies on työläisenä tässä kaupungissa. Kanadan hallituksella on tavallisesti suomalainen tulkkina siirtolaisia tutkittaessa. Merimiehiä tapaa silloin tällöin Halifaxin tai jonkin muun merikaupungin satamissa. Muutamia meikäläisiä on myös Cape Bretonin hiilialueilla ja yksinäisiä henkilöitä tai perheitä muuallakin. Metsätyömailla on talvisin suomalaisia tilapäisesti joskus enemmänkin.

New Brunswickiin haluttaisiin suomalaisia, kuten yleensä pohjoismaalaisia, maanviljelijöiksi, ja maakunnan hallitus auttaa heitä mielellään sijoittumisessa, jos heillä itsellään on hiukan varoja alkuunpääsemiseksi. Chas. Magnusson, syntyjään ahvenalainen, on St Johnissa valmis auttamaan tässä, kuten muussakin,

sen pitkän kokemuksen nojalla, minkä hän paikkakunnalla on saavuttanut. Hän koettaa pitää St Johnissa koossa pientä suomalaista ja ruotsalaista siirtokuntaa lukuhuoneiston y. m. avulla. Palvelijattaria on joitakin kymmeniä ja lisäksi joku suomalainen perhe. Metsätöissä on enemmän suomalaisia talvisin, mutta maanviljelijöitä toistaiseksi aivan vähän. Monctonin kaupungin lähellä on suomalaisella Kasper Penttilällä kettufarmi.

Suomalaiset siirtolaiset ovat näihin saakka vieroneet merimaakuntia ja siirtyneet kauemmas Kanadaan. Näyttää siltä, että näissä maakunnissa on ainakin pienemmille ryhmille yhtä hyvin ansiotilaisuuksia kuin kauempana. Työkaudet ovat melkein pitemmät ja palkat yhtä suuret kuin Ontariossa. Maanviljelyskin voi siellä olla yhtä tuottavaa kuin muualla, sillä kulutuspaikkoja on enemmän.

Luonto Nova Scotiassa ja New Brunswickissa on samoin kuin Ontariossakin Suomea muistuttavaa. Metsiä ja asumattomia seutuja on, ei kuitenkaan sellaisia toivottomia erämaita kuin Ontarion pohjois- ja länsiosissa. On syytä kiinnittää näihin maakuntiin enemmän huomiota, varsinkin kun sinne jäädessään säästää kalliita matkakustannuksia. Kuitenkin on otettava huomioon se, että rautateiden siirtolaislippua, joka on melkein puolta halvempi kuin tavallinen, ei saa, jos pysähtyy kauemmaksi aikaa kuin kahdeksi vuorokaudeksi. Kuitenkin ehtii jo sinä aikana tiedustella, millaisia ansiomahdollisuuksia on tarjolla.

Quebecin maakunta on Kanadan itäisistä tärkein ja suurin. Viime vuosiin saakka se ei suinkaan ole ollut suomalaisten suosiossa eivätkä suomalaiset ole vieläkään saaneet siellä huomattavampaa, pysyvää jalansijaa. Vaikuttavimpana syynä on tämän maakunnan ranskalaisuus, joka ilmenee myös siinä, että ulkomaalaisia, vaikka he olisivat parempia työmiehiä, syrjäytetään, jos ranskalaisia on saatavana. Maakunnan hallituskin koettaa valvoa, että työt, mikäli mahdollista, varataan ranskalaisille. Ja kokemus on osoittanut, että suomalaiset ja Kanadan ranskalaiset eivät viihdy hyvin yhdessä.

Muutamia vuosia sitten oli Quebecin kaupungin lähistöllä

suuria tehdasrakennustöitä, joihin pääsi satoja suomalaisia. Muualla tällainen aiheuttaa, että näiden töiden loputtua paikkakunnalle jää joltinenkin suomalainen asutus joko maanviljelyksen tai satunnaisen työn varaan. Mutta tänne ei ole jäänyt juuri yhtään suomalaista varsinaisesti asettumaan.

Quebecin kaupunki ja vielä enemmän Montreal ovat painuneet kyllä useimpain suomalaisten siirtolaisten mieliin jo niiltä ajoilta, jolloin Yhdysvaltoihinkin suuntautuva siirtolaisuus kulki näiden kaupunkien kautta, siis paljon ennen kuin suomalaisia Kanadaan asettuikaan. Vielä vuoden 1821 väkilukutilastossa mainitaan, että silloin oli Montrealissa ainoastaan seitsemän Suomessa syntynyttä henkilöä. Sekin osoittaa, että suomalaiset karttoivat asettua tähän kaupunkiin, vaikka tuhansia kulkikin sen kautta.

Aikaisimmat suomalaiset, joiden tiedetään olleen työssä tässä maakunnassa, olivat kai ne, jotka joitakin vuosikymmeniä sitten olivat syventämässä Lachine-kanavaa. Tämä kanava, joka on kulkutienä samannimisten koskien sivulla Montrealin lähellä oleville järvilaivoille, on kyllä alunperin vanha, mutta liikkeen vilkastuttua on sitä silloin tällöin täytynyt syventää. Työstä maksettiin hyvä palkka, oli n. s. »Kanadan aika», joka merkitsi korkeampia työpalkkoja kuin Yhdysvalloissa — nykyjään on se ollut päinvastaista. Suomalaisiakin oli »dollareita pailaamassa» (kasaamassa).

Niiltä ajoilta lienee syntyisin tarina suomalaisten työkyvystä ja siitä huomiosta, jota he herättivät.

Joukko suomalaisia teki työtä oikein suomalaisen väellä ja sisulla. Työpäällikkö tahtoi antaa heille tunnustuksen. Hän sanoi: »Kyllä te raadatte hyvin. Oikein kiitettävästi. Ei kukaan pysy teidän rinnallanne. Mutta täällä saattekin hyvää valkoista leipää, joka antaa teille voimia.»

Siihen vastasi työnsä lomassa jäyhä suomalainen:

»Sir, ei tämä vielä mitään ole. Jos te antaisitte meille mustaa ruisleipää, niin silloin te vasta näkisitte, miten suomalainen raataa. Ei tämä valkoinen leipä voimia anna.»

Hyvän maineen raskaan työn tekemisessä ovat suomalaiset

sittemmin saaneetkin, vaikka työnantajat valittavat heissä olevan muita valitettavia ominaisuuksia, erittäinkin juopottelua ja sitä, etteivät ole pysyviä työssä, vaan alituisesti »kuittaavat», lähtevät työstä pois, etsien muka parempaa.

Syy viimeksimainittuun ei ole yksinomaan suomalaisissa. Työt ovat hyvin epävakavia. Hyväkin työntekijä saattaa joutua aivan aavistamatta pois työstä. Siirtolainen on vain hätävara. Jos työhön pyrkimässä on ranskalainen, saa siirtolainen jättää työn hänen hyväkseen. Tämä on yksi syy, jonka vuoksi Quebecin maakunnan työt ovat huonossa maineessa. Toinen on se, että työmies, kielentaitamaton siirtolainen, ei läheskään aina saa sitä palkkaa, minkä hän käsittää sovitun työhön ryhdyttäessä. »Ranskalainen on pettäjä», se on suomalaisten varsin yleinen arvostelu.

Viime vuosina on Montrealiin kuitenkin karttunut jonkin verran suomalaista, enemmän tai vähemmän vakinaista asutusta, vaikka verraten vähän on sellaisia mieshenkilöitä, joilla olisi tässä kaupungissa pysyvää työtä. Siihen asemaan ovat päässeet vain jotkut ammattilaiset. Kesäisin, kun rakennustoimi on erittäin vilkasta, saattaa työnsaanti olla hyvinkin helppoa. Mutta kun työt vähenevät, pannaan siirtolaiset ensin pois. Ja talvella ei siirtolaiselle ole mitään ansiota. Ken ei ole osannut säästää, hän joutuu suoranaiseen hätään, ellei ole älynnyt ajoissa siirtyä metsätöihin, joita kylläkin on maakunnassa runsaanpuoleisesti.

Naisilla sen sijaan on pysyvää työtä palvelijattarina. Harvoin heidän tarvitsee olla jouten.

Montrealin suomalaisen siirtokunnan pääaineksena ovatkin naiset. Heitä on siellä monia satoja. Kesäisin ja silloin, kun miehet tulevat Montrealiin etsimään töitä tai kuluttamaan vaivalla ansaittuja dollareitaan, saattaa Montrealissa olla parikin tuhatta suomalaista, mutta puoltakaan siitä määrästä ei voida katsoa Montrealiin kuuluvaksi.

Muita huomattavampia suomalaisasutuksia ei Quebecin maakunnassa ole. Kun jollakin paikkakunnalla on suurempi sähkö-

laitoksen, paperitehtaan tai muun rakentaminen kysymyksessä, kerääntyy sinne suomalaisia niin paljon kuin suinkin sopii. Viime vuosien kuluessa merkittävimmistä sellaisista työpaikoista mainittakoon Lake St Johnin alueella pohjoisessa: St Joseph d'Alma, Isle Maligne, Kenogami, Arvida, St Felicien sekä Gatineau-joella Ottawasta kaakkoon: Chelsea, Low ja Paugan Falls. Hajanaisempia työpaikkoja ovat Fassett (monivuotinen halonhakkuupaikka), Buckingham (High Falls) sekä monen monet metsäkämppäseudut Ottawasta aina Gaspé-niemelle ja Anticostiin sekä Yhdysvaltain rajoilta Canadian National-rautatien pohjoiselle linjalle saakka. On kymmeniä, ehkä satoja työpaikkoja, joissa suomalaisia on ollut tai on työskentelemässä.

Mutta vakinaista asutusta niihin tuskin koskaan jää, tai jos jää, supistuu siirtokunta aivan vähiin. Töiden vilkkaimmillaan ollessa, kuten St Joseph d'Almassa, Arvidassa, Paugan Fallsilla, Limoiloussa y. m., saattaa suomalaisilla olla omia liikkeitä, taloja ja matkustajakoteja, mutta useimmat niistä sitten häviävät. Mahdollisesti jää joitakin jäljelle ja ne ovat ehkä siemenenä pysyvämpään asutukseen, mutta suurempia suomalaisia yhteiskuntia näihin tuskin syntyy syistä, joita on edellä mainittu.

Pysyvimmäksi ehkä jää Rouyn'in kaivosalue läntisimmässä Quebecissä Ontarion rajalla. Löydettyjen mineraalien synnyttämä »kultakuume» vei sinne muutamia vuosia sitten suomalaisiakin. Yhteiskunta näytti hyvin kukoistavalta. Mutta sitten tuli takatalven aika ja kansalaisiamme muutti paljon pois. Uudet löydöt antoivat taas uutta eloa, ja nykyjään voidaan päättää, että Rouyn jää pysyväisesti myös suomalaisen asutuksen kartalle.

Niinikään luonnollisesti Montreal pysyy nyt vakinaisesti sellaisena, jossa aina on, vieläpä kasvavassa määrässä, suomalaista asutusta. Tässä se tuskin koskaan pääsee Toronton rinnalle, mutta joka tapauksessa ovat suomalaiset sinne jo niin pesiintyneet ja saaneet niin varman jalansijan, ettei heitä enää mikään karkoita pois.

Ottawa

SUOMALAISET ONTARIOSSA.

Monessa Suomen kodissa, mistä on omaisia Kanadassa, pidetään Ontarion maakuntaa samana kuin Kanada. Kirjeosoitteissakin usein varmuuden vuoksi pannaan merkki »Ont.», vaikka henkilö asuisi Ison valtameren rannoilla. Tämä kuvaa sitä keskeistä asemaa, mikä Ontariolla on Suomen siirtolaisuudessa Kanadaan.

Ontario on kyllä monessa suhteessa Kanadan tärkein maakunta. Se on verraten keskellä tuota laajaa maata — luetaan kyllä vielä »itään» kuuluvaksi, sillä »länsi» alkaa vasta Winnipegistä. Mutta vaikka Ontarion itäisimmät seudut ovat New Yorkin valtion naapureina, ovat sen läntisimmät lähellä Dakotaa, joka Yhdysvalloissa kiistämättä kuuluu jo länteen.

Tämä osoittaa tuon maakunnan laajuutta. Kun otetaan vielä huomioon, että siinä asuu noin kolmas osa koko Kanadan väestöstä, että siellä on merkittävämpiä Kanadan englanninkielisiä kaupunkeja enemmän kuin muualla yhteensä, että sen teollisuus niinikään on verrattomasti suurempi kuin muualla sekä että sen piirissä on koko Kanadan pääkaupunki Ottawa, voidaan täydellä syyllä sanoa, että se on johtavassa asemassa Kanadan maakuntien joukossa. Tosin Quebecin maakunta on paljon suurempi kuin Ontario ja siellä on Kanadan ainoa miljoonakaupunki Montreal, mutta ranskalaisuus pitää sen verraten syrjässä.

Jo Montrealin ja Toronton kaupungit osoittavat tuota eroa. Toronto, puolta pienempi Montrealia, tekee pilvenpiirtäjineen suurkaupungin vaikutuksen, kun Montrealissa ei rakennusjärjestyksen mukaan ole saanut rakentaa kymmentä kerrosta korkeampia. Toistaiseksi vain kolme rakennusta on melkein kuin vahingossa päässyt korkeammaksi.

Itse asiassa ei Ontario kuitenkaan ole varsinainen siirtolaisten »luvattu maa». Suurin osa sitä kuuluu n. s. »Laurentiseen kilpeen», autioon kalliomaahan, joka on Kanadan huonointa maanviljelysmaata. Monet muut kansallisuudet, jotka etsivät Kanadasta maanviljelysmaita, karttavat Ontariota ja menevät lännemmäksi.

Kuitenkin on monta syytä, joitten vuoksi suomalaiset suosivat eniten Ontariota. Jo entiseen aikaan verraten harvat Suomesta tulleet siirtolaiset aikoivat asettua Kanadaan maanviljelijöiksi. Nytkään ei heitä vielä kovin paljon tule niissä aikeissa. Suomalainen mielii ansaita Kanadassa varoja palatakseen kotiin. Ontariossa on ollut enimmän ansiotilaisuuksia. Sen metsät ovat tarjonneet hyviä mahdollisuuksia tukkityön saantiin. Niinikään on siellä ollut paljon kaivostöitä. Se, että Ontarioon on asettunut suomalaisia maanviljelijöiksikin enemmän kuin minnekään muuanne, johtuu suomalaisen ikivanhasta katsantokannasta, että maa, olipa se millainen tahansa, on viljelykseen saatettava. Tukkitöissä on suomalainen nähnyt, että kivien välissä kasvaa paikoin leppää sankasti. »Kasvaa se viljaakin», arvostelee hän. Ja siellä on niin houkuttelevia puroja ja järviä, maisemat aivan kuin Suomessa. Tämä on ollut viehättävänä vetovoimana.

On siihen ollut käytännöllisiäkin syitä. Uudisasukkaan on vaikeata päästä maallaan alkuun, vaikka sen ilmaiseksikin saisi, ellei ole varoja asumuksen rakentamiseen ja maan raivaamiseen. Suomalaisilla, jotka tulevat Kanadaan, ei yleensä ole varoja mukanaan, useimmilla on vain muutamia kymmeniä dollareita, monella ainoastaan se 25 dollaria, mitä maihinnousutarkastuksessa on heiltä tavallisesti matkalipun lisäksi vaadittu. Hehän kuuluvat n. s. etuoikeutettuun luokkaan — muilta, jo virolaisiltakin, vaaditaan paljon enemmän. Monta on sellaistakin suomalaista, jonka matkalipun hinta on lainattu ja on ensi tilassa maksettava takaisin.

Näin ollen on suomalaisten mahdollisimman kiireesti saatava ansiotöitä. Miehillä ei ole muuta keinoa kuin mennä metsä- tai maankaivamistöihin. Ja niitä on Ontariossa runsaimmin.

Jo entiseen aikaan, silloin kuin Suomesta ei Kanadaan ollut suoranaista siirtolaisuutta, käyttivät Yhdysvalloissa olevat kansalaisemme »Kanadan aikaa» hyväkseen. Kun Erie- ja Ontariojärvien välille kaivettiin vuosina 1872—1873 Wellandin kanavaa Niagaran sivuuttamiseksi, siirtyi suomalaisia Ashtabula Harborista ja muualta ansaitsemaan tästä kaivamistyöstä maksettavia

hyviä palkkoja. V. 1873 alettiin kaivaa kanavaa myös Sault Ste Mariessa yhdistämään Superior- ja Huron-järviä. Suomalaisia oli jo silloin asettunut jonkin verran Michiganin pohjoisniemekkeelle. Heitä tuli tähän työhön verraten runsaasti. Kuitenkaan ei heistä vielä jäänyt pysyväistä asutusta. Ei myöskään niistä, jotka 1870-luvun loppupuolella olivat mukana rakentamassa Canadian Pacific-rautatietä Ontariossa. Mahdollisesti joku jäi jäljelle uudisasutusta perustamaan, mutta enimmät, jotka eivät palanneet, jäivät turpeen alle työpaikkojen äärille, sillä kuolleisuus oli suuri. Tapaa vielä jonkun vanhuksen, joka kauhulla kertoo noista ajoista. Voipa nähdä radan varrella lahoavia ristejä, joiden alla yhteishaudoissa on joukoittain työväkeä haudattuna, mukana suomalaisiakin. Canadian Pacificin rakentaminen tässä suhteessa muistuttaa Riihimäen—Lahden välin rakentamista suurena nälkävuotena, se vain on eroa, että miehet eivät Kanadassa kuolleet nälkään. Palkkaa oli runsaasti ja leipää myös, mutta puutteelliset terveysolot veivät hautaan.

Nämä vanhat muistot ovat enimmäkseen hävinneet mielestä. Vähän tiedetään noista vanhoista haudoista, ja Kanadan suuret rahapalkatkin ovat olleita ja menneitä. Nykyisellä siirtolaispolvella on omat murheensa ja oma taistelunsa toimeentulosta.

Kun varsinainen suomalainen siirtolaisuus Kanadaan alkoi huomattavammassa määrässä vasta melkein puolen vuosisataa myöhemmin, oli jo n. s. »Vanha Ontario» päässyt kehityksessä siihen, ettei sinne vähillä rahoilla voinut asettua muuten kuin tilapäisiin töihin tai pystyvä ammattilainen kaupunkeihin. Niinpä »Vanhassa Ontariossa» on verraten vähän suomalaisia, paitsi Toronton kaupungissa ja muutamissa teollisuuspaikoissa.

Kun katsoo Ontarion karttaa, huomaa, että se on kapein Mattawan ja Georgia-lahden välillä. Tuota linjaa voidaan pitää rajana myös suomalaisasutukselle. Etelämpänä on heitä vähemmän, mutta pohjoisempana ja idempänä tuskin on yhtään seutua, missä ei tapaisi ainakin jonkun suomalaisen ja missä on paikoin sangen sankkoja suomalaisasutuksia.

»Vanhassa Ontariossa» on suomalaisia eniten Torontossa, tämän maakunnan pää- ja suurimmassa kaupungissa.

V. 1895 muutti Yhdysvalloista muutamia suomalaisia räätäleitä Torontoon. Ensin he menivät vain koetteelle, mutta kun tulivat suosituiksi ja ansiot näyttivät joltisiltakin, jäivät he sinne ja tulivat sikäläisen suomalaisen asutuksen perusainekseksi. Jotkut räätälit ryhtyivät myöhemmin myös rakennushommiin ja toimeliaisuudellaan ansaitsivat sievoisia omaisuuksia. Vanhimmat heistä ovat jo kuolleet, mutta jälkeläiset elävät hyvinvoipina kanadalaisina.

Ensimmäiset suomalaiset räätälit Torontossa olivat Mikkonen Hyrynsalmelta, K. Lintala Isostakyröstä ja H. Heinonen Liedosta. Hiukan myöhemmin tuli Ranta sekä Hellsberg ja sitten Saarimäki, Unhola, Nieminen y. m., jotka ovat pitäneet tämän ammattikunnan vanhaa, hyvää mainetta yllä. He ovat menestyneet niin, että esimerkiksi Lintalan ja Rannan perikunnan omaisuudet noussevat noin puoleensataantuhanteen dollariin ja muittenkin verraten korkealle. Hyvin ovat ansainneet myös rakennus- ja metsäurakoitsijat, joista Mr. Hill lasketaan kaikkein varakkaimpiin suomalaisiin, samoin K. Lahti ja A. Anderson. Torontossa on ainakin toistakymmentä suomalaista, joilla voidaan laskea olevan Suomen rahassa vähintään puolen miljoonan omaisuus, ja monilla kymmenillä on sadastatuhannesta markasta ylöspäin. Suomen varakonsulina on Mr. Adiel Saarimäki. Suomalaisilla on Torontossa noin puolensataa omaa taloa. Omia liikkeitä, lukuunottamatta lukuisia matkustajakoteja, ei ole kovin monta. Lintalan perillisillä on Jokelan johtamana suurehko saunalaitos. J. Ranta oli aikanaan huomattu rakentaja, ja samalla alalla on toiminut J. Hill. Lisäksi on pari leipuriliikettä, joku kelloseppä, parturiliike y. m. Torontossa, kuten useissa paikoissa muuallakin, ovat suomalaiset huomanneet »pallohuoneen» (biljardin) pitämisen edulliseksi. Sellaiset eivät Kanadassa, kuten Yhdysvalloissakaan, ole varsin hyvässä maineessa, mutta jos niissä järjestys on hyvä eikä sallita juopottelua, voivat ne vetää suomalaista nuorisoa pois huonommista paikoista.

7/1930

Torontossa arvioidaan olevan suomalaisia noin kolmen ja neljän tuhannen vaiheilla, niistä kuitenkin vain noin pari tuhatta vakinaisesti asuvia. Talvi- ja kesätöiden väliaikoina kokoontuu myös Torontoon paljon suomalaisia odottamaan työtilaisuuksia. Itse kaupungissakin on jonkin verran enemmän työtä saatavana miehille kuin Montrealissa. Ja naispalvelijain keskuudessa on Torontolla jo kauan ollut hyvä nimi, samoin kuin suomalaisilla palvelijattarilla Toronton rouvien piirissä. Naispalvelijain palkat vaihtelevat 20—60 dollarin välillä kuukaudessa. Alin palkka on luonnollisesti äsken tulleella kieltä taitamattomalla ja ylin hyvillä keittäjättärillä. Suomalaisia tyttöjä on ainakin tuhatkunta Torontossa palvelustoimissa sekä myös joitakin miehiä.

Miesten ammattialoilla ansaitsevat suomalaiset kirvesmiehet ja puusepät 50—60 centtiä tunnilta (ammattiyhdistykseen kuuluvat 80—90 senttiä), maalarit, samoin räätälit, 28—30 dollaria viikolta, suutarit 50—60 senttiä tunnilta, mekaanikot aina 80 senttiin ja valurit jopa yhteen dollariin saakka tunnilta. Työpäivä on 9—10-tuntinen. Työnsaanti on usein epävarma, talvella huono, varsinkin sekatöissä, joissa maksetaan 30—40 senttiä tunnilta. Asunto ja ruoka maksaa noin yhden dollarin päivältä. Rakennustöitä kestää tavallisesti kahdeksan kuukauden vaiheille vuodessa.

Toronton suomalaisilla on aina ollut henkisiä harrastuksia. Alussa olivat yhteispyrinnöt vilkkaita, mutta sitten tuli hajaannus, joka on jakanut suomalaiset pariin kolmeen ryhmään. Seurakuntia on kaksi, joista Kanadan Yhdistyneeseen Kirkkoon (presbyteereistä, metodisteista ja kongregatsionalisteista muodostuneeseen) kuuluva on yleisin. Alkujaan se oli kongregatsionalistinen, jota jäsenet eivät erottaneet luterilaisesta, mutta kun suomalaiset eivät omin voiminsa jaksaneet sitä pitää yllä, ryhtyi presbyteerinen kirkko auttamaan ja maksamaan suurimman osan kuluista. Kilpi kirkon oven yllä muutettiin osoittamaan Toronton ensimmäistä suomalaista presbyteeristä kirkkoa. Pappia ei vaihdettu eikä uskontoa muutettu. Sama henki vallitsi ja vallitsee edelleenkin. Yhtä vapaasti on toimittu Yhdistyneen

Kirkon aikana. Tämä kirkko on rakentanut siirtolaiskansallisuuksia varten kirkkotalon »Kaikkien Kansallisuuksien Kirkko», jossa suomalaiset ovat melkein pääaineksena ja on heillä siinä oma kaunis kirkkosali sekä käytettävissä huoneita kokouksia, lauluharjoituksia sekä muita kehitys- ja valistuspyrkimyksiä varten. Erittäin on pidetty huolta palvelijattarien viihdyttämisestä heidän vapaailtoinaan, ja tämä talo on tullut suomalaisille tytöille keskukseksi, joka toimii heille postinvälittäjänä ja tarjoo iltakoulujen muodossa opetusta kielen sekä muun hyödyllisen oppimiseen. Vaikka tähän suomalaiseen seurakuntaan kuuluu vakituisesti vain noin 70 jäsentä, on jumalanpalveluksissa usein monia satoja kansalaisiamme.

Ne, jotka eivät harrasta näitä asioita, ovat keskittyneet etupäässä kommunistiseen järjestöön, joka on Torontossa, kuten yleensäkin Kanadassa, hyvin toimelias. Kommunistiemme keskusjohto onkin Torontossa ja siihen kuuluu tottuneita, työväenliikkeessä kauan toimineita henkilöitä. Kommunistien haalitalo on jonkin verran syrjässä keskikaupungista, mutta on varsin kookas ja kallisarvoinen. Sosiaalidemokraatit, jotka eivät ole katsoneet voivansa liittyä kommunisteihin, ovat useampia vuosia eläneet erillään hiljaisuudessa. Viime aikoina on heissä ilmennyt uutta toiminnan innostusta, ja näyttää siltä, että hekin alkavat taas järjestyä kiinteämmin.

Muitakin ryhmiä on, ja ne toimivat omien mieliaatteittensa hyväksi.

Kun eletään näin eri leireissä, jakaantuvat voimat. On kolme nuorisoseuraa, kolme voimisteluseuraa, neljä laulukuntaa, kolme soittokuntaa j. n. e. Kirjastoja on kaksi.

Valistusharrastusta on. Suomenkielisiä sanomalehtiä tulee noin 600 vuosikertaa, niistä satakunta Suomesta. Juhlia pidetään. Niinpä kansallisilla on vuosittain Kalevala- ja Suomen itsenäisyysjuhlat, joissa on runsaasti yleisöä. Samoin kommunisteilla on heidän juhliaan.

Toronto on suomalaisten seuratoimintaharrastuksissa aika

paljon edellä Montrealista. Osaksi se johtunee siitä, että siellä on suomalainen asutus vanhempaa ja vakiintuneempaa.

Toronton suomalaisiin voidaan lukea ne muutamat suomalaiset maanviljelijät, jotka elävät sen lähistöllä. Heillä on sieviä pieniä farmeja (suurin 60 eekeriä). Myöskin on suomalaisia palveluksessa »toiskielisten» farmeilla. Kuukausipalkkaa on heillä kesäisin täysihoidon lisäksi 25—40 ja talvisin 10—15 dollaria.

Joukko suomalaisia metsätyöläisiä kuluttaa työkausien välin säännöllisesti Torontossa. Heidän työmaansa ovat pääasiassa pohjoisessa ja koillisessa.

Hamiltonin kauniissa kaupungissa on jonkin verran suomalaisia miehiä ammattitöissä ja naisia palvelijattarina. Samoin Kanadanpuoleisella Niagara Fallsilla. Sieltä kautta pyrkinee heitä myös luvattomasti Yhdysvaltoihin, toiset onnistuen toistaiseksi, toiset joutuen jo heti yrityksessään kiinni ja sitten vankiloihin, kunnes karkoitetaan »kruunun kyydillä» Suomeen. Nämä tuottavat huolia rajaviranomaisille. Mielellään näkisivät he, että nämä yliloikkarit palaisivat takaisin Kanadan puolelle. Mutta eihän sovi siinä olla neuvojina. Eräs rajavartija kuvasi minulle, kuinka suuria summia Amerikan hallitus kuluttaa heidän hoitamisekseen vankiloissa ja lähettääkseen vanhaan kotimaahan. Hän kertoi sitten jutun eräästä suomalaisesta, joka kulki Amerikan puolelle ja joutui kiinni. Tutkinnossa hän selitti, että hänen matkalaukkunsa oli jäänyt Kanadan puolelle. »Mene se hakemaan», häntä kehoitettiin ja toivottiin, että sillä miehestä päästäisiin.

Suomalainen menee Kanadan puolelle, ottaa laukkunsa, tulee takaisin ja sanoo: »Tässä minä olen.»

Viranomaiset raapivat hämmästyneinä päätään, mutta heidän ei auttanut muu kuin lähettää mies vankilaan ja sitten ajan ollen passittaa Suomeen.

Oli hauska huomata, etteivät he tätä paluuta pitäneet tyhmyytenä, vaan rehellisyytenä.

Lähellä Niagaraa on Vellandin kanavaseutu, jossa suomalaisia oli töissä jo puolen vuosisataa sitten. Kului pitkät ajat, ettei

seudulla tiedetä olleen yhtään suomalaista. Vasta maailmansodan aikana siirtyi St Catharinesiin taas muutamia suomalaisia sikäläiseen kirvestehtaaseen, missä heitä on vieläkin. Joitakin Suomen ruotsalaisia on niinikään ollut jo pitemmän aikaa paperitehtaissa. Nykyjään on St Catharinesissa vain vähän yli puolensataa suomalaista vakituisesti asumassa. Metallityössä on palkka 60—70 centtiä tunnissa, paperitehtaissa 46 centtiä. Palvelijattarien kuukausipalkka 25—30 dollaria.

Muutamia vuosia sitten, jolloin sillä seudulla syvennettiin Vellandin kanavaa, oli heitä sangen runsaasti. Nyt ovat nämä tilapäiset työmiehet siirtyneet pois.

Niagaralta länteen tavataan joku suomalainen ehkä kaikissa niissä monissa kaupungeissa, joita siellä on, erittäinkin palvelijattaria, jotka ovat suosittuja. Sarniassa heitä lienee useampia. Samoin on siellä sekä muissakin Suurten Järvien satamissa suomalaisia merimiehiä ja satamatyöläisiä.

Huomattavampi suomalaisasutus on siinä kaupunkiryhmässä, joka Kanadan puolella on Detroitin miljoonakaupunkia vastapäätä Windsorissa, Ford Cityssä, Walkervillessä. Silloin kuin siirtolaisellakin oli oikeus käydä Kanadasta käsin töissä Detroitin auto- y. m. tehtaissa, veti Windsor hyvin puoleensa. Nyt saadaan elää niiden töiden varassa, joita Kanadan puolella on. Ja onhan esimerkiksi Fordilla siellä sangen suuret tehtaat Brittien valtakuntaa varten. Niihin on päässyt suomalaisiakin sekä saanut siellä työskennellä jo vuosikausia.

Näissä rajakaupungeissa (Border Cities) elää monia satoja suomalaisia, toisinaan saattaa heitä olla tuhannen, jopa ylikin. Ne, joilla on vakituinen työ tehtaissa, voivat olla verraten turvallisia, vaikka ajoittaisia työnseisauksia sattuisikin. Heillä on siellä jo pysyväinen asuinpaikka, monilla kymmenillä oma talokin. Mutta ne miehet, joiden ei ole onnistunut saada tehdastyötä, joutuvat pian ahtaalle. Metsätyöt, jotka muualla monelle siirtolaiselle ovat lopullisena turvana, ovat sieltä kaukana.

Suomalaiset palvelijattaret viihtyvät verraten hyvin, sillä

Detroitin korkeammat palkat vaikuttavat hiukan palkka-tasoon täälläkin.

Tuskin missään on siirtolaisella niin kova kiihoitin rajan yli kuin täällä. Onhan kapean salmen toisella puolella vilkas miljoonakaupunki, jossa on monenlaista työtä ja maksetaan korkeampia palkkoja.

Nämä rajakaupungit ovatkin kuuluisia salakuljetusliikkeen historiassa. Walkerville on perustunut juovutusjuomain valmistukseen ja myyntiin Yhdysvaltain puolelle. Sitä salakuljetusta ei saada tarkallakaan vartioimisella ehkäistyksi. On rakennettu putkijohtoja salmen alitse ja niitä myöten lasketaan himottua juomaa kieltolakimaahan. Jos yksi johto keksitään, on pian toisia sijalla.

Siirtolaistenkin salakuljetusta harjoitetaan suuressa määrässä, mutta moni kiinni joutunut suomalainen, muiden muassa, on saanut katkerasti katua, että on antautunut houkutukseen ja lähtenyt keinottelijan kelkkaan.

Mikäli suomalaisilta saa kuulla, ovat Fordin tehtaat siellä parhaat työpaikat.

Toinen jättiläisliike, General Motors, on rakentanut Kanadan autotehtaansa Oshawaan, joka on noin 30 mailin päässä Torontosta itään Ontario-järven rannalla. Alkujaan se oli farmikylä, jossa McLaughlin alkoi ensin valmistaa rattaita ja sitten autoja. Kun hänen liikkeensä suuressa yhteensulatuksessa joutui General Motorsille, perustettiin tämän liikkeen muutkin tehtaat Oshawaan. Kaupunkia voisi yhtä hyvin sanoa General Motors Cityksi, aivan samoin kuin on Ford City. Kaupungin 25. tehtaasta melkein kaikki ovat riippuvaisia autonrakennuksesta.

Kaupunki on aivan nuori ja on muutamina viime vuosina kasvanut niin, että alkaa olla Kuopion tai Oulun kokoinen, ehkäpä jo suurempikin. Se on erinomaisen kauniilla paikalla sekä on siististi rakennettu. Työpalkat ovat olleet tavallista paremmat. Urakkatyössä ovat tottuneet ansainneet dollarin ja ylikin tuntia kohti, vaikka muuten on tuntipalkka 40—80 centtiä. Suomalaisia on seudulla vain noin puolen sataa, niistä joitakin palvelijattaria,

saaden noin 5 dollaria korkeamman kuukausipalkan kuin Torontossa. Suomalaisilla on jo noin puolen tusinaa omia taloja osoitukseksi, että aikomus on jäädä paikkakunnalle.

Autotehtaitten työ on vilkasta noin 8 kuukautta vuodessa. Vuoden loppukuukaudet ovat hiljaisempia, silloin kesäajan 4—5 000 työmiehestä saa vain toista tuhatta työtä, mutta taaskin uudelta vuodelta aletaan lisätä työvoimia. Autoteollisuusalaan perehtynyt on verraten helposti saanut työtä, mutta muilla tuskin on yrittämistä, sillä tarjokkaita on paljon.

Haliburtonin piirissä Torontosta pohjoiseen on viime vuosina suomalaisia jotakuinkin säännöllisesti työskennellyt metsätöissä. Pienemmille joukoille on siellä riittänyt työtä. Myöskin muutamia suomalaisia maanviljelijöitä on siellä. Maaperä ei ole kyllä maanviljelykselle parasta laatua, mutta suomalainen on verraten hyvin menestynyt.

Suuremmat suomalaisten metsätyömaat ja asutusseudut ovat Parry Soundin piirissä ja sen rautatien varrella, joka sieltä johtaa Ottawaan. Parry Soundissa on jollakin suomalaisella farmarilla jopa 10 000 dollarin arvoinen maatila. Boakviewssa, Wabamacissa y. m. on joitakin suomalaisia ja Sprucedaleen on kehittymässä huomattava suomalainen yhteiskunta. Siellä on monet vuodet ollut metsätöitä ja niiden vaikutuksesta on sinne suomalaisia asettunut maanviljelijöiksi. Kovalla työllä he Suomea muistuttavassa luonnossa valmistavat itselleen tulevaisuutta.

Monessa muussa paikassa saman rautatien varrella on kansalaisiamme, jopa lähellä pääkaupunkia Ottawaa. Heitä on Douglasissa, Renfrewssa, Arnpriorissa ja erittäinkin Galettan vanhoilla lyijykaivoksilla. Toisinaan on Galettassa ollut meikäläisiä enemmänkin.

Ottawassa, Kanadan pääkaupungissa ei ole suomalaisia koskaan ollut paljon, mutta heitä oli kuitenkin aika monta silloin, kun satoja suomalaisia työskenteli sen lähistöllä Chelsean, Lowin ja Paugan Fallsin tehdasrakennustöissä. Heitä on siellä edelleenkin jokin määrä, mikä varmasti lisääntyy sitä mukaa kuin

Ottawa hallituskaupungin ohella kehittyy huomattavaksi teollisuuskaupungiksi.

Kuten jo edellä mainittiin, on Huron- ja Superior-järvien pohjoispuolella oleva Uusi Ontario paljon laajempi maa-alue kuin Vanha-Ontario ja se on samalla Kanadan suomalaisasutuksen kaikkein huomattavin. Siellä asuu kansalaisiamme enemmän kuin muualla Kanadassa yhteensä. Voisi luetella satoja paikkakuntia, joissa suomalaisia on tai on ollut enemmän tai vähemmän tavattavana, sillä esimerkiksi metsätyömailla saattaa jonakin talvena olla satoja suomalaisia ja seuraavana taas tuskin ollenkaan. Samoin on laita joillakin kaivosseuduilla. Kaivosyrityksiä on paljon. Niistä tuskin yksi kymmenestä, ehkä monesta kymmenestä, kehittyy kaivokseksi, jossa työtä olisi jatkuvasti. Samoin ovat suuret rautatierakennukset, joita myöskin Ontariossa on ollut paljon. Työmaat vaihtuvat ja samoin suomalaisten asuinseudut.

Näin ollen ei luettelo niistä seuduista, joissa jokin vuosi sitten on ollut suomalaisia tavattavana ja jotka ehkä ovat siinä suhteessa olleet merkittäviäkin, pidä nykyjään enää paikkaansa. Se luettelo, jonka nykyisistä suomalaisseuduista voisi tehdä, ei muutaman vuoden perästä enää merkitse mitään, kun uusia keskuksia syntyy alituiseen. Ja vasta tuonnempana tulevaisuudessa voidaan nähdä, millä niistä on pysyvämpää merkitystä. Kanadan suomalaiset ovat vielä liikkuvalla kannalla. He harhailevat paikasta toiseen, työpaikalta toiselle, ovat levottomia ja sijoittumatta.

Kuitenkin on jo nyt ja varsinkin juuri Uudessa Ontariossa alueita, joita voidaan merkitä suomalaisten pesäpaikoiksi, joihin he ovat asettuneet jo pysyvästi.

Koettakaamme seurata heidän askeleitaan. Käytännöllisintä on kulkea rautatielinjoja ja tarkata suomalaisasutuksia niiden varsilta. Kanadan kaksi suurta rautatieverkkoa: Canadian Pacific (eli Sii-Pii-Aar = C. P. R.), jonka sanotaan olevan Aasiaan ja Eurooppaan johtavien laivalinjojensa ohella maapallon suurin yksityinen liikenneverkko, ja Canadian National (Sii-En-Aar =

C. N. R.), joka on Kanadan hallituksen omistama ja lienee yleensä suurin liikenneverkko maailmassa — se on suurempi kuin Sii-Pii-Aarkin — nämä kaksi ovat olleet Ontarion, kuten yleensä Kanadan asuttajina. Ja lisäksi on tällä alueella Ontarion maakunnan vallitsema rautatielinja, jonka päärata on North Bayn ja Cochranen välillä sekä Algoman rautatielinja Sault Ste Mariesta pohjoiseen Hearstiin saakka.

Näiden rautateiden varsilta löydämme jotakuinkin kaikki Uuden Ontarion suomalaisseudut, pienimmätkin.

Ottawasta tullen joudumme tällä uudella alueella ensin tärkeään rautateitten solmukohtaan North Bayhin. Olemme silloin jättäneet jälkeen sellaiset pienemmät paikat kuin Mattawan ja siitä pohjoiseen johtavan rautatien varrella olevat paikkakunnat, joista kyllä olisimme joitakin suomalaisia tavanneet, mutta jotka ovat Quebecin maakunnan puolella.

North Bayssa itsessään asuu verraten vähän suomalaisia vakinaisemmin. Siellä on kyllä useampia meikäläisiä matkustajakoteja, joihin metsätöistä palautuvat suomalaiset pysähtyvät lepäilemään ja odottamaan uusia työpaikkoja. Toisinaan voi siellä olla satojakin suomalaisia tilapäisesti.

Jos lähdemme sieltä pohjoiseen, joudumme ensinnä vanhaan suomalaiseen asutuskeskukseen Cobaltiin, missä ovat kuuluisat hopea- ja kobalttikaivokset. Tämäkään ei ole eurooppalaisessa merkityksessä vanha paikka, sillä löydöthän tehtiin vasta tämän vuosisadan alussa. Mutta neljännes vuosisata on Uuden Ontarion historiassa verraten pitkä aika. Löydöt herättivät suunnatonta huomiota. Kansaa tulvi sinne ja kaupunki kohosi muutamissa viikoissa. Suomalaisia on siellä ollut alusta pitäen mukana. Asunto-olot eivät suinkaan olleet kehuttavat. F. J. Syrjälä kuvaa erästä sellaista asumusta niiltä ajoilta: »Se oli kyhätty laudoista. Alakerta oli ruokasalina ja keittiönä. Yläkertaan kuljettiin pystysuoria tikkaita myöten pienen aukon kautta. Seinävierustat tässä latomaisessa vintissä olivat kaksikerroksisia sänkyjä täynnä. 80 miestä nukkui siellä — osittain kahdessa vuorossa.

Kaksi asujaa sairasti suolikuumetta ja sängyissä oli tuhansittain syöpäläisiä.»

Olot ovat nyt muuttuneet. Suomalaisilla, joita siellä on muutamia satoja, on sieviä omia asumuksia, sellaisiakin, jotka kelpaisivat hyvinkin siron huvilan rinnalle Suomessa. Varallisuus on noussut niiden kansalaisten keskuudessa, jotka ovat pyrkineet säästämään. Kaivoksista on saatu monen monien miljoonien arvosta hopeaa. Yhtiöiden sivulla ovat työntekijätkin menestyneet, vaikkakin saattaa olla eri mieltä siitä suhteesta, millä ansiot on jaettu työn ja pääoman välillä.

Cobaltin hopeakuumeen alkuajoilta kertoo näiden seutujen historioitsija kahdesta suomalaisesta, jotka siellä samosivat erämaita metallisuonia etsien. Ja he löysivätkin rikkaita kultasuonia Night Hawk-järven luota. Niin, löysivät kyllä, mutta historia ei kerro, kuka niistä hyötyi. Eivät ainakaan nämä suomalaiset. Joka tapauksessa on sillä seudulla nyt kaksikin kultakaivosta, jotka ovat maailman tuottoisimpia. Ovatko ne samoissa suonissa, joita suomalaiset löysivät, tai onko niissä jokin muu paikkakunnan kultakaivos, se ei ole tämän kirjoittajan tiedossa.

Cobaltin lähistöllä on useampia muita paikkoja, joissa on suomalaisia, esim. Latchford, Giroux, Gillies y. m. Pienempien suomalaispaikkojen ohi kuljettua joudumme Rosegroveen, jossa merkitään olevan kansalaisiamme pari sataa, sekä sitten Swastikaan, josta lähtee haararata Kirkland Lakelle ja Larden Lakelle.

Kirkland Laken kultakaivokset avattiin v. 1923 ja silloin sinne tulivat ensimmäiset suomalaisetkin Cobaltista. Nyt siellä on noin 600 suomalaista. Siellä on tuottavia kaivoksia sekä metsä- ja muita töitä. Kansalaisillamme on yli puolensataa omia taloja, ja toimeentulo on joltinenkin. Palkat kaivostyössä ovat 4: 25—6 dollaria päivässä ja metsätöissä on kuukausipalkka ollut täysihoidon lisäksi 45 dollarin vaiheilla. Urakkatyössä on halkopuista maksettu 2: 50 dollaria koordilta (syleltä) ja paperipuista 4 dollaria. Suomalaisilla on leipomo, valokuvaamo, pari sekatavarakauppaa, räätälin- ja parturinliikettä, samoin pari saunaa ja

pallohaalia sekä puolentusinaa »boorditaloja». Kommunistinen työväenyhdistys on täällä, kuten muuallakin näillä kaivosalueilla, voimakas. Vasta lyhyen aikaa on ollut vaikuttamassa seurakunta, johon Kanadan Yhdistynyt Kirkko on palkannut papin. Sanomalehtiä tulee neljättä sataa, niistä kolmattakymmentä Suomesta.

Jatkaessamme matkaa Swastikasta pohjoiseen tapaamme useampia suomalaisia ainakin Bourkesissa. Ja Monteithissa sekä Shillingtonissa on puolentoista sataa suomalaista, jotka saavat elatuksensa metsätöistä, ansaiten täysihoidon lisäksi 40—50 dollarin kuukausipalkkoja. Näitä töitä kestää noin 7 kuukautta vuodessa. Lisäksi on saatavana nelisen kuukauden aikana ansiota sahalaitoksessa, missä ammattityöläisen palkka on 40—55 centtiä tunnilta. Liikealalla toimii yksi kauppias ja kolme metsäurakoitsijaa.

Yhä pohjoiseen mentäessä poikkeamme haararataa Abitibiyhtiön suurelle paperitehtaalle Iroquois Fallsille. Siellä ei ole töissä kuin muutama suomalainen insinööri ja joku työmies, mutta täällä, kuten monessa paikassa muuallakin siellä päin, on suomalaisia metsätöissä sekä joitakin yrittämässä uudisasutusta. Enimmät noista kylmän korven asujista ovat vasta aivan alkuvaikeuksissa, jotka ovatkin melkein voittamattomat. Monet näkevät parhaaksi jonkin ajan kuluttua hylätä maansa. Niin pian kuin tulot metsästä ovat loppuneet, jättää korpieläjä vaivaisen asumuksensa ja kannot jäljelle siirtyen muualle. On kuitenkin myös sellaisia, jotka puskevat uskollisina suomalaisen raivaajamaineelle ja raivaavat paikan viljelykseen. Vaikeuksiin katsoen täytyy heidät tunnustaa sankareiksi.

Porquis Junctionilta on matkustettava toista, länteen päin johtavaa haararataa, kun mielimme Kanadan kuuluisimmille kultakaivoksille Porcupineen ja Timminsiin. Hollingerin kultakaivos Timminsissä on maailman suurimpia ja Dome-kaivokset South Porcupinessa ovat Kanadan parhaimpia.

Suomalaisia asuu Timminsissä noin tuhatkunta, ja säännöllisin työpaikka on kultakaivoksessa, missä he ansaitsevat neljän ja

viiden dollarin vaiheilla päivässä. Metsätöissä on kuukausipalkka täysihoidon lisäksi 26—45 dollarin välillä. Urakkatöissä on mahdollisuuksia ansaita paremmin, mutta jos sattuu saamaan epäedullisen urakan, voi ansio jäädä pienemmäksi. Suomalaisia farmareita ei Timminsin lähistöllä ole, eikä maa farmaukseen sovellukaan. On vain jokin maitofarmari sekä pienempiä karjankasvattajia kansalaistemme joukossa, mutta miehet ovat niiltäkin tavallisesti ansiotöissä. Suurin liike, jossa suomalaiset ovat johtavina aineksina, on osuuskauppa. Pienempiä, kuten räätälin-, suutarin-, parturin- y. m. liikkeitä on muutamia. Palvelustoimissa on puolensataa naista ja he saavat niissä 20—35 dollarin kuukausipalkkoja. Sekatöissä ovat miesten palkat 40—50 centin vaiheilla tunnilta. Työpäivän pituus on 10 tuntia. Hakkaus metsissä alkaa tavallisesti syyskuun alussa, mutta loppuu usein jo helmikuussa.

Kommunistinen katsantokanta vallitsee paikkakunnalla. Työväenyhdistyksiä on pari, laulukuntia, torvisoittokuntia ja kirjastoja yksi kutakin. Kommunistisen järjestön yhteydessä toimii nuorisoliitto, naisten yhdistys, palvelijattarien yhdistys j. n. e.

Siitä lähtien kuin ensimmäiset suomalaiset saapuivat kaivostyön alkaessa paikkakunnalle noin pari vuosikymmentä sitten, on siellä eri aikoina ja eri tahoilta koetettu herättää myös kirkollista harrastusta. Viime vuosiin saakka on sen syntyminen näyttänyt mahdottomalta. Vielä muutamia vuosia takaperin kertoi Suomi-synodin lähettämä pappi, ettei hänen ilmoittamiinsa hartaustilaisuuksiin uskaltanut saapua kuin joku hyvin salaa. Vastustus näytti murtamattoman vahvalta. Nykyjään siellä toimii Kanadan Yhdistetyn Kirkon pappi, ja hän on saanut kootuksi ympärilleen pienen ryhmän, joka on sinapinsiemenenä itämässä.

Timminsissa myös harjoitettiin aikanaan ehkä kaikkein innokkaimmin sinne saapuvien uusien tulokkaiden tutkimista, kuuluivatko he valkoisiin vai punaisiin. Valkoinen jätettiin turvallisuuden ulkopuolelle. Nämä tutkimukset ovat loppuneet melkein tykkänään ja valkoinenkin voi siellä jo saada nyt yhteiskunnan turvaa.

Radikaalinen kiivastelu on herättänyt huomiota työnantajissa ja se on vaikuttanut ehkäisevästi suomalaisten työnsaantiin erittäinkin kaivoksissa. On sattunut muutamia tapauksia, jotka ovat vaikuttaneet paikkakunnan johtavissa englanninkielisissä aineksissa kansalaisillemme epäedulliseen suuntaan.

Kun helmikuussa 1928 syttyi Hollinger-kaivoksessa kamala tulipalo, menetti siinä moni työmies henkensä, niiden joukossa useita suomalaisia. Tämä järkytti kovasti paikkakuntaa, säälittiin tapaturman uhreja, ja kaupungin hallitus halusi haudata heidät omalla kustannuksellaan. Suomalaiset eivät jättäneet tovereitaan tähän juhlasaattoon ja kirkolliseen hautaukseen. Heidät otettiin erilleen, vietiin työväentalolle ja haudattiin kommunistisin juhlamenoin, missä puhuttiin ankaria sanoja kapitalismista. Tutkimus kyllä myöhemmin osoitti, että Hollingerin kaivoksen johto oli lyönyt paljon laimin eikä ollut tarpeeksi valvonut työmiestensä turvallisuutta, mutta paikkakunnan yleinen englantilainen mielipide katsoi, ettei tämä surujuhla soveltunut mielenosoitukseen. Jälkiselvittelyssä, kun nousi kysymys korvauksen maksamisesta jälkeenjääneille perheille, tuli ilmi, että ainakin eräällä uhrilla oli laillinen vaimo ja perhe Suomessa sekä vihkimätön vaimo ja perhe Timminsissä. Levisi sellainen luulo, että suomalaiset elivät pakanain tavoin. Yleinen mieliala toiskielisten johtavien piireissä asettui entistä jyrkemmin suomalaisia vastaan.

Vaikka työnantajien piireissä tunnustettiin, että suomalaiset, heidän mielipiteistään huolimatta, ovat kaivostyössä kelvollista ainesta, alettiin heitä vieroa. Hyvin varoitellen otettiin kansalaisiamme työhön. Tämä epäluulo on toki sittemmin osoittanut lauhtumisen merkkejä. Kuntoisuuden tunnustaminen on uudelleen kohoamassa. Mutta vaikeuksia työhönpääsyssä on viimeisiin saakka ollut olemassa.

Kaikesta huolimatta ovat Timminsin suomalaiset osoittaneet taloudellisen edistymisen merkkejä. Heillä on useita omia taloja, toisilla säästöjäkin pankissa. Eikä siinä näytä olevan eroa, mihin

puolueeseen he kuuluvat. Säästäväisyyden halu ja työkuntoisuus ovat lopultakin määrääjinä.

Palatessamme Timminsistä sivuutamme Shumacherin, jossa myös on jonkin verran suomalaisia, ja pysähdymme South Porcupineen, missä kansalaisiamme on lähes puolen tuhatta. Enimmät suomalaiset ansaitsevat elantonsa sielläkin kultakaivoksissa ja ovat melkein samanlaisessa asemassa kuin Timminsissä. Tuntipalkka kaivostyössä on siinä 50—60 centin vaiheilla ja metsätöissä on kuukausipalkka 40—50 dollaria, joinakin talvina vähemmin. Metsätöiden teettäjinä on m. m. joitakin suomalaisia urakoitsijoita. Sekatöissä on palkka ollut 35—40 centtiä tunnissa. Asunnosta ja ruoasta on saanut maksaa vähän yli dollarin päivässä. Kaivostyö kestää jotakuinkin läpi vuoden, metsätyö 7—10 kuukautta.

Yhdistyksiä ei liene muilla kuin kommunisteilla, jotka ovat ainakin toistaiseksi vallitsevana aineksena. Suomalaisilla on muutamia kymmeniä omia taloja, enimmäkseen pieniä. Ensimmäiset kansalaisemme asettuivat tälle seudulle vuonna 1913.

Ennenkuin pääsemme taas North Bay—Cochranen rautatielinjalle, on sivuutettava muutamia muita paikkoja, joissa on suomalaista asutusta. Sellaisena on mainittava Connaught, missä metsätyöt ovat vallitsevina. Ikävä kyllä, kertoo viesti sieltä, kuten kovin monesta muustakin paikasta, että kansalaisemme — eivät toki kaikki — kuluttavat raskaassa työssä vaivalla saadut ansionsa väkijuomiin. Tarvittaisiin parempia harrastuksia kuin kortinpeluu ja juopottelu. Varmasti niitäkin vielä syntyy sekä tänne että muualle. Kuta pikemmin siihen päästäisiin, sitä parempi. Yleensä on valittaen todettava, että »valkoisella taholla» henkiset harrastukset ovat toistaiseksi olleet valitettavan heikkoja. Punaiset toki muiden harrastustensa ohella taistelevat myös kapakoita, erittäin salakapakoita, »koiratorppia» vastaan.

»Punaiset», joihin monella paikkakunnalla lukeutuu myös vanhin suomalainen aines, olivat valtapiireissäkin maailmansodan aikana ja sen lähimpinä jälkivuosina verraten suosittuja. Vastustivathan ne »valkoisia», jotka olivat »saksalaisten liittolaisia».

Sittemmin on katsantokanta jonkin verran muuttunut, mutta vieläkään ei pidetä punaisia yhteiskunnalle vaarallisina, jos he vain antavat Kanadan ja Brittien valtakunnan olla rauhassa. Eräs Kanadan asuttamisen johtavia henkilöitä sanoi tämän kirjoittajalle: »Kokemus on osoittanut, että niin pian kuin radikaaliset ainekset asettuvat maata asumaan ja puskevat vihansa kantoja vastaan, ovat he yhteiskunnalle vaarattomia.» Jolloinkin voi sattua tapauksia, kuten äskettäin, kun suomalainen kumousmies ylimielisesti kirjoitti Englannin kuninkaan sairaudesta hetkellä, jolloin yleinen mielipide sydämen hartaudella seurasi rakastetun hallitsijan taistelua elämästä ja kuolemasta. Silloin puututaan asiaan ja syyllinen rangaistaan, mutta muuten ei radikaalisiinkaan mielipiteisiin sekaannuta. Kyllä maailmaan ääntä mahtuu, ja kommunistinen liike Kanadassa, jonka jäsenten enemmistö on suomalaista, vaikka johtajina ovat toiskieliset, on toistaiseksi siksi vähäpätöinen, ettei se merkitse mitään.

Jatkaaksemme suomalaisten asuinseutujen tarkastelua joudumme Cochraneen, joka on tärkeä rautateitten solmukohta, sillä siinä C. N. R. (Sii-En-Aar) Kanadan hallituksen rautatie ja Ontarion maakunnan rata yhtyvät. Cochranea voi verrata North Bayhin. Sielläkään ei ole paljon vakinaista suomalaista asutusta, mutta työkausien väliajoilla kerääntyy sinne suurin joukoin suomalaisia metsätyöläisiä odottamaan uusien töitten alkamista. Niiden varassa on siellä joukko suomalaisia matkustajakoteja.

Cochranessa on ainoan suomalaisten omistaman saha- ja tukkitöiden suurliikkeen Hawk Lake Lumber Co:n konttori. Tällä yhtiöllä, jonka johtajina ovat suomalaiset A. E. Wicks ja Victor Brander, on monia satoja suomalaisia työssä sekä useita sahoja. Sen metsätyömaat ulottuvat kauas Cochranesta eri suuntiin. Yhtiö on seutukuntansa, jopa koko Uuden Ontarion suurimpia alallaan. Eräs Canadian Nationalin pääradan asema Cochranesta länteen on saanut nimen Brander edellämainitun Victor Branderin mukaan.

Ennen kuin kuljemme länsisuuntaan, on itäpuolelta mainittava Norembega (Sisula), Abitibi, Tasherau ja Amos, joissa on

useampia suomalaisia, sekä jatkoradalta pohjoiseen, minkä pyrkimyksenä on Hudson Bayn pussin pohja James Bay, ainakin Island Falls.

Länteen kulkien joudumme pian Smooth Rock Fallsiin, missä on suuri voimalaitos ja paperitehdas. Siellä on suomalainen insinööri ja muutamia työmiehiä. Pitkin koko matkaa on suomalaisia metsätyömiehiä ja enemmän tai vähemmän suomalaisia uudisasukkaita, jotka ovat ottaneet vapaata maata asutusoikeudella ja viljelemisvelvollisuudella. Olemme Uuden Ontarion savivyöhykkeellä, missä maaperä on kyllä viljavaa, mutta sen päällä on sankka metsä tai paljon kantoja, ja on se sangen hallanarka muulle, paitsi heinän viljelykselle. Halla kyllä voi viljelyksen edistyessä karkkoutua pois, mutta siihen päästessä on monen Saarijärven Paavon käsi kelmennyt ylivoimaisessa taistelussa. Se vain on varma, että jollei suomalainen saa niitä seutuja viljelykseen, ei niihin kukaan muukaan pysty.

Suomalaisten metsätyöseuduista mainittakoon erityisesti Branderin lisäksi Driftwood ja Gregoire Mills. Saavumme sitten Kapuskasingiin, josta on toisessa yhteydessä kerrottu. Aidalle kiivennyt karhu katselee meidän matkaamme ja täydentää seudun erämaankuvaa.

Kapuskasing on »kosteikko» erämaassa. Hallituksen sikäläinen koeasema, jota varten on varattu laajalti maata, osoittaa, mitä kaikkea tuo seutu voi tuottaa, kun se saadaan viljelykseen. Sen mahdollisuuksia arvatessa voidaan kuvitella Oulun ja Vaasan läänin rajaseutuja sellaisina, että niissä on viljava savipohjainen maaperä satojen kilometrien laajuudella. Ruokamultaa on runsaasti.

Kapuskasingiin rakennettiin pari vuotta sitten voimalaitos ja paperitehdas ja oli niissä paljon suomalaisia töissä. Töitten valmistuttua jäi vain muutamia jäljelle, muut hajaantuivat ympäristöön metsätöihin. Heitä voi olla yhteensä noin tuhatkunta eri paikoissa ansaiten urakkatöissä vähän yli kahden dollarin neljän jalan pituisista paperipuista koordilta. Metsät ovat tällaiseen työhön huononpuoleiset, sillä niissä on paljon lehtipuuta, mikä ei

sovellu paperipuuksi. Kuukausipalkka on metsätöissä täysihoidon lisäksi 45 dollaria.

Työn laatuun katsoen ovat suomalaiset melkein yksinomaan miesväkeä. On ainoastaan muutama perhe ja kämpillä ehkä nainen kokkina. Jotkut suomalaiset ovat ottaneet farmin ja yrittävät maanviljelystä. He ovat pysyvän asutuksen perustana. Muutama on päässyt parin tuhannen dollarin omaisuuteen. Se ei ole paljon, mutta on kuitenkin jotakin, kun otetaan huomioon, että asutus on vasta parin kolmen vuoden vanha.

Opasatikan, Lowherin y. m. metsätyömaitten kautta saavumme Hearstiin, missä kohtaamme Sault Ste Mariesta tulevan Algoman rautatielinjan pohjoisen päätekohdan. Sinnekin ovat suomalaiset koettaneet asettua. Pienessä kaupungissa asuu joku kansalaisemme. Lähelle sitä on noussut Vellamon suomalainen kylä — luonnollisesti järven rannalle. Uudisasukkailla on ollut suunnattomia vaikeuksia eivätkä he vielä muutamassa vuodessa ole päässeet erämaan asutusta pitemmälle. Mutta Vellamo jäänee sittenkin suomalaisen asutuksen kartalle vielä silloin, kun nykyiset kukoistavat metsätyömaat tälläkin linjalla häviävät.

Lähtiessä Hearstista länteen sivuutamme parikymmentä asemaa, joilta melkein kaikilta löytäisimme suomalaisia metsätyömiehiä, joskus uudisasukkaanakin, ja saavumme Nakinaan, mihin Sudburystä tulee pitkä erämaantie sekä toinen Nipigonista, kumpikin etelästä. Pohjoisessa ei ole mitään asutusta — kuljemmehan Canadian Nationalin pohjoisinta rataa, joka on Kanadan kaiken asutuksen rajana pohjoiseen päin, ainakin tähän saakka. Nakinassa on suomalaisia ja on niitä siitä eteenpäinkin ainakin Paskassa (sanotaan, että se on suomalaisten tienrakentajain antama nimi), Tashotassa, Fowlerissa ja McDougall Millsillä, sekä saavumme vihdoin kolmisenkymmentä asemaa sivuutettuamme Sioux Lookoutiin, missä on jo aivan vakiintunutta suomalaista asutusta. Valitettavasti kertovat oikeuslaitosten pöytäkirjat surullisia kuvauksia suomalaisten juopottelusta ja hillittömästä elämästä. Niihin seutuihin on yhdistettynä kaivos- sekä metsätöitä. Työ on raskasta ja ilotonta.

Suomalaisia on asunut niillä tienoin jo useampia vuosia ja joku on ehtinyt kokoamaan varallisuuttakin. Enin osa on kuitenkin kuljeskelevaa väkeä. He etsivät aina muka parempaa ja parempaa, ja seurauksena on, että heillä on lopulla tyhjä taskussa.

Hudsonista mennään, lentokoneellakin, pohjoiseen Red Laken kulta-alueille. Suomalaisia on hivenen joka paikassa, Quibellissä ehkä enemmänkin.

Joudumme näin Canadian Nationalin emärataa Minakiin, joka on lähellä Manitoban rajaa. Suomalaisia ei siellä liene monta, mutta luonto on kuin Saimaan kauneimmilla seuduilla: kauniita järviä niemineen, salmineen, lahtineen ja saarineen. Maanviljelykseen ei seutu kelpaa, kun se on kallioperäistä, mutta mineraaleja lienee lukemattomissa paikoissa, vaikka toistaiseksi ei kannattavia kaivoksia ole syntynyt. Matkailijoille on Minaki suosittu ja onkin sinne rakennettu ajanmukaisia, viihdykkäitä oleskelupaikkoja.

Kuten olemme tässä lyhyessä tarkastelussa huomanneet, on Canadian Nationalin pohjoisen emäradan varrella suomalaisia melkein lukemattomissa paikoissa, vaikka vähän kussakin. Sitä rataa pidetään asutun Ontarion pohjoisrajana ja erämaatahan sen varsikin vielä enimmäkseen on. Ja aivan väärä on se käsitys, että sen eteläpuoli olisi asuttua. Tosiasia on, että sen radan ja Superior-järven rantaseutuja kulkevan Canadian Pacificin emäradan väli on myöskin erämaata, missä metsäneläinten pyytäjät ja mineraalisuonien etsijät ovat monenkin seudun ainoita »kämppäasukkaita». Myöskin suomalaisia liikkuu näissä toimissa. He rakentavat talonsa jonnekin mieluisaan paikkaan erämaahan, johon koiravaljakolla, vesiä myöten tai selässään kantaen, talvella suksilla tai lumikengillä kulkien, vievät elintarpeita ja elävät yksinäistä erämiehen elämää. Koskematon luonto (mikäli metsäpalot eivät osoita ihmiskäden töitä) pitää heitä lumoissaan, ja ainoa huoli on, etteivät karhut pääsisi varastamaan heidän ruokavarojaan. Outo luulisi, että sellainen hiljainen elämä on hermoja tyynnyttävä. Ja voihan se sitä ollakin kaupungin hälinässä ärtyneelle — jonkin aikaa. Mutta hiljaisuutta, yksinäisyyttä on

liiaksi. Ihminen joutuu liian paljon seurustelemaan omien ajatustensa kanssa. Mielikuvitus paisuu, ja lopulta hiljaisuuskin puhuu ylenmääräisesti ja häiritsee. Kaikkien luonto ei sitä kestä. Metsä haastelee ja korviin kuuluu outoja ääniä. Hermot ärtyvät, ja lopulta järki-parka pettää. Tällaisia tapauksia sattuu silloin tällöin suomalaisillekin. Kullan etsijä kuvittelee löytäneensä aarteen, jota hän ei henno jättää, vaikka löytöpaikka olisikin katinkultaa. Pelätään vihollisia tulevan, naapureja vaikkapa pitkän matkan päähän. Tulee ihmiskammo ja metsänkammo, eivätkä siitä kaikki parannu koskaan, vaikka hoitoonkin joutuisivat.

Sen erämaan läpi kulkee muutamia rautateitä. Läheltä Sioux Lookoutia johtaa Sii-En-Aarin rata Port Arthuriin. Sen varrella on suomalaisia rautatietöissä (Grahamissa), vähin metsätöissä ja joitakin turkismetsästäjiä. Ensimmäiset suomalaiset ovat siellä olleet lähes parikymmentä vuotta. Ontarion kuuluisimpia turkispyytäjiä on Henry Heikkinen Nilsiästä. Sudentappajana hän lienee Kanadan paras. Hän asuu Grahamin lähiasemalla Oscarissa.

Sama Canadian Nationalin tie jatkuu itään päin kaaretellen Longlacin kautta (lähellä Nakinaa) North Bayhin sekä Sudburyn kautta Torontoon. Tämän tien varrella on suomalaisia (mikäli niistä ei ole mainittu toisessa yhteydessä) ainakin Hurkettissä, Macdiarmidissa, Jellicoessa, Longmuirissa, Caramatissa, Horneypaynessa (toisinaan metsätöissä hyvinkin paljon), Obassa, Neswabinissa, Dunrankinissa, Elsassissa, Foleyetissa, Tionagassa, Stackpoolissa, Gogamassa, Ostromissa ja Capreolissa. Näissä sekä monissa muissakin paikoissa on vuosikausia ollut paljon metsätöitä, ja niissä sekä sahalaitoksissa on ollut ajoittain satoja, tämän tien varrella yhteensä tuhansiakin suomalaisia. Vakinaista asutusta on hyvin vähän, mutta on kuitenkin myös sellaisia, jotka ovat maanviljelystä yrittäneet, mutta tulevaisuuden varaan jää, mitä pysyväistä näistä yrityksistä tulee. Uudisasukkaan vaikeudet ovat kovin suuret varsinkin siellä, missä kantoja on paljon ja maaperä huonoa.

Yleensä kuuluu vain valituksia siitä, että siirtolaiset ovat kovin yksin, aivan omaan varaansa jätettyjä. Joskus silti ilmoitetaan heistä huolehdittavankin.

Eräs suomalainen, joka oli ollut vasta kaksi vuotta Elsassissa, kirjoittaa: »Olen oikein kiitollinen onnettarelle, joka johti meidät tänne. Yhtiön varapresidentti on ollut oikein ystävällinen. Viime keväänä hän antoi meille kolme lehmää ja sonnin vähittäismaksulla. Kesällä hän pani kaksi miestä niittämään heiniä, joita oli paljon ja hyviä. Saimme korjata ne omaksi hyväksemme, olipa mies ja hevonen auttamassa. Ei mistään maksua. Karjanhoito on ollut hyvää. Suomesta lähtiessämme jäimme velkaa 300 dollaria ja karja maksoi 265 dollaria. Kaikki saimme selväksi viime kesänä.»

Menestyminen riippuu pääasiassa henkilöstä itsestään, mutta paljon siihen vaikuttaa, jos saa apua niiltä, jotka ymmärtävät oloja. Siinä suhteessa puuttuu vielä paljon Kanadassa, kuten aikoinaan Yhdysvalloissakin. Siirtolaisen on luotettava yksinomaan Luojaansa ja käsivoimiinsa sekä terveyteensä. Jos terveys pettää, on hätä edessä.

Olemme tätä tietä joutuneet takaisin itään Sudburyn alueelle. Se ansaitsee yhtenä Ontarion suomalaisasutuksen tärkeimpänä paikkana tarkempaa huomiota.

Sudbury ei ole itsessään kaivoskaupunki, mutta se on maailman suurimman nikkelituotannon keskuksessa ja sen ympäristö näyttääkin kehittyvän maailman ehkä rikkaimmaksi kaivosseuduksi.

Suomalaisia on ollut Sudburyssä jo useita vuosikymmeniä. Vakinaisesti asuvia on siellä satoja ja sen lisäksi on aika ajoittain kansalaisiamme sankat joukot odottamassa työtilaisuuksia. Niitä, jotka ovat siellä ohikulkiessaan pysähtyneet, on monia tuhansia.

Sudburyssa on Suomessa tutkinnon suorittanut lääkäri, toistaiseksi ehkä ainoa koko Kanadassa. Siellä on edistyviä suomalaisia liikemiehiä, huomattavin heistä Kalle Lehto, urheilijana Suomessa aikoinaan tunnettu. Kansalaisillamme on useilla omia taloja.

Sudburyssa ilmestyy Kanadan ainoa suomenkielinen päivälehti

»Vapaus». Kun sosialistisen sanomalehden »Työkansan» täytyi sota-aikana lakata ilmestymästä Port Arthurissa, perustivat sen aatteen kannattajat »Vapauden» Sudburyyn. Sen perustava toimittaja oli Yrjö Mäkelä, joka on nykyjään »Raivaajan», suomalaisten johtavan sosialidemokraattisen päivälehden päätoimittaja Fitchburgissa Yhdysvaltain puolella. Kommunismin kasvaessa Kanadassa joutui »Vapaus» ajamaan sitä katsantokantaa. Huolimatta lehden räikeistä puoluekirjoituksista on tunnustettava, että se samalla on pirteä uutislehti ja antaa tietoja tapahtumista suomalaisten keskuudessa, tietysti puoluehengen värittäminä. Lehden taloutta on hoidettu taitavasti. Sudburyn kommunistien päämaja, missä lehtiliikekin sijaitsee, on kaupungin laiteella, Copper Cliffiin johtavan tien varrella.

Copper Cliff on vanhin suomalainen asutus näillä seuduilla. Se on syntynyt kupari-nikkelikaivosten äärelle ja on siellä kansalaisiamme asunut lähes neljäkymmentä vuotta. Sinne pääsee raitiovaunulla Sudburystä. Siellä on suomalaisilla pari kirkkoakin. V. 1896 perustui sinne seurakunta pastori J. J. Hoikan käynnin tuloksena ja seuraavana vuonna se liittyi Suomi-synodiin. V. 1908 tuli tämän seurakunnan kirkko valmiiksi. Pappeja on ollut vain tilapäisesti, milloin mistäkin kirkkokunnasta (Suomi-synodista, Kansalliskirkosta, kongregatsionaalisista Lähetysystävistä j. n. e.). Ja hyvin usein on kirkko ollut autiona. Nykyjään on Suomi-synodi taas alkanut pitää pappia. Ja Kanadan Yhdistynyt Kirkko on ryhtynyt myös työhön hengellisen harrastuksen herättämiseksi.

Seudulla on varsin runsaasti kansalaisiamme, jotka työskentelevät useilla lähistön kaivannoilla ja ovat aikanaan olleet kaikkein suosituimpia esimerkiksi Creightonissa. Elämä on entisestään paljon vakaantunut. Vanhimmat kansalaisemme ovat saanet joltisenkin taloudellisen aseman. Ympäristön suomalaiset farmarit ovat menestyneet hyvin ja onkin heitä jo verraten laajalle ulottuva yhteiskunta. Huomattava kauppaliike Copper Cliffissä on ylistarolaisella Thomas Franssilla, joka on samalla Suomen varakonsuli (palkaton).

Copper Cliffin kaivosoloista kirjoitin jo kolme vuosikymmentä sitten teoksessa »Suomalaiset Amerikassa» m. m.: »Kansalaisemme tekevät työtä kuparikaivannossa ja sulattimossa. Kummassakin on runsaasti työtä, sillä aika ajoin työskennellään öisinkin. Mutta työ on vaarallista. Kaivannoissa usein putoaa irtonaisia kiviä laesta. Malmia poltetaan läjissä noin kuukauden ajan ja sitten viedään sulattimoon. Polttoläjistä nousee tukahduttava tulikiven savu. Se on niin myrkyllistä, että kuolettaa kasvillisuuden monen mailin alalla, tehden Copper Cliffin seudun hyvin rumaksi.» Eräs toinen kirjoittaa toistakymmentä vuotta myöhemmin, että »tulikiven myrkky on rumasti raadellen kosketellut alangoita, kumpuja ja kallioita, on nuollut viheriän ruohon rinteiltä, korkeimmilta paikoilta kattavan turpeen, jättäen savuun tukehtuneet puut puhumaan synkkää kalman kieltä, alavissa paikoissa ja notkoissa se on näännyttänyt lupaavat marjamaat ja huoneissa kukat. Kadonnut kasvillisuus loihtii esiin harmaantuneen maan alastoman pinnan alta valitusta, kaihoa, tuskaa, kuolemaa.»

Sellaisessa ympäristössä on tuhansia kansalaisiamme asunut, vieläpä loihtinut parin viimeisen vuosikymmenen aikana, kun olot ovat parantuneet tulikiven vanhanaikaisen polton lakattua, kukoistavia viljelyksiä, vihreitä niittyjä ja lainehtivia peltoja. Siinä on toteutunut eräässä muodossa lauselma »Sammuta sinä, minä sytytän».

Copper Cliffin alueeseen kuuluu myös Garson-kaivanto, jonka piirissä asuu yli puolen tuhatta suomalaista (miehiä 400, naisia 80 ja loput lapsia). Maanviljelijöitä on parisenkymmentä, muut enimmäkseen kaivostöissä, josta palkkaa on neljän ja puolen dollarin vaiheilla päivältä. Asunto ja ruoka maksaa »boorditaloissa» dollarin päivältä. Työaika on kaivoksessa 8 tuntia, maan päällä 9 tuntia. Kaivoksessa kestää työ jotakuinkin säännöllisesti vuodet läpeensä. Suomalaisilla on kolmattakymmentä omaa taloa sekä sen lisäksi ympäristössä parisenkymmentä farmia. Varakkaimpien suomalaisten farmarien omaisuus on 4—7 000 dollarin vaiheilla. Muidenkin varallisuus lienee keskitasoa korkeammalla.

Ensimmäiset suomalaiset saapuivat seudulle jo vuonna 1900 kaivostyön alussa. Vanhimmat nykyjään paikkakunnalla olevista ovat kommunisteja, vaikka kaivosyhtiö vierookin niitä. Nuorempi väestö on »kansallista».

Sudburystä lähtee länteen päin kaksi valtaratаа, toinen Sault Ste Marien kautta Yhdysvaltoihin ja toinen Port Arthuriin ja sieltä kaukaiseen länteen. Kumpikin ovat Canadian Pacificin. Ensinmainittua »Soohon» (Sault Ste Marie) johtavaa rataa kulkien joudumme ensin Copper Cliffin asemalle, mutta sieltä on useampien mailien maantiematka varsinaiseen Copper Cliffin kaupunkiin, jonne, kuten mainittu, pääsee mukavimmin raitiovaunulla Sudburystä. Sitten tulee monia asemia, joiden ympäristöllä elää paljon suomalaisia. Victoria Minella ei heitä liene enää paljon, vaikka siellä oli ennen seurakunta ja pappikin. Mutta Worthingtonin kaivosseutu on vuosikymmeniä ollut suomalaisten merkittävä asuinpaikka. Sekin on nyt alkanut menettää merkitystään kaivoksena, mutta uudet mineraalilöydöt, joita viime aikoina on melkein kaikkialla Sudburyn piirissä tehty, voivat taaskin pian synnyttää eloa.

»Miljoonajoella» (Vermillion River) näyttää suomalainen asutus pysyvän. Se on niin suomalaisia miellyttävä, että sinne on joukko Torontonkin suomalaisia pystyttänyt kesäasuntojaan. Lintala lieneekin ollut ensimmäinen, joka rakensi asumuksen sinne 25 vuotta sitten. Worthingtonissa on asutusta pitämässä yllä jatkuvasti joukko suomalaisia maanviljelijöitä, joista jotkut ovat kasvattaneet itselleen 3—6 000 dollarin omaisuuden. Suurimmalla maanviljelijällä on hallussaan 320 eekeriä.

Edellämainittu suomalainen asutus lukeutuu pääasiassa Lornetownshipiin, vaikka se jaetaan sen mukaan, miltä asemalta kukin postinsa hakee. Asemia ovat Worthington, Turbine ja Nairn Centre. Tämän asutuksen keskus on Beaver Lake, joka on samannimisen kaksoisjärven rantamilla. Kun ensimmäiset suomalaiset ryhtyivät tätä erämaata asumaan, saivat he alussa viettää yönsä paljaan taivaan alla, kunnes katto valmistui pään päälle. Nyt on jo melko upeita rakennuksia. Pellot ovat kyllä

riekaleina kallioiden välissä, tiet kiertelevät talojen kautta koululle ja »haalille», joka alkujaan oli farmarien yhteinen, mutta sitten joutui kommunistisen enemmistön tarkoituksiin. Paikkakunnan koulussa on opetus luonnollisesti englanninkielinen, johtokunnan jäsenet suomalaisia.

Maanviljelys ei ole yksinään antanut riittävää toimeentuloa. Lisäksi on kaikenlaista sivuhommaa, kuten kaivos- ja metsätyötä. Joku on ammattilaisena, kuka suutarina, mikä räätälinä, meijerihommissa, urakoitsijana, mineraalien etsijänä, metsästäjänä j. n. e. Maaperä on kivikkoa ja kallioista, mutta laaksoihin voi saada peltoja. Järvet antavat viehättävän näyn. Kalaa ja metsänriistaa on vieläkin melko hyvin.

Vähän matkan päässä täältä on Espanolan metsä- ja sahayhteiskunta sekä samoihin elinkeinoihin perustunut Webbwood ja Spanish. Voi vielä jatkaa pitkän luettelon suomalaisten metsätyöpaikoista; huomattavimmat ovat Algoma, Blind River, Mississauga, Dean Lake, Nestorville ja Bruce. Viimeksimainitussa oli aikanaan kaivoksia ja ne vetivät suomalaisia sinne jo pari vuosikymmentä sitten. Mutta kaivokset seisahtuivat. Sen jälkeen oli työtä vähän aikaa kivilouhimolla. Pysyväisiksi asukkaiksi ovat jääneet farmarit, jotka sivuansion puutteessa eivät ole päässeet vaurastumaan. Sielläkin on kommunistinen yhdistys.

Olemme nyt joutuneet »Kanadan suuhun» (Soo = Sault Ste Marie), joka on suomalaisten vanhimpia asutusseutuja Kanadassa. Näillä seuduilla asui ihmisiä jo esihistoriallisinakin aikoina. Paikka oli Ojibway-intiaanien kaikkein suosituimpia. Putoukset koskissa olivat mahtavia. Kalavedet mainiot ja metsänriistaa viljalti. Longfellow, Amerikan Runeberg, on Hiawathassa ihannoinut tämän heimon, jota voisi sanoa intiaanien kalevaisiksi.

Sault Ste Marien putoukset on lannistettu. Suomalaiset ovat olleet siinä mukana raskaan työn raatajina samoin kuin niiden rinnakkain olevien useampien kanavien rakentamisessa, joita sinne on kaivettu. Sekä Amerikan Soo että Kanadan Soo (samannimiset Sault Ste Marien kaupungit molemmin puolin) ovat suomalaisten tyyssijoja, Kanadan erittäinkin, missä suomalaisilla on

lähes satakunta omaa taloa. Aikoinaan oli Kanadan Soossa vilkkaasti toimiva raittiusseura suomalaisten juopottelua ehkäisemässä. Ja Suomi-synodiin kuuluva seurakunta on siellä ollut kaiken aikaa, vaikka se ei vieläkään jaksa pitää paikkakunnalla pappia, mutta sellainen käy kuitenkin määräajoin Amerikan puolelta saarnaamassa ja kirkollisia tehtäviä suorittamassa.

Kanadan Soossa lähimpine ympäristöineen on kolmisen tuhatta suomalaista, joista kumminkin vain noin tuhat lasketaan paikkakunnalla vakituisesti asuviksi. Muut ovat etupäässä miehiä, jotka kulkevat metsä- tai muissa satunnaisissa töissä, pitäen Sault Ste Marieta keskuksena, johon he kokoontuvat töiden väliajoilla. Metsätöissä on kuukausipalkka täysihoidon lisäksi 40 dollarin vaiheilla ja urakkatöissä jää päiväpalkaksi keskimäärin 4 dollaria. Ammattilaisilla rakennus-, muuraus-, maalaus- y. m. töissä on palkat korkeammat.

Sault Ste Mariessa on suomalaisia kauppiaita kymmenkunta, ja noin puolentoistakymmentä urakoitsijaa pitää sitä vakituisena kotipaikkanaan. Suomalaisen Osuuskaupan liike on suurehko. Kalle Häyrisellä, paikkakunnan vanhalla ja parhaiten menestyneellä suomalaisella, on autoliike. Lisäksi on pari leipuria, useampia ruokaloita ja tietysti sauna. Suurimpia urakoitsijoita ovat Albin Nenonen ja Hannu Hormavirta.

Paitsi seurakuntaa, on suomalaisilla pari työväenyhdistystä, samoin lauluseuroja sekä yksi kirjasto. Kommunistien diktaattorivalta oli aikanaan painava, mutta nyt siellä jo muutkin voivat rauhassa menestyä.

Joitakin suomalaisia on aikojen kuluessa päässyt varakkaiksi, parhaiten onnistuneet ehkä kymmenienkin tuhansien dollarien omistajiksi.

Sault Ste Marien esikaupunkina voidaan pitää Steeltonia, jossa niinikään asuu suomalaisia.

Ympäristöllä on myös suomalaista maanviljelysasutusta. Suurimman farmin pinta-ala on 240 eekeriä. Menestyneitä farmareja on useampia.

Enimmät tämän seudun suomalaiset metsätyöläiset työsken-

televät n. s. Algoma-linjalla, joka kulkee Soosta metsä- ja vuoriseutujen läpi Franzin kautta Hearstiin, Canadian Nationalin pohjoiselle radalle, pyrkien sieltä St James Baylle, Hudsonlahden pohjukkaan.

Tätä erämaan rataa kuvaa sekin, ettei siellä ole kaikille asemille annettu edes nimiä. Suomalaisten tunnetuimmat merkitään esimerkiksi numeroilla Mile 138, Mile 163, 235, 251 j. n. e., osoitukseksi, kuinka pitkän matkan päässä ne ovat Soosta. Satoja, jopa tuhansia suomalaisia jättäytyy syksyisin noille »asemille», joilla kaikilla ei ole edes katosta, ainoastaan lautaan maalattu numero osoittamassa etäisyyttä lähimmästä asuinseudusta. Talvet asutaan kämpissä ja hakkuiden loputtua kevättalvella palataan Soohon odottamaan uittoa. Kesä kuluu sitten joutilaisuudessa, ellei jotakin toista työtä satu. Viime aikoina on kuitenkin alkanut olla metsätöitä jo kesänkin aikana.

Tuo Algoma-linjan alue ei kuitenkaan ole ainoastaan metsätyöläisseutua. Mainitsin jo, että se on vuorista, ja vuorista on löydetty monenlaisia metallisuonia. Joitakin aikoja sitten innostuttiin siellä kaivostöihin. Sitten tuli useampien vuosien pysähdys, kun nämä suonet havaittiin heikoiksi ja muualta löytyi parempia. Viime aikoina on taas innostus kasvanut ja uusia löytöjä on tehty erittäinkin tämän radan ja Michipicoten-lahden välillä. Näyttää siltä, että tästä alueesta tulee vielä huomattavakin kaivosseutu. Myös suomalaisia on ollut suonien etsinnässä ja löytämässäkin. Monella on omia »claimeja», joita he koettavat myydä rahamiehille. Kun mineraali on kiintokivessä, tarvitaan sen vapauttamiseen varoja.

Onpa joitakuita suomalaisia yrittänyt myös maanviljelijöiksi. Wabosissa, joka on lähempänä Soota, on kansalaisiamme ollut jo vuodesta 1911 ja on siellä nykyjään puolentoistakymmentä maanviljelijää. Suurehkoja maanviljelysyhteiskuntia ei sen tien varteen voi syntyä alueen vuorisuuden vuoksi, mutta näyttää siltä, että kansalaisemme haluavat sielläkin yrittää.

Ennenkuin siirrymme Port Arthuriin ja läntisimpään Ontarioon, on meidän vielä kuljettava sitä Canadian Pacificin emä-

linjaa, joka johtaa Sudburystä mainittuun kaupunkiin. Sen radan varrella on kymmeniä suomalaispaikkoja, joukossa huomattaviakin.

Chelmsford ja Larchwood ovat uusimpien mineraalilöytöjen keskuspaikkoja. Niissä on ollut suomalaisia aikaisemminkin ja vielä enemmän vanhalla, tunnetulla Levack-kaivoksella. Stralakissa on muutama kymmenkunta vakituisesti asuvaa suomalaista, niiden joukossa Matti Häkkinen Pihtiputaalta, joka saapui paikalle jo lähes kolmekymmentä vuotta sitten ja on työnjohtajana rautatiellä. Metallisuonien etsiminen on niin innostuttanut mieliä, että kansalaisillamme on siellä hallussaan nelisenkymmentä löytöä.

Myös siitä edelleenkin on jotakuinkin jokaisen aseman seudulla suomalaisia, toisissa satamääriä, enimmäkseen tukkitöissä. Mainittakoon erityisesti Metagama, Biscotasing (metsätyöläisten lisäksi joku maanviljelijä), Woman River, Nemegos (toista sataa suomalaista) ja Chapleau, joka on metsätyön keskuksia. Edelleen Nicholson, jossa on puolentoistasataa metsätöissä. Urakoitsijoina näillä tienoin ovat Johan Kokko, joka on Kanadassa kauimmin olleita suomalaisia (Kokko teettää noin satatuhatta ratapölkkyä vuodessa) ja A. W. Widenoja. Ja sitten Dalton, Missanabie, Lockhals ja Franz. Kokon työmaita on Missanabiessakin, missä niinikään on urakoitsijana Martti Peräkylä. Vakituisesti asuvia suomalaisia on tuskin ollenkaan. Kun tukki- ja pölkkymetsät loppuvat, siirrytään toisille seuduille.

White Riveriä pidetään Kanadan kylmimpänä paikkana niistä, joissa säähavaintoja tehdään. Talvella on elohopea usein jäätyneenä. Jack Fishissä ja Schreiberissä on suomalaisia verraten lukuisasti.

Sitten joudumme Nipigoniin, joka on tämän rataosan huomattavin suomalainen keskus. Siellä on kansalaisiamme monia satoja. Suurin osa saa elatuksensa puutavaraliikkeestä, mutta on siellä paljon maanviljelijöitäkin sekä monilla muilla aloilla. Myöskin »prospektaus» (malmisuonien etsiminen) on sangen innostava homma. Suomalaisilla on lukuisasti kaivoskleimeja.

Jonkun lienee niillä onnistunut saada rahaa, ja vielä useammat odottavat ehkä suuria rikkauksia. Kun suonien laajuutta ei ole timanttiporauksella tutkittu, on vaikea löytää sellaisia rahamiehiä, jotka ryhtyisivät sijoittamaan niihin varojansa.

Kun sitten sivuutamme Hurkettin ja Dorionin, joissa myöskin on suomalaisia (muita paikkoja mainitsematta), joudumme Port Arthuriin.

Kaksoiskaupungit (Twin Cities) Port Arthur ja Fort William ovat kieltämättä suurimman suomalaisen asutuksen keskuksia Kanadassa. Itse kaupungeissa ovat suomalaiset vieraskielisten kansallisuuksien enimmistönä ja ympäristöllä, erittäinkin lännessä päin, on melkein puhtaasti suomalaisia yhteiskuntia. Tämän alueen suomalainen väestö lähentelee kaikkiaan pariakymmentä tuhatta.

Ensimmäiset suomalaiset tulivat tänne rakentamaan Canadian Pacific-tietä. He olivat tilapäisiä asukkaita, mutta vähitellen alkoi suomalaisia asettua sinne pysyvästi. Jo 1880-luvun alulla oli siellä suomalainen yhteiskunta, pieni tosin, mutta erämaata se seutu muutenkin oli. Vasta kun vehnän kasvatus preeriamaakunnissa lisääntyi ja kun viljaa alettiin kuljettaa Port Arthurin ja Fort Williamin kautta maailman markkinoille, pääsi väkiluku kasvamaan. Eivät kaupungit vieläkään ole suuria, kumpikin Kuopion ja Oulun kokoisia, mutta ei ole myöskään epäilystä siitä, etteivät ne Kanadan Lännen kehittyessä nousisi suurkaupungeiksi, sillä niiden asema rautatie- ja vesiliikenteen välityskohdassa on aivan erinomainen.

Port Arthurissa ja Fort Williamissa on suomalaisilla ollut taloudellisten pyrkimystensä ohella henkisiä harrastuksia aikaisemmin kuin muualla Kanadassa. Seurakunnallinen toiminta alkoi siten, että alkuaikoina suoritti heidän keskuudessaan papilliset toimitukset episkopaalinen pappi, joka oli oppinut puutteellisesti lukemaan suomen kieltä käsikirjasta. V. 1896 perustettiin Fort Williamiin raittiusseura »Pohjankukka», ja se olikin hyvin tarpeen, sillä juoppous oli kansalaistemme keskuudessa suuri.

Samana vuonna syntyi seurakuntakin. Näille rakennettiin yhteinen kokoustalo keväällä 1897. Pian syntyi erimielisyyttä, seurakunta ei suvainnut tanssimista »haalilla», kun raittiusseuralaisissa oli sitä haluavia. Ja lisäksi tuli sosialismi, joka otti määräysvallan. Samoihin aikoihin alettiin läheisessä Port Arthurissa perustaa seurakuntaa, jota ajamassa oli käynyt Suomi-synodin pappeja. Varsinaiseksi papiksi pyydettiin F. E. Öhdeä, joka ei kuulunut Suomi-synodiin ja oli monessa suhteessa omituinen luonteeltaan. Hän riitaantui pian seurakunnan kanssa ja lähti pois. Hänen aikanaan rakennettiin kuitenkin seurakunnan ensimmäinen kirkko. V. 1900 kiinnitti Yhdysvaltojen Kansalliskirkkokunta huomiota seutuun, ja sen johtomiehet kävivät vihkimässä Fort Williamiin rakennetun kirkon. Papiksi tuli Suomen Merimieslähetyksen San Fransiscon asemalla toiminut maallikkoapulainen J. H. Heimonen, jonka Kansalliskirkkokunta oli vihkinyt papiksi. Hän vaikutti paikkakunnalla vuoteen 1909, ja sijalle tuli pastori Vuori. Seurakunta kuului Kansalliskirkkoon. Heimosen aikana rakennettiin ainakin yksi uusi kirkko ja myöskin pappila. Ne maksoivat rahaa, useampia tuhansia. Suomalaisten väkiluvun lasketaan olleen silloin vain parisataa. Riidoista huolimatta näyttää innostusta olleen. Vuoren toimesta perustettiin uusia seurakuntia Nolaluun ja Morgan Sidingiin.

Kirkollista työtä on sitten säännöllisesti jatkettu. Pappina on toiminut pitemmän aikaa pastori A. Harju, kansalliskirkkolainen, ja on hänellä Port Arthurin kaupungin seurakunnan lisäksi useita maaseurakuntia.

Väestön lisääntyessä kehittyi myöskin sosialistinen liike voimakkaaksi. V. 1906 perustettiin suomalainen sosialistinen viikkolehti »Työkansa» Severi Alanteen toimittamana. Muutamia vuosia myöhemmin se laajeni päivälehdeksi, ja sen mainittavimpia toimittajia olivat Yrjö Mäkelä ja Mooses Hahl. Sen yhteydessä ilmestyi myös pilalehti »Väkäleuka». Sota-ajan olosuhteet vaikuttivat näiden lehtien lakkaamiseen, mutta niiden sijalle perusti Erick J. Korte »Canadan Uutiset», joka ilmestyy edelleen viikkolehtenä ja on nykyjään vielä ainoa »porvarillinen»

suomenkielinen lehti Kanadassa, tilapäisiä julkaisuja lukuunottamatta.

Mainittu Erick J. Korte on paikkakunnan huomattavia suomalaisia liikemiehiä. Paitsi kirjapainoa ja lehteä on hänellä matka-, tuonti- y. m. toimisto. V. 1920 hän tuli Suomen ensimmäiseksi edustajaksi (palkattomaksi varakonsuliksi, sittemmin konsuliksi) Kanadaan. Vasta myöhemmin 1923 perustettiin Montrealiin palkattu konsulinvirasto, joka on vuodesta 1926 ollut pääkonsulinvirastona.

Paitsi Kortteen liikettä on Port Arthurissa ja Fort Williamissa koko joukko muita suomalaisia eri aloja edustavia liikkeitä. Siellä tulee suomen kielellä hyvin toimeen asioimisissaan. Onpa suomalainen apteekkikin, toistaiseksi ainoa Kanadassa. Liikealalla on koko joukko suomalaisia, jotka ovat luoneet itselleen vakavan taloudellisen aseman, on sellaisia, joiden omaisuus Suomen rahassa voidaan laskea miljoonaan markkaan, jopa enempäänkin.

Mutta kun on puhe Kanadan suomalaisten suurimmasta asutusseudusta, on valittaen todettava, että yhteiskunnallisessa ja erittäinkin julkisessa elämässä suomalaiset eivät ole saavuttaneet toistaiseksi sitä asemaa, minkä heille luulisi erinäisissä paikoissa lukumääränsä ja ainakin kykyjensä perusteella kuuluvan. Suomalaiset lapset ovat koulussa usein toisten rinnalla etevämpiä. Tietopuolista kykyä näyttää siis olevan kansassamme aivan erikoisessa määrässä, mutta taipumuksista lienee puute. Ei ole kunnianhimoa kohota mahdollisimman korkealle, tyydytään liian vähään. Kun on edes jonkinlainen taloudellinen asema saavutettu, niin jättäydytään siihen. Kannustimena ei ole ennätyksen ja ensi sijan saavuttaminen, kuten se kyllä on kotimaassa näyttänyt olevan urheilun alalla. Kanadassa ei ole edes urheilussa päästy siihen maineeseen, mikä suomalaisille luonnostaan kuuluisi. En unohda tässä portarthurilaista Pudasta, joka on ammattiurheilun ensimmäisiä — ei kuitenkaan ensimmäinen — enkä myöskään muutamia muita. Mutta esimerkiksi talviurheilussa, joka on Kanadan tärkeimpiä, ei yleiskilpailuissa ole

suomalaisia koskaan näkynyt ensi tiloilla, jotka olisivat aivan kuin luonnostaan meille lankeavia, varsinkaan kun kanadalaiset eivät ole niissä korkealle kehittyneitä ja kun ensimmäiset suksetkin tuotettiin tänne vasta muutamia vuosikymmeniä sitten Suomesta.

Kun asemamme urheilussa ei ole tämän korkeammalla, niin miten sitten muussa.

Suurin piirtein katsoen Kanadan suomalainen on yhteiskunnallisessa asemassa vielä keskitasoa alemmalla portaalla. Hän on hyvä ja voittamaton raskaassa ruumiillisessa työssä, samoin uudisasukkaanakin — siitä Port Arthurin ympäristön ja monien muidenkin seutujen suomalaiset ovat antaneet kiistämättömän todistuksen.

Mutta se ei riitä. Kanadaan asettunut suomalainen kuuluu sikäläiseen yhteiskuntaan ja siihen hänen on tungettava vaikutuksensa. Suomalaisuuden harrastaminen on hänelle niin sanoakseni kotipiirin asia. Julkisessa elämässä hän, sikäli kuin on valinnut Kanadan kotimaakseen, on kanadalainen, ja suomalaisen sisun kannustamana kanadalaisena hänen on vaikutettava.

Kuitenkin, vaikka suomalainen perusaines on esimerkiksi Kaksoiskaupungeissa suuri, on se julkisessa elämässä ollut melkein merkityksetön. Aivan poikkeustapauksessa on joku päässyt edes kaupungin valtuusmieheksi.

Syynä siihen on suomalaisten keskuudessa vallitseva surkea hajaantuminen ja erimielisyys. Kommunisteja, joihin suuri osa suomalaisia kuuluu, ei voi tässä ollenkaan ottaa lukuun, sillä heidän merkityksensä Kanadan yhteiskunnallisessa elämässä on vähäpätöinen. Mitäpä merkitsee vaikka kymmenentuhattakin kymmenmiljoonaisessa kansassa. He ajattelevat kaukaisempaa tulevaisuutta ja ovat vakuutettuja aatteensa lopullisesta voitosta. Emme kiistele siitä, mutta nykyisessä yhteiskunnallisessa elämässä niillä tulevaisuuden toiveilla ei ole merkitystä — paitsi ehkä vaikeuksia asianomaisille itselleen. Kun nämä äkkijyrkät taistelevat vielä keskenään eri leireissä, hajaantuvat heidänkin voimansa.

Mutta vaikkapa heidät jätetään laskuista poiskin, olisi syytä odottaa toisilta toimintaa Kanadan ja oman paikkakunnan julkisessa elämässä. Mutta siitä näkyy merkkejä hyvin vähän, paitsi silloin kuin muut pyrkivät vaikutusasemiin käyttäen suomalaisia hyväkseen vain äänestyskoneina.

»Toiskieliset» tuskin ajattelevatkaan antaa suomalaisille mitään vaikuttavaa asemaa siitä syystä, että suomalaisten joukossa ei ole sellaisia, jotka kohoisivat keskinkertaista tasoa korkeammalle. Tässä vaikuttaa myös maan kielen osaamattomuus, sillä suomalaiset ovat kaikkein jäykimpiä opettelemaan englanninkieltä. Toinen polvi on kyllä yhtä jäykkä puhumaan suomea. Eletään murroskaudessa ja ehkä uusi aika antaa toisia tuloksia.

Yleiseltä suomalaiskansalliselta katsantokannalta saattaa ehkä näyttää suotavalta, että suomalaiset eivät vieraalla maalla opettelisi sen maan kieltä — ja säilyisivät siten kauemmin suomalaisina. Asianomaiselle itselleen se jäykkyys ei ole eduksi eikä lopuksi suomalaiselle kansallisuudellekaan. Kokemus osoittaa, että he kaikesta huolimatta jäävät uuteen maahan, jos ovat siellä olleet puolenkin vuosikymmentä. Ja silloin on parempi, että he kehittävät itseään kohotakseen uusissa oloissa mahdollisimman korkealle, kunniaksi synnyinmaalleen. Tämä on pitkän kokemuksen perusteella tekemäni havainto.

Sillä maaseudulla, joka leviää Port Arthurista eri tahoille, nähdään kyllä monessakin paikassa suomalaisten johtavan yhteiskuntansa asiat. Se johtuu siitä, että suomalaiset ovat väestössä niin suurena enemmistönä, ettei toiskielisellä ole edes keinottelunmahdollisuuksia. Kyllä nämä sielläkin koettavat paikoin käyttää hyväkseen suomalaisten keskinäistä kateutta ja erimielisyyttä, jos se vain suinkin auttaa.

Jotta voisimme tavata näitä maaseudun suomalaisia, on meidän osaksi ajettava autolla, joita Port Arthurin suomalaiset vieraansa käytettäviksi auliisti luovuttavat, osaksi kuljettava kolmea rautatielinjaa, joista eteläisintä sanotaan »Piintieksi», mikä on melkein kauttaaltaan suomalaista. Keskeisin kuuluu

Canadian Nationalille sekä pohjoisin Pacificille, kumpikin viimeksimainittu johtaa Winnipegiin ja kaukaiseen länteen.

Autolla on hauska ajaa Kakabekan putouksille, jotka ovat Port Arthurin ylpeys. Koski ei ole Kajaanin Ämmänkään levyinen, mutta putous on syvä ja valtava. Sieltä ei ole pitkä matka suomalaisasutuksille. Kivikosken kunta on puhtaasti suomalainen.

»Piintien» varrella on huomattava suomalainen yhteiskunta Nolalussa. Suomalaista maanviljelystä on myös Leeperissä, Silver Mountainissa, Sellarsissa, White Fishillä ja Wolfessa. Viimeksimainitun lähellä on yhteiskunta, jonka nimi on Suomi ja joka luonnollisesti on kauniin järven rannalla. Ensimmäiset kansalaisemme asettuivat siihen Kanadan Suomeen v. 1903.

Canadian Nationalin rata kulkee Fort Francesiin saakka monessa paikassa hyvin karujen ja kallioisten seutujen kautta. Mutta aina vähän väliä on järviä, niemiä, notkoja ja saarelmia. Nepä ovat näillekin mokomille (yhden paikan nimi on Mokoman) tienoille suomalaisia vetäneet. Kallioiden väliin on tehty ja tehdään viljelyksiä. Lähempänä Port Arthuria ja jonkin verran paremmassa maaperässä ovat Conmeen ja Rowanin »kontrit». Maanviljelys on melkein yksinomaisena elinkeinona, hiukan saadaan sivutuloja rautatieltä ja metsätyöstä. Mabellassa ei ole homestead-maita, mutta kyllä rautatie- sekä kaivostöitä ja tuloja matkailijaliikenteestä. Kaunis järviväylä vetää matkailijoita puoleensa. Suomalaisia on siellä ollut puolentoista vuosikymmentä ja muutamat ovat koonneet itselleen jo tuhansiin dollareihin nousevan omaisuuden. — Sivuutettuamme Rossmeren joudumme Kashabowieen, jossa vanha kaivosteollisuus on elpynyt uudelleen. Quetico, Abiwin ja Atikokan ovat niinikään maanviljelykselle sopimattomat. Mutta turkispyytäjä viihtyy siellä hyvin, samoin urheilukalastaja, jota suomalainen opastaa. Kallioissa on mineraaleja, ja sitä aluetta jatkuu pitkälle. Lähestyttäessä Fort Francesta kuljemme ihanan Rainy Laken aluetta. Fort Francesista, jossa on aika paljon suomalaisia, on rautatie Minnesotan Duluthiin. Jotkut eivät jaksa kestää houkutinta ja

yrittävät rajan yli. Toiset onnistuvat, mutta toiset joutuvat heti kiinni.

Sieltä edelleen kulkee Canadian Nationalin rata lähellä Yhdysvaltain rajaa, pistäytyypä kolmisenkymmenen mailin pituudella Minnesotan puolella. Sitä ennen on suomalaista asutusta kuvattaessa mainittava Crozier, Dewlin, Emo, Dermid, Barwick ja Stratton. Barwickin lähellä on Finland-niminen suomalainen uudisasutusseutu erämaassa. Toinen suomalaisseutu North Branch on lähellä Strattonia.

Rainy River on viimeinen asema Ontarion puolella.

Vielä on Ontariossa tarkastettava Canadian Pacificin linja Port Arthurista Winnipegiin. Siellä on useita suomalaisia siirtokuntia, suurimmat lähinnä Port Arthuria. Kaministiqua on melkein kauttaaltaan suomalainen yhteiskunta. Finmarkissa on kymmenkunta suomalaista uudisfarmia, joita koetetaan avata viljelykseen.

Niblockista, Ontarion Upsalan läheltä, kirjoitti minulle eräs kansalaisemme: »Valitettavasti kansalaisemme panevat Kanadan markan (dollarin) menemään yhtä helposti kuin Suomen markankin. Työläiset tekevät talven kovaa työtä metsissä, keväällä sitten menevät kaupunkiin ja siellä muutaman viikon elettyä on rahaa mennyt viidestä sadasta tuhanteen dollariin ja taskut ovat tyhjät, saadaanpa väliin kerjätäkin.» — Niblock on asumatonta, Upsalassa on joitakuita suomalaisia, mutta kirjoittaja valittaa, etteivät hekään viljele maata kotimaan voimaperäiseen tapaan. »Ei näy yhtään vesiojaa pellolla» — ei sitä Kanadassa muuallakaan näy. »Uudisasukkaat ottavat vapaan maan, muuttavat metsän rahaksi ja sitten jättävät, myyden lopun vaikka viinapullosta.» — Tietysti eivät kaikki näin menettele eivätkä siten turmele suomalaisen uudisraivaajan mainetta, mutta valitettavan paljon on näitä metsänkeritsijä-kansalaisiamme Ontarion monilla seuduilla.

Suomalaiset ovat sielläkin metsätöissä haluttuja ja suomalaisen kokin keittämä ruoka on metsäkämpillä suosittua, kuitenkaan ei tuollaisen kokin paikka oikein sovi nuorille naisille eivätkä

Kanadan viranomaiset laskekaan heitä mielellään sellaisille seuduille.

Jos mies on säästäväinen saatuaan keväällä palkan työstään ja hankkiutuu kesäksi rautatietyöhön, jota useimmiten on saatavana, ei tarvitse valittaa huonoja ansioita. On mahdollista saada tuhannenkin dollarin säästöt vuodessa ja siitä ei tarvitse maksaa mitään veroja. Mutta henkilön, joka ei halua tehdä raskasta työtä eikä osaa säästää, on turhaa tulla Kanadaan, sillä siellä hänen asemansa vain pahenee.

Tämän rautatien varrella on myös »träppäreitä», metsästäjiä. Kovin suuriin ansioihin he eivät pääse, mutta voivat säästää, ja elämä on vapaata luonnossa, joka toisia erityisesti viehättää. Metsästysmaat on näillä tienoilla jaettu niin, että uusille ei ole tilaa, mutta vanhojen metsästäjien apulaisiksi voi päästä, ja niin oppii menettelytapoja. Tuo oppi on kyllä tarpeen, sillä tällä alalla jos missään tarvitaan kokemusta. Ja lumikengillä kulkeminen, jota pidetään käytännöllisimpänä ansojen »vyyhteämis»-matkoilla, vaatii tottumista siltäkin, joka osaa hyvin hiihtää.

Niblockista lähdettyä tapaamme suomalaisia ainakin English Riverillä ja Dinorvicissä. Drydenin luona on suuri puunsiementen karistus- ja myyntiliike, joka toimittaa maapallon eri osiin Kanadan moninaisten puiden siemeniä ja taimia. Suomeenkin on niitä lähetetty. Ontarion metsät eivät kyllä ole niin lajirikkaita kuin idässä olevien merimaakuntien. Mutta tämä liike hankkii siemeniä mistä Kanadan osasta tahansa, vaikka toisinaan sattuukin siemenettömiä vuosia.

Vermillion Bayn ja Canadian Nationalin pohjoisen radan varrella olevan Quibellin välillä on melkein satakunta suomalaista vakituisesti yrittämässä maanviljelystä. Seudut ovat luonnonkauniita, mutta ennen kuin erämaa pystyy kauneutensa lisäksi antamaan leipää, tarvitaan työtä. Lähes pari vuosikymmentä on siellä ollut suomalaisia turpeenpuskijoita. Puolensataa uudismaata on jo palveltu niin kauan, että on saatu omistusoikeus ja toisia on vapautumassa. Suurin suomalainen farmi on nelisen-

sataa eekeriä ja joillakin suomalaisilla on muutamiin tuhansiin dollareihin nouseva omaisuus.

Jatkaen kulkua edelleen joudumme Kenoran luonnonkauniille seudulle, joka kuuluu samaan matkailualueeseen kuin Minakikin. Ja sitten pian loppuukin Ontarion maakunta ja me saavumme preerioille.

Ennen kuin jätämme nämä Ontarion seudut, on vielä mainittava, että kaivostyö on täällä läntisimmässäkin osassa kehittymässä huomattavaksi. Suomalaiset muiden muassa ovat siinä mukana.

Kuten edellä olemme nähneet, on Ontariossa sangen paljon suomalaisia, erittäinkin n. s. Uudessa Ontariossa. Olen niistä kuitenkin luetellut vain verraten vähäisen määrän. On jäänyt pois sellaisiakin, joissa heitä on tällä kerralla ehkä enemmän kuin jossakin nimeltä mainituissa. Tarkkaa luetteloa en ole katsonut tarpeelliseksi tehdä, kun asutus on vielä epävarmaa eikä tiedä, missä se lopulta jää pysyväksi.

Verrattuna esimerkiksi Minnesotaan on Ontariossa, kuten yleensä Kanadassa, vähän sellaisia paikkakuntia, jotka jo nimeltään muistuttaisivat suomalaisia. Muutamia on Port Arthurin lähimmässä seudussa, kuten Kivikoski, Intola ja Suomi. On myös Finland ja ehkä muutamia muita, jotka eivät ole saaneet suomalaista nimeään edes postiluetteloon. Suomalaiset eivät tässä ole olleet tarpeeksi valppaita. Ruotsalaiset, norjalaiset, tanskalaiset ja puolalaisetkin ovat olleet valppaampia. Heillä on Kanadassa hyvin monta paikkakuntaa, jotka jo nimellään osoittavat heidän kotimaataan. Tämä viittaa siihen, että heidän kansallistunteensa on ollut voimakkaampi, mutta heillä ei olekaan keskuudessaan niin paljon »internatsionaaleja», »Maailman Matteja», jotka vieroisivat synnyinmaataan.

SUOMALAISET PREERIAMAAKUNNISSA.

Suomalaiset eivät ole, kuten monet muut kansallisuudet, pitäneet preeriamaakuntia (Manitobaa, Saskatchewania ja Albertaa)

varsinaisena päämääränään Kanadassa. Sekin osoittaa, etteivät he ole ajatelleet ensi sijassa maanviljelykseen asettumista.

Manitoba,

vanhin näistä maakunnista, on saanut kansalaisiamme kaikkein vähimmin osalleen. Siellä on vain muutamia aivan pieniä maanviljelysasutuksia. Yksinään, toisistaan enemmän tai vähemmän erillään olevina saattaa niitä tavata monessakin paikassa, mutta kovin paljon niistä ei yhteensäkään laskien saa. Heissä kyllä voi olla sellaisia, joilla Suomesta tullen on ollut varoja enemmän kuin tavallisella siirtolaisella ja ovat niin ollen saaneet tilaisuuden ostaa paremman valmiin farmin tai suuremman maa-alueen, joita kyllä Manitobassa on runsaasti saatavana. Näin he ovat heti päässeet vakavampaan taloudelliseen asemaan. Mutta uudisasukkaalle, varattomalle vapaan maan ottajalle ei Manitoba tarjoa usein niinkään hyviä edellytyksiä kuin Ontario. Maanlaatu on kyllä yleensä parempaa, mutta ellei lisäksi ole palkkatöitä seutukunnalla, on sangen vaikeata päästä alkuun.

Ontariosta tullen, saavuimmepa joko C. P. R:n tai C. N. R:n emäratoja, kohtaamme ensimmäiset suomalaiset jo Whitemouthin (C. P. R.) tai Elman (C. N. R.) asemien luona. Ne ovat lähellä toisiaan ja siellä on koko joukko suomalaisia maanviljelijöitä, etupäässä Ruovedeltä. Ensimmäiset saapuivat sinne jo lähes neljä vuosikymmentä sitten. Lähellä näitä on myös Lac du Bonnet C. P. R:n erään lyhyen tynkäradan varrella. Kansalaisemme asuvat hyvin hajallaan ja heitä on ollut siellä jo noin 25 vuotta. Näiden kolmen paikkakunnan välistä laajahkoa aluetta voidaan nykyjään pitää Manitoban suurimpana suomalaisseutuna, vaikka toiskielisten keskellä ja verraten vähälukuisina ei heillä ole erityisempää kansallista merkitystä.

Winnipeg, Kanadan Chicago, Lännen portti ja rautateitten tärkein solmukohta, näkyy jaksavan koota suomalaisia yhtä vaikeasti kuin varsinainen Chicago, vaikka ensimmäiset suomalaiset saapuivat sinne jo neljäkymmentä vuotta sitten. Sen sijaan

on Winnipeg skandinavialaisten siirtolaisten tärkeimpiä asutuskeskuksia. Siellä ilmestyy pari ruotsalaista, yksi norjalainen ja kaksi islantilaistakin lehteä. On ollut kyllä hankkeita suomenkielisen sanomalehden julkaisemiseksi Winnipegissä, mutta se näyttää ylivoimaiselta, kun paikkakunnalla asuu vain noin parikolmesataa suomalaista, niistäkin osa enemmän tai vähemmän tilapäisesti.

Ne, jotka matkustavat Länteen, joutuvat kyllä tuossa kaupungissa pysähtymään, ainakin vaihtamaan junaa. Winnipeg on niin ollen tuttu monelle suomalaiselle. Ja usea on jäänyt sinne töitäkin kuulustelemaan. Kesäaikana saattaa työtä ollakin kaupungissa tai ympäristöllä. Ja farmeille on silloin verraten helppo pääsy, palkka on täysihoidon lisäksi 25—40 dollaria kuukaudessa, elonkorjuun aikana enemmänkin. Mutta talvella ei ole juuri mitään töitä. Joskus onnistuu farmirenginkin saada työtä talvella ja hän voi pitää itseään onnellisena, jos saa 10—20 dollarin kuukausipalkan. Monesti saa tehdä työtä ruokapalkalla. Farmirengin asema ei ole läheskään niin hyvä kuin Suomessa nykyjään. Joskus kyllä pääsee kuin jäseneksi perheeseen, saaden kunnollisen huoneen asuakseen ja oikeuden aterioida talonväen kanssa. Mutta hyvin usein on rengin (hired man) huone kylmä ja kolkko, yhdistetty karjakartanoon, eikä hän pääse tuntemaan talonväkeä muuna kuin komentajana, joka ottaa rengistä hyötyä niin paljon kuin suinkin mahdollista.

Sittenkin tunnustavat ne, jotka ovat olleet farmirenkeinä Quebecin maakunnan ranskalaisilla sekä Manitoban farmareilla, että viimeksimainitussa on parempi olla.

Ammattityömiehillä on Winnipegissä hyvänlainen palkka, yhden dollarin vaiheilla tunnilta, mutta ne maksetaan vain ammattiyhdistykseen kuuluville ja kielitaitoisille. Sekatyöntekijöillä (»leipureilla», kuten suomalaiset sanovat, tarkoittaen englantilaista sanaa »labourer») on 30—40 centin tuntipalkka. Kesäisin on mahdollisuuksia sekatöiden saantiin, talvella se on melkein mahdotonta.

Naisiamme on jo jokin määrä palvelustoimissa Winnipegissä

ja he ovat suosittuja kuten yleensä. Palkat vaihtelevat 15—45 dollarin välillä.

Manitobassa on kyllä metsätöitäkin, enimmäkseen pohjoisosassa. Työläiset kokoontuvat töiden välikausina Winnipegiin, missä monet kuluttavat kaikki ansionsa.

Yhteispyrintöjä ei Winnipegin suomalaisilla ole juuri ollenkaan, onhan niitä siksi vähän, ja nekin vähät kuuluvat eri leireihin. Joskus on toiminnassa jokin yhdistyksentapainen, mutta kituvaa sen elämä on. Kommunistienkin toiminta on heikkoa.

Kirkollista harrastusta on koetettu pitää yllä. Ruotsalainen pastori Gunnerfelt on siinä koettanut auttaa kansalaisiamme, onpa sitä varten opetellut suomen kieltäkin, voidakseen suorittaa kirkollisia toimituksia. Kanadan Yhdistynyt Kirkko on aivan äsken lähettänyt sinne suomalaisen papin.

Winnipegissä on Suomen palkattomana varakonsulina toiminut ruotsalaissyntyinen Albert Hermanson, joka on siellä myös Ruotsin konsulina. Hän on voinut auttaa kansalaisiamme työnsaannissa, mikäli se on ollut mahdollista.

Suomalaisilla on kaupungissa muutamia taloja. Myöskin on suomalaisen omistama kahvila ja tietysti sauna. Joku suomalainen farmi on lähistöllä, useampia Pointe du Boisissa.

Kaupungista luoteeseen lähellä Winnipeosis-järveä on Rorketonin suomalainen uudisasutusseutu. Toista vuosikymmentä sitten saapuivat sinne ensimmäiset kansalaisemme Dakotasta ja »failasivat» (ottivat) homestead-maita. Yhteen aikaan oli jo puolensataa yrittelijää, mutta vaikeata on ollut toimeentulo, kun sivuansioita ei ole ollut saatavana eikä uudismaita ole saatu tuottavaan kuntoon. Nyt on enää vain alun toistakymmentä jäljellä. Toiset ovat lähteneet pois, monet senkin jälkeen, kun olivat jo saaneet omistusoikeuden maahan. Loputkin myisivät maansa muutamilla sadoilla dollareilla. Tämä osoittaa, ettei maanviljelijän elämä ole kovin kultaista preeriamaakunnissakaan, ei sittenkään, vaikka maanpohjan saa ilmaiseksi.

Noin sata mailia Winnipegistä pohjoiseen on Canadian National-tien varrella Mulvihill. Siellä on muutamia suomalaisia

farmareina. Lähellä sitä on Kalevala-niminen suomalainen uudisasutus omine postikonttoreineen. Puolentoista vuosikymmentä ovat suomalaiset siellä raivanneet kivisiä uudismaitaan. Seutu ei oikein sovellu viljankasvatukseen, karjan- ja lampaanhoidon sanotaan menestyvän paremmin. Valitettavasti näyttää siltä, että Manitoban Kalevala ei ole sattunut hyvään maaperään. Muita huomattavampia suomalaisia maanviljelysseutuja ei Manitobassa lienekään.

Aivan viime aikoina ovat muun muassa suomalaiset löytäneet työpaikkoja pohjoisesta Manitobasta. Siellä on ollut suuria rautatierakennuksia The Pasin asemalta Hudson Baylle ja pohjoiseen päin Flin-Flon kaivoksille. Hudson Bayn rautatietä rakennettiin suurin osa jo puolikuntoon ennen maailmansotaa, mutta sittemmin sitä on korjattu ja jatkettu. Uudet mineraalilöydöt Flin-Flonissa ja sen ympäristöllä ovat tarjonneet tilaisuutta kaivostyöhön, jota on niinikään ollut myös etelämpänä samassa maakunnassa.

Kuinka paljon suomalaisia noille seuduille pysyvämmin jää, on vielä tietämätöntä. Kaikesta päättäen syntyy sinne joitakin suomalaisia yhteiskuntia, samoin kuin Flin-Flonin naapuruuteen Island Fallsille, minne on tehty sulku- ja sähkövoimarakennuksia. Ne ovatkin jo rajan toisella puolella

Saskatchewanissa.

Tämä maakunta on Kanadan laajan preeria-alueen keskeisin. Suomalaisetkin, jotka siellä maata viljelevät, ovat toistaiseksi asettuneet enimmäkseen puuttomille tasangoille tai oikeammin sanoen aaltoilevan meren tapaisille aavikoille. Myöhemmin heitä tavataan varmasti paljon myös sekametsää kasvavilla pohjoisemmilla seuduilla, Prince Albertin piirissä, minne jo on runsaasti skandinaaveja sijoittunut.

Silloin kuin suomalaiset alkoivat uudisasutuksen Saskatchewanissa, oli yleisenä pyrkimyksenä saada maata, joka oli valmista kynnettäväksi ilman mitään raivaamista. Katsottiinhan

se helpommaksi ainakin vähävaraisille. Asunnon rakentaminen tuotti kyllä huolia, kun metsää ei ollut. Ensiksi kaivettiin maakuoppa, jossa oleiltiin, kunnes jaksettiin saada lautoja tuvan (tai ensin asuttavan saunan) pystyttämiseksi. Kanadan preerioilla tosin puhaltavat kylmät tuulet ja pakkasta saattaa talvisin olla paljonkin, mutta toimeen tultiin. Jos rautatie oli kaukana, tuli rakennustarpeiden saanti hankalaksi. Mutta eihän pellon tekeminen vaatinut kustannuksia, ruohoaavikko oli kuin paras luonnonniitty valmiina, ja se pidettiin pääasiana.

Teitäkään ei alussa kaivattu. Hevosvaljakolla voi, jos sellaisia pystyi hankkimaan, ajaa mistä tahansa. Jos milloin sattui sateita — niitäkin oli joskus — upposivat pyörät kyllä saveen. Ja savi oli kuin liimaa, josta ei tahtonut päästä erilleen. Toiselta puolen savi miellyttikin, kun sen päällä vain oli voimakasta ruokamultaa. »Kyllä se kasvaa!»

Ja varmasti se kasvoikin, jos kesän aikana, erittäinkin alkukesästä, oli joitakin sateita. Mutta sattui kesiä, jolloin satoi tuskin ollenkaan. Silloin tuli kato. Sivuansiota ei ollut saatavana, ei metsätöitä eikä muitakaan. Ympäristöllä oli vain aavikkoa, enimmäkseen asumatonta. Ja missä oli asutustakin, olivat kaikki uudisasukkaita, aloittelevia maanviljelijöitä, kuten hekin. Kukaan ei voinut antaa toiselle työtä, sillä ei tarvittu edes pellon raivaamista. Toisilla paikoilla kyllä rahamiehet, pankit ja muut olivat tarjoamassa apuaan. Velkaa sai, myös maanviljelyskaluja annettiin velaksi. Mutta lainanantaja vaati rahansa takaisin ja hyvät korotkin sille. Jos tuli kuiva vuosi ja sen johdosta kato, ei ollut rahoja velan maksuun. Moni ei kestänyt taakkaa, vaan hävisi. Tästä huomaa, että kyllä ne olivat vastukset sielläkin, missä pelto oli valmiina, jopa melkein ilman rahaa saatu.

Tämän vuoksi maakunnan pohjoisemmat seudut, jotka eivät ole valmiita, puuttomia ja kivettömiä peltomaita, mutta joissa metsäin alla on myöskin rikasta ruokamultaa, on havaittu vähintään yhtä edullisiksi. Niinpä on asutusta siirtynyt sinne, missä on harvemmin kuivan ilman aiheuttamia halloja.

Kuten sanottu, ovat Saskatchewanin vanhimmat ja suurimmat

suomalaiset asutusseudut aukealla preerialla tai haavikkoseudulla. Ne ovat pääasiassa kahdessa ryhmässä.

Vanhin on alueella, jonka nimi on New Finland. Aikoinaan oli senniminen postitoimistokin, mutta kun rautatiet tulivat sitten sivuuttamaan tätä aluetta etelässä ja pohjoisessa, muuttuivat postitoimistot näiden asemien varsille Wapellaan, Tantalloniin j. n. e., ja näin hävisi New Finlandin nimi pois Kanadan kartalta. Tämä oli vahinko, jota ei voida korjata muuten, kuin että New Finlandin kukoistamaan päässyt yhteiskunta vaatii keskukseensa perustettavaksi uudelleen postitoimiston, jopa oman kuntansa, joka kantaa tuota vanhaa, kunnianarvoisaa nimeä. Siinä ei tarvita muuta, kuin että paikkakuntalaiset, jotka merkitsevät jotakin vaaleissa, esittävät parlamentinjäsenelleen, että vanha nimi on uudelleen pantava kirjoihin. Niin niitä asioita muutkin kansallisuudet ajavat. Mr. Motherwell, joka on nykyjään Kanadan vaikuttavimpia valtiomiehiä ja tällä kertaa maanviljelysministerinä, on kotoisin niiltä seuduilta ja — tiedän sen — hän antaa suuren arvon New Finlandin suomalaisille.

New Finland ei ollut alkujaan suomalaisten sinne tullessa aivan auhtoa preeriaa. Se kasvoi haapametsää, mutta puut siinä olivat vain kiusana, sillä alueella oli muuten preeriamaan ominaisuudet. Ensimmäinen suomalainen, joka sinne tuli v. 1888, oli entinen leipuri D. J. Kautonen Kauhavalta. Hänen kehoituksestaan muuttivat sinne J. K. Lauttamus, M. Mustamaa ja M. Myllymäki, kaikki Etelä-Pohjanmaalta. Nyt on seutukunnalla yli puolentuhatta suomalaista, jotka omistavat satakunnan farmia, joista suurimman pinta-ala on 960 eekeriä. Varakkaimman, Isak Wilsonin, omaisuus lienee siinä 35 000 dollarin vaiheilla. Tahvo Kaukinen arvioidaan 25 000 dollarin omistajaksi ja kappaleen toistakymmentä on sellaista, jotka Suomeen muuttaessaan voisivat viedä mukanaan yli puoli miljoonaa markkaa kukin.

Mutta eiväthän he enää muuta. He ovat jo kasvaneet kiinni uuteen maahan. Monet Suomesta lähteneet ovat jo kuolleet ja heidän jälkeläisensä ovat puhtaita kanadalaisia, kuitenkin muistaen äidinkielensä. Muuten eletään siellä hyvin suomalaiseen

tapaan, vaikkakin maan olot ovat lyöneet leimansa. Kun näkee menestyneiden suomalaisten komeat, mukavat talot ja lainehtivan vehnämeren heidän pelloillaan, ymmärtää, miksi he ovat kiintyneet tuohon maahan, jossa ovat ensin surunsa ja sitten ilonsa kokeneet.

New Finlandin suomalaisten pääaines on harrastanut esiisiensä uskontoa. Sinne muodostettiin luterilainen seurakunta Suomi-synodin pastorin K. Huotarin aloitteesta 1893 ja mainittu kirkkokunta on sitä hoitanut siitä lähtien. Useinkin on seurakunta ollut ilman vakituista pappia, mutta saarnamiehiä on kuitenkin käynyt. Viime aikoina on ollut synodin pappi vakituisesti paikkakunnalla. Toivottavasti sellaista pidetään säännöllisesti, myös senkin vuoksi, että luterilainen oppi on osoittautunut parhaimmaksi kansallisuuden säilyttäjäksi.

Toinen suomalainen ja alaltaan New Finlandia paljon suurempi asutusseutu on muodostunut Dunblaneen ja sen ympäristöön. New Finlandin suomalaiset jo hakevat postinsa monesta paikasta, Wapellasta, Webbwoodista, Tantallonista, Forest Farmista ja Grove Parkista (muita sivupaikkoja mainitsematta). Dunblanelaisilla on näitä vielä laajemmalla alalla: Mc Rorie, Tichfield, Dunblane, Birsay, Lucky Lake, Steeledale, Dinsmore, Wiseton, Lorneburn, Strongfield ja Glenside. Se alue vastaa monta kihlakuntaa Suomessa ja ulottuu useiden rautateitten varteen. Suomalaiset elävät tässä piirissä muitten kansallisuuksien joukossa, mutta kuitenkin ovat monella paikkakunnalla sangen huomattavana osana. Ellei olisi nyt pyrkimystä aukealta preerialta pohjoisempiin osiin, voisi tästä tulla uusi Suomi Saskatchewaniin, mutta luultavampaa on, että nämä suomalaiset verraten pian sulavat yleiskanadalaisuuden mereen muitten kansallisuuksien mukana. Seutukunta ei ole saanut pitkiin aikoihin mitään huomiota omakielisten uskonnollisten yhteiskuntien puolelta. Muutamina viime vuosina on Kanadan Yhdistynyt Kirkko pitänyt siellä pastori A. J. Heinosen, joka on sittemmin muuttanut Winnipegiin.

Kansalaisiamme on asunut niillä tienoilla, Saskatoonista ete-

lään, parin vuosikymmenen ajan. Jotkut ovat jo koonneet 5 000—45 000 dollarin omaisuuden, mutta keskitaso on alhaisempi kuin New Finlandissa.

Nämä ovat kaksi tärkeintä suomalaisten asutusseutua. Seuraavalle tilalle voinee asettaa Shaunavonin, jonka lähistöllä 8 mailin päässä on Nummolan suomalainen kylä. Se seutu on muuten parissa vuosikymmenessä kehittynyt asumattomasta preeriasta kukoistavaksi yhteiskunnaksi. Siellä on jokin 1 200 eekerinkin farmi. Suomalainen John Nyman on jonakin edullisena vuonna voinut myydä 7 000 hehtoa kasvattamaansa vehnää. Uudenaikaiset koneet, aina »Combineen» saakka, ovat jo tulleet meikäläistenkin käytäntöön. Ne tekevät pian preerioilla puhdasta, puivat viljan valmiiksi pellolla. Maamies saa tuokiossa satonsa säkkiin.

Elonkorjuuaikana on viime vuosiin saakka ollut idästä ja lännestä varta vasten matkustaneita suomalaisia eri paikoilla satoa korjaamassa yli koko Saskatchewanin. Tuskin on seutua, jossa ei heidän työkuntoisuuttaan tunnettaisi. »Harvesterit» (muualta tulleet elonkorjaajat) ovat kuitenkin siirtymässä Kanadan viljelyksen muinaismuistojen joukkoon. Koneet vievät heiltä ansiomahdollisuuden. Tämä on suomalaistenkin siirtolaisten kannalta valitettava asia. Silloin kun elonkorjaajia oli kuljetettava muualta, pääsi erikoisissa »harvestes-junissa» parilla kymmenellä dollarilla Montrealista Saskatchewaniin asti. Tuo edullinen tilaisuus vei joukkoja Länteen, missä he tutustuivat Kanadan preerioitten maanviljelystapoihin ja voivat niihin innostuakin. Terve, työteliäs elämä sekä harvestissa saatu kohtalainen ansio, 5—8 dollaria päivässä, auttoi säästeliästä kunnolliseen alkuun sekä oman vakavan tulevaisuuden rakentamiseen. Mikäli ne loppuvat, jäävät monet suomalaisetkin idän satunnaisten ansioiden varaan sekä alttiiksi niille vaaroille, joita siellä on, ainakin rahan tuhlauksessa.

Ennenkuin siirrymme Dunblanen varsinaiselta preeria-alueelta, annamme paikkakuntalaisten itsensä puhua. Eräs Steeledalen suomalainen kirjoittaa: »Köyhinä, aivan rahattomina ovat kaikki

suomalaiset, kahta lukuunottamatta, tulleet tänne preerialle. Vaivalloista on alku ollut. Lähin kaupunki on ollut Outlook 50 mailin päässä. Sieltä on pitänyt kantaen tuoda ruokatarpeet. Vähitellen saatiin härkävaljakko, mikä silloin (1911) maksoi 700 dollaria. Vasta vuosina 1916—1919 muutettiin härät hevosiksi. Nyt työntää traktori hevoset pois tieltään ja ajotkin siirtyvät kuorma-autoille. Sitkeästi ovat suomalaiset ponnistaneet eteenpäin aavikoilla, ja tulokset ovat näkyvissä. Kaikilla on auto, toisilla kaksi. On sellaisiakin suomalaisia, joilla on toista tuhatta eekeriä viljelysmaata. Varakkaimman omaisuus arvioidaan 45 000 dollariksi, toisella on yli 30 000 ja yli kolmekymmentä suomalaista on sellaisia, joilla on vähintään 5 000 dollarin omaisuus.»

Vielä on mainittava eräs pieni suomalaisasutus Invermay-Margon alueella. Se on Saskatoonista itään Canadian National-tien varrella. Suomalaisia on siellä asunut vuodesta 1904 ja nykyjään heitä on toista sataa. Muutamat ovat koonneet hyvänkin omaisuuden. Iisalmelaisella Jaakko Lapilla lienee 30 000 dollarin omaisuus, ja on ainakin puolenkymmentä, joita Suomen rahassa voidaan arvioida puolen miljoonan omistajiksi.

Pohjoisempana metsä-alueella on pieni suomalainen yhteiskunta Livelongissa, johon ensimmäinen suomalainen tuli Yhdysvalloista 1912. Nyt on heitä noin puolen sataa lapsineen kaikkineen. Parhaiten menestyneen omaisuus arvioidaan noin 25 000 dollariksi.

On useita muita paikkoja, joissa yksinäisiä tai pienempiä suomalaisryhmiä on ainakin jokin määrä hyvin menestyneinä. Se on epäilemättä maanviljelyksen ansio. Satunnaisissa metsä- ja muissa palkkatöissä kuljeskeleville ei tällaisia omaisuuksia kartu. Nämä maanviljelijäin ansiot eivät kuitenkaan ole keveästi karttuneet. On vaadittu kovaa työtä, jossa ei ole kahdeksan eikä kymmenenkään tunnin työpäivää pidetty. On saanut yrittää täydellä voimalla, katsomatta kelloon. Kun on sattunut useampia sadekesiä peräkkäin, on tullut hyviä satoja. Moni-

vuotiset poutakesät, varsinkin jos ne sattuivat alkuyrittelyissä, olisivat tehneet menestymisen mahdottomaksi.

Väsymätön työ ja säästäväisyys ovat antaneet lopulta voiton.

Alberta.

Ensimmäiset suomalaiset tulivat nelisen vuosikymmentä sitten siihen Kanadan osaan, joka on nyt kukoistava Albertan maakunta, mutta joka silloin oli vain järjestämätön, melkein asumaton alue Assiniboia. Vasta toista vuosikymmentä sen jälkeen maakunta syntyi ja alkoi pian herättää huomiota maanviljelysmahdollisuuksillaan.

Ensimmäiset suomalaiset eivät tulleetkaan viljelemään maata, tuskinpa olisivat siihen luottaneet, vaikka olisivat kuulleetkin, sillä näitä seutuja pidettiin Lapin, tai Kanadasta puhuen, Labradorin vertaisina.

Eikä voi ihmetellä, että he Canmoren alkaville hiilikaivoksille saapuessaan katsoivat tulleensa maailman ääriin, maailman lopun paikkaan. Kaikkialla ympärillä oli karuja, kolkkoja vuoria, joissa kasvoi tuskin ruohon kortta ja joiden huipuilla sekä rinteillä lumi ja jää päilyivät melkein koko vuoden läpeensä. Laaksossa olivat alinomaisina vieraina karhut, joita tuskin kaivospanosten laukauksetkaan peloittivat. Näkyipä usein myös peloittava »grizzly»-karhu, joka saattoi käydä ihmisen kimppuun. Siellä kohtasivat suomalaiset vuoristoleijonankin, joka oli heille outo. Ja kun he kapusivat kallionhuipulle, saattoivat nähdä puutonta tasankoa, jolla rauhassa samoili puhvelilaumoja. Joku utelias intiaani kävi kansallispuvussaan heitä tervehtimässä, ryhtymättä kuitenkaan pahantekoon. Hekin olivat vielä silloin rauhallisia, kun valkoiset eivät olleet vallanneet heidän metsästysmaitaan.

Kaivokset olivat vain alkuja, pieniä yrityksiä, joissa työväkeä ei ollut paljon. Se, että yleensä ryhdyttiin kaivamaan Canmoressa, johtui kenties sattumasta. Kun seutua myöhemmin tutkittiin laajemmalti, huomattiin siellä olevan kivihiiltä melkein

missä tahansa. Ympäristö on maailman ehkä laajin kivihiilialue, jossa on sadoissa paikoissa tätä ainetta vielä helpommin saatavana kuin itse Canmoressa. Juuri tämän takia Canmore ei ole koskaan kehittynyt suureksi kivihiilikaivokseksi. Aina siellä kuitenkin on ollut työ hiljaisessa käynnissä, ja aina siellä on ollut suomalaisia siemeneksi.

Ne suomalaiset, jotka ensin menivät, ovat jo kuolleet. Osa heistä näki jo tämän kolkan kehittyvän, vaikkakaan ei Canmoren, joka edelleen on pieni kaivantokylä erämaassa. Samat jättiläisvuoret »Three Sisters» y. m. ovat ikäänkuin putoamassa päälle. Karhut vierailevat vieläkin kaivosmiesten asumuksilla etsien ruokavaroja. Tämän kirjoittajakin on metsäpolkua kävellessään, ei kaukana Canmoresta, nähnyt karhun rauhallisesti tulevan vastaan.

Lähellä Canmorea on nyt yksi Pohjois-Amerikan kaikkein kuuluisimpia — ainakin Kanadan kuuluisin — matkailukeskus Banff, jonka suurin hotelli vetää komeudessa, mukavuudessa, melkeinpä suuruudessakin vertoja New Yorkin ja muun maailman kaikkein parhaimmille. — Puhvelilaumoja vieläkin on, mutta ne ovat laajoissa aitauksissa matkailijain nähtävinä. Villejä ne yhäkin ovat, olen sen itse kokenut koettaessani valokuvata niitä.

Paljon on ympäristö muuttunut — intiaanimajatkin on sijoitettu enemmän vain matkailijain huviksi — mutta Canmore on pysynyt Canmorena, kovin vähän muuttuneena. On siellä toki nyt jo kunnolliset ihmisasunnot, suomalaisillakin jokin oma talo. Eikä siellä miesten tarvitse enää »pätsätä» (pitää poikamieshuushollia), sillä on muodostunut perheitä, jotka toisessa polvessa ovat jo syntyjäänkin kanadalaisia. Viimeisen tarkan tilaston mukaan on siellä 82 suomalaista, joista miehiä 28, naisia 23 ja lapsia 31. Miehet käyvät edelleen kaivostyössä, missä päiväpalkka on noin viisi ja puoli dollaria, mutta kivihiilen irroittajilla on urakkatyö, missä he ansaitsevat enemmän, jopa 12 dollariin saakka. Työpäivän pituus on 8 tuntia. Kun työt ovat vanhaan tapaan hiljaisesti käynnissä, ei kaivokseen oteta uusia miehiä kuin satunnaisesti.

Seutukunnan henkinen elämä on väliin ollut virkeämpää, väliin laimeampaa. Joskus on ollut jokin yhdistyskin, perintönä siitä on kirjasto. Yhä edelleen luetaan suomalaisia sanomalehtiä, joita tulee jokaiseen kotiin, muutamia lehtiä aina Suomesta saakka.

Canmoresta on lyhyt matka Canadian Pacificin päälinjaa Albertan suureen kaupunkiin Calgaryyn, joka on kehittynyt sen ajan kuluessa, minkä suomalaiset ovat raataneet tuolla kallioiden kolossa. Calgaryssä on vain muutamia suomalaisia perheitä, muiden muassa on siellä suomalainen G. A. T. Tigerstedt kuollessaan jättänyt suurehkon perheen, jonka jäsenet vuorostaan muodostavat kanadalaisia perheitä. Muuten on Calgarykin sellainen kaupunki, johon kerääntyy suomalaisia, varsinkin elonkorjuun jälkeen, etsimään uusia työtilaisuuksia. Työnsaanti on kuitenkin vaikeata, vaikka lähistöllä ovat Kanadan parhaat öljylähteet ja kivihiilikerrostumat.

Calgarystä etelään päin on toinenkin hiilikaivosseutu, jossa on jo kauan ollut suomalaisia. Se on Coleman, jossa on nykyjään tuskin kolmeakymmentä kansalaistamme, useimmat omissa taloissaan. Colemanin naapurina on samantapainen, hiljaisesti ja epäsäännöllisesti toimiva hiilikaivos Blairmoressa, jossa on niinikään joitakin suomalaisia. Kaivosmiehen tulot ovat viiden dollarin vaiheilla, mutta työtä ei ole läpi vuoden. Ja eläminen on siellä kalliimpi kuin idässä. Mainittakoon siltä seudulta vielä Hillcrest ja Bellevue.

Yksinäisiä suomalaisia tapaisimme siellä eteläisimmässä Albertassa vielä McLeodissa, Lethbridgessa ja muutamissa muissakin paikoissa. Suurempi, ja oikea suomalainen maanviljelysyhteiskunta oli aikanaan syntymässä Manyberries-nimiseen paikkaan, joka on verraten lähellä Saskatchewanin rajaa. Parikymmentä vuotta ovat kansalaisemme siellä yrittäneet, mutta luonto on kovasti ponnistellut vastaan. Seutu kuuluu kuivaan preeria-alueeseen, ja kun ei monena kesänä, varsinkaan alkuaikoina, satanut edes osittain riittävästi, joinakin kesinä ei kuin nimeksi, tuli kato kadon perästä. Ne »Paavot» eivät voineet edes ojia kai-

vaen auttaa tilannetta (sehän olisi yhä pahentunut) eivätkä voineet tehdä sadetta. Keinotekoista kastelua olisi tarvittu ja sitä onkin jo käytetty Etelä-Albertassa, mutta Manyberriesin vähävaraiset uudisasukkaat eivät voineet sitä saada. Niin täytyi maa toisensa jälkeen hylätä, jättää vaivalla tehdyt asumukset ja muun työn jälki sekä lähteä saamaan toimeentuloa toisaalta. Näin väheni suomalaisasutus parista sadasta alle sadan, ja hylättyjä maita olisi kyllä saatavana, mutta niitä ei kannata ottaa edes maksamattomien verojen ja velkojen hinnallakaan. Ne joutuvat takaisin »kruunulle», joka kyllä luovuttaa ne uudelleen halvalla.

On siellä kuitenkin »Paavoja», jotka ovat kärsineet ja kestäneet. Pettuleipää ei ole syöty — eihän petäjiä ole lähimaillakaan. Ja nisua on toki Albertassa omiksi tarpeiksi, kuivinakin kesinä. Ja kun sitten on tullut sadekesä, ovat viljelijät saaneet nisua myytäväksikin ja ovat siten pelastaneet maansa. Sellaisissa oloissa ei ole koottu rikkauksia, mutta kaikesta päättäen Manyberriesin suomalainen yhteiskunta säilyy todistuksena rotunsa sitkeydestä.

Valoisampi kuva on nähtävänä, kun lähdemme Lethbridgestä Kippin kautta pohjoiseen päin. Pian saavumme Baronsiin ja Carmangayhin. Siellä on suomalaisia oikein suurfarmareina. Siellä on sellainenkin suomalainen, jolla on neljättätuhatta eekeriä nisunviljelysmaata. On monta sellaista, jotka voivat kyntää tuhannen eekeriä. Ja kun maan hinta arvioidaan niillä tienoilla kolmestakymmenestä dollarista ylöspäin eekeriltä, huomataan, että miljoonamiehiä Suomen rahassa kyllä on.

Heillä on ollut se etu, että useilla on ollut varoja alkaessa. He ovat melkein kaikki Yhdysvalloista tulleet ja jo tullessaan tunteneet kuivien seutujen viljelystavat. Ja vanhimmat heistä ovat neljänneksen vuosisataa jo koonneet tuloksia vehnän viljelemisestä. Monet heistä ovat Amerikan puolella syntyneitä suomalaisten farmarien poikia, jotka todistavat, että pojasta ei ole vieraallakaan maalla polvi muuttunut, vaan hän on jatkanut isänsä tavalla ja suomalaisella sisulla.

Nämä seudut ovat lähellä High Riveriä, Walesin prinssin maatilaa, minkä ympäristössä on monta suurfarmia eli »ranchia». On

hauskaa, että suomalaisetkin voivat pitää yllä mainetta siinä »piirissä».

Kevättyöt suurfarmeilla alkavat huhtikuussa, ja palkkalaiselle maksetaan ylläpidon lisäksi 60 dollaria kuulta. Elonkorjuumiesten palkka on ollut 4 1/2 ja 8 dollarin vaiheilla työpäivältä täysihoitoineen. Suomalaisilla on itsenäinen suomalainen sisar- ja veljeysseura jäsentensä keskinäiseksi avustamiseksi. Todistuksena siitä, että suomenkieltä vielä osataan, ovat suomenkieliset, jopa Suomesta saakka tilatut sanomalehdet.

Calgarystä pohjoiseen päin voimme käyttää sekä Canadian Pacificiä että Nationalia. Edellistä kulkien tulemme Oldsiin, jossa suomalaiset ovat koettaneet osuustoiminnallista maanomistusta, ostaneet yhteisesti suurtilan. En ole kuullut, kuinka tuo muutamia vuosia sitten alettu hanke on onnistunut. Luettuani heidän sääntönsä tuntuivat ne kovin ankarilta.

Nationalilla joudumme Three Hillsin ja Equityn kautta Trochuun, joka oikeastaan kuuluu samaan farmi-»kontriin» kuin Olds ja on Red Deerin suuren suomalaisalueen eteläisin pää. Trochussa, kuten monessa paikassa muallakin, eivät suomalaiset ole aivan aseman vieressä, mutta ajeltuamme kolmisen mailia joudumme Niemen (suurfarmarin) valtakuntaan ja sieltä ne muutkin löytyvät.

Red Deerin alue on noin puolitiessä Calgaryn ja Edmontonin välillä.

Jos sennimiseltä asemalta lähdemme länteen, tapaamme Albertan, melkeinpä koko preeria-alueen suurimman suomalaisen asutuksen.

Oikeastaan Red Deer ei ole puutonta preeriaa. Kun suomalaiset tulivat sinne tämän vuosisadan alussa, oli siellä haapametsää liiaksikin. Se, joka on raivannut pelloksi haavikkoa, tietää, että siinä on kiusaa paljon, sillä se on yhtä sitkeätä häviämään kuin rikkaruoho.

Sylvan Lake on suomalaisalueen ellei keskus niin ainakin huomattavin yhteiskunta. Kaupungissa ei tosin asu kuin joku suomalainen, mutta suomalaisia on tämännimisen noin yhdeksän

mailia pitkän ja neljä mailia leveän järven ympäristöllä runsaasti. Siitä länteen ovat Nationalin varrella Elsbeth, Leslieville ja Bingley sekä Pacificin varrella Benalto, Evarts, Eckville, Hespero, Condor ja Alhambra. Tiet kohtaavat toisensa Rocky Mountain Housella, jota on totuttu pitämään suomalaisasutuksen länsirajana. Benaltossa on valkoisilla suomalaisilla oma kokoustalonsa Unity. Punaisilla on tälläkin alueella useampia kokoushuoneita. »Kontrilla» on aikojen kuluessa käynyt monia suomalaisia pappeja eri kirkkokunnista, myöskin Suomi-synodista, vaikka mitään siihen liittynyttä seurakuntaa ei ole. Nyt on siellä ainakin pari suomalaista pappia asumassa. He viljelevät maataan ja sivutyönään suorittavat papin tehtäviä. Sellaisen papin palkkaaminen ei tule kalliiksi. Laestadiolaisia on alueella paljon, kuten monessa muussakin paikassa Kanadassa.

Yhteensä asunee Red Deerin piirissä noin kolmisen tuhatta suomalaista. Suurfarmeja siellä ei ole, enimmäkseen on kullakin 160 eekeriä, jota farmari perheineen viljelee ilman apuvoimia, paitsi poikkeustapauksissa. On kuitenkin joitakin, joiden omaisuus nousee yli kymmenen tuhannen dollarin. Kunnioituksella se on mainittava tuollaisessa haapametsikössä.

Ennen Edmontoniin tuloa on pysähdyttävä suomalaisasutuksessa Wetaskiwinin alueella. Siellä asuu runsaasti Ruotsista tulleita siirtolaisia, joukossa Suomen ruotsalaisia. Sen alueen äärimmäisiä paikkoja ovat Lacombe, Camrose, Tofield, Ellerslie, Erskine ja Nisku, joissa on joitakin suomalaisia. Enemmän heitä on Brightviewssä, Falunissa ja Usonassa, yhteensä puolentoista sataa. Farmeja heillä on kolmisenkymmentä, niistä noin puolet yli 10 000 dollarin arvoisia. Lasketaanpa parin kolmen miehen omaisuuden nousevan noin 50 000 dollarin vaiheille. Kieltämättä se on hyvä saavutus vieraassa maassa muutaman vuosikymmenen kuluessa. Ensimmäiset suomalaiset saapuivat seudulle tämän vuosisadan alussa, siis ennen kuin Alberta muodostui maakunnaksi.

Yhteispyrintöjä ei ole sanottavasti. On kuitenkin kokoustalo, kansan »haali», jonka nimi on Suomi.

Edmonton, Albertan pääkaupunki, on suomalaisten tärkeä keskus, vaikka heitä ei siellä kovin paljon asukaan vakituisesti. On kuitenkin muutamia suomalaisia »boorditaloja» ja joitakin käsityöläisiä. Lähimmässä ympäristössä on melkein kaikilla ilmansuunnilla joitakin kansalaisiamme.

Suurempi suomalaisasutus on Radwayn seudulla, Canadian Nationalin koilliseen päin johtavan haararadan varrella. Siellä ovat Radway, Waskatenau, Smoky Lake, Fork Lake ja lisäksi toisen tien varrella Abee, Newbrook ja Thorild. Kansalaisemme omistavat siellä toista sataa taloa ja heidän yhteinen lukumääränsä lähentelee puolta tuhatta. Lähellä Edmontonia, hyvällä viljelysseudulla, missä preerioiden kuivuuskaan ei ole haittana, ovat tämän seudun parhaimmat mahdollisuudet. Kun Oskar Sirén (kirjoituksistaan tunnettu »Albertan Oskari») noin pari vuosikymmentä sitten alkoi antaa tietoja näistä seuduista, oli monta, jotka innostuivat. Yhteisymmärryksessä alettiin, mutta sitten tulivat hajoittavat puolue-erimielisyydet. Joka tapauksessa on menestystä ollut. On useita suomalaisia, jotka uutteruudellaan ovat luoneet perheilleen vakavan toimeentulon. Joitakin voi sanoa varakkaiksikin. Thorildissa on näiden seutujen suurin kauppias, suomalainen, joka omistanee jo useampia kymmeniä tuhansia dollareita. Käynti täkäläisillä suomalaisilla farmeilla todistaa samaa, mitä niin monessa muussa paikassa Kanadassa, että uutteralla työllä, sitkeydellä ja säästäväisyydellä voi päästä eteenpäin vieraallakin maalla. Ensimmäiset aloittivat hyvin vähillä varoilla. Nyt täytyisi olla jo muutamia satoja dollareita, jos mieli ostaa valmiin farmin. Mutta pohjoisemmassa ja yleensä syrjäisemmillä seuduilla voi vieläkin saada maata »homestead»-ehdoilla, siis melkein ilmaiseksi. Rakennuspuuta on, eikä ole pelkoa siitä kuivuudesta, mikä puuttomilla preerioilla, valmiilla kivettömillä niittymailla saattaa tehdä tyhjäksi hyvätkin toiveet. Mutta työtä täällä tarvitaan, työtä omalla maalla, välittämättä työpäivän pituudesta.

Vielä paremmat maat ovat kuuluisalla Peace River-alueella. Suomalaisia on jo sinnekin mennyt useimmille paikoille. Mielen-

kiintoinen suomalainen uudisasutus on Cadominissa, eteläisimmällä Peace Riverin alueella. Suomalaisia muutti sinne aivan äsken British Columbiasta.

Olemme nyt saaneet yleissilmäyksen Albertan suomalaisasutuksista. Joitakin hajanaisia paikkoja on vielä mainitsematta, kuten Wainwrightin ja Edmontonin välillä Kinsella ja Viking, joissa ei ole monta suomalaista, ja etelä-Albertassa Drumheller Hannan ja Calgaryn välillä, sekä Alderson ja Enchant, jotka myöskin ovat Calgarysta itään.

Yleensä näyttää siltä, että Albertasta tulee suomalaisten tyyssija preeriakunnissa. Erehdyksiä maan valinnassa saattaa kyllä sattua (suomalaiset ovatkin siinä hyvin erehtyväisiä), kuten esimerkiksi Manyberries todistaa. Mutta sitkeinä ja sisukkaina vievät kansalaisemme, ylipäätänsä katsoen, yrityksensä voittoon vaikeissakin oloissa.

SUOMALAISET ISON VALTAMEREN ÄÄRILLÄ.

Tuntuu oudolta, että niiden Kanadan seutujen joukossa, joihin suomalaisia aikaisemmin asettui, ovat muutamat paikat kaikkein äärimmäisimpänä Ison Valtameren rannalla British Columbian maakunnassa. Milloin sinne aivan ensimmäiset suomalaiset tulivat, sitä on vaikea saada selvitetyksi.

On muistettava, että kappaleen toista sataa vuotta on kulunut siitä, jolloin ensimmäiset suomalaiset tulivat — tai lähetettiin — Alaskaan, joka silloin kuului Venäjälle. Ja 1840-luvun alulla saapui sinne suomalaisen amiraalin Adolf Etholénin mukana Uno Cygnaeus, joka oli useampia vuosia Sitkassa lutherilaisten pappina. Etholén oli Alaskan kuvernööri ja myöhemmin oli samassa toimessa suomalainen amiraali Furuhjelm, jonka aikana suomalainen Winter oli niinikään pappina.

Alaskan vanhimpien suomalaisten historia on vielä tutkimatta, mutta luultavaa on, että kun Yhdysvallat ostivat Alaskan, ilmeni suomalaistenkin joukossa sellaisia, jotka eivät tyytyneet maan-

pakolaisen asemaan kovin yksinäisessä Sitkassa, vaan lähtivät etemmäs, varsinkin kun niinä aikoina alkoivat ensimmäiset vilkkaamman elon merkit Vancouver-saarella, jonne etelästä päin tuli kalastajia ja kaivostyöläisiä.

Silloin oli jo joitakin suomalaisia myös Washingtonin ja Oregonin puolella. Ja oli syntynyt laivaliikettä, joka on aina sijoittanut jonkun suomalaisen merimiehen kaukaisimpiinkin ulkomaisiin satamiin.

Vuonna 1885 tulivat ensimmäiset tietyt suomalaiset Vancouver-saarelle Wellingtonin hiilikaivoksille työhön. Jo vuonna 1890 oli heitä niin paljon, että perustettiin juoppouden vastustamiseksi raittiusseura »Lännen rusko». Kaivoksilla tuli sitten lakko, jonka johdosta joukko suomalaisia muutti Nanaimoon, toiseen lähellä olevaan hiilikaivoskylään, missä jo entuudestaan oli suomalaisia. Sielläkin perustettiin raittiusseura, jolle annettiin nimeksi »Aallotar».

Sekä Nanaimo että Wellington ovat hyvin kauniilla paikalla varsinkin ensiksimainittu, joka on lahden rannalla saariryhmän suojassa. Hiili kaivetaan suurimmaksi osaksi meren alta — jo kolmekymmentä vuotta sitten ulottui kaivanto noin viiden kilometrin päähän meren alle. Nanaimon ja Wellingtonin suomalaiset perustivat näinä aikoina yhteisen seurakunnan ja heillä oli pappina Vermlannissa syntynyt suomalainen J. Lundell. Mainitaan, että enin osa suomalaisista kuului sekä seurakuntaan että raittiusseuroihinkin. Ja useimmilla vakinaisesti asuvilla oli omat talot. Olen niiltä ajoilta merkinnyt muistiinpanoihini: »Yleensä ovat näiden naapurikaupunkien suomalaisten olot verraten hyvät. Työpäällikötkin ovat huomanneet heidän siivon käytöksensä ja raittiin elämänsä. Niinpä onkin suomalaisilla ollut hyvä työhönpääsy. Vaikka kansalaisiamme muihin verrattuna ei olekaan paljon, ovat he vaaleissa saaneet omia tovereitaan valituiksi yleisiin luottamustoimiin. Erittäin ovat tämän seudun suomalaiset tulleet tunnetuiksi suuren lukuhalunsa ja kirjallisuuden viljelemisen kautta. Sanomalehtiä tulee joka taloon ja lainakirjastot ovat suuret sekä uutterasti käytetyitä.»

Näin silloin, alun neljättä vuosikymmentä sitten. Mitenkäs nyt?

Wellingtonin kaivosta kohtasi onnettomuus: Katto puhkesi ja merivesi tulvasi sisälle. Kivihiilivarastotkin olivat vähentyneet. Ansiotyö kaivoksessa loppui ja suomalaiset joutuivat etsimään muita työpaikkoja. Osa aloitti maanviljelystä, jotkut siirtyivät kalastajiksi. Kaivostyö-olot ovat Nanaimossakin supistuneet.

Suomalaisia on Nanaimossa ja sen lähistöllä Chase Riverillä 60, niistä kaivosmiehiä 43, jotka ansaitsevat 4: 50 ja 6: 50 dollarin vaiheilla päivässä. Lukuhalua näkyy vielä olevan, sillä on tilattu toista sataa sanomalehteä, joista kolmisenkymmentä Suomesta. Seurakunta on hävinnyt ja tilalle on tullut työväenyhdistys. Kirkko lienee vielä jäljellä. Laulu- ja torvisoittokuntia ei enää ole, mutta kirjasto on. Suomalaisilla on 34 taloa kaupungissa ja neljä aivan pientä farmia maaseudulla. Kansalaistemme yhteinen omaisuus voitaneen arvioida noin 70 000 dollariksi.

Huomattavampaan asemaan on tällä kaivosseudulla noussut Ladysmith, jossa, kun otetaan lukuun koko Newcastlen vaalipiiri, on suomalaisia 418 (miehiä 276, naisia 102 ja lapsia 40). Useimmat miehet ovat nykyjään metsätöissä, vain joku kymmenkunta kaivoksessa. Maanviljelijöitä on 7 ja kalastajia 6. Pieniä maanviljelyspalstoja on tämän lisäksi monella. Ei sielläkään ole seurakuntaa, mutta on kommunistinen työväenyhdistys, on laulukunta ja kirjasto. Myöskin on Kalevan Ritarien Maja ja Kalevan Naisten Tupa, ensimmäiset ja toistaiseksi ainoat Kanadassa. Suomalaisilla on neljättäkymmentä omaa taloa kaupungissa, ja on monia, joiden omaisuus voidaan arvioida kymmenen tuhannen dollarin korville, jopa siitä ylikin. Lukuhalu on joltinenkin sanomalehtitilauksista päättäen. Paikkakunnalla asuu kirjoituksistaan ja kansallisista harrastuksistaan tunnettu V. J. Laaksonen.

Jatkaessamme junalla matkaa eteenpäin etelään tapaamme suomalaisia ainakin Chemainusissa. Sieltä joudumme pian Vancouver-saaren eteläisimpään kärkeen, jossa on British Columbian maakunnan pääkaupunki, ihana Victoria.

Samoin kuin amerikkalaiset ihannoivat Los Angelesta etelä-Californiassa, samoin kanadalaiset mielivät asettua Victoriaan, minkä ilmanalaa pidetään terveellisenä ja viehättävänä. Los Angelesiin on siirtynyt suomalaisiakin, jotka ovat keränneet jonkin verran varallisuutta tullakseen toimeen niin, etteivät riipu yksistään raskaan työn ansioista.

Kanadan suomalaiset ovat vielä siksi vähissä varoissa, etteivät voi tällaisia mielitekojaan toteuttaa, vaikka sekin aika kai vielä joillekuille tulee. Nyt on Victoriassa aivan vähän suomalaisia, tuskin kolmeakymmentä. Victor Jacobson, vanhimpia Vancouver-saaren suomalaisia, on elänyt siellä nelisenkymmentä vuotta. Noin viisitoista vuotta sitten tuli Victoriaan muutamia suomalaisia Helsingistä, lisäksi on joku tullut Yhdysvalloista, muutama Australiasta asti. Norjassa syntynyt suomalainen C. A. Tervo on Kanadan tullilaitoksen virkamies, kanadalaistunut, kuten muutkin kauemmin olleet, jotka ovat perustaneet perheensä uudessa maassa. Silti hän osaa suomea sangen hyvin. Suomalaisilla on kaikkiaan viisi omaa taloa kaupungissa ja lisäksi on pari pikkutilan omistajaa. Varakkaimmat ovat koonneet 5—10 000 dollarin omaisuuden. Yleensä heitä voidaan pitää varakkaina.

Palkat ovat niillä seuduin hiukan korkeammat kuin yleensä Kanadassa, mutta elinkustannuksetkin ovat kalliimmat. Töiden saanti on vaikeata, paitsi palvelijattarilla, joiden kuukausipalkat ovat 35—50 dollaria.

Jos lähdemme Victoriasta rannikkolaivalla kiertämään Vancouver-saaren Ison Meren puoleista läntistä sivua, emme koko sillä rannalla tapaa yhtään varsinaista suomalaista asutusta. Tofinon kalastajakylässä on pari suomalaista perhettä asumassa. Aarniometsät, joissa on jättiläispuita, peittävät maisemat. Monessa paikassa niitä ei ole vielä alettukaan hakata. Missä on hakkuuta käymässä, sieltä löydämme varmasti jonkun kansalaisemme, ainakin Suomen ruotsalaisen. Euroopan pohjoismaalaiset, varsinkin ruotsalaiset, norjalaiset ja suomalaiset, suorittavat enimmän metsätyön British Columbian suurenmoisessa luonnossa.

Vancouver-saarella on jokien suilla ja vuonojen pohjissa suurehkoja sahalaitoksia, joissa on aina suomalaisia. Myöskin kalastajina, erittäinkin lohien pyytäjinä on kansalaisiamme näillä hyviksi kehutuilla kalavesillä. Säilyketehtaiden (kannuuttimojen) kupeilla tapaa heitä saaliitaan tuomassa.

Kierrettyämme Vancouver-saaren pohjoisen kärjen palataan sisäreittiä Queen Charlotte-salmea. Kuljemme näin Port Hardyn kautta Alert Bayhin. Löydämme pian suomalaisia ja sitten lähdemme Malcolm-saarelle, suomalaisten sangen mielenkiintoiseen Sointulaan. En pysty esittämään tämän Matti Kurikan ja A. B. Mäkelän perustaman »ihanneyhteiskunnan» historiaa. Onhan siitä paljon kirjoitettu, mutta se on siksi merkillinen, että siitä olisi tehtävä laajempi kuvaus oloissa eläneen, mieluimmin A. B. Mäkelän omalla kynällä. Tämä mies tunnetaan Suomen kirjallisuushistoriassa humoristina, Kaapro Jääskeläisenä. Ne, jotka tuntevat Kuopion virkeätä henkistä elämää neljäkymmentä vuotta sitten, muistavat julkaisun »Vapaita Aatteita», missä nuori ylioppilas A. B. Mäkelä esiintyi niin jyrkkänä kumousmiehenä, että se kauhistutti. Jo silloin ja sittemmin sosialismin noustessa hänet aina tavattiin jyrkimpien joukossa vasemmalla. Ja kun tuli kommunismi, joutui Mäkelä siihen luonteensa mukaisesti. Vanha kumousmies elää *rauhan*tuomarina Malkosaarella. Hiukset ovat harmaantuneet ja ryhti entistä kumarampi, mutta silmissä — ja kynässä — on sama kumousmies nuoruuden hehkuisena. Matti Kurikka jätti siirtokunnan aikaisin, Mäkelä jäi jäljelle, rakensi rauhan, mikäli sitä on kuohuvasti ajattelevien keskuudessa saavutettavana.

Annan oloja ja paikkakuntaa kuvata vieraan henkilön, kanadalaisen rouva Virginia Johnstonen, joka englantilaisen kansakoulunopettajan puolisona joutui elämään jonkin aikaa tämän suomalaisen yhteiskunnan keskuudessa.

»Suomalaiset pitävät keittiönsä, ruokasäiliönsä ja kaiken puhtaana, heillä on radioita, pianoja ja kaikilla ainakin gramofoni, joka soittaa heidän kauniita kansanlaulujaan. Naiset pukeutuvat hyvin ja muotien mukaisesti, paremmin kuin odottaisi näin syr-

jäisessä seudussa. Samoin miehet, joilla onkin käytettävänä oikein Pietarissa opin saaneen räätälin liike, mikä on mannermaallakin hyvin tunnettu.

Suomen kieli on yleinen, englantia puhutaan vain hätätilassa. Eikä siellä olekaan juuri muita kuin suomalaisia. Vanhempi väki ei osaa englantia. Sointulan väen suurin enemmistö ei tunnusta kristinuskoa. Sunnuntaisin heillä on koulunsa, joissa nuorisoa opetetaan urheiluun, luonnontieteisiin ja esperantoon. On muutamia teosofeja (naisia), jotka ovat innokkaita opissaan. Muut ovat enimmäkseen materialisteja, joilla ei ole tulevaisen elämän toiveita eikä nykyisen pelkoa. Kuitenkin he näyttävät menettelevän rehellisesti omassa keskuudessaan sekä muualla.

Hautausmaa on Sointulan vieressä ja sinne vainajat haudataan ilman uskonnollisia menoja. Puheita pidetään ja sitten kokoonnutaan kommunistiklubille muistojuhlaa viettämään.

Heillä on iso kunnallistalo, missä pidetään kommunistikokouksia ja esitetään suomenkielisiä näytelmäkappaleita, jotka on hyvin esitetty ja saattavat olla hyvinkin pitkiä. Näytelmät ovat aatteellisia ja niissä on jokin moraalinen tendenssi. Heillä on myös suuri kirjasto, johon hankitaan tuoreita kirjoja, joten se pysyy ajanmukaisena. Vappu on suuri juhlapäivä, jolloin punainen lippu nostetaan lipputankoon. He eivät pyri pakottamalla ajamaan kommunistiaatteitaan muille ja elävät hyvässä sovussa niidenkin kanssa, jotka eivät kuulu tähän heidän tunnustukseensa, mikä on heillä uskonnon asemassa.

Sointulassa on iso osuuskauppa, johon saaren 300-henkinen väestö kuuluu. Hinnat siinä kaupassa ovat hyvin kohtuullisia. Juoppoutta ei tämän väestön keskuudessa ole juuri ollenkaan ja rikoksia tuskin tunnetaan.

Mr. Mäkelä on yhteiskunnan päämies. Hän ratkaisee järjestyksen rikkomukset oman harkintansa mukaan ja hänen päätöksiänsä pidetään erehtymättöminä.»

Kirjoittaja kertoo suomalaisten elinkeinoista, mainiten, että siellä on hyvä veneveistämö, joka osoittaa heidän taitavuuttaan. Enimmät suomalaiset ovat kalastajia, jotka tämän ohella harjoit-

tavat jonkin verran maanviljelystä sekä kulkevat muissa töissä. Talvella he uhraavat paljon aikaa kommunistiseen yhdistystoimintaan.

Saarella ei luonnollisesti ole pappia, sillä sellaista he eivät suvaitse. Eikä siellä ole lääkäriä. Taudit hoidetaan omin taidoin. Saunaa käytetään uutterasti.

Paitsi Sointulaa on siellä kaksi pienempää siirtokuntaa, Kaleva ja Mitchell Bay, nekin suomalaisia.

Todistukseksi siitä, että siellä on joitakin kristillismielisiäkin, esittää kirjoittaja vanhan Hukkala-muorin, joka lukee joka päivä Raamattuaan.

Lopuksi kirjoittaja, joka ei suinkaan hyväksy kommunistiaatteita, vakuuttaa, että ennakkoluulot heitä vastaan lieventyvät, kun oppii heitä tuntemaan, ja päättää myötätuntoisen lausuntonsa: »Sointula on nykyjään kaunein (finest looking) siirtokunta British Columbian rannikolla. Suomalainen sana Sointula onkin englanniksi Harmony.»

Ennenkuin jätämme Vancouver-saaren, johon Malkosaarikin lähinnä kuuluu, mainitsemme vielä, että suomalaisia on tavattavana ainakin Grand Forksissa ja Headquarterissa, suuressa sahausliikkeen keskuksessa. Sitten kuljemme salmen yli, minkä varrella on suomalaisasutuksia eri paikoissa, huomattavimmat Englewoodissa ja varsinkin Stewartissa.

Olemme nyt jo aika korkealla Skeenan piirissä, missä on suuret erämaat, vuoristot ja kalliokorvet, missä ovat »suuren riistan», karhujen ja muiden tyyssijat. Kaukaisimpina siellä liikkuvat mineraalien etsijät, myös suomalaiset. Tässä suhteessa ne alueet ovat sangen mielenkiintoiset. Myöskin on siellä tukkiliikkeitä, joissa on ajoittain paljon suomalaisia. Ja kalastajille ovat rantaseudut ja jokien varret ihannepaikkoja.

Prince Rupertissa, jonne Canadian Nationalin pohjoinen emärata päättyy Ison Valtameren rannalla, aivan lähellä Alaskaa, olemme jonkin verran ihmisten ilmoilla. Tie siitä itään on kyllä täydellisesti erämaan rata, joka kulkee jylhässä vuoristossa ja väliin korpiylängöillä, joilla suuret metsät ovat vallitsevina.

Sivuutettuamme Skeenan kaupungin, oikeastaan kyläpahaisen, joka on tulevaisuutta varten suureksi suunniteltu, tapaamme joitakuita suomalaisia Smitherissa ja Endakossa sekä joudumme Vanderhoofiin, jossa on yritetty maanviljelysasutusta. Sieltä löytäisimme Viron vapaussodassa suuresti ansioituneen amiraali Pitkan, joka siirtyi sodan jälkeen elämään sinne koskemattoman erämaan luontoon. Prince Georgessa, joka on kaupungintapainen, on joku suomalainen, ja Giscomessa on heitä siirtokunta. Vielä tapaamme heitä Newlandsilla, mutta siitä edelleen Albertan rajalle vain satunnaisesti — toistaiseksi, sillä varmasti heitä muuttaa Peace Riverin British Columbian viljavalle osalle niin pian kuin uusi rautatie valmistuu.

Canadian Nationalin emäradasta lähtee Mount Robsonin lumipeitteisen vuoren juurelta haara etelään, Vancouveria kohti. Sen varrella näkee vain poikkeustapauksessa suomalaisen, ennenkuin Kamloopsissa, johon tulee Canadian Pacificin emärata. Tuskin sielläkään on vakituisesti asuvia. Sen sijaan Kamloopsista itään johtavan C. P. R:n varrella on huomattavia suomalaissiirtoloita. Mistä lienee johtunut — siitä on jo pitkä aika — että tuon radan tärkeän ja verraten pitkän osan hoito joutui suomalaisille. Olisiko heitä ollut useampia mukana jo rataa rakentaessa, ja ehkä vaikutti se, että miehet sattuivat olemaan kookkaita, rehtiä lapualaisia, jotka herättivät luottamusta. Nämä pohjalaiset ovat nyt jo harmaantuneet, mutta kunnialla he ovat suorittaneet vartioimistehtävänsä vaikeilla vuoristoseuduilla. Heidän joukkoonsa on sitten asettunut uudistulokkaita, joten näyttää siltä, että suomalainen asutus säilyy täällä pysyväisesti.

Lähtiessämme tätä rataa Kamloopsista Albertaa kohti ja sivuutettuamme Monte Creekin, Pitchardin ja Shuswapin, joissa on suomalaisia, tulemme Chaseen, josta lähtien suomalaisia on enimmän Carlinissa, Tappenissa, Salmon Armilla, Sicamousissa ja siitä vielä edelleen Solsquassa, Three Valleyssa sekä vähentyen Revelstokessa, Albert Canyonilla, Glacierilla ja mahtavaluontoisessa erämaassa Columbia-joen varrella Donaldissa, Moberlyssa ja Goldenissa. Nämä ovat jylhiä seutuja, mutta suurten vuorten

välillä on houkutteleva jokilaakso, josta edelläkin on mainittu. Jos jokunen siirtolaisryhmä, joka haluaa muodostaa oman yhteiskunnan, etsii mahtavaa luontoa, jossa metsästyksen ja tukkityön ohella olisi maanviljelemiseen tilaisuutta, sen sopisi tarkastaa näitäkin seutuja, joissa kyllä saa maata homestead-oikeudella, ilman rahoja. Mutta on otettava huomioon, että kovaa työtä vaaditaan, ennenkuin viljelys on raivattu kuntoon suuresta metsästä.

Carlinissa on lähes kolmekymmentä suomalaista maanviljelijää (väkiluku siirtokunnassa nousee toiselle sadalle). Maat ovat, kuten yleensä British Columbiassa, verraten pieniä, suurin noin neljänneksen »seksuunan» suuruinen, siis 160 eekeriä. Ensimmäiset suomalaiset tulivat sinne pari vuosikymmentä sitten. Maanviljelyksen ohella on metsätöitä, joissa ansaitsee täysihoidon lisäksi hiukan alle kolmen dollarin päiväpalkkoja. Työpäivä on kahdeksantuntinen. Asunnosta ja ruoasta on maksettava 1: 25 doll. päivältä. Tappeniin tuli G. Annala neljä vuosikymmentä sitten, ja hän ilmoittaa, että »kyllä tämä maa kasvaa, kun tekee työtä. Eikä täällä ole kovin kylmä. Maa jäätyy toisinaan tammikuussa, ei aina silloinkaan. Hedelmät menestyvät hyvin.»

Salmon Armissa viljellään paljon hedelmiä. Sieltä niitä lähetetään vuosittain monia satoja vaunulasteja muualle. Siellä asuu Kustaa Laitinen Lapualta, joka on ollut rakentamassa Canadian Pacific-rautatietä ja saapui seudulle neljättä vuosikymmentä sitten. On muita, jotka ovat olleet kolmatta vuosikymmentä. Suomalaiset yleensä, joiden lukumäärä on toista sataa, ovat olleet ensin rautatientöissä ja ovat sitten ottaneet homestead-maita. Heillä on nyt parisenkymmentä farmia. Yksi heistä on asemapäällikkönä ja kolme ratavartijoina, ansaiten 115 dollarin kuukausipalkkoja. Farmeilla kasvatetaan pääasiassa marjoja. Valitetaan, että hinnat ovat alhaiset, joten niistä saa vähäisiä tuloksia. Ansio metsätöissä on täysihoidon lisäksi kolme ja puoli dollaria päivässä.

Tämän emäradan eteläpuolella on kaivosseutuja sekä Kanadan kaikkein huomattavimpia hedelmän-, erittäinkin omenan, kas-

vatusalueita Okanagan ja Kootenay-järvien laaksoissa. Suomalaiset vartioivat vielä Canadian Pacificin rataa Sicamousista Okanaganiin Marassa, mutta varsinaisessa hedelmänviljelyksessä heitä siellä tuskin on. Sen sijaan niillä rautatientyngillä, joita on Kootenayhin, heitä tavataan monessakin paikassa, enimmäkseen kaivostöissä. Nelsonissa on jonkin verran, Sandonissa seitsemättä kymmentä työskentelemässä Lucky Jimin, White Waterin, Noble Fiven ja Silversmithin kaivoksissa. Kaivosmiehen palkka on 4.5 ja 5 dollarin vaiheilla päivässä. Työpäivä on 8-tuntinen. Miehet ovat enimmäkseen yksinäisiä ja maksavat täysihoidosta 1: 25 doll. vuorokaudelta. Ensimmäinen suomalainen tuli sinne 15 vuotta sitten.

Nelsonista, mikä on British Columbian vuoriston eteläisimmässä osassa lähellä Yhdysvaltain rajaa sekä kuuluu sen kaivosalueen keskustaan, missä melkein kaikkialla työskentelee suomalaisia muiden joukossa, kirjoitetaan: »Suomalaisten olot ovat töissä hyvät. Työhönpääsy on kansalaisillemme yleensä helppo. Moni on saanut säästetyksi suuren omaisuuden ja palannut takaisin Suomeen. Useimmat ovat kotoisin Kortesjärveltä. Paikkakunta on rauhallinen, maisemat ihania, suurenmoisia.» Suomalaisia on tällä alueella kolmisensataa, joista vanhimmat saapuivat sinne lähes 40 vuotta sitten. Uran uurtaja Antti Erikson Toholammilta elää vielä farmarina.

Suomalainen yhteiskunta, kuten monella muullakin kaivosseudulla, on melkein yksinomaan miehiä, joita on 276, naisia ainoastaan 15 ja lapsia 9. On vain yksi maanviljelijä, kaivosmiehiä on 208, metsätöissä 30, rakennustöissä 10, liikealalla 2 ja sekatöissä 25.

Kaivostyömiehen päiväpalkka on 5 dollaria ja vähän siitä alle. Metsätöissä ansaitaan urakalla 50, jopa 100 dollarin kuukausipalkkoja, ammattitöissä 6—8 dollaria päivässä. Töihin pääsy on kesällä helppoa, mutta talvella sangen vaikeata. Metsätyöt kestävät noin 9 kuukautta vuodessa, kaivostyöt tavallisesti läpi vuoden.

Ennenkuin siirrymme tältä kaivosseudulta, johon kuuluu

useita yhteiskuntia, mainitsemme, että suomalaisia on tavattavana muiden muassa Zinctonissa, Albert Canyonilla, Kimberleyssä, Rosslandissa, Vasassa, Grand Forksissa, Kaslossa, Alamossa, Naskupissa, Wyckliffessä, Silvertonissa ja Roseberyssä. Viimeksimainitussa on eräällä Suomen ruotsalaisella 15 000 dollarin omaisuus. On useita, joilla on muutamia tuhansia dollareita.

Kun on mahdotonta käydä tervehtimässä yksinäisiä suomalaisia (erittäinkin Suomen ruotsalaisia on melkein joka paikassa) palaamme Fraser-laakson kautta Vancouveriin. Tuossa laaksossa on suomalaisten asuinpaikkoina mainittava erityisesti Yennadon, Whonnock, Websters Corner, Harrison Mills, Coghlan, Steveston, Albion, Port Moody, Port Haney ja Coquitlam. Joissakin niistä on vain muutamia suomalaisia, toisissa kokonaisia yhteiskuntia. Port Moodyyn saapui ensimmäinen suomalainen lähes kolme vuosikymmentä sitten. Miehet työskentelevät sahalaitoksessa. Suurempia varallisuuksia ei ole koottu. Kuitenkin ovat kansalaisemme hankkineet itselleen parisenkymmentä omaa taloa, mikä todistaa, että aikomus on jäädä seudulle pysyväisesti asumaan.

Olen tahallani jättänyt suomalaisten liikekeskustan, läntisimmän Kanadan suurkaupungin Vancouverin viimeiseksi, voidakseni samalla luoda yleiskatsauksen British Columbian suomalaisten asutukseen ja heidän oloihinsa sekä päättääkseni Kanadan suomalaisen asutuksen esittämisen sen luonnolliseen päätekohtaansa Ison Valtameren rannalle.

Vancouver on keskipisteenä noin 7 000 suomalaiselle. Heitä asuu siellä enemmän tai vähemmän pysyväisesti noin pari tuhatta, ja ainakin viisituhatta miestä kokoontuu sinne odottamaan työnvälitystoimistoista uusia työpaikkoja sekä osa kuluttamaan erittäinkin metsätöissä vaivalla ansaitsemiaan rahoja. Tuohon kulutukseen on Vancouver yhtä vaarallinen paikka kuin Montreal. Työ metsissä on ollut ilotonta ja raskasta. Sen korvaukseksi haluttaa nauttia elämästä. Nautinto osuu väärään, rahat menevät kokonaan toiseen kuin mihin oli tarkoitettu.

Suomen ruotsalaiset, joita on enemmän, ovat samassa asemassa kuin suomenkieliset. Ilo on häviävää, raskaasti ostettua.

Suomenkielisillä ei ole ollut näihin asti muita yhteispyrintöjä, kuin mitä on kommunistien piireissä tarjottavana, ja siellä on vierottu »valkoisia». Ruotsinkielisillä on toki Runeberg-yhdistyksensä, joka koettaa koota kansalaisiamme ja jonka toiminta on ollut siunauksellista niille, jotka ovat sen piiriin sattuneet.

Niistä 7 000 suomalaisesta, jotka pitävät Vancouveria keskuspisteenään, on laskettu olevan noin 6 000 yksinäistä miestä, 800 naista ja 200 lasta. Tämä osoittaa, kuinka yksinäisiä miehet todella ovat, ja selittää, miksi heistä niin monet lankeavat. Noista miehistä on 5 000 metsätyöläistä, jotka kuukausimäärin elävät erämaissa sangen vaikeissa oloissa. Enimmäkseen he ovat nuoria miehiä, joiden kaikki omaiset ja ystävät ovat kaukana Suomessa. Ei ole ihmeteltävä, että he huvia etsiessään erehtyvät. Monen hermot eivät kestä ja nämä joutuvat maakunnan hourujenlaitokseen Essondaleen, mistä heidät sitten lähetetään yhteiskunnan kustannuksella kotimaahan. Useimmat kotona tointuvat, toiset jäävät ainaisesti sen vanhan kotimaan rasitukseksi, josta he aikanaan ovat täysin terveinä ja työkykyisinä lähteneet.

Työolot Vancouverissa ja sen aluepiirissä eivät yleensä ole huonot. Palkat siellä ovat jonkin verran korkeammat kuin idässä. Mutta kun sinne tulvaa kansaa, erittäinkin sellaista seikkailunhaluista, joka pyrkii mahdollisimman kauas eikä suuren meren tultua vastaan voi päästä kauemmas, ei työtä riitä kaikille. Työttöminä aikoina on tuhansia ilman ansiota. Puute hätyyttää ja hätä kamalimmissa muodoissaan on edessä. Monikin on itse hätäänsä syypää, mutta kuka voi heitä tuomita, kun ottaa huomioon ne olosuhteet, joissa he ovat eläneet. Tämä on otettava kaikkien Kanadan suomalaisten puolustukseksi.

Mitä tulee itse Vancouverin ja sen lähimmän ympäristön suomalaisiin, on heidän asemansa hiukan toinen kuin irtonaisten metsätyöläisten. Laskemme paikkakunnan suomalaisiksi nekin, jotka työskentelevät noin yhden tunnin junamatkan päässä

Britannian kaivoksella sekä ne muutamat »kantofarmarit», jotka asuvat »Sunbeella» tai lähimmässä naapuristossa Fraser-joella. New Westminsterin suomalaiset ja muut suurkaupungin naapurit elävät samaa elämää kuin varsinaiset kaupunkilaiset.

Suomalaisia on Vancouveriin osunut melkein kaupungin alku-ajoilta asti. Jos he olisivat silloin hankkineet itselleen maa-kiinteimistöjä ja pitäneet niistä sitkeästi kiinni, olisivat he sangen varakkaita, sillä maan arvo on noussut huimaavaa vauhtia, kun kaupunki muutamissa vuosikymmenissä on kasvanut Kanadan suurimpien joukkoon ja kasvaa yhä. Mutta täällä, kuten Yhdys-valloissa ja Kanadassa muuallakaan, eivät suomalaiset ole tätä tilaisuutta huomanneet. He ovat sen laskeneet käsistään tai se on heiltä, herkkäuskoisilta, keinoteltu pois.

Varakkain suomalaissyntyinen on epäilemättä insinööri G. W. Törnroos, joka on toiminut myös Suomen varakonsulina ja saavuttanut huomattavan aseman. Muut ovat ehkä säilyneet enemmän suomalaisina, mutta ovat myös jääneet jäljelle. Mr. Isaksonin omaisuus lienee Suomen rahassa laskettuna parissa miljoonassa markassa ja puolen miljoonan omistajia on kai moniakin, mutta sellaisia ei noissa oloissa varakkaiksi lasketa, ehkä kuitenkin hyvin toimeen tuleviksi.

Mainittakoon vielä vähän Vancouverin työpalkoista ja työ-oloista, koska ne samalla voivat koskea yleensä koko British Columbiaa. Kaivostyössä ovat palkat puolenviidettä ja viiden dollarin vaiheilla. Metsätöissä vaihtelevat päiväansiot 2: 20—8: 70 doll. riippuen olosuhteista. Ammattilaiset saavat päivä-palkkoina: leipurit 4—5 doll. suutarit 4: 50—5, räätälit 5—7 ja sahantyömiehet 3: 20—5. Hyvät ammattilaiset voivat saada aina 9 dollariinkin saakka päivältä, jos kuuluvat yhdistykseen, mutta työ ei ole pysyväistä.

Suomalaisia tyttöjä on Vancouverissa lähimaille 300 palvele-massa ja heidän maineensa on hyvä. Palkat ovat 20—40 dollarin vaiheilla kuukaudessa. Kunnolliset keittäjättäret voivat saada enemmän.

Sekatyöläisten palkka on 40—55 centtiä tunnissa, työpäivä 8 tuntia. Asunnosta ja ruoasta on maksettava 1.5 dollaria päivässä. Työnsaanti on varsinkin talvisaikoina vaikea.

Itsenäisiä suomalaisia liikemiehiä on Vancouverissa ainoastaan muutamia. On kolme suomalaista saunaa, pari pientä suutarinliikettä (toinen niistä vanhalla kaupunkilaisella Christian Ahosella), yksi leipuri, kähertäjä, pari räätäliä ja jokin ruokala.

Suomalaisilla on Vancouverissa noin 60 omaa taloa, useimmat niistä verraten pieniä. Huomattavimmat ovat Pender Streetillä, jossa on suomalaisia matkustajakoteja. Lähellä niitä asuu Homer Streetillä Mr. Emil Peterson, joka on suomalaisten yleinen avustaja heidän moninaisissa tarpeissaan. Hän on syntyjään Suomen ruotsalainen, kotoisin Kristiinasta, mutta pystyy palvelemaan yhtä hyvin suomenkielisiä.

Yhteispyrintöjä on Vancouverin suomalaisilla hyvin vähän. Kommunisteja on paljon ja he ovat toimeliaimpia. Heillä on pari yhdistystä sekä työväentalo. Lisäksi on pari laulukuntaa, jokin soittokunta ja kirjasto. On myös Suomi-seura, johon kuuluu noin 70 jäsentä. Seurakunnallista toimintaa ei ole ollut juuri ollenkaan. Aivan äsken on kuitenkin Suomi-synodiin kuuluva pastori Abe Salminen muuttanut paikkakunnalle. Toivottavasti hän saa kansalaisissamme syntymään vakavampia hengellisiä harrastuksia sekä onnistuu vetämään suomalaisia pois alhaisista huvituksista, jotka ovat virvatulten lailla heitä viekoitelleet. Siinä hän tarvitsee vakavampien kansalaisten tehokasta myötävaikutusta.

Olen näin yleispiirteissä tarkastellut noin 65 000 suomalaisen asutusta ja oloja lähes Euroopan kokoisella alueella. En ole maininnut mitään Kanadan pohjoisista territoreista. Niissä ei olekaan yhtään mainittavaa suomalaista asutusta. Yukonissa on kyllä muutamia paikkoja, joissa on joitakin suomalaisia pysyvästi asumassa. Sellainen on White Horse ja jokin muu. Enimmät suomalaiset ovat noille melkein asumattomille alueille menneet tilapäisesti. Mutta he saattavat viipyä kauankin, sillä pohjoiset

erämaat ovat osoittautuneet sellaisiksi, että ne harvoin päästävät pois henkilöä, joka on niitten syliin heittäytynyt. Erämaa kutsuu — ja pidättää.

Sama on sanottava koko Kanadasta, joka, pienempää tiheämmin asuttua osaa lukuunottamatta, on myöskin vielä erämaan asemassa. Se on houkutellut joukon kansalaisiamme ja epäilemättä houkuttelee edelleenkin. Useimmat aikovat siellä vain käydä, mutta enimmät jäävät. Ja heissä on se vero, jonka Suomen kansa suorittaa ihmiskunnan vanhimman käskyn mukaan, joka määrää, että maa on täytettävä ja tehtävä se ihmiskunnan alamaiseksi. Suomalaiset monien muiden kansallisuuksien mukana tuovat verensä ja kykynsä uuden maan ja siinä kehittyvän kansan hyväksi.

KANADAN MAAKUNNAT JA ELINKEINOT

NOVA SCOTIA.

Lähtiessäni kuvaamaan Kanadan maakuntia olen jonkin verran samassa asemassa kuin se ruhtinas, jolle Topelius kertoo Suomen maakuntien edustajien markkinoilla kehuneen omaansa. Hyllyni on täynnä kirjallisuutta, missä Kanadan kustakin maakunnasta annetaan niiden hallitusten, kauppakamarien ja yhdistysten taholta loistavia, ylisteleviä kuvauksia. Lisäksi olen kussakin maakunnassa keskustellut johtavien henkilöitten kanssa. Ja kaikkien lausunnot käyvät samaan suuntaan. Ei maailmassa, ainakaan Kanadassa, joka on maailma itsessään, ole muka parempaa paikkaa kuin juuri heidän maakuntansa.

Onneksi minulla on ollut tilaisuus matkustaa jokaisessa maakunnassa Atlantin rannalta Isolle valtamerelle saakka. Lisäksi olen monen vuoden aikana seurannut oloja Kanadan eri osissa sekä niiden kehitystä sanomalehdistön avulla ja olen keskustellut satojen siirtolaisten kanssa. Näin luulen saaneeni verraten monipuolisen yleiskuvan. Maakuntien johtavat henkilöt näkevät useinkin vain valoisan puolen — onhan maakunta heidän kotipaikkansa, heille rakkain, jonka vuoksi he kääntävät kaikki asiat parhain päin. Siirtolainen ei myöskään aina voi huomata kokonaisuutta, vaan joutuu jollakin paikalla, mihin on saapunut, näkemään ehkä vain nurjan puolen. Kuitenkin olen sen huomannut siirtolaisista (enemmän Yhdysvalloissa, mutta myös Kanadassa), että kun he ovat jonnekin asettuneet ja heille siellä on hyvin käynyt, he ovat täynnä ylistystä. On sellaisia, joiden mielestä Suomi ei ole mitään uuden maan rinnalla. Usein kyllä, päästyä heihin syventymään, huomaa, että tämä on puhetta hampaiden ulkopuolelta. Sisällä kuitenkin on Suomi ensimmäisellä tilalla,

vaikka ei aina tietoisestikaan. Heidän moitteitaan vanhaa kotimaata kohtaan ei kaikistellen tarvitse ottaa vakavalta kannalta.

No niin, Euroopasta tulevalle joutuu Kanadasta ensiksi Nova Scotia (Uusi Skotlanti) näkyviin. Ennen sitä on kyllä Newfoundland ikäänkuin portinvartijana, mutta se ei kuulu Kanadaan. Se on hallinnollinen alue ja johtaa parhaansa mukaan omat kohtalonsa. Kenties sille olisi ollut edullisempi liittyä muitten kanssa yhteen, samalla päästen osalliseksi suuresta Kanadasta, joka kieltämättä on kehittymässä yhdeksi kaikkein tärkeimmäksi maapallon maaksi rikkaitten luonnonantimien vuoksi.

Nova Scotia oli ensimmäinen, jonne Kanadan löytäjätkin saapuivat. John Cabot joutui Englannin palveluksessa jo viidettä sataa vuotta sitten Cape Bretonille, ja hänen matkakertomuksessaan mainitaan, että laiva pysähtyi tullessa joitakin kertoja, kun ei voinut heti päästä turskaparvien läpi. Kalaa näyttää silloin olleen niin tiheässä, että niistä oli estettä silloisten laivain kululle.

Maakunnan päinvastaiseen, läntisimpään osaan tulivat asukkaat toiselta taholta. Ne tulivat Ranskasta ja perustivat runollisen Acadian siirtokunnan. Siitä on kirjoitettu paljon historioita ja romaaneja. Longfellowkin sai siitä aiheen ihanaan kertomarunoonsa Evangelineen.

Nykyinen Nova Scotian väestö on perijuuriltaan enimmäkseen englantilaista ja Skotlannin vuoristolaista. Huomattava osa heidän esi-isistään tuli Yhdysvalloista vapaussodan aikana ja jälkeen, kun he (lojalistit) halusivat edelleen olla uskollisia Englannin kruunulle. Maakunnan väkiluku on nykyjään noin 550 000. Pinta-ala on 21 427 neliömailia, siis se on hiukan suurempi kuin Uudenmaan ja Turun läänit yhteensä.

Maanmuodostukseltaan Nova Scotia on hyvin repaleinen. Alkujaan se on ollut kaksi saarta, varsinainen Nova Scotia ja Cape Breton. Viimeksimainittu on vieläkin saarena, jonka erottaa muusta maasta kapea Canson-salmi. New Brunswickia vastassa on nykyjään hyvin matala maa, jota nousuvesi huuhtoo laajalti. Kanavan kaivaminen sen poikki St. Lawrence-lahdesta

Fundy-lahteen olisi verraten helppo tehtävä, ja ajan ollen kai sellainen tehdäänkin.

Muodoltaan Nova Scotia on kravun näköinen, ja kun kravut (lobsterit) suosivat sen rannikoita ja ovat sen tärkeänä vientitavarana, antaa se aiheen pilkantekoon, varsinkaan kun tämä maakunta ei ole jaksanut edistyä niin nopeaan kuin useimmat muut Kanadan maakunnat. Se pelkäsikin, liittyessään Kanadan liittoon, että syrjäisenä seutuna sekä sillä ilmansuunnalla, jolle kehityksen tienviitta ei osoittanut, se jäisi yleisestä huolenpidosta huonommalle osalle. Sitä se on sittemmin ollut huomaavinaan pitkin aikoja ja joskus on uhannut luopua liitosta, ellei sillekin anneta jotakin siitä runsauden sarvesta, jota lännen osalle tulee.

Maakunnan keskitse päästä päähän kulkee vuorijono, joka ei kuitenkaan ole varsin korkea. Itäinen ja eteläinen osa on paikoin kallioista. Siellä on paljon järviä ja jokia. Se osa taas, joka on meren lahtiin päin, on matalaa ja hyvin viljavaa. Cape Breton muistuttaa Englannin Walesia siinäkin, että siellä on runsaasti kivihiiltä. Samaa on Minas-altaan pohjoispuolella, jossa maakunnan korkeimmat vuorenhuiput ovat.

Maanviljelys on pääelinkeino, ei kuitenkaan niin yksinomaisesti kuin monessa muussa Kanadan maakunnassa. Ja maan viljeleminen on vaihtelevaa. Hedelmäin kasvattamisella on suuri merkitys. Annapoliksen laakso on omenan tuotannossa Kanadan parhaita. Se on sata mailia pitkä ja kymmenisen leveä. Vuosittain saadaan sieltä noin pari miljoonaa barrelia (2 $^1/_2$ miljoonaa hehtoa), josta ainakin neljäsosa lähetetään Englantiin, missä ne ovat hyvin suosittuja.

Annapoliksen matala laakso, varsinkin suupuoleltaan, oli alkujaan meren nousuveden vaivaama. Sen itsestään viljava muta ei voinut kasvaa mitään merisuolan vuoksi. Ranskalaiset uudisasukkaat, jotka tulivat sinne (Acadiaan) satoja vuosia sitten, olivat peräisin Loiren suistomaalta, missä he olivat tottuneet valtaamaan maata mereltä. Tehtiin merta vastaan korkeita valleja, jotka estivät meriveden tunkeutumista. On otettava huomioon, että tämä laakso on Fundy-lahdella, missä meriveden säännölli-

1 barreli = 119,7 litraa

nen nousu on korkeimpia, mitä missään on tavattavana. Näin kuivattiin mutainen maaperä ja saatiin erinomaista aluetta viljelykseen.

Samoin on merivesi huuhtonut ja suolannut suuren osan sitä matalaa maata, joka on Nova Scotian ja New Brunswickin kannaksella ja joka onkin aikoinaan ollut meren pohjaa. Tämän ovat englantilaiset kuivanneet maavallien avulla paljon myöhemmin kuin ranskalaiset Acadiansa.

Oli sunnuntai-iltapäivä elokuun puolivälissä, kun saavuimme sinne, Nappanin koeasemalle. Mukanamme oli Lady Amherst Englannista, Kanadan historiassa hyvin tunnetun Lordi Amherstin jälkeläinen. Lähellä Nappania on Amherstin kaupunki ja kun siellä tiedettiin harvinaisen vieraan tulosta, oli järjestetty puutarhajuhla vallitetun alueen luona olevalle kummulle. Kaikilla sivuilla levenivät viljelysmaat. Kasvatettiin melkein yksinomaan heinää. Ja millaista heinää! Yksi sato oli jo otettu. Toinen oli kasvanut niin, ettei ihmistä tahtonut nähdä heinän seasta. Kysymykseeni, miksi ei tuottavampaa kasvilajia ollut otettu käytäntöön, vastattiin, että heinä on tuottoisinta. Maa on liian kosteaa hedelmänviljelykselle, jopa paikoin viljallekin. Se olisi laatunsa vuoksi parasta riisin viljelykseen, mutta liian pohjoisen aseman vuoksi riisi ei menesty.

Maan kosteudesta saimme pian pistävästi tuntuvan kokemuksen. Kun puheita pidettäessä ja virvokkeita nautittaessa ilta kului, alkoi sääskien aika. Ja niitä tuli sankoin parvin. Ne tunkeutuivat herkuttelemaan mihin vain pääsivät. Oli pakko siirtyä pois kuivemmille maille.

Joka tapauksessa olimme nähneet yhden Kanadan hedelmällisimmän alueen, myöskin nähneet, mitä ihmistyö on tässäkin maassa saanut aikaan.

Näitä valleilla suojattuja merenpohja-alueita ei ihminen liene koskaan lannoittanut, vaan on ottanut ja ottaa täyden sadon vuosi vuodelta. Mutta muuten on lannoitus Nova Scotiassa tarpeen, jos mieli saada kunnon satoa.

Hedelmien (myöskin muiden kuin omenien) ja heinän viljelyk-

sen ohessa kasvatetaan paljon kauraa, joita kaikkia riittää muuallekin myytäväksi. Maanviljelyksen vuotuinen tuotanto lähentelee maakunnassa 40 miljoonan dollarin arvoa.

Mitään uudismaita ei maakunnalla ole tarjottavana siirtolaisille. Kaikki viljelykseen kelpaava maa on jo yksityisten hallussa. Luonnollisesti saa maata ostaen. Hinta vaihtelee suuresti, riippuen maan laadusta ja mahdollisista rakennuksista. Hyvä viljelysmaa maksaa 20—100 dollaria eekeri. Laidunmaata saa 5—25 dollarilla. Hedelmätarhaa voi ostaa 125—700 dollarilla eekerin, ja vallitettu suomaa (dyked land) maksaa 100—400 dollaria eekeriltä.

Aivan poikkeustapauksissa asettuvat pohjoismaalaiset siirtolaiset viljelijöiksi tähän maakuntaan. En ole siellä tavannut yhtään suomalaista maanviljelijää eikä siellä monta liene Skandinaviastakaan.

Mutta palkkatöitä on kyllä jonkin verran tarjona siirtolaisillekin. Tässä maakunnassahan on monia muita elinkeinoja.

Olen jo viitannut kaivostöihin Cape Bretonilla. Siellä ja Cumberlandin sekä Pictoun kihlakunnissa ovat itäisen Kanadan ainoat hiilikaivokset. Ne kuuluvat maakuntahallitukselle, joka niitä vuokraa maksusta, saaden siten kolmannen osan kaikesta siitä, mitä se yleisiin menoihinsa tarvitsee.

Maakunnasta on löydetty ja jonkin verran otettukin myös muita hyödyllisiä mineraaleja, jopa kultaakin, mutta saalis on toistaiseksi ollut heikkoa.

Nova Scotian kaivokset eivät työmiehen näkökannalta katsoen ole hyvässä maineessa. Siellä on ollut alinomaa lakkoja, jotka muuten ovat Kanadassa verraten harvinaisia.

Nova Scotian kaivostuotanto lähentelee 30 miljoonaa dollaria vuodessa.

Kolmannella tilalla suuruudessa on kalastus. Maakunnalla on kokoonsa nähden sangen paljon rantavesiä, vieläpä kalastusta varten maailman parasta. Kalastajaväestön ei tarvitse täältä lähteä Newfoundlandin kuuluisille matalikoille, jotka kyllä ovat lähellä. Tosin harjoitetaan sitäkin kalastusta jonkin verran, ja

Nova Scotian mainioihin satamiin tuodaan kyllä paljon sieltä pyydystettyä kalaa. Mutta omat vedet antavat verraten hyvän toimeentulon parillekymmenelle tuhannelle kalastajalle, jotka pitävät tätä ammattia elinkeinonaan. Vuotuinen tuotanto nousee yli kymmenen miljoonan dollarin. Kalastus on kuitenkin jokseenkin vanhanaikaisella kannalla. Hallitus on viime aikoina koettanut sitä nostaa.

Kalastus on synnyttänyt veneteollisuuden. Se on laajentunut laivanrakentamiseksikin. Nova Scotiassa, erittäinkin Halifaxissa, tehdään laivoja ja harjoitetaan meriliikettä kaiken maailman ääriin. Sieltä oli peräisin maailman mainion Cunard-linjan perustaja, joka vuonna 1840 avasi säännöllisen höyrylaivaliikkeen vanhan ja uuden maailman välillä.

Metsätöitä ei Nova Scotiassa ole paljon. Petäjä on hävinnyt melkein tykkänään, kuusta on jonkin verran, mutta enimmäkseen vain lehtipuuta. Metsänä lasketaan olevan vielä noin 12 000 neliömailia maakunnan pinta-alasta, siis kyllä enemmän kuin puolet, mutta kauppa-arvolleen se ei kestä vertailua Kanadan varsinaisten metsämaakuntien kanssa.

Maakunnan hallitus on järjestetty samaan tapaan kuin muissakin Kanadan maakunnissa. Englannin kruunun edustajana on Kanadan hallituksen (kenraalikuvernöörin, yhdessä dominion ministerineuvoston — Executive Council — kanssa) nimittämä varakuvernööri. Lainlaatijakuntaan (Legislative Assembly) kuuluu 43 jäsentä, jotka kansa valitsee. Lisäksi on tämän maakunnan parlamentissa jonkinlainen ylähuone, jonka 20 jäsentä maakunnan oma ministerineuvosto nimittää. Tuohon ministerineuvostoon kuuluu 9 jäsentä, jotka parlamentti valitsee. Dominion parlamentissa on maakunnan edustajina 14 lainlaatijakunnan (House of Commons) jäsentä ja 10 senaattoria.

Kansan opetus on täällä myös, kuten enimmäkseen muuallakin Kanadassa, järjestetty englantilaiseen malliin. Opetus alkukoulusta yliopistoon saakka on maksutonta. Jokaisessa kihlakunnassa on korkeakoulu. Korkein opetus saadaan Halifaxin

yliopistossa ja Dalhousien kollegessa. Pienempiä yliopistoja on maakunnan muissa osissa.

Halifax on maakunnan suurin kaupunki sekä samalla pääkaupunki. Se on rakennettu mäen rinteelle ja sen päälle. Satama on erinomainen, luonnon muodostama siten, että Macnabin saari on mainiona aallonmurtajana. Saaren ja mantereen väliin jää kuuden mailin pituinen ja mailin levyinen suojattu alue. Vesi on niin syvää, että suurimmatkin laivat voivat sijoittua rantaan laituriin. Halifax on ollut myös tärkeä Brittien valtakunnan sotasatama. Linnoitusta kaupungin keskellä pidetään vielä kunnossa, vaikka ne muualta Kanadassa ovat melkein tykkänään hävinneet.

Halifaxin satamassa nähdään laivoja maapallon kaikista osista. Säännöllistä liikennettä on Euroopan ja Amerikan — myös keski- ja etelä-Amerikan — satamiin.

Toinen tärkeä satamakaupunki on Sydney. Se on Cape Bretonin kaivosalueella ja siis pääasiassa hiilisatama. Sieltä on säännöllinen matkustajaliikenne Newfoundlandiin. Sanotaan, että salmi on »kuoppaisempi» kulkea kuin Englannin kanaali, sillä aallot pääsevät sinne ilman esteitä aavalta Atlantilta. Matkaan salmen poikki kuluu puoli vuorokautta.

Sidneyssä on asukasluku parikymmentä tuhatta, kolmas osa siitä, mitä on Halifaxissa. Melkein yhtä suuri on Sidneyn naapuri Glace Bay, myöskin hiilisatama. Muut kaupungit ovat vähäpätöisempiä.

NEW BRUNSWICK.

Matkani New Brunswickiin vei ensin sen pääkaupunkiin Frederictoniin, jonka matkustaja usein joutuu sivuuttamaan, kun se on jonkin verran syrjässä valtaväylästä.

Uudessa maanosassa usein erehtyy maan pääkaupungista. Se ei läheskään aina ole maan suurin ja merkityksellisin. Päinvastoin on hallituksen kodiksi koetettu etsiä hiljainen, rauhallinen paikka. Niinpä esimerkiksi Yhdysvalloissa ei ole New Yorkin

valtion pääkaupunki New York, vaan Albany, Illinoisin ei Chicago vaan Springfield, ja Pennsylvanian ei Philadelphia vaan Harrisburg.

New Brunswickin maakunta ei ole suuri, ainoastaan noin kolmas osa Suomea. Väkiluku on vain hiukan suurempi kuin Hämeenläänissä, ja pääkaupunki on suunnilleen Hämeenlinnan kokoinen. Fredericton tekee sen vaikutuksen, kuin se olisi rakennettu kauniiseen puistoon. Enimmät asuintalot ovat lehdikön peitossa. On muutamia valtakatuja, joiden varrella on liikkeitä sekä joitakin tehtaita. Kävin eräässä kenkätehtaassa, jossa harjoitetaan suurtuotantoa ja jonka tuotteita on ulkomailla myytävänä. Kaupungin varsinainen nähtävyys on eduskuntatalo, joka ei ole aivan niin komea kuin yleensä Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Rakennustyyliltään se pikemmin muistuttaa raatihuonetta.

Tapasin hallitusmiehiä ja maakunnan päämiehen, varakuvernöörin. Arvosteluna heistä voi sanoa, että he ovat »tavallisia miehiä», miellyttäviä, yleisiä asioita harrastavia henkilöitä, jotka eivät komeile arvovallallaan. Samaa tekee mieleni sanoa jotakuinkin poikkeuksetta niistä kaikista Kanadan maakuntien hallitusmiehistä, joita olen tavannut. Vieläpä itse Kanadan politiikan johtajista, pääministeristä, sangen etevästä valtiomiehestä Mackenzie Kingistä alkaen. Heitä lähestyessä ei tunne mitään arkuutta. Tai jos tuntee, niin se pian häviää, kun huomaa heidän käytöksessään »tavallisen» ihmisen. Monessakin heissä on neroutta, viisautta ja työtarmoa, mutta he eivät asetu muun väen yläpuolelle, vaan heidän vertaisikseen.

Fredericktonissa tuntui siltä kuin olisi talonpoikaistasavallassa. Lähtiessä sieltä tuli maanviljelysministeri saattamaan aina St Johniin, maakunnan suurimpaan kaupunkiin. »Sattui» olemaan asiaa ja soveltui niin hyvin . . .

Mukanani oli myös varakonsulimme Charles Magnusson, jolla on liike St Johnissa. Hän on ahvenanmaalainen merimies, joka, kyllästyttyään merielämään jäi satamaan, mikä sattui nyt olemaan Kanadassa. Näin hänestä on tullut kanadalainen, harras uuden kotimaansa kansalainen, joka ei kuitenkaan koskaan

unhoita kotimaataan, varsinkaan Ahvenanmaata. Samalla kuin hän on omintakeinen liikemies, on hän kiintynyt maakuntansa hallitukseen. Hänellä on toimi siinäkin ja sen vuoksi usein matkustaa pääkaupungissa. On valitettava asia, että hän Suomen, tosin palkattomana konsulina, ei taida suomea kuin muutamia sanoja, mutta muuta valitettavaa ei ole ollut, kun hän toistaiseksi on ainoa Suomesta peräisin, jolla tässä maakunnassa on sellainen toimi, että voi pitää virastoa auki säännöllisesti. Palkattomia edustajia etsittäessä on katsottu paremmaksi saada toimeen henkilö, joka tuntee Suomen oloja ja taitaa edes toista kieltämme, kuin että sellaiseksi otettaisiin henkilö, joka ei ollenkaan tunne maatamme eikä osaa kumpaakaan kieltämme. Näin on Kanadassa Suomen palkattomista konsuliedustajista nykyjään kolme sellaista, jotka ovat alkuperältään suomenkielisiä, ja kolme ruotsinkielistä. Ajan ollen suhde voi muuttua sikäli kuin suomenkielisetkin saavat varmaa jalansijaa sellaisilla seuduilla, missä edustajaa tarvitaan.

Matkalla maanviljelysministerin ja varakonsulimme kanssa keskustelemme New Brunswickin asioista. Uudisasukkaiksi haluttaisiin pohjoismaalaisia, joita toistaiseksi on hyvin vähän asettunut sinne. Ainoastaan tanskalaisilla on maakunnan länsiosassa pieni siirtokuntansa New Denmark. He ovat hyvin suosittuja. Maakunnalla ei ole enää vapaita homestead-maita tarjottavana, kaikki maa on jo jaettu. Mutta täällä, kuten muuallakin Kanadan ja erittäinkin Yhdysvaltain itäosissa on farmeja, joiden omistajat ovat muuttaneet kaupunkeihin tai länteen. Heidän farminsa ovat autioina, on valmiina rakennukset paremmassa tai useimmin huonommassa kunnossa. On valmiita peltojakin, jotka on toisissa maissin liialla viljelyksellä laihdutettu tai ovat nurmena. Näitä sekä muitakin maita on ostettavana verraten halvalla hinnalla. Maakunnan hallitus on valmis avustamaan. Henkilö saa valita farmin, tuollaisen tarjona olevan sekä sopia hinnasta. Hän ilmoittaa halunsa maakunnan hallitukselle. Se tutkii, onko hinta kohtuullinen sekä, jos maksun järjestämiseksi tarvitaan rahaa enemmän kuin ostajalla on käytettävänä, ostaa

maan ja luovuttaa asianomaiselle pientä käteistä maksua sekä vuosittaisia lyhennyksiä vastaan. Kiinnekirjan saa, kun on hinnan maksanut kokonaan.

Tämä järjestelmä on farmariksi aikovalle hyvin edullinen. Ei tarvitse mennä raakaan korpeen, vaan saa heti katon päällensä ja valmiiksi avattua maata. Rakennuksissa voi olla korjaamista, ja pelto kaipaa voimaa. Ne puutteet ovat kuitenkin autettavissa. Farmari hankkii karjaa, kun laitumet ovat hyvät. Näin peltokin saa väkensä.

Tällaisia selityksiä kuunnellessa tuntuu siltä, että tokkohan on suomalaisillekaan aina viisainta puuhautua vähine varoineen kauas länteen ja ottaa sieltä, vaikkapa vain Ontariosta, asumaton korpi muokatakseen. Voisivat yrittää täälläkin, ainakin katsella mahdollisuuksia. Monikaan farmi ei ole hylätty sen tähden, että eläminen niissä olisi mahdoton. On vain näillekin »itäisille» tullut lännen kuume, on lähdetty uutta, parempaa etsimään. Yhdysvaltain puolella Uudessa Englannissa, jossa näin hylättyjä farmeja on monin paikoin enemmän kuin asuttuja, olen nähnyt, että suomalainen on saanut pellot kasvamaan ja valmistanut itselleen sievoisen toimeentulon.

Etu idässä on siinä, että kulutuskeskukset ovat lähellä. Niihin saa myydyksi kaikkea, mitä vain voi tuottaa. New Brunswickissa on työmiesviljelijälle talviaikoina tarjona metsätöitä, joista voi ansaita. Palkat niissä ovat samat kuin Quebecissä ja Ontariossa, 30—50 dollaria kuukaudessa täysihoitoineen tai 2 $^1/_2$ ja 3 dollaria, joskus enemmän syleltä urakkasopimuksesta. Lisäksi nämä seudut ovat lähempänä Eurooppaa. Ilmanala on tasaisempi kuin sisämaassa, kesä viileämpi ja talvi lauhempi.

Matkatessa tarkastin keskustelun lomassa St John-joen, maakunnan pääjoen laaksoa, jota myöten juna kulki. Ei se näyttänyt niin viljavalta kuin olin tottunut lännessä näkemään. Maa oli hietaperäistä ja monin kohdin kivikkoa. Paikoin oli vehmaampia seutuja. Se oli verraten asuttua, ja lähempänä St Johnia oli kaunista huvila-asutusta. Myöhemmin sain tilaisuuden kulkea laivalla jokea ylöspäin. Kauniita olivat seudut, usein ne muistutti-

vat Suomea. Jokea sanotaan hemmoitellen Amerikan Reiniksi. Mutta minä en saanut ollenkaan sitä vertauskuvaa. Siinäkin liioitellaan, kuten niin paljon uudella manterella.

Suurin osa maakuntaa, koko pohjoinen seutu, on vielä metsänä (hallituksella kuuluu olevan metsää 7 $^1/_2$ miljoonaa eekeriä ja yksityisillä 4 $^1/_2$). Sitä hakataan parhaillaan. Suomalaisiakin on niissä töissä talvisin, joten he kyllä tuntevat maakunnan siltä puolen.

Ovat siitä saaneet pikakäsityksen nekin, jotka talvisin matkustavat Kanadaan Canadian Pacificin laivoilla. St John on tämän suuren linjan talvisatama ja siellä nämä siirtolaiset lasketaan maihin.

Junamme lähestyy kaupunkia. Hiljalleen, aivan kuin tahallaan, se kulkee rautatiesiltaa St John-joen poikki. Sillan kohdalla on nopea virta. Mitä! Vesi vyöryy merestä »ylöspäin». Onko se näköhäiriö? Ei! Tämä lienee harvoja paikkoja maailmassa, missä joen muodostama koski vaihtuu sen mukaan kuin meressä on nousu- tai laskuvesi. St John on Fundy-lahden rannalla ja siellä on nousu- ja laskuveden ero sangen suuri, keskimäärin 26 jalkaa. 7,8

St John ei ole mikään suurkaupunki, tuskinpa siellä on väkeä niinkään paljon kuin Turussa, mutta kaupungin »rantalinja» tekee melkein suurkaupungin vaikutuksen. On komeita liiketaloja ja hotelleja. Laivaliike on varsinkin talvisin hyvin vilkas. Satamaan pääsevät suuret valtameren laivat. Kaupungilla on varmasti hyvä tulevaisuus siitäkin huolimatta, että jolloinkin saataisiin talviliike pidetyksi yllä Montrealiin saakka, mitä nykyjään pidetään mahdottomana jäiden vahvuuden vuoksi.

Väkiluvussa toiseksi suurin kaupunki on Moncton, asukkaita noin parikymmentä tuhatta. Se on maakaasu-alueella. New Brunswickissä on nimittäin maan sisässä sekä kivihiiltä että maakaasua. Rautaputket upotetaan maahan ja sieltä tulvaa luonnonkaasua, jota käytetään teollisuuden ja kotitalouden palvelukseen. Monctonin talot ja tehtaat eivät tarvitse muita kaasulaitoksia, johdot vain ja niin on valoa, lämpöä ja voimaa. Lisäksi tämä kaasu tulee halvaksi.]

Muut maakunnan kaupungit ovat aivan vähäpätöisiä. Suomalaisille merimiehille on tunnettu Campbellton, missä laivat käyvät hakemassa puutavaraa, se kun on metsävyöhykkeen satama. Suomalaisia laivoja on siellä käynyt enemmän kuin Montrealissa.

Maakunnan metsien vuotuinen tuotanto nousee rahassa yli 20 miljoonan dollarin. Aikaisemmin oli siellä pääasiassa sahoja, mutta kun perinpohjaisempi jalostaminen osoittautui kannattavammaksi, on perustettu hiomoita, paperitehtaita ja myös muita jalostuslaitoksia.

Kun maakunta on enimmäkseen epätasaista, vaikka varsin korkeita vuoria ei olekaan, on siellä runsaasti vesiputouksia, joista vasta osa on otettu teollisuuden palvelukseen. Aivan äskettäin rakennettiin suurimpaan putoukseen, Grand Fallsiin, ajanmukaisia tehtaita.

New Brunswickista puhuessa ei voi sivuuttaa kalastusta, jonka tuotannossa voittavat vain Nova Scotian ja British Columbian maakunnat. Onhan se maailman kuuluisimpien kalavesien liepeellä. Sillä on käytettävänään Fundy- ja St Lawrence-lahtien mainiot kalapaikat. Etupäässä saadaan silliä, turskaa ja lohta. Paras maine on kuitenkin New Brunswickin lobstereilla (kravuilla). Olen vain Ison Valtameren rannoilla ja Mainen Portlandissa syönyt niin valtavia krapuja kuin St Johnissa. Puolesta kravusta riittää ateriaksi yhdelle miehelle. Kalastuksestaan saa maakunta vuosittain noin viiden miljoonan dollarin tulot.

Urheilukalastajille — ja metsästäjillekin — on New Brunswick paratiisi. Asetukset on koetettu sovittaa niin, ettei niistä olisi heille suurempaa haittaa kuin riistan suojelu välttämättä vaatii. On ihanteellisia vuoristopuroja, joissa lohia hyppelehtii, on peuroja, hirviä ja karhujakin, muista puhumattakaan. Peuroja ammutaan vuosittain noin puolikolmatta tuhatta ja hirviä tuhatkunta. Se pidetään kohtuullisena suhteena riistan lukumäärään.

PRINCE EDWARD ISLAND.

Kun lähtee Suomesta siirtolaisena muka suuria oloja tavoittelemaan, kuvittelee mielessään miljoonakaupunkeja, kuten New Yorkia, ja Kanadaan menijä Montrealia. Ja onhan siellä todella nuo kaupungit, New York pilvenpiirtäjineen ja Kanadassakin on Toronto, joka tekee amerikkalaisen suurkaupungin vaikutuksen enemmän kuin Montreal. Ovathan siellä uudessa maassa nykyajan laitokset ja käytännössä uudet keksinnöt. Liike valtakaupungeissa on suurenmoinen.

Mutta uuden maailman varsinainen suuruus ei kuitenkaan ole tässä. Pikemmin se on suuri alueiltaan ja varsinkin Kanada asumattomien seutujensa valtavuudessa. Huolimatta siirtolaistulvasta ja sen rajoituksista on Yhdysvalloissakin vielä paljon tyhjiä seutuja. Ja Kanadassa on sellaista vielä suurin osa. Siellä on korpia, joita Suomessa tuskin voidaan kuvitellakaan, siellä on aroja, joilla ei silmänkantamilla näe yhtään ihmisasuntoa.

Kanadan maakunnat, jotka itsehallintoineen vastaavat Amerikan valtioita tai Euroopan valtakuntia, ovat useimmat suurempia kuin Suomi. Tämä on suuruutta, välimatkoissa usein hirvittävääkin.

On kuitenkin eräs maakunta, joka on eurooppalaista pienkokoa, ja jota väestön tiheyden, sen elämän ja tapojen vuoksi voi verrata johonkin Euroopan miellyttävään, rauhalliseen syrjäseutuun.

Se on Prince Edward Island. Pinta-alaltaan se ei ole kuin kolmas osa Uudenmaan lääniä, tosin enemmän kuin puolta suurempi Ahvenanmaan lääniä, mutta vain noin Kemijärven pitäjän kokoinen. Neljättä sataa sellaista sopisi Kanadan suurimpaan maakuntaan Quebeciin.

Kuinka se on voinut tulla tasavertaiseksi tuollaisten jättiläisten kanssa? Siihen on vaikuttanut sen eristetty saariasema. Se ei ole kyllä pariakaan Suomen penikulmaa manteresta, mutta sen, Kanadan oloihin nähden verraten vanha asutus on elänyt omaa hiljaista elämäänsä ja valvonut oikeuksiaan. Vaikka ajatus

Kanadan maakuntien yhteisen liiton syntymisestä kiteytyi kokouksessa, joka pidettiin tällä saarella ja siellä vieläkin näytetään paikkaa, jossa Kanadan valtiollinen yhteys synnytettiin, ei Prince Edward Island liittynyt heti muitten mukana konfederatsioniin, vaan vasta seitsemän vuotta myöhemmin, silloinkin toisten hartaasta toivomuksesta. Newfoundland ei liittynyt silloinkaan ja jäi pois Kanadan nopeasta kehityksestä, jäi takapajulle, joka sitä vieläkin haittaa.

Prince Edward Island on pienuudestaan huolimatta, tai ehkä juuri sen johdosta, helmi Kanadan maakuntien joukossa. Jo löytöretkeilijä Jacques Cartier tälle saarelle tullessaan kesäkuussa 1534 havaitsi sen kaikkein ihanimmaksi koko uudessa maassa. Sen jälkeen on viljelys kohottanut saaren kukoistuksen kukkaansa.

Sitä sanotaan Kanadan paratiisiksi. Tutustuttuani siihen myönnän sille monessa suhteessa tuon nimityksen, ainakin sellaisena kuin muinaiset kreikkalaiset paratiisiaan kuvittelivat, missä voi elää onnellista elämää Arkadian vihreillä kentillä, missä mehukkaat hedelmät kasvavat ja luonto on yltäkylläinen.

Siellä on todellakin vihreitä niittyjä, on mitä muhevin maaperä, joka todella kasvaa, kallioita ja vuoria on vain hiukan, vain sen verran kuin vaihteluksi tarvitaan, ja hiekkarantojakin on hipeneksi, jotta olisi sopivat uimapaikat.

Maakunta on säilyttänyt täydellisen maalaistunnelmansa. Tultuamme vajaan tunnin lauttamatkalla New Brunswickin Tormentinesta Bordeniin ja sieltä parissa tunnissa maakunnan pääkaupunkiin Charlottetowniin emme käsittäneet, että tämä oli nyt kanadalaisen maakunnan pää- ja suurin kaupunki. Sanottiin, että siellä on 12 000 asukasta, siis jotakuinkin niin paljon kuin Kotkassa. Mutta mistä niitä niinkään paljon löytyy? Kaupunki on kuin puistoa, jonka sisältä pilkoittaa houkuttelevan näköisiä huviloita. On jokin liikekatukin, jossa talot tulevat kadunrajaan ja jonka varrella on kauppapuoteja, apteekkeja ja muita sellaisia, joita järjestyneessä yhteiskunnassa tarvitaan.

Autoja näkyy liikkeellä vain muutamia. Jokin vuosi sitten oli

autojen tuonti maakuntaan kielletty. Tiet ovat ylipäänsä hyviä ja mielellään niitä autolla ajelee maakunnan päästä toiseen. Eivät vain ole jaksaneet kestää kiusausta. Suuri maailma on lähettänyt houkutuksensa. Ja kun nyt autoilla saa liikkua, ovat matkailijat, erittäinkin amerikkalaiset, löytäneet tämänkin kolkan, tosin eivät vielä hyvin yleisesti. Asukkaiden suloinen maalaisrauha on hiukan häiriintynyt. Jos se rupeaa kovin häiriintymään, kielletään varmasti matkailijoita uudelleen tuomasta autoja. Tämä ei tapahdu vanhoillisuudesta, vaan siitä, että väestö haluaa säilyttää rauhansa. Eikähän siellä ole pitkät matkat hevosellakaan ajella. Matkailijoiden hurjasteluja ei kaivata. Eivätkä asukkaat näy olevan kovin ahneita kävijäin dollareillekaan. Elävät he muutenkin, kun vaatimukset eivät ole suuret.

Maanviljelys on luonnollisesti maakunnan väestön pääelinkeino, sellainen kaiken kotitarpeen viljeleminen, mikä kuuluu ihanteelliseen maalaisen elämään. Sen aiheuttaa maaperän hedelmällisyys. Maa on runsaasti kalkkipitoista multaa. Simpukan kuoret ja muut sellaiset ovat maatuneina jo ammoisista ajoista varanneet kalkin maahan. Lisäksi antaa merilieko lannoitusta. Ilmanala on hyvin suotuisa. Meri ympäröi joka puolelta ja tasoittaa sään vaihteluja. Kesä on lämmin kyllä, mutta silti ei kuuma. Eikä talvella ole sellaisia pakkasia kuin suurimmassa osassa Kanadaa. Sumujakin kuuluu olevan harvoin.

Eniten kasvatetaan kauraa ja perunoita, viimeksimainittuja paljon myytäväksikin Yhdysvaltain etelä-osiin ja Länsi-Intiaan, missä tavallinen peruna ei viihdy. Tämän lisäksi riittää farmareilta myytäväksi kaikenlaisia muita tuotteita, varsinkin runsaasti hedelmiä.

Toinen luonnollinen elinkeino on kalastus. Meressä (St Lawrence-lahdessa) on runsaasti turskaa, silliä, ostereita ja krapuja. Kun noin pieni maakunta panee kalastuksen tuloja pussiinsa puolitoista miljoonaa dollaria, on se kieltämättä kunnioitettava saavutus. Kanadan parhaimmat osterit saadaan maakuntaan kuuluvasta Malpequen lahdesta. Jos New Yorkin, Bostonin tai Philadelphian hienoimmissa ravintoloissa pyydät

parhaita ostereita, niin silloin saat joko Chesapeaken tai Malpequen.

Vaikka saari on puutarhamaista lehdikköä, ei siellä ole puutavaraliikettä myyntiä varten. Myöskään ei siellä ole kaivoksia. Mutta saarella on kehittynyt, omituista kyllä, hopeakettujen kasvatus, joka on ollut uran uurtajana ja tien näyttäjänä koko maailmalle. Ketuista se ansaitsee vuosittain noin puolitoista miljoonaa dollaria.

Kun otetaan huomioon saaren pienuus sekä se, että siellä asuu vain 90 000 henkeä, ei sen tuotanto ole vähäinen. Maanviljelys elättää väestön ja sen lisäksi se saa liikojen myynnistä runsaat taskurahat. Lisäksi väestö saa kalastuksesta ja ketuista yhteensä kolme miljoonaa dollaria. Köyhyys ei näin ollen ole lähellä.

Väestö on melkein kauttaaltaan englantilaista, vain hiukan on ranskalaisia. Siirtolaisia ei sinne juuri saavu, kun ei ole uudismaita eikä teollisuustöitä. Ajellessamme autolla maakuntaparlamentin erään jäsenen (varsinaiselta ammatiltaan lääkäri) ystävällisesti näytellessä ihanaa maakuntaansa, johon hän oli suuresti kiintynyt, kyselin, missä hinnassa maat ovat tai olisiko niitä ollenkaan siirtolaisen saatavina. Hän sanoi, että ainahan niitä voisi jonkin löytää, sillä sielläkin silloin tällöin joku tulee kaupunkikuumeeseen. Voisi ehkä saada valmiin farmin 35 dollarin hinnasta eekeriä kohti. Hyvin rakennetut ja viljellyt tilat ovat tosin kalliimpia. Joku tanskalainen kuuluu takavuosina tulleen ja menestyvän hyvin.

TURKISELÄINTEN KASVATUS.

Turkiseläinten, varsinkin hopeakettujen kasvatus, »turkisfarmaus» (fur farming) on Kanadassa suurtuotantona peräisin Prince Edward Islandilta. Sieltä on se levinnyt yli koko maan, jopa muihinkin maihin. Jos vieläkin etsitään parhaiten jalostettuja ja puhdasrotuisimpia eläimiä, saadaan ne tuolta saarelta.

On muuten omituista, että tämä elinkeino ensin periytyi juuri tuolle pienelle, matalalle saarelle, jossa kettuja ei ole tavattu villeinä pitkän pitkiin aikoihin ja jossa on vain poikkeuksellisesti kallionrotkoja ja muuta sellaista luontoa, mitä on pidetty kettujen viihtymiselle välttämättömänä.

Joka tapauksessa ne viihtyvät hyvin tällä saarella ja kasvavat kauniiksi aitausverkkojensa sisällä. Jos maaperä on kivikkoa, se on eduksi, mutta kasvatetaan niitä aivan niittymaallakin. Ei ole aina edes varjopuitakaan niiden olotiloja suojaamassa.

Viivyin tunnin pari eräällä sellaisella suurfarmilla, missä kettujen kasvatus on järjestetty melkein tieteelliselle pohjalle. Aitaus oli kuivassa mäntymetsässä. Aitauksien verkko ei ollut kuin ehkä miehen mittainen. Mutta verkkoa oli täytynyt upottaa syvälle maan sisään ja siellä kääntää sisäänpäin, jottei kettu saisi kaivamallakaan koloa ulos. Ja aivan välttämätöntä on, että aitauksessa on samanlainen verkkokatto kuin sivutkin. Aitaus on suuri tai oikeammin niitä oli useampia, vain kapeat käytävät välissä hoitajien liikkumista varten. Aitaukset on jaettu pienen huoneen suuruisiin osastoihin. Kussakin osastossa pidetään yksi kettu tai pariskunta. Penikoita on useampia yhdessä.

Tällä farmilla oli näitä osastoja, kettuhuoneita, satoja, olihan se saaren suurimpia. Huoneiden sisustus ei ollut komea eikä suuria kustannuksia vaativa. Oli kyllä joitakin varsinaisesti tehtyjä kettukoppeja, pienen tuvan mallisia, mutta sellaiset eivät tunnu olevan välttämättömiä. Sanottiin, että sellaiset kuuluvat pikemmin eläintarhoihin, missä ketut ovat näytteillä. Enimmäkseen oli vain korokkeille nostettuja pakkalaatikoita. Tärkeintä on, että katto on tiivis ja että käytävä koppiin on pitkähkö, mutkikas, torven muotoinen.

Kuljimme aitausten sivuja hoitajan johtamana. Hän selitti, että kutakin eläintä tulee pitää tarkasti silmällä, jotta olisi aina valmis auttamaan mahdollisen sairauden tai muun sattuessa. Kuitenkaan ei ole hyvä häiritä niitä alinomaa läsnäolollaan. Sen vuoksi ei mielellään kuljeteta vieraita kettuja katsomassa. Kettu ei pidä ihmisseurasta muulloin, paitsi saadessaan ruoka- ja juoma-

astiansa täytetyiksi. Penikkana se kyllä tottuu kesyksi. Hoitaja kutsui kettuja nimeltä ja ne antoivat mielellään ottaa syliinkin.

Mutta vanhemmiten kettu arkiintuu. Kovin epäluuloiset, jopa vihaiset silmät loistivat vastaamme melkein joka osastosta. Näyttää siltä, että vankilaelämään ne eivät täysin totu vielä monessakaan polvessa.

»Hopeaketut» ovat oikeastaan mustia, joiden turkkiin tulee enemmän tai vähemmän valkeita, hopeankiiltoisia karvoja. Arvo riippuu hopeanvälkynnästä. Hinnan ero on niin suuri, että paremmin kannattaa ottaa kalliita, mahdollisimman kiiltoisia kuin mustia, joissa valkeata on vain merkiksi. Hännänpään valkoisuus on hyvä tuntomerkki ja siitä voi tottunut arvostella nuoren ketun arvon.

Hopeakettujen kasvatus on saarella yli neljäkymmentä vuotta vanha. Charles Dalton ja Robert Oulton olivat ensimmäiset, jotka rupesivat niillä kokeilemaan. He menestyivät hyvin ja pian tuli toisiakin yrittämään. Ennen maailmansotaa olivat hinnat parhaimmillaan. Silloin saatiin siitoskettuparista korkein hinta 35 000 dollaria. Nyt saa parin jo kahdella tuhannella, jopa halvemmallakin. Rehellisten myyjien ja ostajien turvaamiseksi on perustettu hopeaketun kasvattajain yhdistys, joka on laajennettu koko Kanadaa koskevaksi, vaikka sen johto on Prince Edward Islandilla. Se antaa siitoseläinten ostajille sukutaulut ja takaa kettujen arvon.

Nyt on saarella alettu harjoittaa hopeakettujen hoitoa myös muun maatalouden yhteydessä. Samoin kuin pidetään kotieläiminä sikoja, kanoja ja muita, on takapihalla aitaus myös muutamaa kettuparia varten.

Tämä viljelys on levinnyt yli koko Kanadan. Nyt ei enää pieni Prince Edward Island ole maakunnista tuottavin. Quebec on voittanut sen laajuutensa vuoksi. Mutta varsinaisena elinkeinona se on vielä saarella.

Nyt kasvatetaan aitauksissa jo muitakin villejä turkiseläimiä kuin hopeakettuja. Ristiketut, valkoiset ketut (naalit) ja siniketut, jopa paikoin tavalliset keltaketutkin ovat tulleet yleisiksi.

Kun tavallisten kettujen turkisten hinta näyttää olevan nousemassa ja muitten laskemassa ja kun ne viihtyvät parhaiten vankilassa sekä tuottavat suurimpia ja tuuheimpia turkiksia, lienee syytä kiinnittää erityistä huomiota sen jalostamiseen siellä, missä ravinto on halpaa.

On luonnollista, että eläinten kasvatus turkisten vuoksi riippuu tarjottavista hinnoista. Ja hintoihin taas vaikuttaa paljon muoti, joka on hyvin oikullinen. Kauan kuitenkin kulunee, ennenkuin turkikset joutuvat pois käytännöstä. Hopeakettujen kasvattajat vakuuttavat, että näitä turkiksia tarvitaan aina. Sellainen vakuuttaminen yleisölle on heidän liike-etujensa mukaista, varsinkin pysyttääkseen siitoseläinten hinnat korkealla, mistä tällä saarella on suurempi tulo kuin itse turkiksista. Mutta kun kaikkialla maapallolla aletaan myös kasvattaa hopeakettuja, voi tulla liikatuotantoa. Hinnat ovat alentuneet aika lailla puolessatoista vuosikymmenessä. Jos muoti muuttuu ja hopeaketun turkiksen tilalle joutuu jokin muu kettu, majava tai mikä tahansa, ovat suuret siitoseläinten ostoon uhratut varat vaarassa. Mutta ammatti säilyy.

Nykyjään tuottavat Kanadassa vesirotat enemmän kuin hopeakettu tai majavakin. Sitäkin kasvatetaan jo paljon tarhoissa ja se lisääntyy nopeasti. On olemassa muitakin turkisfarmeja, haisunäädän, jopa majavankin kasvattamiseksi. Majava ja useat muut menestyvät toistaiseksi huonosti tarhoissa, mutta ehkä niitäkin voidaan totuttaa.

Joka tapauksessa se aate, mikä kaupallisessa merkityksessä toteutui ensiksi Prince Edward Islandilla, villieläinten kasvattaminen turkisten vuoksi, synnytti uuden elinkeinon, jonka merkitys lisääntyy sitä mukaa kuin yletön pyynti ja asutuksen laajeneminen hävittää turkiseläimet vapaudestaan.

QUEBEC.

Quebecin maakunta on monessa suhteessa poikkeuksellinen Kanadan toisiin maakuntiin verrattuna. Asutus useimmissa

muissa on aivan nuorta, mutta Quebecillä on todella muinaismuistoja, sillä siellä on ollut pysyväistä valkoista asutusta jo lähes neljäsataa vuotta. Vanhin väestö on ollut kauttaaltaan ranskalaista. Ja yhä vieläkin, vaikka se lukumäärältään nousee jo vähän yli kahden ja puolen miljoonan, on siinä viisi kuudettaosaa ranskalaista syntyperää. Montrealin vähän yli miljoonaisesta väestöstä on ehkä 400 000 muita kuin ranskalaisia. Myöskin niin sanotut itäiset pitäjät (Eastern Township), jotka saivat asukkaansa Amerikan lojalisteista, ja toiset kaupungit ja erittäinkin maaseutu on melkein kauttaaltaan ranskalaista. Monella seudulla ei tule ollenkaan toimeen englanninkielellä. Sen jälkeen kuin Uusi Ranska, joksi asuttua Kanadaa aikoinaan sanottiin, joutui Englannille, ei ranskalaista siirtolaisuutta ole tähän maahan juuri ollenkaan tapahtunut, mutta vanha aines on ollut nopeasti lisääntyvää ja niin se on jaksanut pitää asemansa tässä maakunnassa siitä huolimatta, että englantilaisetkin ovat sinne pyrkineet. Eikä liene maapallolla toista paikkaa, missä kansallisuustunne ja sen säilyttäminen olisi niin vaistomaisen syvää kuin Quebecin ranskalaisilla.

Quebecin maakunta on Kanadan suurin. Eurooppaan verrattuna se ulottuu Pariisin tasolta Jyväskylän leveysasteelle saakka. Sen pinta-ala on 706 834 neliömailia, siis se on lähes viisi kertaa Suomea suurempi. Sen suurin pituus idästä länteen on 1 350 mailia. Pohjoisessa siihen kuuluu enin osa Labradoria. Viime vuosiin saakka luettiin siihen kuuluvaksi melkein koko Labradorin niemimaa. Ainoastaan kapea rantakaistale myönnettiin Newfoundlandille tämän erillisen dominion kalastuksen vuoksi, mutta pari vuotta sitten Englannin korkein oikeus lopullista rajaa määrätessään antoi sille tuon kaistaleen lisäksi melkein Suomen kokoisen alueen Labradorista.

Labrador — eli Ungawa, kuten Quebecin osaa sanotaan — on vielä melkein tutkimatonta. Todellisuudessa kaikki se, mikä on Sagvenay-joen rantaseutujen pohjoispuolella, on erämaata, missä on vain pieniä ryhmiä intiaaneja ja pohjoisessa eskimoja. Ranskalaiset turkispyytäjät ovat siellä retkeilleet parin sadan vuoden

ajan ja monia heistä on sinne jäänyt ja mennyt naimisiin alkuasukkaitten kanssa, joten sekarotua on jonkin verran olemassa.

St Lawrence-joki kulkee suurimmalta osaltaan tämän maakunnan läpi. Se onkin Quebecin valtaväylä ja elonantaja. Joen laakso, joka on paikoin hyvin leveä, on matalaa ja viljavaa. Alajuoksun puolella sen laakso on ehkä jonkin verran hiekkaperäistä. Mutta heikkoon satoon, minkä eurooppalainen huomaa tullessaan junalla Quebecin kaupungista Montrealiin, vaikuttaa sekin, että ranskalaiset, jotka täällä ovat hyvin vanhoillisia, eivät ole tottuneet uusiin viljelystapoihin. Suomalainen saisi voimaperäisyydellään maat paremmin tuottamaan. Mutta suomalaisen, kuten yleensä kaikkien ei-katolilaisten, ei ole hauska joutua pysyväisesti heidän keskuuteensa. He eivät näe mielellään naapureinaan muita kuin ranskalaisia. Korkeintaan he voivat suvaita irlantilaisia tai muita katolilaista uskoa tunnustavia. Eräs suomalainen yritti ostaa maata heidän seudultaan. Ennenkuin kaupasta päätettiin, tuli tilaisuuteen katolilainen pappi, joka toimitti tarkat tiedustelut. Kun tuli selväksi, että henkilö oli luterilainen, kohotettiin hintaa niin, että kauppa tuli mahdottomaksi. Rengikseen ranskalaiset farmarit ottavat kyllä suomalaisenkin, joka on kova työntekijä ja jolla sitten teetetäänkin kaikki mahdolliset ja mahdottomat. Mutta kun tällainen renki on muutamia päiviä ollut työssä, saapuu hänen luokseen katolilainen pappi käännyttämään »ainoaan autuaaksi tekevään» uskoon. Joskus sattuu suomalainen sairastumaan ja kuolemaan heidän keskuudessaan. Kuolintodistuksessa hänet melkein poikkeuksetta ilmoitetaan katolilaiseksi. Arvatenkin hän on ennen loppuaan saanut katolilaisen »viimeisen voitelun».

Suomalaiset, jotka ovat metsätöissä, suurilla pato- ja sähkölaitos- y. m. rakennuksilla tämän maakunnan eri osissa joutuneet ranskalaisten kanssa tekemisiin, sanovat heitä »pettäjiksi». Kokemuksesta he ovat tämän huomanneet. Pääkonsulinvirastoon ei mistään työmailta tule niin paljon valituksia kuin ranskalaisilta siitä, että työnantaja ei ole maksanut sovittua palkkaa. Ranskalaiset ottavat suurilta yhtiöiltä metsäurakoita, hankkivat sinne

työväkeä, siirtolaisia, ja teettävät työtä niin paljon kuin miehestä suinkin lähtee. Kuukausien työn lopputilityksessä jää tekijälle useinkin hädin tuskin niin paljon, että pääsee takaisin Montrealiin. Mihin ansio on hävinnyt? Kielentaitamaton ei siitä saa selvää. Pääkonsulinviraston tiedusteluun ilmoittaa ranskalainen työnantaja (jappari), että mies esimerkiksi metsätyössä oli muka kaatanut lahoja tukkeja tai pinonnut lahoja halkoja, joista ei mitään makseta. Tukit ja halot on vedetty pinoamispaikalta pois yhteiseen kasaan, josta on mahdoton tutkia, mikä oli kenenkin pinosta. Samoin farmitöissä ranskalainen on ehkä palkannut rengin kesäaikana sopien, että työtä on yli talvenkin. Kun tulee kysymys talvipalkasta, hän selittää pitäneensä miestä vain armeliaisuudesta. Hän ei muka olisi ansainnut ruokaansakaan. Ja kuitenkin on mies saanut tehdä työtä varhaisesta aamusta myöhään iltaan — isäntä itse ei paljon vaivaannu, kun hänellä on renki käytettävänään.

Tämä arvostelu ei luonnollisesti koske ranskalaisia yleensä, mutta tapaukset ovat siksi monesti uusiintuvia, ettei niitä voi lukea poikkeuksiksikaan. Ranskalainen talonpoika on yleensä sangen vähän valistunut. Lukutaito ei ole heidän keskuudessaan yleinen. Mutta kirkossaan he uskollisesti käyvät, ja pappi on heidän neuvonantajansa ja kaikki kaikessa. Pappi ei johda ainoastaan heidän hengellisiä, vaan myös maallisiakin asioitaan. Mitkään uudemmat aatteet eivät ole päässeet tämän kansan keskuuteen tunkeutumaan. Lakkoja ei Quebecin työmailla palkkojen parantamiseksi tai muun syyn takia voi syntyä, sillä jos muut kansallisuudet sellaista yrittäisivät, niin ranskalaiset rikkoisivat sen.

Sosiaalisissa ja muissa uudistuksissa on Quebecin maakunta kaikkein enimmän jäljessä, vaikka asutus onkin vanhinta.

Sivistynyt ranskalainen on hieno ja puoleensa vetävä. Hänessä on sitä viehättävyyttä, mikä tälle rodulle Euroopassakin on ominaista. Heillä on suuria, nykyaikaisia, tosin enimmäkseen yltiökatolilaisia sanomalehtiä sekä omintakeista kirjallisuutta. Heidän valtalehtensä, La Presse, on sangen valppaasti toimitettu

ja ilmoitetaan sen olevan kooltaan suuremman ranskankielisen sanomalehden maailmassa.

Maakunnan kaikki huomattavimmat kaupungit ovat St Lawrence-joen laaksossa, joka on verraten tiheään asuttua.

Laakson eteläpuolella Yhdysvaltoja vastaan on vuoria, joista jokin kohoaa 3 000 jalan korkeuteen. Etelärannan kaakkoisin osa, Gaspé-niemimaa, joka on hyvin vuorista, on tunnettu siitä, että siellä kasvaa mitä erilaisimpia puita, varsinkin lehtipuita. Maakunta on yleensä tunnettu runsaista puulajeistaan. Gaspé on tässä suhteessa aivan erikoinen. Suomeenkin sieltä on toimitettu sellaisia erikoisia lajeja, joita meillä itsellä ei kasva.

Laakson pohjoispuolella on yhtenäinen vuorijono, Laurentidit, jotka ulottuvat mereen saakka. Ne ovat kuulut kauneudestaan.

Maakunnan läntisimpänä rajana on Ottawa-joki, joka Ste Anne de Bellevuen kohdalla (Montrealista parikymmentä mailia) laskee St Lawrenceen. Se seutu on ihanaa. Siellä on kauniisti sijoitettuna McDonaldin englanninkielinen maanviljelysyliopisto laajoine ruohokenttineen ja istutuksineen. Leveät joet kaartavat molempia sivuja ja pohjoisesta häämöttää vuorten huippuja, joiden rinteellä on ranskalainen luostari ja maanviljelyskoulu Oka. Siellä valmistetaan Oka-juustoa, joka on suosittu sekä Kanadassa että Euroopassa.

Kaunis on myös St Maurice River, joka Quebecin ja Montrealin kaupunkien keskivälissä laskee Three Riversin kohdalla valtajokeen. Se on 400 mailia pitkä. Sen, erittäinkin suuhaarojen varsilla, on Kanadan suurimpia puuhiomoja ja paperitehtaita. Yksi sellainen on komeitten Shawinigonin putousten luona. Etelästä tulee St Lawrenceen viljavien ja asuttujen seutujen läpi Richelieu-joki, joka on Chamblyn yläpuolella kanavoitu Champlain-järveen, niin että sitä kautta pääsee pienemmillä aluksilla St Lawrencelta Hudsoniin ja sitä myöten New Yorkiin saakka. Kauniista, Kallavettä muistuttavasta Champlain-järvestä kuuluu pohjoinen osa Quebeciin ja eteläinen New Yorkin valtioon. Rautatie, kuten Kallavedelläkin, on rakennettu järven poikki. Sitä myöten pääsee puolessa vuorokaudessa Montrealista New

Yorkiin. Siellä on rajalla tulli- ja passintarkastusasema Rouses Point, monelle suomalaisellekin tuttu. Tarkastukset suoritetaan kyllä junassa, ja jos paperit ovat kunnossa, ei niissä kulu aikaa. Autoliikenne tämän aseman kautta on varsinkin kesäisin hyvin vilkas. Senkin selvittäminen on järjestetty nopeaksi ja käytännölliseksi. Mutta salakuljettajat joutuvat ahtaalle. Ja niillä, jotka ovat laittomasti yrittäneet Kanadasta Valtojen puolelle, on Rouses Pointista surullisia muistoja.

Saguenay-joesta, joka on nykyisen asutuksen rajana pohjoisessa, on jo edellä mainittu. Muutamia vuosia sitten olivat sen valtavat vesivoimat vielä käyttämättä. Sen ja sen lähdejärven, verraten kookkaan St Johnin rannoilla oli pieniä niin ja näin toimeentulevia ranskalaisia kyliä sekä farmeja. Ja järven länsirannalle oli metsäpalojen jälkeen kasvanut mustikoita niin, että niitä sanotaan olleen ja olevan edelleen enemmän kuin missään muualla. Mustikanpoiminta, jota hallitus on ohjannut, on antanut jotakuinkin hyviä tuloja väestölle.

Saguenay-joki on kyllä jo valkoisen asutuksen alkuajoista saakka ollut tunnettu, mutta sen merkityksen teollisuudessa huomasivat vasta puutavaraliikkeen harjoittajat Price-veljekset. He perustivat ensin sahat ja sitten hiomot Chicoutimiin sekä Kenogamiin. Alussa siellä työskenneltiin vaatimattomasti. Vihdoin sai Price Bros-yhtiö amerikkalaisen, tupakalla rikastuneen miljoonamiehen Duken kiinnittämään seutuun rahojaan. Ryhdyttiin ensin rakentamaan sulkuja sähkölaitoksia varten Isle Malignessa, joen niskapuolella. Sitten tulivat voimalaitokset. Kun ne oli saatu valmiiksi, alettiin samanlainen työ vähän alempana Chute de Caronilla. Taaskin tuli suuria sähkötehtaita, eivätkä ne työt vieläkään ole lopussa. Tästä joesta otetaan jo satoja tuhansia hevosvoimia ja voidaan ottaa hyvän joukon toista miljoonaa!

Nämä erämaassa valmistuvat voimamäärät oli tarkoitus johtaa Yhdysvaltain puolelle teollisuuden palvelukseen. Mutta Quebecin lainlaatijakunta teki lain, jonka mukaan sähkövoimaa ei saanut siirtää rajan yli. Ei auttanut muu kuin ryhtyä perusta-

maan tehtaita itse maakuntaan. Huomattavin tätä voimaa käyttävä on maailman suurin aluminiumitehdas. Se rakennettiin voimalähteen ääreen. Muutamassa vuodessa syntyi Arvidan kaupunki. Nämä ovat aivan viime vuosien tapahtumia.

Suomalaiset ovat olleet sangen huomattavasti mukana kaikkia näitä laitoksia rakentamassa. Rakennusaikoina on heitä ollut siellä suuret määrät ja on jäänyt sinne pysyväisestikin. Heillä on omia taloja ja liikkeitä. Milloin ei ole rakennustöitä, toimivat suomalaiset Pride-veljesten laajoilla metsäalueilla. Suomalaisten ja ranskalaisten välit eivät ole hyvät, vaikka ranskalaisten liikemiesten, kauppiaiden ja muiden on ollut pakko ottaa suomenkielen taitoisia palvelukseensa. Suomalaisia syytetään juopottelusta ja muustakin huonosta elämästä. Kuitenkin paikkakunnan ranskalaiset poliisimiehet, jotka luonnollisesti ovat joutuneet suomalaistenkin kanssa tekemisiin, ovat minulle tunnustaneet, etteivät suomalaiset ole sen pahempia kuin muutkaan ulkomaalaiset. Tuollaisilla uusilla seuduilla on elämä aina jonkin verran rajua, ja lienee syytä suomalaisissakin. Todempaa on se, että suomalaiset kuuluvat olevan huonoimpia säästämään. Ansiot eivät kyllä ole suuret, sekatyömiehen palkka on kymmentuntiselta työpäivältä tavallisesti kolme ja puoli dollaria. Unkarilaiset, puolalaiset ja monet muut tekevät siitäkin melkoisia säästöjä. Ja onhan säästäjiä suomalaistenkin joukossa, mutta monen ansiot menevät turhaan.

Samaa säästämiskyvyn puutetta valitetaan kansalaisistamme muuallakin. Eräs metsätyönantaja Montrealin lähellä, mies, jolla on vuosikausia ollut pääasiassa suomalaisia työssä, valitti minulle, ettei mikään kansa ole niin kevytmielinen rahojen tuhlauksessa kuin suomalainen. Voi olla, että suomalaisilla on suuremmat elämänvaatimukset kuin slaaveilla ja eteläeurooppalaisilla, mutta tosiasia on, että meikäläisiltä kuluu paljon sellaiseen, mikä ei nosta elämisen tasoa, vaan päinvastoin alentaa.

Se kuitenkin on yleinen tunnustus, että suomalainen voi olla, ja useimmiten onkin, paras työmies, missä ruumiinvoimia ja kestävyyttä kysytään. Tätä vakuutti minulle Mr. J. H. Cothran, joka

oli Isle Malignen töiden pääjohtaja ja joka juuri keräsi noille seuduille suomalaisia. Ja tätä todistaa Price-veljesten metsätyöosaston pääjohtaja, joka minulle kerran ilmoitti olevansa halukas panemaan työstä pois kaikki muut, yksinpä ranskalaisetkin, jos vain voi olla varma siitä, että saa pysyväisiä suomalaisia työmiehiä.

Niin, siinäpä on toinen valitus suomalaisia vastaan. Pysyväinen työmies! Useimmat suomalaiset eivät osoittaudu pysyväisiksi. Kun he ovat olleet jonkin aikaa työssä ja ehkä vähän saaneet säästymään, tulee heille halu »kuitata». Vaikka työtä olisi, lähtevät he pois, ehkä Montrealiin »hauskaa» pitämään, ehkä jonnekin muualle, missä ovat kuulleet maksettavan muutamia centtejä enemmän tunnilta. Nuo muutamat centit olisivat kyllä hyvät — sillä 30 ja 35 centtiä tunnilta ei ole paljon Kanadassa raskaasta työstä. Mutta seikkailunhaluiset ja parempaa etsivät joutuvat monesti huomaamaan, että uusi paikka ei ole yhtään parempi, työn kestäväisyys ehkä epävarmempi. Ja matkoihin on mennyt kalliit säästöt. Kokemus on osoittanut, että ne, jotka ovat pysyväisessä työssä huonommallakin palkalla, ovat saaneet enemmän säästöön kuin ne, jotka levottomina aina »parasta» etsivät.

Samaa pysyväisyyden puutetta valittavat ne, jotka pitävät suomalaisia palvelijattaria. Tyttö on paikassa jonkin aikaa, emäntä on opettanut kieltä taitamattoman kädestä pitäen tekemään tehtävät. Jos se oppiminen ei ole helppoa opetettavalle, ei se ole helppoa opettajallekaan. Mutta kun emäntä on saanut tytön opetetuksi ja toivoo, että nyt tehtävät sujuisivat, niin tyttö yht'äkkiä jättää paikan.

Jatkaaksemme Quebecin maakunnan kuvausta siirrymme toiselle pitkäaikaiselle työmaalle. Euroopasta Kanadaan tulija joutuu St Lawrence-lahdessa sivuuttamaan Anticosti-saaren. Se on kookas saari, 135 mailia pitkä ja 30—40 mailia leveä, siis jotakuinkin niin suuri kuin Uudenmaan lääni. Saari on ollut melkein kauttaaltaan metsän peitossa. Paperiyhtiöt ostivat sen ja alkoivat sieltä ottaa puutavaroita. Metsänhakkuuta on nyt kestänyt

muutamia vuosia ja kestää edelleen. Alusta pitäen on sielläkin ollut suomalaisia, vaikka viime aikoina vähenevässä määrässä. Yhtenä syynä vähenemiseen siellä, kuten monessa paikassa tässä maakunnassa muuallakin, on maakuntahallituksen antama ohje, että työt on varattava etupäässä maakunnan omalle väestölle, ranskalaisille, jotka ovat jo pitkän aikaa osoittaneet taipumusta siirtyä Yhdysvaltain puolelle, missä he saavat parempia palkkoja ja mihin heillä on vapaa pääsy. Varaten heille pysyväistä työtä omassa maakunnassa koetetaan heitä pysyttää kotona.

Anticostin saari ei ollut ainakaan alkuaikoina ihanteellinen työpaikka. Se oli korpi, joka oli sangen vähän yhteydessä muun maailman kanssa; joskus oli liikenne kokonaan katkennut jääesteiden vuoksi. Huonot varusteet tekivät olot tukaliksi. Syntyi tauteja, joihin suomalaisiakin kuoli.

Yleensä on Kanadan, erittäinkin Quebecin maakunnan metsätyöoloista mainittava, että työläisten asunnot, kämpät, eivät täytä suomalaisen kohtuullisia vaatimuksia. Ne ovat useinkin hatarat, joten kylmä ilma pääsee seinän raoista. Ne ovat myös ahtaat, oikeastaan vain nukkumiseen tarkoitetut. Paremmillakaan työmailla ei miesten yleisestä mukavuudesta ole välitetty. Joskus saavat suomalaiset, jos heitä on enemmän, rakentaa oman saunan, joka on virkistyksenä. Mutta mitään oleskeluhuonetta ei ole, jossa voisi lukea ja kirjoittaa. Sanomalehtiä tai muuta kirjallisuutta ei työnantajan puolelta hankita. Kehoitukset siihen suuntaan ovat parhaimpienkin yhtiöiden taholla kaikuneet kuuroille korville. Kortinpeluu on ainoa ajanviete. Kun olen kehoittanut yhtiöitä järjestämään edes englannin kielen kursseja iltaisin, sanovat he siinä olevan voittamattomia vaikeuksia. Ja miehetkin sanovat, että kun on kymmenen tuntia tehnyt kovaa työtä ja kahlannut lumessa, on illalla niin väsynyt, ettei jaksa harrastaa muuta kuin kortinpeluuta ja suunsoittamista.

Kämpillä tarjottavaa ruokaa vastaan on miehillä harvemmin muistuttamista. Tavallisesti on ruoka vahvaa, ehkä monesti yksitoikkoista. Suurempi suomalainen joukko voi saada oman kokin, joka tekee heille kotoisia ruokia.

Ilmanalakaan ei Anticostin saarella ole talvisin viehättävä. Usein on sumua ja synkkää. Ja vaikka siellä ei olekaan pakkasasteita niin paljon kuin monessa muussa paikassa Quebecin maakunnassa, on ilma raakaa kosteuden vuoksi.

Quebecin maakunnan ilmanala on tunnettu siitä, että niilläkin seuduilla, missä kesäisin on niin kuumaa, että viinirypäleet kypsyvät, ovat talvet kylmiä. Järvet ja joet jäätyvät talvella syvälti. Yksinpä St Lawrencenkin yli on joskus sijoitettu rautatiekiskoja kevyempien vaunujen kulkua varten. Laivat eivät talvisin pääse edes Quebecin kaupunkiin, joka kuitenkin on nousuveden äärellä ja josta alkaa sisämeren tapainen meren lahti. Lunta sataa sangen paljon varsinkin ylämaissa.

Maanviljelystä varten ovat valta- ja sivujokien laaksot erinomaisia, vaikka ranskalaisten vanhanaikainen viljelystapa ei tuota parhaita tuloksia. Eniten kasvatetaan heiniä ja kauraa, joita riittää myytäväksi. Maissikin kasvaa hyvin, vaikka sen liiallinen viljeleminen laihduttaa maata.

Maanviljelystuotteiden vuotuinen arvo lasketaan nousevan yhteensä 150 miljoonaan dollariin. Omenia, luumuja ja niinsanottuja »Montrealin meloneja» (iso, pyöreä laji, sangen maukas) myydään kaupunkeihin suuret määrät.

Maakunnalla on eräs aivan erityinen tuotannonhaara, mikä muualla maailmassa ei ole kehittynyt niin yleiseksi. Se on vaahterasiirapin ja sokerin valmistus. Muudan vaahteralaji, sokerivaahtera, sisältää mahlassaan runsaanlaisesti sokeria. Maaliskuussa nämä vaahterametsiköt ovat täynnä elämää. Kunkin puun kyljessä on haavaviiru, sen alaosassa tapinmuotoinen ränni, josta mahla valuu astioihin. Näitä astioita tyhjennetään tynnyreihin ja viedään suuriin patoihin, joissa sen vesi haihdutetaan. Tällainen siirapin ja sokerin valmistaminen vaatii paljon polttoainetta, puuta, mutta siitähän ei ole ollut puutetta. Nyt kuitenkin on jo erityisiä tehtaita, joissa haihduttaminen suoritetaan. Tuotetta valmistuu noin kolmen miljoonan dollarin arvosta vuosittain ja siitä on kehittynyt hyvin kauppansa tekevä vientitavara.

Quebecin maakunnan farmarit ovat kauttaaltaan niin sanottuja sekaviljelijöitä. Heillä on myös karjaa. Suomalaiseen, joka on tottunut siisteihin, valoisiin navettoihin, vaikuttaa vastenmieliseltä se siivottomuus ja pimeys, mikä vallitsee ranskalaisella farmilla. Säälittää nähdä elukoita ahtaissa kytkimissään, joissa ne tuskin pystyvät kääntämään päätään. Lypsämisen toimittavat täällä, kuten muuallakin uudessa maailmassa, miehet. Farmarin rengiksi pyrkivältä siirtolaiselta vaaditaan ehdottomasti lypsytaito. Parasta on oppia se jo kotoa lähtiessä. Sillä siitä on ensimmäinen kysymys farmille pyrittäessä.

Quebecin maakunta ei ole voin valmistamisessa varsin kehittynyt. Mutta juustoa tehdään paljon myytäväksikin. Siitä on maakunta tullut kuuluisaksi.

Uudenaikainen maanviljelys ja karjanhoito edistyvät hitaasti. Sitä kuitenkin koettaa edistää, vaikka varovaisesti, Montrealin lähellä olevan Okan luostari ja trappistimunkkien johtama maanviljelyskoulu koeasemineen. Taloudellisissa kysymyksissä eivät papit ja munkit, Quebecin kansan johtomiehet, ole niin vanhoillisia kuin kaikessa siinä, mikä koskee uskontoa ja ranskalaisuutta. He ottavat paljon osaa laumansa kehittämiseen maallisella alalla. Harvassa maassa lienee papisto niin innokkaasti mukana kansan kaikissa pyrkimyksissä kuin täällä.

Quebecin tärkein teollisuudenhaara on metsän käyttö. Mutta ainoastaan pieni osa sen suunnattomista metsistä on teollisuusmiesten hallussa, vaikka maakuntahallitus on tyydyttänyt heidän tarpeitaan auliisti. Aikaisempina vuosina luovutettiin yksityisille helposti suuriakin metsäaloja. Mutta kun monet noista yksityisistä ottivat sopimuksia vain keinotellakseen ja ansaitakseen siten helposti rikkauksia, on hallitus tullut varovaiseksi. Tähän on vaikuttanut myös Kanadan paperiteollisuuden liikatuotanto, mikä on saanut aikaan hintojen laskemisen. Quebecin maakunnan metsävarojen käyttö teollisuudessa tuottaa vuosittain noin 70 miljoonaa dollaria. Se ei ole paljon metsäaloihin verrattuna, vaikkakin otetaan huomioon, että siellä, kuten muuallakin Kanadassa, ovat tulipalot hävittäneet laajalti metsämaita.

Kaivostyö on, ja tulevaisuudessa tulee olemaan vielä tärkeämpi elinkeino. Asbestin tuotannossa ovat Thetfordin kaivokset St Lawrence-joen eteläpuolella olleet kauan aikaa maapallon ensimmäiset. Tämän nojalla on kehittynyt asbestiteollisuus, joka valmistaa ei ainoastaan tulenkestävää eristysainetta, vaan myös kudoksia ja monenlaisia kankaitakin. Etelä-Afrikka on tällä alalla ruvennut kilpailemaan Quebecin kanssa, joten teollisuus viime aikoina ei ole tuottanut entisen veroisia taloudellisia tuloksia, mutta yhä edelleen Quebecin kaivokset tuottavat maailman asbestituotannon suurimman osan.

Maakunnasta on jo pitkät ajat saatu myös vaskea, rautaa, kiillettä, molybdeeniä, grafiittia sekä kalkkifosfaattia. Sementtiteollisuus yksistään tuottaa noin kuusi miljoonaa dollaria vuodessa.

Kiille (mica = maikka) on Quebecin erikoistuote. Kaikkiallahan maailmassa, Suomessakin, on »katinkultaa». Mutta tuskin missään saadaan sitä niin suurina levyinä, että sitä voidaan leikata kuin lasia suuriinkin ruutuihin. Kun se on läpikuultavaa eikä pala tulessa, sopii se hyvin esipeltiakkunoiksi y. m. Sen yksi laji on saanut nimen »labradoriitti» sen vuoksi, että sitä on runsaimmin Labradorin niemimaalla.

Aivan viime vuosiin saakka hakivat »prospektorit», mineraalien etsijät, Quebecin maakunnasta turhaan jaloja mineraaleja. Kullan ja hopean merkkejä kyllä näkyi, mutta ei missään siinä määrässä, että kaivostyö olisi kannattanut. Maakunnassa on kyllä sellainen geologinen muodostuma, käsittäen melkein koko vuoristoalueen, maakunnan pinta-alan suurimman osan, missä kaiken todennäköisyyden mukaan pitäisi olla »mitä tahansa». Mutta kun mitään ei löytynyt, siirtyivät kullan etsijät muuanne, etupäässä Ontarioon. Kun sieltä, läheltä Quebecin rajaa, löytyivät Kirkland Laken rikkaat kulta-alueet, saivat prospektorit uutta innostusta. He tulivat rajan yli ja löysivät kulta- y. m. suonia Rouynin järven luota. Sinne alkoi suuri kansanvaellus. Rouynin kaupunki kohosi erämaassa muutamissa kuukausissa huomattavaksi kaivosyhteiskunnaksi. Joukossa oli suomalaisiakin, joita

siellä on siitä saakka asunut. Kaivosyhtiöitä muodostui. Useilla niillä ei ollut alueiltaan näytettävänä mitään kullan merkkejä. Mutta »muodostuma» oli sama kuin siellä, mistä kultaa oli löytynyt, ja sitä paitsi alue oli »lähellä» löytöpaikkoja. Näillä perusteilla myytiin osakkeita kaikenlaisiin yhtiöihin. Kultakuumetta seuraa tavallisesti vastavaikutus. Niin hävi Rouynillakin. Osakkeiden arvot laskivat, monet yhtiöt menivät nurin, niin että koreilla osakekirjoilla tuskin oli muuta merkitystä kuin kiinnittää seinäpaperiksi muistuttamaan varovaisuuteen vastaisuudessa. Kaupunkiin rynnänneet väkijoukot palasivat takaisin, ja boardinghouseja (täysihoitoloita), joita oli perustettu ansion toivossa, jäi autioiksi. Kohtalo oli sama kuin monen muun kaivosseudun.

Mutta, äläs vielä! Töitä tehtiin eräillä kaivoksilla. Heikkoja malmeja tutkittiin ja katsottiin, että ainakin joillakin kannattaa jatkaa työtä. Ja sitten Noranda-yhtiö kohtasi rikasta malmia. Osakkeet, joita se oli saanut muutamilla kymmenillä centeillä, nousivat kaupassa yli puolen sadan dollarin. Rouyenin tulevaisuus oli pelastettu.

Nämä ovat aivan viimeaikojen tapahtumia. Uutta intoa on tullut. Monet vanhat yhtiöt ovat saaneet luottamusta. Rautatie on rakennettu ja se on merkkinä siitä, että Rouyn ei häviä enää pois kartalta. On vahvistunut se käsitys, että mineraalipitoinen vyöhyke jatkuu Rouynista syvemmälle Quebecin maakuntaan Laurentidien vuorijaksossa. Merkkejä on paljon näkyvissä.

Nuo seudut muuten, Timiskamingin ja Abitibin piirit, ovat sellaisia, joille maakunnan ranskalainen hallitus haluaa uudisasutusta. Sinne otetaan kernaasti ja etupäässäkin eurooppalaisia uskontoon ja kieleen katsomatta. Maata saa sadan eekerin paloissa vapaasti homestead-oikeudella (asunto- ja viljelemisvelvollisuudella). Luonto on siellä hyvin Suomen kaltaista: vesiä runsaasti ja mäkiä sekä kallioita riittämiin. Mutta juuri kallioiden ja maan osittain suuren karuisuuden vuoksi viljelykset eivät voi tulla laajoiksi.

Rouynin jälkeen on Quebecin maakunnassa jo kohonnut ar-

voon myös toinen uusi mineraalialue (tai oikeammin kolmas, sillä Amos-aseman pohjoispuolella on niinikään jo huomattavia kaivoksia toiminnassa). Uusin tällä hetkellä on Chibougamou, joka on verraten kaukana pohjoisessa, Lake St Johnista luoteeseen. Itse asiassa ne löydöt eivät ole aivan eilisenpäiväisiä. Ennen sotaa oli siellä käynnissä metsänhakkuuta Lake St Johnin piirissä toimivia sahoja varten. Jo silloin keksittiin siellä mineraaleja. Mukana oli suomalainenkin työnjohtaja, vanha Kokko, joka on Saguenaulla ollut aikaisimpia metsänkaatajia ja asunut niin kauan, että hänen siellä syntyneet lapsensa ovat jo kasvaneet täysi-ikäisiksi. Hän teki Chibougamoussa valtauksia, mutta paikan kaukaisuuden ja kulkuneuvojen puutteen vuoksi ne jäivät. Pitkän unohduksen jälkeen joutui paikalle ammattiprospektoreita. Metallien runsaus todettiin, ja nyt lähitulevaisuudessa valmistuu sinne rautatie. Näin siirtävät mineraalilöydöt asutusta aina vain pohjoisemmaksi. Ajan ollen asutus kulkeutuu Labradorillekin, mikä on vielä aivan vähän tunnettua. Se vain tiedetään, että siellä on mineraaleja, kuten metsävarojakin.

Quebecin maakunta on mineraalin tuotannossa vielä hyvin jäljellä Ontariosta. Mutta aavistukset sanovat, että nämä maakunnat joutuvat vielä kilpailemaan ensimmäisestä sijasta.

Muista maakunnan elinkeinoista kannattaa mainita kalastus. Kun tällä maakunnalla on paljon merenrantoja sekä jokia ja järviä, joista monia vielä aivan vähän asutuilla seuduilla, on siellä myös kaloja ammattikalastusta varten. Noin 9 000 henkeä on tässä toimessa, ja vuotuinen tuotanto nousee kolmeen miljoonaan dollariin. Eniten saadaan turskaa, krapuja, silliä, lohta ja makrillia (silakantapaista). Sisävesissä on samoja kaloja kuin Suomessakin, vaikka hiukan erilaisia, tietenkin myös sellaisiakin, joita Suomen vesissä ei ole. Gaspén lohi, jota pyydetään tämän niemimaan vesialueella, on Montrealissa ja muuallakin hyvin suosittu. Kravut ovat meidän krapujemme mallisia, aika lailla suurempia, mutta eivät niitä rumia monijalkaisia, joita pyydetään Delawaren ja Chesapeaken alueilla suunnattomat määrät.

Mainittakoon vielä jokin sana Quebecin maakunnan hallin-

nosta, sen opetusjärjestelmästä ja asutuksesta, jotka eroavat jonkin verran muusta Kanadasta. Tähän vaikuttaa vanha Ranskan-aikainen pohja.

Maakunnan parlamentti jakaantuu kahteen kamariin, lainlaatijaneuvostoon (Legislative Council), jossa on 24 varakuvernöörin nimittämää jäsentä, ja lainlaatijakuntaan (Legislative Assembly), jonka 81 jäsentä kansa välittömästi valitsee. Toimeenpaneva valta on ministeriöllä (Executive Council), jossa on 11 parlamentin valitsemaa jäsentä. Dominion parlamentissa on maakuntaa edustamassa 65 House of Commonsin jäsentä ja 24 senaattoria.

Koulujärjestelmässä eroaa se muista maakunnista siinä, että se on uskontunnustuksellisella pohjalla. On eri koulut katolilaisille ja eri protestanteille. Ja nyt Montrealin juutalaiset vaativat, että samalla perusteella on heillekin annettava omatunnustukselliset koulut. Opinto-ohjelman ja säännöt laativat kullekin ryhmälle omat kouluhallinnot. Paikallisiin koululautakuntiin valitsee tunnustuksellinen enemmistö viisi ja vähemmistö kolme jäsentä.

Englanninkielinen McGillin yliopisto on Montrealissa. Se ei kuulu mihinkään määrättyyn uskontosuuntaan. Ylioppilaita siellä on Kanadan kaikista osista, jopa ulkomailtakin. Sen yhteyteen kuuluu Macdonaldin maanviljelysopisto St Annessa, minkä yhteydessä on myös opettajaseminaari. Ranskalaisia ja samalla katolilaisia yliopistoja ovat Montrealin ja Lavalin yliopistot, joista viimemainittu on Quebecin kaupungissa. Okan maanviljelysopisto on yhdistetty Lavaliin. Anglikaaninen yliopisto on Lennoxvillessä. Maakunnan varoilla pidetään kahta suurta teknillistä opistoa, toista Montrealissa ja toista Quebecissä.

Urheilijoille on Quebec vähintään yhtä hyvä paratiisi kuin Kanadan muutkin maakunnat. Montrealista ei tarvitse mennä kuin parin kolmen tunnin matkan päähän vuoristoon junalla, ennenkuin riistamaat alkavat. Jonkin matkaa käveltyä saattaa hirvi tai karhukin tulla vastaan metsäpolulla. Puroissa on runsaasti taimenia. Kaukaisemmissa erämaissa, varsinkin Canadian National-rautatien pohjoisen linjan takana, on metsän ja veden

riistaa kuinka paljon tahansa. Rauhoitusaikoja on ja niistä täytyy pitää vaarin.

Quebecin kaupungista pohjoiseen on Laurentidien kansallispuisto, joka on 2 640 neliömailia laaja. Siellä on ololti riistaa, jota ei saa pyytää. Tämän lisäksi on maakuntahallitus erottanut erämaista kaikkiaan noin 200 000 neliömailia, siis koko Suomea suuremman alueen, jonka metsä on suojeltu ja riista rauhoitettu.

Paitsi Montrealia ja Quebeciä, joista on puhuttu eri yhteydessä (Suur-Montrealissa on toista miljoonaa ja Quebecissä 100 000 asukasta) on maakunnassa muutamia muita pienempiä kaupunkeja.

Kanadan pääkaupunkia Ottawaa vastassa on joen toisella puolen Hull, jonka väkiluku on 24 000. Siellä on huomattava puutavaraliike. Kolme komeata siltaa johtaa joen yli pääkaupunkiin.

Sherbrooke St Lawrence-joen eteläpuolella on merkittävä teollisuuskaupunki. Tehtaita on St Hyacintessakin ja Valleyfieldissä.

Montrealin lähellä joen etelärannalla Canadian Pacificin sillan korvassa on vanha intiaanikylä Caughnawaga. Se on Kanadassa viimeinen jäte ennen niin mahtavasta ja sotaisasta irokeesien intiaaniheimosta. Valkoiset ovat vallanneet heidän maansa niin, ettei ole jäänyt kuin tämä pieni reservatio. He eivät ole enää pitkiin aikoihin asuneet teltoissa tai käyttäneet omia kansallisia pukujaan muulloin kuin juhlatilaisuuksissa. Asunnot ovat ranskalaismallisia vanhoja kivitaloja. Kirkko on kylän keskellä ja sen jumalanpalvelukset (katolilaiset) pidetään vielä irokeesikielellä. Kansallisuutensa he ovat säilyttäneet verraten puhtaana, onpa sellaisia 100 prosentin intiaaneja, joissa ei ole yhtään valkoista verta. Naiset, vanhemmat varsinkin, käyttävät puheessaan mieluummin irokeesia, monet eivät muuta kieltä ymmärräkään. Mutta miehet, jotka käyvät kaupungissa kaikenlaisissa töissä, osaavat oman kielensä lisäksi englantia ja ranskaakin. Enimmäkseen he ovat komeita, hartiakkaita ja ryhdikkäitä, arvokkaita esi-isiensä jälkeläisiä. Ranskalaisia he pitävät alueittensa ryöstäjinä eivätkä suosi englantilaisiakaan. Ainoastaan ulkomaalaiselle he voivat paljastaa sydänsurunsa.

ONTARIO.

Ontarion maakunta on ainakin nimeltään Suomessa Kanadan kaikkein tunnetuin, sillä sinnehän siirtolaisvirta Suomesta pääasiassa suuntautuu. Siellä asuu suurin osa Kanadan suomalaisia ja tuhansien päämääränä ovat Ontarion kaupungit Toronto, Port Arthur, Fort William, Sudbury sekä monet muut.

Ontario onkin monessa suhteessa Kanadan maakunnista huomattavin. Se ei ole kyllä suurin (Quebec on suurempi), mutta on siinäkin kokoa, sillä onhan se enemmän kuin kolme kertaa Suomea suurempi. Sen sisällä on Kanadan pääkaupunki Ottawa ja vielä suurempi keskus Toronto, joka on yli puolen miljoonan kaupunki. Ontarion väkiluku on yli kolme miljoonaa, siis runsas kolmas osa Kanadan väestöstä asuu siellä.

Vaikka Ontario on päässyt näin huomattuun asemaan, tekee se ensi näkemältä Suomesta tulleeseen melkein erämaan vaikutuksen, paitsi eteläinen osa, jossa asutus on tiheämpää. Kun kaupungeissa on noin kolmas osa maakunnan väestöstä, voi käsittää, ettei asukkaita riitä paljon maakunnan keski- ja pohjois-osiin noin suuressa maassa. Sen vuoksi tuntuu rautateillä matkustaessa, aivan pääteilläkin, paitsi eteläisimmillä, kuin kulkisi Suomen synkimmillä erämailla. Ihmisasuntoja näkee harvassa, maanviljelys ei ole vielä kunnon alussakaan.

Eikä sen maakunnan suurimmasta osasta varsinaista maanviljelysseutua voi tullakaan. Siltä ainakin näyttää katsellessa junan ikkunasta. Joutuu ajamaan kokonaisen päivän mitä kolkoimman ja karuimman luonnon keskellä.

Maisemat muistuttavat pintasuhteiltaan hyvin paljon Suomea. Epätasaista maata, mäkiä ja laaksoja. Paljon järviä ja jokia. Puulaadutkin ovat melkein kuin siellä kotona, enimmäkseen koivua, mäntyä ja kuusta. Usein unohtaa, että ollenkaan liikkuu vierailla veräjillä. Toisinaan on kuin kulkisi Uudenmaan kalliomäkien välisiä laaksoja, toisinaan ovat Savon vaaraiset maisemat ilmielävästi edessä. Se vain eroa, että luonto näyttää karummalta. Puut on hakattu tai palaneet kallioilta, jotka nyt paista-

vat paljaina. Muutamilla seuduilla näkee tuskin ollenkaan kunnon metsikköä. Tällainen kolkko, puuton on esimerkiksi Sudburyn tienoo ja laajat alueet sen ympärillä. Ellei siellä olisi ihanaa järviseutua saarineen ja niemineen, tekisi ympäristö aivan toivottoman vaikutuksen. Luonnon kuihtumiseen on siellä ollut vaikuttamassa muitakin syitä kuin tulen ja kirveen hävityksistä aiheutuvat. Muistan, kuinka jo kolme vuosikymmentä sitten suomalaiset, jotka olivat tulleet sinne kaivoksille töihin, valittivat, että palavista malmiläjistä nousee väkevä tulikiven savu, joka leviää laajalle ja maahan laskeuduttuaan kuolettaa kaiken kasvillisuuden. Myöhemmin on ruvettu käyttämään uudenaikaisempia malmin puhdistusmenetelmiä, mutta tulikiveä lienee vielä niin paljon maassa, ettei kasvillisuus pääse nousemaan.

Suurin osa Ontariota kuuluu n. s. »Barren» (hedelmättömiin) maihin. Luulen, että jos se on maanviljelykselle avattava, eivät siihen pysty muut kuin suomalaiset, mutta toiselta puolen tuntuu siltä, ettei toki kannattaisi Suomesta saakka tulla tällaisia maita perkkaamaan, kun on parempia muualla. Mutta merkillistä, ja kuvaavaakin kyllä, suomalaiset ovat tehneet sinne uudisasutuksiaan. Ja vaikka maaperä on kivistä ja näyttää hiekkaiselta, sanovat suomalaiset: kasvaa se kuitenkin. Kasvaa kyllä suomalaisen hiellä ja väellä, mutta -- mutta miksi sittenkin tänne . . .?

Suomalaisen uudistalon erottaa niin helposti muista, ettei tarvitse käydä kysymässä. Useimmiten se selviää jo hirsituvasta ulkonevine nurkkineen. Ja kun lisäksi näkee saunan alempana puron reunalla, ei ole epäilystäkään.

Suurin osa Ontariota on maanviljelykseen huonointa, mitä ajatella saattaa. Kanadassa tuskin on toista, joka olisi niin huonoa. Lännempänä Albertan, Saskatchewanin ja Manitoban maakunnissa ovat varsinaiset viljavat seudut, jotka ovat tehneet Kanadan maailman suurimmaksi vilja-aitaksi, ja maata on sielläkin vaikka kuinka paljon saatavana.

Mutta suomalainen on ensin tullut Ontarioon metsä- tai kaivostöihin ja kyllästytyään niihin on ottanut maan, kai ajatellen, että viljeltävähän ne nämäkin on.

Lukuunottamatta eteläisiä seutuja Ontarion päämerkitys ei ole maanviljelyksessä. Metsistä se on saanut ja edelleen saa paljon tuloja, vaikka puulaji ei olekaan sellaista järeää ja jättiläismäistä kuin on British Columbiassa ja vaikka metsäpalot ovat siellä saaneet aikaan suunnatonta tuhoa. Ontarion suuri etu on sen erinomaisessa asemassa. Se vallitsee Kanadan puolella suuria sisäjärviä, joita myöten tuotteet kuljetetaan. Sillä on käytettävänään teollisuutta varten paljon koskivoimaa — myöskin Niagara on suureksi osaksi sen vallassa. Juuri tämä on synnyttänyt siellä useita kaupunkeja. Ja lännen vilja kuljetetaan sen kautta. Kaksoiskaupungit Port Arthur ja Fort William muodostavat yhdessä maailman suurimman viljanlähetyspaikan — vaikka noiden kaupunkien väkiluku yhteensä nousee tuskin 40 tuhanteen.

Ontarion erityinen merkitys on sen mineraalirikkauksissa. Sieltä saadaan kultaa, hopeaa, nikkeliä, kobalttia ja melkein mitä vain. Monissa kaivoksissa ovat suomalaiset työväestön huomattavana osana, ja miljoonia dollareita he vuosittain kaivavat kullassa, hopeassa y. m. kaivostenomistajille.

Ontarion maakunnan pinta-ala on 407 262 neliömailia. Se on yli tuhat mailia (1 600 kilometriä) pitkä ja sen suurin leveys on 885 mailia. Etelässä se ulottuu suurille järville ja pohjoisessa Hudson-lahdelle.

Maantieteellisesti ja historiallisesti jakaantuu Ontario kahteen osaan. »Vanha Ontario» on Kanadan tiheimmin asuttuja seutuja. Siellä kukoistaa monipuolinen maanviljelys sekä myös tärkeät teollisuuslaitokset. Se rajoittuu etelässä St Lawrence-jokeen sekä Ontario- ja Erie-järviin. Se on lähinnä Yhdysvaltoja ja on ilmanalaltaan ja kehitykseltään niihin lähimmin verrattava. Toinen osa, »Pohjoinen Ontario», jonka suomalaiset tuntevat parhaiten, on maakunnan läntisin ja pohjoisin laaja alue. Se on suuri metsäalue ja siellä ovat Kanadan suurimmat mineraalirikkaudet, mikäli niitä tunnetaan. Tuo pohjoinen osa kuuluu Laurentiseen, kallioperäiseen niinsanottuun kilpimaahan. Tästä johtuu sen

karuisuus. Aivan pohjoisin osa, Canadian National-(hallituksen) rautatien varrella ja siitä ylöspäin, on saanut kalliokilpeen vahvan savipäällystän, ja se olisi viljavaa, mutta kylmyys tekee maan viljelemisen ainakin toistaiseksi hankalaksi.

Vanha Ontario, joka myös jaetaan kahteen osaan, itäiseen ja läntiseen, on savi- tai hietamultaista. Aikanaan on sielläkin ollut suuret metsät, jotka on nyt enimmäkseen hakattu, kun maa on otettu viljelykseen. Paikoin näkee vielä jättiläiskantoja, kuten vuolaan Ottawa-joen laaksossa Montrealin ja Ottawan välillä. Se osoittaa, että tiheämpi asutus ei täälläkään ole kovin vanhaa.

Ottawa-joki on pitkän matkaa rajana Ontarion ja Quebecin maakuntain välillä, samoin kuin St Laurencen alkuosa rajana Yhdysvaltoja vastaan. Suuret järvet, paitsi Lake Michigan, huuhtovat pohjois- ja itäpuolillaan Ontarion rantoja ja muodostavat ne hyvin vaihteleviksi. On lahtia, niemiä ja saaria melkein lukemattomasti. Läntisimpänä on Lake Superior, 420 mailia pitkä ja 80 mailia leveä. Siihen laskee Ontarion puolelta vetensä Lake Nipigon, joka on alaltaan 1 450 neliömailia. Rannat ovat Superiorissa kallioiset, vesi kirkasta ja kylmää. Superiorin vedet siirtyvät 30 mailia pitkän St Marys-joen kautta Huron-järveen. Tässä joessa on noin kilometrin pituudella 22 jalan putous, Sault Ste Marie. Siinä on rinnakkain tehty sekä Amerikan että Kanadan puolella useampia leveitä kanavia sulkuineen. Niissä on vilkkaampi liike kuin on milloinkaan ollut Suetsin kanavassa. Rautamalmi Minnesotan Mesaba-alueelta, Kanadan vilja Port Arthurista y. m. y. m. menee tätä tietä itään suunnattoman suurivetoisissa, usein omituisen näköisissä rahtilaivoissa. Silloin tällöin kulkee komeita matkustajalaivoja, joita voi verrata Atlantin linjureihin.

Huron-järvi on 270 mailia pitkä ja keskimäärin 70 leveä. Kaunis, suuri lahti, Georgian Bay, muodostuu Huronista melkein erityiseksi järveksi Brucen niemimaan ja Manitoulin saarten erottamana. Huronin rannat ovat paikoin matalat, paikoin vuoriset. Georgian Bayn pohjoinen ranta on kallioinen ja korkea, itäinen

myöskin enimmäkseen kallioinen, mutta verraten matala. On laskettu, että siellä on parikymmentä tuhatta saarta. Lahteen laskee useita jokia, jotka ovat tärkeitä väyliä puutavaraliikenteelle.

Enimmät laivat jatkavat matkaansa Huron-järven eteläpäähän ja siitä St Clair-jokea ja järveä pitkin Detroitin jokeen ja vihdoin Erie-järveen. St Clair-joki on 30 mailia pitkä, järvi 25 mailia ja Detroitin joki 32 mailia.

Erie-järvi on matalin Suurista järvistä, 250 mailia pitkä ja keskimäärin 38 leveä. Sen rannat ovat alavat ja vaikkakin se Superioriin ja Huroniin verrattuna on pieni, saattaa siellä olla kovia myrskyjä. Huomattavimmat Kanadan satamat tämän järven rannalla ovat Port Stanley, Port Dover ja erittäinkin Port Colborne, josta alkaa Wellandin kanava, mikä johtaa laivat Niagaran sivuitse Port Dalhousien kautta Ontario-järveen. Tämä kanava, jota parhaillaankin syvennetään, on 25 mailia pitkä ja on siinä 26 sulkua.

Kuuluisa Niagaranjoki on 33 mailia pitkä ja on siinä veden lasku kaikkiaan 326 jalkaa, itse Niagaran putous on 158 jalkaa. Pääputouksia on rinnakkain kaksi suurta, toinen Amerikan ja toinen Kanadan. Viimeksimainittua sanotaan myös Hevosenkenkäputoukseksi ja on se ehdottomasti suurenmoisin Niagaran putouksista. Putouksien suvanto päättyy kuohuvaan koskeen, joka muistuttaa Imatraa. Sen putous on 85 jalkaa.

Niagaran joesta päästyä ovat vedet Ontario-järvessä, joka on viimeinen »Suurista». Se on 190 mailia pitkä ja 55 leveä. Rannat ovat kauttaaltaan matalat. Toronton ja Hamiltonin tienoilla on vähän korkeampaa. Järvi päättyy kauniin Kingstonin luona. Jos Kanadan jotakin seutua voi verrata Suomen suloiseen saaristoon, on se täällä. Siellä St Lawrence-joen leveässä niskassa ovat kuuluisat Tuhannet saaret (Thousand Islands). Osa noista saarista kuuluu Yhdysvalloille, suurin osa Kanadalle. Se on matkailijain ihanneseutu. Siellä on paljon kesäasuntoja ja hotelleja.

Prescottin luona tulevat ensimmäiset St Lawrencen kosket, joiden putous ei ole suuri, mutta kylläkin vesimäärä, sillä tämä

joki on maailman mahtavimpia. Kanavasulkuja käyttävät laivat vain ylös noustessaan. Koskia tulee sitten ennen Montrealia useampia. Toiset niistä ovat vain voimakkaita virtapaikkoja. Suurimmat kanavat ovat Long Saultissa, Cedarissa, Cascodessa ja vihdoin Montrealin luona Lachinessa. Näin pääsevät laivat Port Arthurista Montrealiin ja siitä edelleen tasaista virtaa myöten Atlanttiin.

Tämä vesiväylä, joka on rajana Yhdysvaltain ja Kanadan välillä, paitsi viime osaltaan, on erinomaisen suuriarvoinen kummallekin maalle. Ja kun se huuhtoo Ontarion rantoja Superiorjärven yläpäästä aina lähelle Ottawa-joen yhtymäpaikkaa St Lawrenceen, on se tärkeä elon ja virkeyden antaja juuri tälle maakunnalle. Ontarion asutuimmat seudut ovatkin tämän väylän varrella.

Kun Ontarion eteläisin kärki on Espanjan tasalla ja pohjoisin ulottuu kylmään Hudson-lahteen, on maakunnan ilmasto luonnollisesti hyvin erilainen. Etelässä, erittäinkin Niagaran niemekkeellä, kasvatetaan viinirypäleitä suuria määriä sekä muita Keski-Yhdysvaltoihin kuuluvia hedelmiä. Pohjoisessa sen sijaan on niin kylmä, että halla pyrkii turmelemaan tavalliset viljakasvitkin. Kylmimpänä seutuna on Ontariossa totuttu pitämään White Riverin tienoota, joka on Canadian Pacificin varrella puolitiessä Sudburystä Port Arthuriin. Luoteisimmilla seuduilla, jotka ovat asumattomia, lienee vielä kylmempää. Kuitenkin saattaa lämpö kesän aikana, erittäinkin eteläosissa, nousta hyvin korkealle. Syksyt ovat Ontariossa, kuten yleensä Pohjois-Amerikassa, ihania. Silloin on tavallisesti auringonpaisteista ja viileätä. Sadetta on viljan kasvuaikana yleensä tarpeeksi. Talvella sataa paljon lunta, erittäinkin Georgian Bayn ja Ottawan välisellä alueella.

Ontariossa, siitä huolimatta, että se suurimmaksi osaksi kuuluu kallioperäisyytensä vuoksi niin sanottuihin hedelmättömiin maihin, on kyllä hyviäkin viljelysmaita. Vaikka metsä- ja kaivostyöt ovat siellä tuottavampia kuin missään Kanadassa, antaa maanviljelys kuitenkin pääasiallisen elannon. Siihen vaikuttaa

viljelty etelä, missä kasvatetaan, paitsi viljaa, runsaasti hedelmiä sekä paljon tupakkaa. Kotimainen tupakankasvatus Toronton ja Windsorin (Detroitin) välisellä alueella säästää maalle miljoonia dollareita, kun ei välttämättä tarvitse hyviäkään lajeja tuottaa etelämpää. Siinä suhteessa antaa Ontario hyvän esimerkin Suomelle, jossa samoin hyvien tupakkalajien kasvatus voisi olla kansantaloudellisesti edullista.

Peltokasveja kylvetään Ontariossa nykyisin noin kymmenen miljoonaa eekeriä. Se on kuitenkin sangen vähän maan suureen pinta-alaan nähden. Paljon on vielä viljelyskelpoistakin maata viljelemättä, pohjoisosissa parikymmentä miljoonaa eekeriä aivan koskematonta. Suomalaiset, jotka ovat siellä pohjoisessa yrittäneet ja yrittävät edelleen, tunnustavat, että maaperä on kyllä niin sanotulla saviseudulla hyvää, mutta halla täytyisi varmasti saada karkoitetuksi pois, ennenkuin maan tuotantoon voisi luottaa. Ja kun suomalaiset niin sanovat, on se ehdottomasti luotettavaa, sillä heitä parempia kylmien ja karujen seutujen viljelijöitä ei ole.

Peltokasvien vuotuinen tuotanto lasketaan Ontariossa nousevan yli 250 miljoonaan dollariin. Kaura, vehnä, ohra, herneet, pavut ja maissi ovat päälajeja. Sekafarmaus (mixed farming), maanviljelys yhdistettynä karjanhoitoon, on Ontariossa kehittynyt maakunnan luonteenkin vuoksi enemmän kuin missään muualla Kanadassa. Juustotehtaat tuottavat vuosittain 17 miljoonaa dollaria ja voimeijerit 22 miljoonaa. Lisäksi valmistetaan maitojauhoa, kannutettua maitoa y. m., joten Ontarion lypsykarjan hoito tuottaa vuosittain yhteensä lähes 100 miljoonaa dollaria. Viimeisen tilaston mukaan on Ontariossa lähes 700 000 hevosta, kolme miljoonaa lehmää, 900 000 lammasta, pari miljoonaa sikaa ja 18 miljoonaa kanaa. Tässä suhteessa on Ontario, jossa on hiukan vähemmän väkeä kuin Suomessa, melkein kaksinkertaisesti edellä maastamme hevosluvussa, kolmenkertaisesti sioissa ja 16-kertaisesti kanoissa. Lehmiäkin on enemmän, mutta lampaita vähemmän.

Niagaran niemeke on Kanadan kuuluisimpia hedelmänkasva-

tuksestaan. Persikat ja viinirypäleet menestyvät hyvin avomaalla, kirsikat, omenat ja luumut antavat suuria satoja. Hedelmiä ja vihanneksia kannutetaan säilöön sangen runsaasti.

Kun siirrymme varsinaiselta viljelysalueelta pohjoisemmaksi, joudumme metsäalueille. Paljon, hyvin paljon on Ontariossa metsää palanut, mutta sittenkään ei Kanadan puutavaraliike ole missään niin suuri kuin tässä maakunnassa. Ontarion metsäalue on lähes koko Suomen suuruinen. Siellä on enimmäkseen petäjää (white pine), kuusta ja poppelia (haapaa). Lasketaan, että petäjää on vielä pystyssä 12 000 miljoonaa jalkaa ja että maakuntahallituksen hallussa on luovuttamatta 350 miljoonaa koordia (syltä) hiomopuuta. Kokonaan väärä on siis se käsitys, että metsäpalot olisivat tuhonneet Ontarion metsät kokonaan. Ja toista kasvaa säännöllisesti, kun on opittu metsiä jonkin verran suojelemaan ja hoitamaan. Paitsi edellämainituita arvopuita on vielä paljon tammea, pähkinäpuuta, vaahteraa ja jalavaa. Hallitus on metsänsuojelua varten erottanut laajoja alueita koskemattomiksi. Niistä on Algonquin puisto, joka on 2 000 neliömailia laaja, luonnon kauneuden ja vesien kalarikkauden vuoksi suosittu matkailijain ja urheilijain oleskelupaikka.

Luoja on tehnyt Ontarion karuimmat seudut mineraalirikkaiksi. Tämä on saanut aikaan kaivosteollisuuden, jonka vertaista ei ole toista Kanadan maakunnissa eikä juuri muuallakaan maailmassa. Toistaiseksi on vain osa maakuntaa tutkittu, syväporauksilla aivan pienoinen määrä. Kuitenkin on sen eri osissa toiminnassa jo satoja kaivantoja, ja kaivoksen alkuja on tuhansia. Uusia löytöjä tehdään lakkaamatta ja uusia yhtiöitä syntyy. Enimmät yritykset raukeavat alkuunsa, kun ne tarkemmin tutkittaessa huomataan kannattamattomiksi. Aina kuitenkin jää toisia jäljelle ja kehittyy kukoistaviksi, tuottaen osakkailleen suuria rikkauksia.

Mineraalilöytöjä on tehty melkein kaikkialla. Muutamiin alueisiin ne ovat keskittyneet aivan erityisesti. Luettelen tässä kartan johdolla joitakin näitä alueita lähtien Vanhasta Ontariosta, jossa löydöt ovat vähäisimmät. Lähellä pääkaupunkia

Ottawaa on Galettan lyijykaivos. Sen jalompia metalleja ei olekaan tavattu runsaammin tässä maakunnan osassa. Grafiittia, pyriittejä, talkkia, kiillettä ja felspaattia on Renfrewn ja Kingstonin välillä sekä sieltä länteen, kipsiä ja kaasua Hamiltonista etelään, suolaa runsaasti Windsor-niemekkeellä Detroitin lähellä sekä Huron-järven eteläpäässä. Siellä päin on myös öljyä.

Vasta North Baysta alkavat Ontarion varsinaiset kaivosseudut. Pohjoiseen vievällä linjalla tulemme ensin Cobaltin hopeaseuduille, joita on pidetty alallaan maailman rikkaimpina. Timminsin ja Kirkland Laken tienoot ovat maailman parhaita kullan tuottajia. Sieltä päin saadaan myös vaskea ja sivutuotteina muita metalleja. Matkustettaessa North Baysta länteen tulemme Sudburyn luona nikkelikaivoksille, jotka antavat suurimman osan siitä nikkelistä, mitä maapallolla tarvitaan. Nikkelin ohella saadaan vaskea, sinkkiä, hopeaa ja lyijyä. Sudbury—Cobalt—Timminsin vyöhyke näyttää olevan maailman mineraalirikkainta seutua.

Sault Ste Mariesta pohjoiseen ja Michipicoten-lahdesta itään on toinen laaja mineraalivyöhyke, vaikka siellä tehdyt löydöt eivät vielä ole antaneet varsin rikkaita tuloksia. Siellä on pääasiallisesti kultaa ja etelämpänä rautaa. Matkustettaessa Port Arthuriin päin tulemme Superior-järven pohjoispuolella vaski-, Nipigonin luona sinkki- ja Nipigon-järven itäpuolella kulta- ja rautalöydöille. Lähellä Port Arthuria on hopealöytöjä, siitä lännemmäs kultaa ja vaskea sekä ylempänä rautaa. Sioux Lookoutin rautatieasema on nykyjään lähtökohtana useammallakin suunnalla tehdyille kulta- y. m. löydöille. Kaukana pohjoisessa on Red Laken kultaseutu, jonne muutama vuosi sitten oli sangen hankala pääsy, mutta jonne on nyt säännöllinen lentoliikenne. Pari vuotta sitten tapasin kaivosinsinöörin, joka palasi ihmisten ilmoille tuolta erämaasta. Kysyin, oliko siellä suomalaisia. »En ole käynyt kaivosseudulla, missä heitä ei olisi. Ja hyviä työmiehiä he ovat, olipa kysymys työstä kaivannossa tai kaivannon muista hommista. Mutta parhaimman palveluksen teki suomalainen, joka Red Lakelle tuli ensimmäisten joukossa ja rakensi

saunan. Hänen saunaliikkeensä oli suureksi siunaukseksi. Erämaassa ei voi olla suurempaa nautintoa kuin kylpy suomalaisessa saunassa!»

En katso tarpeelliseksi jatkaa Ontarion kaivosseutujen luettelemista. Vaikka tekisin sen kuinka tarkaksi, olisi se muutamien kuukausien kuluttua vajanainen. Nykyjään työnnytään rautatieverkon pohjoispuolelle seutuihin, missä tuskin on liikkunut ihmisiä paitsi eränkävijöitä retkillään. Maitse mennen tarvittaisiin matkaan monia viikkoja. Nyt vievät lentokoneet sinne muutamissa tunneissa.

Ontarion vuosittainen kaivostuotanto lähentelee nyt nopeasti sadan miljoonan dollarin rajaviivaa.

Kun Ontario on monelta puolen suurten vesien ympäröimä, on siellä tilaisuutta kalastuksen harjoittamiseen elinkeinona. Enimmäkseen saadaan silliä, n. s. valkeaa kalaa (whitefish) ja taimenta. On siellä myös haukia, sampia, ankeriaita, ahvenia, ruutanoita sekä useita muita lajeja. Hudson-lahden kalarikkauksia ei ole vielä ryhdytty ottamaan.

Ontarion väkiluku nousee nyt jonkin verran yli kolmen miljoonan, ei siis vielä aivan niin paljon kuin Suomessa. Kolme neljännestä väestöstä on jo kanadalaista syntyjään. Brittiläiset ovat siirtolaisista runsaasti voitolla. Ranskalaisia, Quebecin puolelta muuttaneita, on erittäinkin itäosissa paljon. Muita kansallisuuksia on maailman kaikista osista. Eräillä seuduilla, varsinkin Port Arthurin ja Sudburyn alueella on suomalaisia enemmän kuin missään muualla Kanadassa.

Ontarion hallitus on järjestetty englantilaiseen itsehallinnolliseen tapaan. Kanadan kenraalikuvernööri nimittää dominion hallituksen istunnossa maakuntaan sen hallituksen toivomuksen mukaisen varakuvernöörin, joka yhdessä maakunnan ministeriön (Executive Council) kanssa toimii hallituksena. Ministeriöön kuuluu yhdeksän jäsentä, jotka lainlaatijakunnan enemmistö määrää. Lainlaatijakunnassa on 111 jäsentä, jotka valitaan yleisillä vaaleilla, samoin kuin ne 82, jotka edustavat maakuntaa

dominion parlamentissa. Lisäksi on parlamentissa 24 senaattoria maakunnasta.

Kansanopetus on yleinen. Koulupakko on 6—16 ikävuosien välillä oleville lapsille. Kansakouluja on yli 7 000, oppi- ja ammattikouluja myös runsaasti. Toronton yliopistossa on yli 6 000 ylioppilasta. Muita yliopistoja on McMasterin yliopisto Torontossa (baptistinen), Ottawan yliopisto (katolilainen), Queensin yliopisto Kingstonissa ja Western yliopisto Londonissa. Hyvässä maineessa on myöskin Guelphin maanviljelyskorkeakoulu.

Ontarion kaupungeista on suurin ja tunnetuin Toronto, joka on maakunnan pääkaupunki. Ontarion alueella on myöskin Ottawa, koko Kanadan pääkaupunki, joka on väkiluvultaan aika paljon pienempi Torontoa.

Puolentoista tunnin junamatkan päässä Torontosta, Ontariojärven läntisimmässä päässä, on Hamiltonin kaunis kaupunki. Se on korkean mäen rinteelle rakennettu, mistä on ihana näköala järvelle. Hamiltonissa on alun toistasataatuhatta asukasta. Siellä on paljon monenlaisia tehtaita.

Kanadassa, kuten Yhdysvalloissakin on ollut tapana nimittää kaupunkeja, kuten osittain muitakin paikkoja, Euroopan tunnettujen paikkain nimillä. Enimmäkseen on nimet valittu Englannista, Skotlannista ja Irlannista. Yhdysvaltain Connecticutvaltiossa on New London (Uusi Lontoo) Thames-joen varrella. Ontariossa on niinikään London joen varrella, joka on saanut nimekseen Thames. Siellä on yli 60 000 asukasta, tehtaita ja yliopisto.

Kingston, jonka Queens-yliopisto on Kanadan kuuluisimpia, on St Lawrence-joen niskassa Kanadan kauneimmalla seudulla. Tämän kaupungin kohdalla laskee Ottawasta päin tuleva Rideaujoki Ontario-järveen. Kingstonissa on konetehtaita. Siellä on myös sotakorkeakoulu. Kaupunki on Vaasan kokoinen.

Brantford on rikkaan maanviljelysseudun keskus. Siellä on maakunnan suuri sokeainkoti. Peterborossa on normaalikoulu. St Catherine on lähellä Niagaraa kauniilla hedelmänkasvatusseudulla. Bellevillessä on kuuromykkäinkoti. Guelphin maan-

viljelysyliopistosta jo mainitsimme. Siellä on myös huomattava maanviljelyskoeasema, jollaisia on sijoitettu Kanadan eri osiin. Windsorin kaupunki on Detroitin naapuri. Sen läheisessä yhteydessä on pienempiä kaupunkeja, kuten Ford City, etupäässä Fordin tehtaita varten. Windsorista kuljetaan lautalla Detroitiin, ja monet Windsorin työläiset käyvät töissä Yhdysvaltain puolella (nykyjään ei enää sitä oikeutta sallita muille kuin Kanadassa tai Yhdysvalloissa syntyneille). Moni yrittää sitä kautta luvattomasti Yhdysvaltoihin, samoin Niagaran kautta, minkä Kanadan puoleisella rannalla on Niagara Falls, kuten sillan takanakin. Paljon joutuu salakulkijoita kiinni, joskin toisten onnistuu sivuuttaa rajavartijat ja päästä toivomaansa »luvattuun maahan», mikä useillekaan ei ole niin ruusuinen kuin on kuviteltu ja missä saa elää alituisessa kiinnijoutumisen pelossa.

Mainittakoon vielä Ontarion kaupungista Stratford, Galt, Chatham (tupakanviljelysseudun keskellä), St Thomas, Kitchener, Oshawa, Collinwood, Sarmà, Woodstock, Brockville ja Owen Sound. Väkiluku näissä on 10 ja 30 tuhannen välillä.

Kauempana täältä tiheimmin asutun Ontarion ryhmästä ovat huomattavimmat kaupungit North Bay (tärkeä rautatieristeys), Sudbury, Sault Ste Marie ja kaksoiskaupungit Port Arthur ja Fort William. Ne ovat suomalaisille edellisiä läheisemmät, kun heitä niiden seutuvilla on enimmän.

OTTAWASSA, KANADAN PÄÄKAUPUNGISSA.

Suomalainen loukkaantuu, jos hän tapaa ulkomailla, vaikkapa Yhdysvalloissa tai Kanadassa, sivistyneen henkilön, joka ei tiedä, että Suomen pääkaupunki on Helsinki. Silloin emme tahdo tunnustaa henkilöä sivistyneeksi.

Tämän kirjoittaja joutui heti Kanadaan tultuaan tapaamaan sellaisen henkilön, joka kieltämättä oli hyvin sivistynyt, vaikuttavassa asemassa ja vieläpä sellaisessa, jossa oli joutunut tekemisiin ulkomaitten kanssa. Ensimmäisiä tehtäviäni oli käydä hänen luonaan sen aseman vuoksi, mikä hänellä maan hallituksessa oli.

Vanha herra oli hoitanut korkeata virkaansa vuosikymmeniä, oli jo luonut itselleen aseman Kanadan historiassa sen työn vuoksi, jonka hän oli tehnyt dominion muodostamisessa. Hän otti vastaan kohteliaasti, sulavasti kuin englantilainen ylimys voi tehdä. Tuli puheeksi Suomi, josta hän näytti jotakin tuntevan. Yht'äkkiä hän kysäisi:

»Mikä se onkaan teidän pääkaupunkinne nimi?»

»Helsinki», vastasin.

»Helsinki, niin, Helsinki, nimi tuntuu tutulta. Kuinka kauan se on ollutkaan pääkaupunkinanne?»

»Noin satakunta vuotta.»

»Ei suinkaan», tokaisi siihen valtiomies. »Tehän olette olleet itsenäisenä vasta muutamia vuosia.» Hajamielisyydessään hän ei tullut ajatelleeksi, että voihan maalla silti olla pääkaupunki, vaikka se ei olekaan itsenäinen.

Keskustelussa tulin sitten huomaamaan, että hän ajoi takaa nimeä Åbo, vaikkei sitä muistanut.

Niin, Helsingin nimi ei ole kovin syvälle syöpynyt, suomalaisessa tai ruotsalaisessakaan muodossa, kaukaisen ulkomaalaisen sivistyneenkään tietoisuuteen.

Vanha ylimys on nyt kuollut ja hänen seuraajansa kyllä tietää Helsingin, josta on ollut usein puhetta.

Jospa vaihteen vuoksi kysyisi suomalaiselta sivistyneeltä, mikä on Kanadan pääkaupungin nimi, niin harva kai tietäisi sanoa, että se on Ottawa. Moni luulisi siksi Montrealia, joka on maan suurin kaupunki, mutta ei edes oman maakuntansa hallituksen paikka.

Niin, Ottawa, se nimi ansaitsee tulla suomalaisen tietoon, sillä se on lähes Euroopan kokoisen ja hyvin merkittävän maan pääkaupungin nimi.

Ottawan synty on jossakin määrin samanlainen kuin Yhdysvaltain pääkaupungin Washingtonin tai aivan nykyjään alkukehityksen vaiheissa olevan Australian pääkaupungin Camberran synty. Ei kuitenkaan aivan samanlainen. Kun konfederatsionin, Kanadan maakuntien liiton muodostuttua noin kuusi vuosi-

kymmentä sitten Ottawa valittiin Kanadan pääkaupungiksi, oli siellä jo jonkinlainen yhteiskunta olemassa ja sillä oli luonnollisia kasvamisen mahdollisuuksia, sillä siellä oli runsaita vesivoimia teollisuutta varten käytettävinä ja sen takalisto voi antaa raaka-ainetta kuinka paljon tahansa jalostettavaksi.

Silloin kuin Ottawa tehtiin pääkaupungiksi, oli se kuitenkin vielä verraten erämaassa. Mutta se oli konfederatsioniliiton päämuodostajain Quebecin ja Ontarion rajalla ja myöskin ranskalaisen ja englantilaisen asutuksen rajalla. Nyt se on vielä pienenlainen kaupunki, väkiluvultaan ei edes Helsinginkään kokoinen (asukkaita 125 000). Mutta kuudessa vuosikymmenessä se on kasvanut lähes puolta suuremmaksi kuin Washington samassa ajassa. Seuraavan kuusikymmenkauden kuluessa se voi jo päästä Yhdysvaltain pääkaupungin edelle, vaikka luonnollisesti myös Washington kasvaa. Syynä Ottawan nousuun ovat sen ympäristön luonnonrikkaudet. Aivan viime vuosina on tämän lähipiirissä kehitetty vesiputouksista monia satojatuhansia hevosvoimia. Niitä on käytettävä, ja Ottawa asemansa vuoksi on niiden luonnollisin käyttäjä. Se ei ole siis yksinomaan hallituskaupunki, vaan on tulossa myös suureksi teollisuuskaupungiksi. Kanadan valtiomiehet näyttävät aikoinaan tehneen hyvän vaalin.

Ensinäkemältä tekee Ottawa hyvin rauhallisen, uuden maailman oloihin nähden melkeinpä pikkukaupungin vaikutuksen. Pilvenpiirtäjiä ei ole. Jos nousee parlamenttitalon torniin tai vaikkapa katsoo alempaakin, näkee kaupungin kesäisin olevan melkein lehtipuiden peitossa. Kadut ovat puistikoita, ja puita on muutenkin runsaasti. Kauniit talot, joista suurin osa on yhden perheen taloja, näyttävät huviloilta. Kaupunki on rakennettu laajalle alalle, laajemmalle kuin Helsinki. Kadut eivät ole niin leveitä kuin monessa Kanadan uudessa kaupungissa. Niillä on turvallisempi liikkua, vaikka autojen ja raitiovaunujen liike on suuri, kuten yleensä uuden maailman kaupungeissa. Sitäpaitsi kadut eivät ole säteettäin kuten Washingtonissa, jossa näiden säteitten yhtymäkohdat hermostuttavat kävelijää yli kulkiessa.

Luonnollisesti on pääkaupungissa sen arvon mukaisia rakennuksia. Parlamenttitaloryhmä ihmeen ihanalla paikalla, Ottawajoesta jyrkästi nousevalla kummulla on Kanadan, jopa muunkin maailman komeimpia nähtävyyksiä. Keskiaukeama, jolta johtaa kävelytie pääovelle tornin juureen, on väljä. Tornissa on sointukellolaite, joka täysinä tunteina soittaa kaunista musiikkia. Muistopatsaita ja taideteoksia on runsaasti aivan kuin vanhoilla kulttuuriseuduilla.

Pääliikekatu, Sparks, on vilkasliikkeinen. Sen varrella on suuria liikehuoneita, joissa on tarjona nykyaikaisen teollisuuden hienoimpia tuotteita. Hintaa niillä kyllä on, kuten yleensä Kanadassa, missä oma teollisuus on vasta kehittymässä ja tullisuoja koroittaa ulkomaalaista tavaraa.

Maan hallituksen nimellinen päämies, kenraalikuvernööri, asuu kaupungin syrjällä hänelle varatussa Rideau Hallissa, joka on kuin suuri herraskartano laajan puiston keskellä. Kun kenraalikuvernööri, Hänen Majesteettinsa Kuninkaan edustaja Kanadassa, englantilaisen järjestelmän mukaan ei itse asiassa hallitse, vaan hallitseminen kuuluu maan omalle ministeristölle, on kenraalikuvernöörin ja hänen puolisonsa suurtöisin tehtävä pitää seurustelun muodossa yhteyttä maan valtapiirien kanssa. Niinpä he tekevät laajoja matkoja maassa, ovat mukana merkittävimmissä juhlatilaisuuksissa ja pitävät palatsissaan juhlia ja vieraspitoja.

Ottawan suurimmat juhlatilaisuudet ovat säännöllisesti vuosittain uudistuvat parlamentinavajaiset, joiden yhteydessä ovat myös hovikutsut (Drawing Room). Niissä noudatetaan täsmällisesti samoja hovitapoja kuin kuninkaan hovissa Englannissa. Ne onnelliset, jotka on näihin kutsuttu, saapuvat laajan maan eri osista osoittamaan kunnioitustaan kruunulle. Tällaisissa kutsuissa tervehtii noin tuhatkunta henkilöä tarkasti määrätyssä arvojärjestyksessä ja myöskin määrätyissä hovipuvuissa määrätyin kumarruksin valtaistuimen juurella varakuningasta ja hänen puolisoaan.

»Tämä on meillä vanha tapa», selitti minulle lordi Byng, nykyisen kenraalikuvernöörin edeltäjä, itsessään hyvin vaatimaton ja

komeuteen taipumaton. »Kerran vuodessa puemme parhaat päällemme ja annamme tunnustuksen kruunulle.»

Kumarrusta tekevien naisten joukossa on lukuisasti nuoria neitosia, joille tilaisuus on erityinen juhlallisuus. Heille se merkitsee samaa kuin tulla esitetyiksi itse kuninkaalle ja kuningattarelle, mikä on heidän toiveittensa ihana päämäärä. Myöntää täytyy, että siinä on demokraattiseenkin luonteeseen ylentävältä vaikuttavaa, kun vanhat valtiomiehet, jotka ovat maansa palveluksessa harmaantuneet ja joiden nimi on jo historian lehdille piirretty, vielä viroista vapauduttuaan, vapaaehtoisesti käyvät ehkä vaivalloisin askelin tekemässä kumarruksensa.

Muuten parlamentin avajaisissa herättää vieraan huomiota eräs seikka. Juhlatilaisuudessa, missä valtaistuinpuhe pidetään, ovat suuressa salissa läsnä senaatin jäsenet ja korkeat kutsuvieraat. Erityisten juhlamenojen ohjeiden mukaan kutsutaan tilaisuuteen myös edustajahuoneen (House of Commons) jäsenet. Heitä varten aidataan ovensuuhun erityinen ala eikä heitä päästetä muiden joukkoon. Siellä he seisovat muiden istuessa. Heidän mukanaan on hallituksen jäseniäkin, jotka ovat valtiopäivämiehiä. Syrjäiseen tekee tämä sen vaikutuksen kuin pidettäisiin heitä erityisenä alempana luokkana. Mutta heissä ei näy mitään loukkaantumisen merkkiä. Tämä on vanha tapa, ties kuinka kaukaisilta ajoilta. Englantilainen aines kunnioittaa vanhoja tapoja, osaa katsoa niitäkin historialliselta kannalta brittiläiseen yhteiskuntajärjestykseen kuuluvina. Samat edustajat voivat parlamentissa ajaa tarmokkaasti suuria uudistuksia yhteiskunnallisiin oloihin, mutta perinnäistapoja kunnioitetaan.

Parlamentin istuntokautena on Ottawan elämä vilkasta. Se on koko Kanadan keskipiste. Tapana sielläkin on lähettää maan eri osista lähetystöjä tai palkattuja toimihenkilöitä parlamentin jäsenten ja ministerien luo esittämään paikkakuntain toivomuksia. Kuloareissa tehdään politiikkaa ja — lehmäkauppoja. Tukemassa heitä ovat paikkakunnan valitsemat parlamentinjäsenet, jotka ovat valitsijainsa kanssa muutenkin läheisessä yhteistoiminnassa.

Kun parlamentti ei ole koolla, pääsee huomio paremmin kiintymään Ottawan teollisuuselämään. Silloin vasta huomataan, että Ottawa on muutakin kuin politiikan keskus ja hallituskaupunki. Matka Ottawan tehtaisiin, sahoihin, puuhiomoihin y. m. on mielenkiintoinen. Puuta soluu vuolasta Ottawa-jokea myöten ylempänä olevista erämaista. Raaka-ainetta on. Ja komeat Chaudiere-putoukset antavat voimaa. Vielä suuremman käsityksen saa, jos tekee matkan läheiseen ympäristöön. Pääkaupungin luona laskee jokeen Gatineau, syrjäjoki. Se tulee Quebecin puoleiselta vuoristomaalta. Tämän joen suulla ovat mahtavat uudenaikaiset tehtaat. Ja Gatineaun vartta ylöspäin mentäessä huomaa, miten Kanadan vesivoimia kahlitaan. Siellä Lowssa, Paugan Fallsilla y. m. on viime vuosina satoja suomalaisiakin ollut sulkuja ja voimatehtaita rakentamassa. Kun maat yläjuoksulla ovat harvaan asuttuja, on sulkujen avulla muodostettu suuria vesisäiliöjärviä ja yleensä luontoa paljon muutettu.

Ottawan merkillisyyksistä puhuessa ei ole unohdettava hallituksen rakennuttamaa keskuskoeasemaa maanviljelyksen edistämistä varten. Se on aivan kaupungin kupeella ja on Kanadan taloudellisesti kaikkein hyödyllisimpiä laitoksia. Väsymättömällä koetoiminnalla on siellä erittäinkin kasvien jalostuksessa saatu aikaan ihmeitä. Erinäiset maanviljelyksen sivuelinkeinot, kuten esimerkiksi siipikarjanhoito, ovat siellä myöskin edustettuina ja hyvän johdon alaisina.

Ottawa on englantilaisen ja ranskalaisen asutuksen rajalla. Joen toisella puolen, Quebecissä, on Hull-niminen kaupunki. Sen väestö on melkein kauttaaltaan ranskalaista ja maaseutu niin ranskalaista, että maanviljelijäin suurin osa tuskin englantia ymmärtääkään. Nämä kansallisuudet ovat toimineet rinnakkain. Mutta seurasipa kummankielisiä sanomalehtiä tahansa, näkee kieliriidasta tuskin merkkiäkään. Parlamentissa on kumpainenkin kieli käytännössä, englanti luonnollisesti yleisempänä. Ja viralliset asiakirjat ovat kaksikielisiä. Kuitenkaan ei englantilainen näy olevan herkkä oppimaan ranskaa, ja ranskalainen koettaa suin hampain säilyttää oman kielensä. Rauhallinen kilpailu näyttää juurtuneen näiden kansallisuuksien luonteeseen.

TORONTO.

Toronto, joka on kooltaan Kanadan toinen kaupunki, ei voi kehua vanhuudellaan niinkuin Quebecin maakunnan historialliset kaupungit, mutta yleensä Kanadan kaupunkeihin verrattuna se on jo saavuttanut kunnioitettavan iän. Sehän muodostettiin kaupungiksi jo vuonna 1834, siis se saa pian viettää satavuotista juhlaa. Ja sitä ennenkin se oli jo York-nimellä tunnettu valkoisten siirtokuntana. Etsiessään alkua yhteiskunnalleen, tunkeutuvat kanadalaiset historiassaan niin kauas, että voivat mainita, milloin ja kuka valkoinen asettui ensimmäisenä paikkakunnalle. Lännen monet, nykyjään jo verraten suuret kaupungit eivät tälläkään tavalla ole päässeet pitemmälle, kuin että tuo ensimmäinen asukas vieläkin elää ja reippaana sekä toimeliaana vaikuttaa paikkakunnalla.

Toronto voi johtaa alkujuurensa vielä kauemmas kuin ensimmäisiin uudisasukkaisiin. Se oli suosittu intiaanien kokouspaikka jo ennen valkoisten tuloa. Nimi Toronto on intiaanikieltä ja kuuluu merkitsevän kokouspaikkaa. Ja jos se on ollut sopiva kokouspaikka vanhoihin aikoihin, näyttää se nykyjäänkin olevan sellaisena suosittu, vaikka siellä intiaaneja näkyy enää vähän. Eivät ainoastaan kanadalaiset, vaan myös amerikkalaiset mielellään järjestävät yleiset kokouksensa sinne. Silloin kuin Ontario omaksui kieltolain, yritti tässä kyllä tapahtua pysähdys, ja Montreal »märkänä» kaupunkina oli saamassa voiton. Toronton monet hotellit kärsivät taloudellisesti. Amerikkalainen lypsylehmä, turistiliike, oli ehtymässä. Montreal sen sijaan rakensi suuria hotelleja ja kukoisti. Mutta sitten Ontario peruutti kieltolain. »Kongresseja» alettiin taas järjestää Torontoon. Hotelleja kahta komeampia edelleen rakennetaan. Rahaa tulvaa kaupunkiin ja yleensä ollaan tyytyväisiä. Näyttää siltä, että Montreal ranskalaisuutensa vuoksi ei jaksa vetää amerikkalaisia yhtä paljon puoleensa.

Ja kieltämättä Toronto on monessa suhteessa amerikkalaisia, rahan tuojia, lähempänä. Se alkaa olla rakennustyyliltään täysin

amerikkalainen. Ja matkailija tulee omalla kielellään toimeen kaikkialla. Sitäpaitsi Toronto on lähempänä laajempaa Amerikan asutusaluetta kuin Montreal. Kulkuyhteydet ovat hyvin hyvät. Pikajunat kuljettavat nopeasti vaikkapa Meksikonlahden rannalta »suksi»- tai »lumikenkäklubien» jäseniä pitämään talvella kokouksiaan Torontossa — tietysti pääasiassa sen iloliemen houkuttelemina, joka on kielletty Valloissa! Montreal kyllä kehuu, että sen talvet ovat urheilulle paremmat, ja totta se onkin, sillä Torontossa on useina vuosina sangen vähän lunta. Se on kuitenkin näille »urheilijoille» vähempiarvoinen kysymys. Niagaran läheisyys vaikuttaa myös siihen merkitykseen, mikä Torontolla on turistikaupunkina. Onhan noilta kuuluilta putouksilta matkaa Torontoon vain noin puolikolmatta tuntia.

Torontolla on monia suurkaupungin edellytyksiä. Sen satama jo luonnon valmistamana on erittäin hyvä. Saari suojaa sitä järven aalloilta, ja rantalinja on pitkä. Voimaa teollisuutta varten se saa halvalla maakunnan omistamalta Hydrolta, joka käyttää Niagaraa ja muita putouksia hyväkseen. Tämä Hydro-liikehomma on osoittautunut ei ainoastaan Torontolle, vaan melkein koko Ontariolle suureksi siunaukseksi. Se on vasta muutamien vuosien vanha, kaukonäköisten, yleistä hyötyä tarkoittavien liikenerojen hanke. Esimerkkinä se voisi olla muillekin maakunnille, mutta englantilainen katsantokanta on vielä siksi vanhoilliskapitalistinen, ettei se hevillä suosi kunnallisia tai valtion omistamia yrityksiä.

Maakunnan pääkaupunkina on Torontolla komeat hallitusrakennukset. Kaupunki on ollut kylliksi uudenaikainen varatakseen paikkoja puistoille ja kohtuullisen leveille kaduille. Nuoret kaupunginosat ovat hyvinkin ilmavia ja tarjoavat tilaa »omille kodeille». Toronto ylpeilee kauniiden kotien kaupunkina. Samaa tekevät sangen monet Kanadan ja Yhdysvaltain kaupungit. Ja Eurooppaan verrattuna siihen onkin aihetta. Uudessa maailmassa pyrkii jokainen, työmieskin — ja nykyjään vähävarainen rikkaiden edellä — hankkimaan oman kodin, oman talon, jossa hän on joka suhteessa oma isäntänsä. Euroopassa, kuten Suo-

messakin, harrastetaan vuokrakasarmijärjestelmää, joka ei ainakaan vähävaraisille tarjoa kylliksi ilmaa, aurinkoa, väljyyttä tai muita vapaan elämän mukavuuksia. Amerikan ja Kanadan suurissa kaupungeissa ovat ainoastaan rikkaat alkaneet pyrkiä omakotijärjestelmästä vuokra-asunto- (apartmentti-)järjestelmään. He katsovat voivansa elää niissä huolettomammin, kun saavat talon puolelta melkein kaiken palveluksen. Mutta heidän vuokrahuoneistonsa ovat väljät ja kaikilla viimeajan keksintöjen luomilla mukavuuksilla järjestetyt. Rouvat saavat enemmän aikaa kyläilyyn ja bridgen pelaamiseen. Mutta niillä huoneistoilla onkin vuokraa, vuosivuokra on melkein kokonaisen oman talon hinta!

Joka tapauksessa omien kotien harrastus kehittyy Torontossa ja yleensä Pohjois-Amerikassa juuri sen takia, että se on vallannut puoleensa niin sanotun keskiluokan. Kaupunki suosii sitä ja laajenee siten nopeata vauhtia. Näin on Toronto aivan viime vuosinakin kasvanut alaltaan suunnattomasti, vaikka asukasluku ei ole lisääntynyt vastaavasti. Jo parikymmentä vuotta sitten sanottiin Torontossa olevan lähes puoli miljoonaa asukasta, nyt on siellä ehkä puolen seitsemättäsataa tuhatta. Alue on laajentunut moninkertaisesti. On mieltä viihdyttävää kulkea noissa uusissa kaupunginosissa. Halvemmat talot eivät ole tyyliltään erittäin kauniita, usein tontin säästämisen vuoksi kapeita, ja sadat sellaiset vierekkäin kovin samanlaisia. Mutta kaikilla on katua vasten nurmikenttänsä ja istutuksensa, joiden hoitamista pidetään kunnia-asiana. Isäntä ahertelee päiväntyöstä tultuaan kodin kaunistamisessa koko perheensä kanssa. Voidaan sanoa, että se on lisärasitusta, mutta toiselta puolen se on hänelle voimistelua ja antaa terveyttä. Ja talossaan, jonka hintaa hän vähitellen kuukausittain lyhentää, hän kokoo itselleen vanhan päivän varaa sekä sievän omaisuuden, jonka arvo nousee maan hinnan kohoamisen vuoksi. Vaikka hän on ehkä ottanut talonsa asutuksen äärimmäiseltä reunalta, missä eivät vielä kadut ole kunnossa, on hän ennen pitkää kaupungin sisällä. Hän on ikäänkuin siirtynyt ihanalle puutarhakadulle, missä on hienot istutuk-

set ja mistä hän ei olisi siinä tilassa, millaiseen seutu nyt on tullut, pystynyt omaa taloa ajattelemaankaan. Velka on lyhentynyt ja hänen päivänsä ovat käyneet huolettomammiksi. Tällaisella kaupungin asuntopolitiikalla on kieltämättä sangen suuria etuja.

Torontosta tulee ennen pitkää miljoonakaupunki. Se on jo monella alalla Kanadan henkisen ja taloudellisen elämän keskus suuremmassa määrässä kuin Montreal. Olen jo edellä maininnut Toronton yliopistosta, jossa ylioppilaita on enemmän kuin missään muualla Brittien valtakunnan yliopistoissa, enemmän kuin itse Oxfordissa. Siellä on sangen paljon muita valistuslaitoksia. Sen taide- y.m. museoita ei kyllä kokoelmiltaan voida asettaa Euroopan vanhojen rinnalle, mutta rakennukset ovat uljaita ja sisälle on koottu ja kootaan uutterasti esineitä. Sen taidemuseo on muuten suomalaisille hyvin tuttu senkin vuoksi, että he ovat siellä taulujen keskellä saaneet pitää omat suuret kansalliset juhlansa, itsenäisyysjuhlat ja muut. Siirtolaisiaan Toronto hoitaa suhteellisen hyvin. Heitä varten on monia kanadalaisia yhdistyksiä ja laitoksia, joissa heitä autetaan ja perehdytetään oloihin. »Kaikkien Kansallisuuksien Kirkko», jossa on suomalaisilla oma kirkkosalinsa, lukuhuoneet y. m., on sangen suosittu.

Toronton liike-elämä käy jotakuinkin amerikkalaisessa reippaassa hengessä. Liikemiehet ovat yritteliäitä ja harrastavat yhteiskuntansa menestymistä. Jos joskus saadaan St Lawrenceen syvävesiväylä, jota Toronto Amerikan ja Kanadan lännen kanssa ajaa ja jonka tarkoituksena on syventää joen väylä ja kanavat niin, että suuret valtamerenlaivat pääsevät jokea ylös, auttaa se paljon myös Torontoa kehittymään »merikaupungiksi».

Toronton amerikkalaisuutta todistaa sekin, että sen keskusta on tulossa täyteen pilvenpiirtäjiä, liikepalatseja. Aivan viime vuosina on tämän keskustan muoto melkein tykkänään muuttunut. Canadian Pacificin mahtava Royal York-hotelli valmistui aivan äsken. Suuruudessa ja mukavuuksissa ei sitä lähelle pitkiin aikoihin päässe mikään hotelli Brittien valtakunnassa. Valtakadut, Kings, Queens, Yonge, Bay ja muut ovat jo minkä tahansa Amerikan liikekadun veroisia. Bay-kadulla on pilven-

piirtäjien välissä matalassa talossa Suomen varakonsulinvirasto. Ennen pitkää täytynee senkin siirtyä johonkin jättiläisrakennukseen.

Torontossa on Kanadan suurimman osastokaupan T. Eaton & Co:n koti- ja pääpaikka. Sekin on Brittien valtakunnan suurin. Sen osastoja on muissakin kaupungeissa, mutta ne ovat pienempiä.

Aivan kuin Ontarion maakunta on kokonaisen valtakunnan arvoinen ja sen merkitys kasvaa vuosi vuodelta, on Toronto sen tunnustusta ansaitseva pääkaupunki. Kun kävelee kauniin kaupungintalon ohi Queen Streetilta leveätä puistikkoa myöten parlamenttitalolle ja tutustuu siihen jykevään rakennukseen sisältä, huomaa kaikesta, että Ontario ja Toronto ovat valmistuneet suuruutta varten. Ja kun on tilaisuus nähdä kuninkaan edustajan, varakuvernöörin palatsi Rosedalen uudessa kaupunginosassa ympäristöineen sekä erittäinkin sisältä monine mahtavine saleineen, ei voi muuta kuin tulla siihen käsitykseen, että otteet ja suunnitelmat ovat suuret. Sellaisia saleja ei liene monessa kuninkaallisessa linnassakaan.

Kauas tähtäävä ja jo nyt suuria aikaansaava on Canadian National Exposition (Kanadan kansallinen näyttely), joka on vuosittain elokuun lopulla ja syyskuun alussa. Se on kehittynyt Kanadan taloudellisen elämän ilmapuntariksi ja siihen kiinnitetään huomiota laajemmaltikin. Näyttelyrakennukset ovat isot ja väljät ja ne ovat kauniin puiston keskellä Ontario-järven rannalla. Näyttelyaikana on siellä nähtävänä Kanadan senvuotinen maanviljelys- y. m. tuotanto. Näyttelyn yhteydessä on monenlaista ohjelmaa. Myöskin siirtolaiskansallisuuksilla on tilaisuutta esiintymiseen. Suomalaiset ovat käyttäneet sitä hyväkseen.

PORT ARTHUR.

Port Arthur-nimisiä kaupunkeja on maailman kartalla useampia. Yksi Port Arthur on Superior-järven rannalla Kanadassa Ontarion maakunnassa. Se on vielä vain pieni kaupunki, asukkaita noin viisitoistatuhatta, joista kolme, neljä tuhatta suomalaista. Sen vieressä, ainoastaan vähäisen niityn erottamana, on Fort Williamin kaupunki, jonka väkiluku on jonkin verran yli kahdenkymmenen tuhannen, siinäkin huomattava määrä suomalaisia.

Näitä kaupunkeja sanotaan yhteisellä nimellä Kaksoiskaupungeiksi, eikä olekaan kuin ajan kysymys, jolloin välillä oleva niittykin on rakennettu. Nyt se on jo linjoitettu katuihin ja jaettu kortteleihin. Kaikesta päättäen on tällä yhteiskaupungilla suuri tulevaisuus edessään. Se onkin jo sangen suuri satamakaupunki, Kanadan kaikkein huomattavimpia suurten sisäjärvien rannalla. Siellä on maailman mahtavimmat viljasäiliöt, ja sanotaan, että sieltä lähetetään maailman markkinoille viljaa enemmän kuin mistään muualta. Se onkin jo suuri ennätys sisäjärven kaupungille.

Mutta Port Arthurilla on toiveita päästä merisatamakaupungin asemaan. Jo nyt käy pienempiä merilaivoja, muiden muassa jokin suomalainenkin, sen satamassa hakemassa viljaa, viedäkseen lastin suoraan meren yli. Mutta ne kanavasulut, joita on Erie- ja Ontario-järvien välillä sekä St Lawrence-joen koskipaikkojen sivuilla, ovat vielä liian pienet ja matalat suurempien valtamerilaivojen kuljettaviksi Suurille Järville ja niin Port Arthuriin ja Duluthiin saakka. Kun ne syvennetään, niin silloin ovat esteet poissa Port Arthurin kehityksen tieltä. Se alkaa menestyksellisesti kilpailla Montrealin, jopa New Yorkinkin kanssa Pohjois-Amerikan sisämaan tuotteiden kaupassa.

Monet Kanadan kaupungit ovat asemaltaan kauniita. Miellyttävä on Port Arthurin asema. Länsipuolella kulkee rantaa pitkin vuorenselänne, jonka reunat putoavat paikoin hyvin kor-

kealta kohtisuorasti. Näyttää siltä kuin jättiläiset olisivat muodostaneet linnoituksen kaksoiskaupunkien suojaksi. Ja järvestä sataman edustalla nousee samantapaisia saaria, kuin tehtyjä linnoituksia. Kauempana on pitkä kalliosaari, joka — kun katsoo mäeltä kaupungin takaa — näyttää lepäävältä jättiläiseltä: pään, kaulan ja ruumiin muodot ovat selvät, ja kädet ovat ristissä rinnan päällä. Sitä saarta sanovatkin intiaanit »Nukkuvaksi jättiläiseksi» (Sleeping Giant).

Vaikka Port Arthur ja Fort William ovat kaupunkeina vielä verraten nuoria, ei seutu ole jäänyt vanhimpina aikoinakaan huomaamatta. Intiaaneille se on ollut pyhä paikka, ja vieläkin he kokoontuvat juhliinsa rantavuorelle uusimaan vanhoja menojaan. Vuoren juurella on yhä heidän pieni kylänsä, jossa he asuvat erossa valkoisesta rodusta, joka on muuten vallannut seudun ja pystyttänyt sinne ihmeelliset laitoksensa. Intiaanien erikoistehtävänä on nykyjään vartioida pyhää vuorenselännettä ja sen päällä olevaa kookasta kirkasvetistä järveä, josta vesi johdetaan kaupungin väestön tarpeiksi.

Kun tulee kaupunkiin itäpuolelta, huomaa maiseman hiukan toisenlaiseksi. Siellä on kiemurteleva puro, jonka rantamilla kasvaa kaunis lehtimetsä: pajuja, leppiä, hohtavan valkokylkisiä koivuja — aivankuin Suomessa. Puro laskee ihanaan lahteen. Se, joka ei ole käynyt Suomessa, luulee tätä maisemaa maailman ehkä kauneimmaksi.

Mainittiin jo, että Port Arthurissa ja Fort Williamissa ovat maailman suurimmat viljasäiliöt. Niihin sopii samalla kertaa noin 40 miljoonaa hehtoa viljaa. Ja ettei niitä ole vielä liiaksi, todistaa se, että yhä uusia rakennetaan. Viljan tuotanto Kanadan preeriamaakunnissa Manitobassa, Saskatchewanissa ja Albertassa lisääntyy vuosi vuodelta.

Lähdepä, lukija, kanssani näitä viljahinkaloita katsomaan! Saavumme ensin korkean rakennuksen kupeelle pitkän katoksen alle, mihin viljajunat tulevat. Katoksen lattia on rautasäleistä tehty ja on alta ontto — tai oikeammin täynnä suppiloita, joiden pohjassa rako johtaa leveälle, aina liikkeessä olevalle

kuperalle hihnalle. Kun viljavaunun ovet avataan, valuu vilja suppiloihin ja sieltä hihnalle, joka vie sen rakennuksen sisälle puhdistusosastoon. Siellä poistetaan koneellisesti pöly ja roskat sekä rikkaruohojen siemenet. Jyvät lajitellaan painonsa ja arvonsa mukaan. Hallituksen virkamies on arvioimisessa ja punnitsemisessa mukana, joten työhön voi luottaa.

Kun olemme tarkastelleet mitä erilaisimpia uudenaikaisia laitoksia suomalaisen myllärin johdolla, saavumme ylimpään kerrokseen, minne lajiteltu vilja on johdettu. Näemme suunnattomia, silinterimäisiä purnuja, jotka ovat läpimitaltaan useampia metrejä ja parikin kymmentä metriä syviä. Kukin viljalaji lasketaan omaan purnuunsa. Kun purnut ovat täynnä, on siinä jyviä, kymmeniä tuhansia hehtoja kussakin purnussa. Siinä on viljaa Euroopan ja koko maailman nälän tyydytykseksi.

Suuret viljalaivat asettuvat jättiläisrakennusten kupeelle. Purnujen alaosista johdetaan torvet laivan ruumiin, luukut avataan auki ja vilja soluu virtanaan laivan sisään. Laiva täyttyy muutamissa tunneissa. Ei siinä tarvita työläisiä viljasäkkien kantoon, kaikki käy koneellisesti.

Tosiasia on, että näissä suurissa viljaelevaattoreissa ei vilja ole ihmiskäsien käsiteltävänä ollenkaan, ei siitä lähtien, kun vilja tyhjentyy rautatievaunuista, siihen saakka, kun se puhdistettuna ja lajiteltuna valuu laivanruumaan.

Paitsi viljaelevaattoreita on Port Arthurissa myös muita teollisuuslaitoksia, paperi- ja hiomotehtaita, sahoja y. m.

Suomalaiset toimivat Port Arthurissa monilla eri aloilla. Heitä on työmiehinä, liikkeenharjoittajina, jopa kunnallisissakin toimissa. Kaupungissa ilmestyy suomalainen sanomalehti »Kanadan Uutiset».

Kaupungin ympäristössä on suomalaisia lukuisasti, paikoin niin tiheässä, että he muodostavat omia yhteiskuntia ja hoitavat kunnallisetkin asiat omien miestensä avulla. Luonto ja maanlaatu ovat hyvin samanlaisia kuin Suomessa, vieläpä enemmän vanhaa kotimaata muistuttavia kuin rajan toisella puolella Minnesotassa.

Port Arthur on suomalaisen asutuksen tärkein keskus Ontariossa, jopa koko Kanadassa. Vaikka suomalaiset eivät olekaan seutukunnalla yleensä suurempia varallisuuksia saavuttaneet — asutus on vielä verraten nuorta — ovat he kuitenkin jo muodostaneet itselleen aseman, joka on toiskielistenkin keskuudessa tunnustettu. Kaikesta päättäen on suomalaisten merkitys siellä vielä nousemassa. Uusia siirtolaisparvia tulee alinomaa ja sijoittuu Kaksoiskaupunkeihin sekä niiden ympäristöön.

MANITOBA.

Manitoba on Kanadan ensimmäinen preeriamaakunta, mutta johtavassa asemassa se ei ole enää tuotannossa eikä viljelysmahdollisuuksissa. Joka tapauksessa siellä joutuu idästä tullut siirtolainen ensimmäisen kerran näkemään preeriatasangon, mikä onkin tyypillisin, sillä preeria on Manitobassa jotakuinkin yhtä tasaista kuin pöytä.

Manitoba myös ensimmäisenä preerioista sai valkoiset asukkaansa. Jo satakunta vuotta sitten tuli sinne uudisasukkaita, skotlantilaisia, joita lordi Selkirk kuljetti. Nämä Skotlannin vuoristolaiset olivat aivan tottumattomia tasankomaan viljelykseen ja alussa heillä oli suuria vaikeuksia. Mutta heistä ja muista skotlantilaisista, joita saapui myöhemmin, tuli Kanadan lännen perusväestö, kuten he ovat johtavana kanta-aineksena idempänäkin.

Tämän kirjoittaja joutui kerran Winnipegissä, Kanadan preeriain pääkaupungissa, eräille juhlapäivällisille, johon oli kokoontunut laajalti Kanadan, erittäinkin lännen johtavia miehiä politiikan ja taloudellisen elämän alalta. Puhujien joukossa oli kaksi Kanadan ministeriä, yksi kuvernööri (maakunnan päämies) ja eri maakuntien hallitusten jäseniä. Melkein kaikki ne olivat siirtolaisina maahan tulleet ja useimmat skotlantilaisia. Ja kun koetin ottaa selkoa taloudellisen elämän merkkimiehistä, pankinjohtajista y. m., enimmät heistä polveutuivat Skotlannista. Skotlanti-

laiset näkyvät olevan Kanadan väestön selkäranka. Toimeliaisuudellaan ja erittäinkin säästäväisyydellään on tämä aines tullut johtavaksi.

Vuonna 1870 muodostettiin Manitoba maakunnaksi ja otettiin dominion maakuntaliittoon. Se on siis aikalailla vanhempi kuin sen sisaret, preeriamaakunnat Saskatchewan ja Alberta, jotka pääsivät liittoon vasta vuonna 1905.

Kuitenkaan ei Manitoba saavuttanut nykyistä muotoaan ja laajuuttaan ennenkuin vuonna 1912. Silloin sen rajat määrättiin niin, että se ulottui pohjoisessa 60. leveysasteeseen ja pääsi meren, Hudson-lahden, yhteyteen. Sen pinta-alaksi tuli 251 832 neliömailia, ollen siis jotakuinkin yhtä suuri kuin Saskatchewan tai Alberta sekä 100 000 neliömailia suurempi kuin Suomi.

Noin puolet Manitoban alueesta kuuluu preerioitten ensimmäiseen, alimpaan tasankoon; ainoastaan osa kohoaa lännessä toisen tasankoportaan tasalle. Näitä tasankoja erottavat mäet, »vuoret», joiden nimet ovat Pembina Mountains, Riding Mountains, Duck Mountains ja aivan Saskatchewanin rajalla Porcupine Hills. Maakunnan lounaisosassa ovat irrallisina Kilpikonnavuoret (Turtle Mountains).

Maakunnassa on melko paljon vettä, ne ovat ensi tasangolla, joka on 800 jalkaa merenpinnan yläpuolella. Koillisin osa maakuntaa on epäsäännöllistä. Siellä on mäkiä ja myös paljon suomaita.

Manitoban suurimmat järvet ovat Winnipeg, Winnipegosis, Manitoba ja Dauphin, jotka kaikki laskevat vetensä Nelson-joen kautta Hudson-lahteen. Lake Winnipeg on 260 mailia pitkä ja keskimäärin 30 mailia leveä. Siihen tulee Saskatchewan-joki lännestä ja Red River etelästä sekä Winnipeg-joki idästä. Kaikki Manitoban järvet ovat matalia. Itse suuri Winnipeg-järvikin on syvimmiltä paikoiltaan vain 70 jalkaa syvä. Nämä verraten suuret järvet ovat jätteitä vielä suuremmasta, joka peitti melkein koko Manitoban ja suuren osan Saskatchewania.

Red River-joki alkaa Yhdysvalloista, missä sen viljavassa laaksossa elää paljon suomalaisia maanviljelijöinä. Se on Mani-

tobau tärkein joki ja on 700 mailia pitkä. Assiniboinen ja Red Riverin yhtymäkohdassa on Winnipegin kaupunki. Pohjoisempien jokien varret kasvavat metsää. Red Riverin laakso on viljavin. Sieltä on peräisin Manitoban kuuluisa kova vehnä.

Maakunnan ilmasto on täysin mannermaalle ominaista. Kesät ovat lämpimiä, jopa hyvin kuumia, ja talvet kylmiä. Kevät ja syksy ovat pitkiä. Talvella voi elohopea jäätyä, mutta kesällä saattaa lämpö nousta varjossakin 40 asteeseen Celsiusta. Talven kylmyys ei tunnu niin kuin meren lähistöllä, sillä ilma on kuiva. Auringon paistetta on runsaasti. Vuotuinen sademäärä on 20 tuumaa.

Manitoban maaperä on mustaa multaa ja sen alla savi. Juuri tuon läpäisemättömän savijankon vuoksi vähäinenkin sademäärä riittää kasvillisuudelle. Viljelystä varten on maa jaettu neliöihin (section), joissa kussakin on maata 640 eekeriä. Jokainen section jaetaan niinikään neliöihin, neljään sellaiseen. Hallituksen tällaisia vapaita maita saa kukin uudisasukas rekisteröimiskustannuksilla vapaasti yhden neljänneksen sectionia, siis 160 eekeriä. Myöskin ostetaan maita näin kvarteittain tai sektioneittain. Viljan viljelijälle ja myös laitumen tarvitsijalle on kaksi kvarttia (puoli sektionia) sopivimman kokoinen maa-ala. On otettava huomioon, että tavallisesti soveltuu koko tämä maa laidasta laitaan viljelykseen. Varsinaisilla preerioilla eivät ole puutkaan tai kivet esteinä. Vapaita maita ei ole enää rautateitten varsilla saatavina, ostomaita kyllä melkein kuinka paljon tahansa. Hinta valmiista maasta rakennuksineen on 20 dollarista ylöspäin eekeriltä. Tavallisesti maksetaan vain pienempi osa käteisesti ja loput vähitellen. Tämä on yleinen menettelytapa Kanadassa, preerioilla erittäinkin.

Manitobassa, kuten muuallakin preerioilla, aletaan luopua yksinomaisesta vehnänviljelyksestä, aletaan pitää karjaakin, koska sekaviljelys (mixed farming) on huomattu taloudellisesti varmemmaksi ja omavaraisemmaksi. Vehnän kasvatusalue kyllä uusien kestävien siemenlajien vuoksi laajenee aina vain pohjoisemmaksi, ja myös sadot ovat tulleet muuten säännöllisemmiksi,

paitsi että ruoste on tässä maakunnassa ehkä enemmän kuin muualla haitannut varsinkin vanhoja, pitkät ajat lannoittamatta viljeltyjä vainioita.

Viljelemättömät preeria-alueet kasvavat ravitsevaa ruohoa. Ja viljellyt rehukasvit, erittäinkin apilas, antavat suuria satoja. Tämä auttaa karjanhoitoa. Maakunnan meijerien tuotanto nousee nykyjään noin 10 miljoonaan dollariin vuodessa. Sikojenhoito on myös osoittautunut tuottavaksi.

Hedelmänviljelys ei ole ollut preerioille ominaista. Tuulet ovat avoimilla alueilla olleet haittana. Nyt kuitenkaan eivät preeriafarmit ole enää niin suojattomia kuin olivat viljelyksen alkaessa. Varsinkin hallituksen toimesta on suoja-aitoja ja -metsikköjä istutettu talojen lähimpään ympäristöön. Suojakuusia ja muita puita saa hallituksen taimitarhoista. Ja tällaisten turvissa menestyvät hedelmät erinomaisesti.

Se, että Manitoban preeriat saivat asukkaita ensimmäisinä, on yleisessä mielipiteessä vakaannuttanut sen käsityksen, että tässä maakunnassa on vain maanviljelyksellä merkitystä. Se on kuitenkin suuri erehdys. Maakunnan itäisin ja pohjoisin osa on metsänkasvuista. Siellä on koivua, kuusta, haapaa, mäntyä (jack pine ja tamarac) runsaasti. Sahoja ja puuhiomoja on rakennettu ja vuosi vuodelta rakennetaan lisää.

Ja kaivosteollisuudessa se on kehittymässä yhdeksi maailman merkittävimmäksi. Aivan viime vuodet ovat tähän antaneet voimakkaan sysäyksen. Eräitä lupaavia kaivosalueita oli jo löydetty aikaisemmin, mutta pari kolme vuotta sitten tuli Flin Flonin alue pohjoisessa Saskatchewanin rajalla maailman kuuluksi. Amerikkalainen Whitney-yhtymä tutkitutti sen, osti löydökset ja on sinne nyt kiinnittänyt ainakin 50 miljoonaa dollaria, kun on havainnut kallioperän erittäin tuottoisaksi. Siellä on kultaa, hopeaa, vaskea ja sinkkiä. Rautatie on juuri valmistunut The Pas-asemalta. Sen jälkeen on uusia löytöjä tehty, ja näyttää siltä, että melkein koko Hudson Bay-rautatien varsi ja sen pohjoispuoli on mineraalirikasta. Siellä päin on vesivoimia runsaasti ja ne joutuvat nyt käytäntöön.

Nämä löydöt ja yleensä toiminta Manitoban pohjoisosissa on hälventänyt toisenkin harhakäsityksen. Manitobaa on pidetty Kanadan keskeisimpänä mannermaa-maakuntana. Ei ole huomattu, että se on merenrantamaita. Ulottuuhan se Hudson-lahteen, joka on kyllä kuin sisämeri, mutta on pohjoisessa yhteydessä Atlantin kanssa. Tuo merenlahti on Kanadan kaikkein kauimmin tunnetuita vesiä. Suuret löytöretkeilijät joutuivat sinne etsiessään kiihkeästi pääsyä Intian ja yleensä Aasian halutuille maille. Henry Hudson, New Yorkin seudun löytäjä, joutui sinne ja sai siellä surullisen loppunsakin.

Tämä ja monet muut onnettomat retket saivat Hudson-lahden huonoon maineeseen. Se tuli mereksi, jolla kylmyytensä ja vielä enemmän pohjoisten, jäisten salmiensa vuoksi ei luultu olevan mitään käytännöllistä merkitystä. Mutta lännen farmarit, jotka napisivat pitkän rautatiematkan kalliita rahteja tuotteitansa myydessään, alkoivat tutkia tuota pahan onnen merta. He alkoivat vaatia rautatien rakentamista Hudson-lahdelle, mistä heillä olisi lyhin vesitie Eurooppaan. Itä, erittäinkin Montreal, nauroi näille vaatimuksille. Heidän vastustukseensa oli kai jonkin verran muutakin syytä kuin käsitys, ettei tuolla tiellä voisi syntyä mitään liikennettä. Jos sitä todellakin syntyisi, olisi se suuri isku Montrealille, joka on pitänyt erikoisoikeutenaan kaupata myös preeriamaakuntien tuotteet.

Farmarit ottivat politiikan avukseen. Kanadassa on vanhastaan kaksi valtiollista puoluetta, vanhoilliset ja vapaamieliset, jotka ovat olleet melkein tasaväkisiä ja ovat vuoron perään jakaneet vallan keskenään. Lännen farmarit muodostivat oman puolueensa, progressivistien, mikä vastaa lähinnä Suomen maalaisliittoa. Vaaleissa he eivät kovin monta edustajaa saaneet, mutta kuitenkin riittävästi määrätäkseen, mille puolen vallan vaaka kallistuisi.

Nyt oli heillä valtit käsissään. He antoivat kannatuksensa vain sille suurpuolueelle, joka suostui viemään heidän pyrkimyksiään perille. Näin he saivat (ja saavat edelleen) monta toivettaan toteutumaan. Yksi ja suurin oli Hudson Bay-rautatien

rakentaminen. Se päätettiin jo sotavuosien alulla ja rautatietä alettiin rakentaa. Mutta sota vaati huomiota muualle ja itä käytti sitä hyväkseen. Tämän rautatien rakentaminen keskeytettiin ja avattu linja alkoi uudelleen kasvaa metsää. Itä toivoi, että kysymys raukeaisi. Mutta sodan jälkeen kiinnittivät lännen farmarit ruuvia tiukemmalle. Asia otettiin uudelleen esille. Itä tutkitutti ennen päätetyn radan suunnan ja selitti, että Port Nelsonin satama, johon linjaa johdettiin ja johon oli jo kustannuksia tehty, oli tarkoitukseen aivan kelvoton. Se ilmoitti jyrkästi, ettei se katso voivansa myöntää rahoja tällaiseen hukkamenoon. Farmarit eivät hätääntyneet. Hekin olivat toimessa. Ja tutkijat todistivat, että pohjoisempana oli Churchillin satama aivan erinomainen. Tosin tarvittiin nyt melkoisen paljon lisäkustannuksia radan johtamiseen entiseltä suunnalta, kun uusi rata tulisi noin 100 mailia (160 kilometriä) pitemmäksi. Sitäpaitsi Churchill oli vain maantieteellinen nimi aivan asumattomalla seudulla. Vallassa oleva puolue, vapaamieliset, huomasivat, että jos mieli pitää valtaa, niin täytyy taipua. Ja niin on nyt rakennettu kiireisesti rautatietä Churchilliin, erämaitten läpi. Tie valmistuu näinä aikoina ja sitä myöten lähetetään ei ainoastaan Manitoban, vaan yleensä suuren lännen tuotteita (mikäli Vancouver ei ole lähempänä) maailmanmarkkinoille, etupäässä tietysti viljaa. Vesiväylä ei kyllä ole auki kuin muutamia kuukausia vuodessa (Idän selityksen mukaan vain pari kolme kuukautta), mutta lännen farmarit ovat saaneet vesitien, ja Manitoba on tullut merimaakunnaksi.

Ajatus tämän rautatien rakentamisesta näyttää olleen erittäin onnellinen edellä mainittujen mineraalilöytöjenkin ja käytettävien puutavarain vuoksi.

Myös suomalaisia on ollut tuon radan, kuten Flin Floninkin, rakentamisessa mukana. Sitä todistaa sekin, että kaksi asemaa tämän radan varrella on saanut nimet Kiiski ja Niska.

Manitoban maakunnalle avautuvat nyt myös runsaat kalastusmahdollisuudet Hudson Baylla, joka on ollut valaistakin kuu-

luisa. Maakunnan järvet ovat niinikään kalarikkaita, joten veden anti on preerioitten vierellä ollut tuottoisa.

Kaikki tämä toiminnan laajeneminen pohjoiseen ja ulottuminen muuhunkin kuin maanviljelykseen lisää maakunnan väestöä. Vuonna 1881 oli Manitobassa vain 52 000 asukasta. Se yritti jo jäädä jäljelle Saskatchewanista eikä siellä nykyjäänkään ole väkeä enemmän kuin 700 000. Mutta kaikki merkit viittaavat siihen, että Manitoba on astumassa aivan uutta, loistavaa kehitystä kohti, missä maanviljelys on kyllä huomattavin, ei kuitenkaan ainoa huomattava elinkeino. Sitä mukaa kuin vanhojen farmien omistajat tottuvat karjanhoidon avulla pitämään peltojaan täydessä kasvukunnossa, saa siellä maanviljelyskin yhä kasvavaa menestystä.

Hallinto on samantapainen kuin yleensä muissakin dominion maakunnissa. Kuninkaan sijaisena on kenraalikuvernöörin, yksituumaisesti maakunnan hallituksen kanssa nimittämä varakuvernööri (lieutenant Governor), joka allekirjoittaa ministeriön (Council) istunnoissa tehdyt päätökset. Ministeriöön kuuluu seitsemän lainlaatijakunnan valitsemaa jäsentä. Lainlaatijakunnassa on 55 kansan valitsemaa edustajaa. Dominion parlamentissa on maakunnan edustajina 17 jäsentä edustajahuoneessa (House of Commons) ja niiden lisäksi 6 senaattoria. Kuntia, joilla on oma hallintonsa, ei toistaiseksi ole kahtasataa, mutta niitä muodostetaan sitä mukaa kuin asutus kasvaa. Koulut ovat ensimmäiset, joita uusille asutusseuduille perustetaan. Maakunnan yliopisto on Winnipegissä, jonka lähellä on myös paras maanviljelysopisto.

Winnipeg on maakunnan pääkaupunki. Se on samalla väkiluvultaan Kanadan kolmas tai neljäs kaupunki (Vancouver kilpailee voimakkaasti sen kanssa). Sen väkiluku on 200 000 vaiheilla. Maakunnan väestöstä asuu siis enemmän kuin neljäsosa Winnipegissä. Tällä kaupungilla ei ole ainoastaan maakunnallinen merkitys. Se on Kanadan lännen portti, vieläpä todellisemmin kuin Chicago, joka tuskin koskaan on ollut Amerikan lännen porttina. Muuten nämä kaupungit ovat vaikutukseltaan aika

lailla samassa asemassa. Kumpikin on liikenteen johtajana idän ja lännen välillä. Preeriamaakuntien tuotteet tulevat tavallisesti ensin Winnipegiin, missä ne lajitellaan ja lähetetään edelleen. Winnipegin viljapörssi alkaa nykyjään olla varsinkin vehnän hinnan määräjä maailman markkinoilla.

Kaupunki on rakennettu kahden joen yhtymäkohtaan laajalle tasangolle. Siellä oli jo Hudson Bay-yhtiön hallinta-aikana pieni linnoitus ja asutus. Kun yhtiö myi alueensa dominiolle, ei paikkakunnan, osaksi vielä järjestettyyn hallintoon tottumaton väestö johtajansa Louis Rielin yllyttämänä tahtonut alistua. Syntyi kapina, joka pian kukistettiin. Jäljellä on vielä »muinaisjäännöksiä» (vanhimmat muistomerkit) senaikaisesta Fort Garryn linnoituksesta. Tällaisilla uusilla seuduilla lasketaan vanhojen muistojen ikä vuosikymmenissä, sen sijaan kuin se Euroopassa lasketaan vähintään vuosisadoissa.

Kaupungin uudenaikaisuutta osoittavat leveät, melkeinpä liiankin leveät kadut. Asemilla on liike, varsinkin tavaraliike, hyvin suuri. Ja pääkaduilla liikkuu autoja toisinaan neljässäkin rivissä. Rakennukset viittaavat suurkaupunkiin. On valtavia liikekonttoreita ja suuria teollisuuslaitoksia. Lännen suurimmat teurastamot ovat Winnipegissä. Pankkien liiketilasto nousee vuodessa noin 3 000 miljoonaan dollariin.

Manitoban muut kaupungit ovat vähäpätöisiä. Bravdon on hyvinvoivan maanviljelysalueen keskuksessa. Siellä on noin 17 000 asukasta. Portage la Prairie on puolta pienempi.

Liike-elämä on Winnipegissä vilkkaimmillaan elonkorjuun aikana. Elokuun alkupuolelta lähtien saapuu sinne idästä ja Euroopasta kymmeniä tuhansia elonkorjaajia, jotka sieltä lähetetään preeriamaakuntien eri osiin. Jonkin ajan perästä alkaa sitten saapua viljalasteja. Niitä tulee päivittäin tuhansia vaunun-lasteja. Junat, melkeinpä yhtenäisenä jonona, vievät niitä eteenpäin, enimmäkseen Port Arthuriin, mistä vilja lähetetään järvilaivoilla eteenpäin, itää ja Eurooppaa kohti. Näin on preerioitten tasangolle tullut Kanadan sangen huomattava kauppakaupunki ja lännen liikkeen keskus.

KANADA VALLOITUSTÖISSÄ.

Kanada on pienestä alustaan paisunut suureksi. Ilman sotia, paitsi kahakoita intiaanien kanssa sekä myöskin verraten vähäpätöisiä aseellisia toimia eräitten kapinallisryhmien taivuttamiseksi, on se saanut haltuunsa laajan alueen, joka vastaa kokonaista maanosaa.

Mutta tämä alue oli erämaa, suurimmalta osaltaan kylmä ja asutukseen sopimaton. Kanadan tehtäväksi on tullut läntisellä pallonpuoliskolla se, mikä Suomella ja yleensä pohjoismailla on itäisellä: taisteleminen pohjan kylmiä vastaan ja viljelyksen vieminen pohjoisemmaksi. Hallalta on valloitettava maata pala palalta, hyinen vihollinen on karkoitettava kauemmas.

Tässä on Kanadalla vaikeampi tehtävä kuin millään muulla. Voittoisasti on kuitenkin valloitustyötä tehty, ja Kanada on saavuttanut tuloksia, jotka ansaitsevat suurinta tunnustusta ja ovat esimerkiksi kelpaavia muillekin. Kanadalla on tällä alalla suuria sankareita, ja nämä sankarit ovat nykyaikaisia, toiset elävät vieläkin, vaikka heistä Euroopassa tiedetään vain vähän. Tämän kirjan mieluisimpia tehtäviä on esitellä heitä esikuvallisina Suomelle.

Tärkein valloitustehtävä on ollut ulottaa vehnän kasvatuksen mahdollisuus pohjoisemmaksi. Uutterasti on koetettu kehittää vehnälajeja, jotka ehtisivät valmistua entisiä aikaisemmin ja joita voidaan käyttää seuduilla, missä halla pyrkii aikaiseen tuhoamaan tähkäpäät.

Kun tällainen uusi vehnälaji on saatu jalostetuksi ja varmistetuksi, on se suurtapahtuma, joka ansaitsee maailmanhistoriallisen merkityksen. Aivan näinä viime vuosina on taas tuollainen voitto saavutettu, on saatu Garnet-vehnä, joka neljän viime vuoden aikana on ottanut haltuunsa Kanadassa suuremman alueen kuin minkä liittolaiset valloittivat maailmansodassa saksalaisilta. Laajat alueet pohjoista erämaata, jotka pidettiin sopivina vain petoeläinten tyyssijoiksi, valloitettiin Kanadan maanviljelysvyöhykkeeseen.

Ansio Garnet-vehnän kehittämisestä kuuluu sille työlle, jota suoritetaan Kanadan Keskuskoeasemalla Ottawassa. Sen serealistit William Saundersista hänen mainioon poikaansa Charles Saundersiin sekä nykyiseen johtajaan L. H. Newmaniin saakka ovat tehneet sitkeää, väsymätöntä työtä. Viimeinen huomattavampi tulos on Garnet. Kokeet osoittavat, että se kypsyy kymmenen päivää aikaisemmin kuin »Markiisi»-vehnä, joka taas on aikaisempi muita.

Markiisi-vehnä teki Kanadan maailman vehnäaitaksi ja Garnet-vehnä lisää tuotantoaluetta. Kanadassa on kyllä viimeisen kuuden vuoden kuluessa tehty suuria mineraalilöytöjä, ja metsän käyttö on paljon lisääntynyt. Mutta kaiken sen voittaa viljan tuotanto juuri näitten jalostettujen vehnälajien avulla.

Pohjois-Amerikan asutushistorian suurtapahtuma oli se, että juuri ennen Amerikan sisällissotaa monet tuhannet pioneerit muuttivat hiljalleen länteen telttavaunuissaan, mennen aina Oregoniin ja Kaliforniaan saakka. Näin tulivat laajat alueet asutuiksi. Niinä aikoina oli Kanadan suuri länsi vielä horrostilassa. Puhvelilaumat vallitsivat preerioita ja näitä pyydystelivät vain intiaanit. Mehevä maaperä odotti viljelijäänsä.

Paljon sai aikaan Canadian Pacific-rautatien rakentaminen preerioitten halki Isolle valtamerelle saakka. Mutta senkin valmistuttua pidettiin preerioita sopivina ainoastaan karjan kasvatukseen. Puhvelien sijaan voi tulla kesyä raavaskarjaa. Uudisasukkaat, jotka ennen rautatietä ja varsinkin sen rakentamisen jälkeen siirtyivät noille seuduille, olivat pelkäämättömiä eivätkä säästäneet vaivojaan. Mutta pääomien omistajat olivat varovaisia. Englantilaiset rahamiehet, joiden varassa maan asuttaminen suureksi osaksi oli, epäilivät mahdollisuuksia. Ja Englannin sanomalehdet avoimesti julistivat, että maa tuskin oli minkään arvoista viljelykseen. Vielä vuonna 1881 kirjoitti hyvin arvossa pidetty englantilainen sanomalehtimies: »British Columbia ei koskaan olisi saanut asukkaita, elleivät Hudson Bay-yhtiön metsästäjät olisi uskaltaneet mennä sinne ja ellei kultakuume olisi houkutellut seikkailijoita. Puolenkaan sataa

rautatietä ei voi saada Kanadan Länttä viljelykseen. Paljon huudettu Manitoban maanviljelyssiirtokunta ei voi kauan tulla toimeen. Talvien kylmyys heidät sieltä karkoittaa.»

Tämä, silloin maanviljelykseen mahdottomaksi julistettu paikka, on nykyjään maailman kaikkein rikkaimpia viljelysseutuja ja tuottaa vuosittain noin tuhat miljoonaa dollaria.

Kehitys tapahtui kyllä nopeaan, mutta ei kuitenkaan yhdessä päivässä. Pioneerit, jotka menivät sinne Kanadan preerioille 1870-luvun lopulla ja 1880-luvun alulla, ovat useat vielä elossa. He ovat saaneet kestää paljon, mutta ovat saavuttaneet hyvän toimeentulon ja terveydenkin. Heidän mennessään luultiin, että uudisasukas ei kestä Kanadan avoimilla preerioilla. Monet heistä etsivätkin suojapaikkoja, laaksoja tai metsä-aluetta, ollakseen tuulilta suojassa. Ensin huomattiin, että alue oli hyvin hyvä karjankasvatukseen. Mutta vehnä ei tahtonut kypsyä. Paras silloinen vehnälaji »Red Fife» vaati valmistuakseen 120 päivää. Mutta halla tuli aikaisemmin ja tuotti kadon.

Tiedemiehet ja viljanjalostajat tulivat avuksi. Kanadan hallitus kiinnitti huomiota koeasemiin. Tämän vuosisadan alussa teki tohtori Charles E. Saunders, joka silloin oli dominion pääserealisti (viljanjalostaja), pitkäaikaisissa kokeissaan käänteen tekevän havainnon. Hän sai kehitetyksi vehnän, jota hän sanoi »Markiisiksi» ja joka kypsyi sadassa ja kymmenessä päivässä. Tämä tapahtui v. 1904. Uusi vehnä oli kultaa preerioitten viljelijöille. Se ulotti vehnänkasvatusaluetta pohjoiseen 200 mailia, siis valtasi karjankasvatukselta ja erämaalta valtakunnan kokoisen alueen.

Kanadan hallitus järjesti asutusohjelmansa uudelle perustalle. Preeriat muodostettiin maakunniksi ja uudisasukkaille annettiin maata vapaasti. Vuoteen 1914 mennessä oli syntynyt aavikoille viljankasvatusta varten yli puoli miljoonaa farmia, ja Kanada alkoi kehittyä maailman vilja-aitaksi. Kun Markiisi-vehnällä oli muitakin hyviä ominaisuuksia, paitsi aikainen kypsyväisyys, levisi se ei ainoastaan Kanadaan, vaan myöskin Yhdysvaltoihin, ja on viime aikoina ollut yleisimmin käytetty. Se on tuottanut

Kanadalle rikkauksia, jotka ovat laskettavissa ainakin sadoissa miljoonissa dollareissa. Tohtori Saunders ansaitsee tulla luetuksi maailman suurimpien ja hyödyllisimpien miesten joukkoon. »Joka saa kaksi viljankortta kasvamaan siinä, missä ennen kasvoi vain yksi, tekee ihmiskunnalle enemmän hyötyä kuin maailman tietoviisaat», sanoi aikoinaan eräs kuuluisa kirjailija. Tohtori Saunders on tehnyt enemmän. Hän on saanut suunnattomat viljapellot lainehtimaan siellä, missä vilja ei kasvanut ollenkaan. Hän ei ollut mikään tietoviisas, vaan yksinkertainen, käytännöllinen kokeilija, mutta Kanada ja koko maailma on suuressa kiitollisuudenvelassa hänelle.

Kehitystä tapahtui edelleen. Saundersin jälkeen tuli Kanadan viljanjalostuksen johtajaksi, hallituksen serealistiksi, L. H. Newman. Hän jatkoi Saundersin jo alulle panemia kokeita ja pyrki tekemään vehnänkasvatuksen mahdolliseksi vielä pohjoisempana, valtaamaan viljelykseen uusia alueita. Vuonna 1922 hän ilmoitti hallitukselleen saaneensa lajin, jolle hän antoi nimen Garnet. Sillä oli samat jauhattamis- ja satoisuus-edut kuin Markiisilla, mutta se kypsyi 5—10 päivää aikaisemmin. Laji toimitettiin farmareille kokeiltavaksi. Tulos oli hyvä ja ministeri W. R. Motherwell, jonka kanssa tämän kirjoittaja on ollut läheisessä kosketuksessa ja saanut suoranaiset tiedot, tuli vakuutetuksi lajin pätevyydestä. Lajia koeteltiin mahdollisimman pohjoisessa, Hudson-lahteen johtavan rautatien varsilla. Kylvämään päästiin siellä vasta toukokuun lopulla. Kuitenkin kypsyi Garnet ennen halloja. Vuonna 1928 kylvettiin sitä Churchill-joen varrelle, jota on pidetty aivan mahdottomana viljan kasvatukseen. Vehnä kypsyi. Näin tiedetään, että suuri valloitustyö on tehty. Ainakin 250 000 uudelle farmarille on avattu mahdollisuuksia vehnäsatoon.

Tähän eivät kuitenkaan Kanadan viljanjalostajat tyydy. Uusia lajeja on kehittymässä. Niistä toivotaan saatavan vehnänsiemeniä, jotka kypsyvät alle sadan vuorokauden, säilyttäen samalla muut tarpeelliset ominaisuudet.

Näin valloitetaan maata lisää viljelykseen ja siirretään asutusta aina vain pohjoisemmaksi.

SASKATCHEWAN.

Saskatchewan tuli maakunnaksi dominion yhteyteen v. 1905. Sitä ennen se kuului ensin Hudson Bay-yhtiön turkiskauppa-alueeseen, ja sen jälkeen kuin yhtiö myi maansa Kanadan hallitukselle, tämän järjestämättömään hallinnolliseen piiriin. Maakunnan oikeudet se sai samalla kertaa kuin Alberta, ja joutui ennen tätä sisartaan huomion esineeksi syystä, että se oli itäisempi. Idästä on Amerikan asutus tapahtunut. Sitäpaitsi oli Saskatchewaniin jo ennen siirtynyt uudisasukkaita, etupäässä Yhdysvalloista, muiden muassa parvi suomalaisiakin.

Amerikkalaiset katsoivat kolmisenkymmentä vuotta sitten Kanadan jonkinlaiseksi Yhdysvaltain takamaaksi. Mitään raja-esteitä ei ollut. Ja maata oli vapaasti saatavana mistä tahansa.

Kun liike länteen oli Yhdysvalloista käynyt jo niin voimakkaaksi, että kaikkialla alkoi olla uudisasukkaita, vaikkakin harvassa, kääntyivät toiset pohjoiseen, joka oli vielä aivan asumatonta. Samaa ruohoista, väkimultaista preeriaa he kohtasivat sielläkin. Yhtä hyvä heidän oli asettua sinnekin. Niin saivat Kanadan preeriat ensimmäiset asukkaansa. Myöhemmin sitten ne, jotka lannoittamatta olivat ottaneet vehnäsatoja Yhdysvaltain preerioilta ja siten aikojen kuluessa laihduttaneet maansa siirtyivät Kanadan puolelle, missä oli vielä koskematonta preeriaa saatavissa. Näin tuli uusi ryntäys Yhdysvalloista käsin, ja se aikakausi on vieläkin vallitsemassa.

Muuttoa helpottaa näiden kahden maan rauhalliset välit. Jo rajan määrääminen aikoinaan Yhdysvaltain ja Kanadan välillä tapahtui aivan huomioon ottamatta mitään strategisia näkökohtia. Rajaviiva vedettiin vielä helpommin kuin kerrotaan Nikolai I:n määränneen ratasuunnan Pietarista Moskovaan. Ei tässä tarvittu edes viivoitinta. Raja määrättiin Ontarion läntisimmästä kolkasta kulkemaan 49. leveysastetta pitkin aina Ison valtameren nousuveteen saakka. Noin 1 200 mailia (lähes 3 000 kilometriä) määrättiin maantieteellisesti vain summassa, katkai-

sipa se jokia, järviä, vuoria tai mitä »strategisia» kohtia tahansa. Eivätkä strategiset näkökohdat ole olleet tarpeellisiakaan. Sen jälkeen kuin Amerikan Yhdysvallat vapautuivat Englannista, on niillä ollut keskenään sota vain vuonna 1812, mikä ulottui Kanadaankin, ja silloin nuo seudut, joiden rajasta nyt on puhe, olivat molemmin puolin asumattomia. Sen jälkeen ei mitään sotaan vaikuttavia erimielisyyksiä ole ollut eikä niitä yleisen vakaantuneen käsityskannan mukaan koskaan tulekaan. Rajoja ei ole tarvinnut aseellisin voimin varjella. Yhtään linnoitusta ei ole Kanadan tai Yhdysvaltain puolella rajaa suojelemassa. Tässäkin olot uudella manterella eroavat suuresti Euroopassa vallitsevista. Rajan kummallakin puolella elävät kansat säästävät paljon varoja hyödyllisempään käytäntöön.

Samalla tavalla kuin eteläinen raja määrättiin myöhemmin pohjoinenkin Kanadan maakunnille. Hudson-lahdesta Ison valtameren äärille tuli 60. leveysaste (sama, millä tasolla Helsinki on) maakuntien pohjoisrajaksi. Katsottiin, että maakunnilla on kylliksi tilaa asutustarkoituksia varten niinkin pohjoiseen saakka. Pohjoisin osa jäi territoreiksi, järjestämättömiksi alueiksi.

Edellämainitut leveysasteet määräävät Saskatchewaninkin eteläisen ja pohjoisen rajan. Kun vielä lännessä on rajana 110. pituusaste ja idässäkin raja kulkee suoraa linjaa Manitobaa vastassa, on Saskatchewan suorakaide, joka on 760 mailia pitkä ja 390 mailia leveä. Pinta-alaa sillä on 251 700 neliömailia ja on se siis suurempi Ranskaa ja alun toista sataa tuhatta neliömailia suurempi Suomea.

Saskatchewanin tähän saakka asuttu osa on preeriaa ja on nykyjään tunnettu melkein yksinomaan maanviljelysmaana. Se kasvattaa noin puolet Kanadan vehnäsadosta. Vuonna 1927 saatiin Kanadassa vehnää 440 miljoonaa bushelia. Saskatchewan tuotti siitä 213 miljoonaa. Tästä määrästä pystyi se myymään muuanne enemmän kuin mikään muu vastaavan kokoinen alue koko maailmassa. Se on tämän maakunnan ennätys, mikä katsoen vähäiseen väkilukuun on kerrassaan ihmeteltävä. Keskimääräinen sato eekerin alalta oli mainittuna vuonna 16.4 bushelia, ei tosin suurin

Kanadassa, mutta huomattavasti suurempi kuin missään Yhdysvaltain valtiossa. Vehnä oli niin sanottua kevätvehnää (hard spring wheat), jota pidetään jauhon valmistamiseen parhaimpana. Saskatchewanin kynnettäväksi (enimmäkseen kannotonta ja kivetöntä) kelpaava alue on arvioitu 94 miljoonaksi eekeriksi, josta yksityisille on luovutettu 44 miljoonaa eekeriä, mutta edellä mainittuna vuonna oli vehnän kasvatuksessa vain 13 miljoonaa. Kymmenet miljoonat eekerit odottavat vielä viljelijää. On laskettu, että Saskatchewan yksinään voisi täyttää koko maailman vehnän tarpeen, jos se olisi viljelty täyteen kykyisyyteensä asti.

Mutta sekin tuotanto, minkä se on antanut, kaipaa vertaistaan. On otettava huomioon, että puoli vuosisataa sitten oli koko tämän maakunnan alueella vain muutamia uudisasukkaita. Tuhannet puhvelit kulkivat häiritsemättöminä laitumilla preeriaruohikossa. Punaiset intiaanit pitivät maata jakamattomasti omanaan.

Nelisen vuosikymmentä sitten puhkaisi rautatie kulkuväylän idästä länteen. Se antoi sysäyksen uudisasutukselle. Ja siitä lähtien on tämä alue tullut tunnetuksi, vaikka vasta puolen kolmatta vuosikymmentä se on ollut kartalla, nyt jo maailmankin kartalla omien ansioidensa nojalla. Nyt on Saskatchewanissa kouluja ja kirkkoja kävelymatkan päässä. Tai kukaan ei kävele siellä sanottavasti edemmä kotitanhuja. Autot ovat yleisesti käytännössä, talossa on vanhalla ja nuorella väellä omat autonsa, kuten ennen Suomessa varakkaassa talossa kullakin omat nimikkohevosensa. Tiet ovat vielä monin paikoin hyvin huonoja, mutta missä tie pettää; siellä useinkin voi ajaa syrjään, avoimelle preerialle, mikä kestää uudenkin Fordin ja missä saa ajaa, kuten haluaa.

Rautatietä on maakunnassa jo noin 8 000 mailia, siis kolme kertaa enemmän kuin Suomessa, yleensä enemmän kuin missään muussa Kanadan maakunnassa, paitsi Ontariossa. Lisäksi on tullut yhteyden ylläpitämiseksi radiot. Ennen oli farmarin, erittäinkin farmarin emännän, elämä kovin yksinäistä aavalla preerialla, kaukana toisista. Nyt hänellä on tilaisuus, jos haluaa, kuulla jumalanpalveluksia Kanadan tai Yhdysvaltain parhaim-

mista kirkoista tai jazzimusiikkia tanssisaleista. Ja farmari saa täsmälleen pörssitiedot viljanhintain vaihteluista tai kuulee valaisevia esitelmiä. Nyt ei ole farmarin elämä enää niin yksitoikkoista kuin oli muutama vuosi sitten. Tämä vaikuttaa suuresti farmeilla viihtymiseen.

Ennen olivat farmitalot aavalla preerialla yksinäiset, ilman mitään istutuksia tai puita. Varjoa ei ollut paahtavia auringonsäteitä vastaan muualla kuin ehkä talon seinämällä. Hallituksen toimesta on nyt saatu puiden ja pensaiden taimia. Niitä on istutettu tuulen ja auringon suojaksi. Nyt ovat farmitalot useinkin sangen miellyttäviä kosteikkoja erämaassa. Ympärillä lainehtii vilja auringonpaisteessa kymmenien penikulmien alalla, mutta farmin ympärystä on varjoisaa, viihdyttävää.

Saskatchewan on preeria-aavikkoa, joka ulottuu Ontarion rajalta Kalliovuoristoon. Maakunnan pohjoisempi osa on hyvin aaltoilevaa ja kasvaa jo metsää. North- ja South Saskatchewanjoet, jotka kumpikin saavat alkunsa Kalliovuoristosta, ja Qu-Appelle-joki sekä Carrot ovat pääjoet ja kulkevat lännestä itään. Qu-Appelle kulkee läpi parhaimman viljelysseudun ja, Lännen silmillä katsoen, sanotaan, että sen muodostama maisema on viehättävä. Joki kuitenkin kulkee syvässä uomassa, jonka yli on vaikea kiivetä. Lähellä sitä uomaa on New Finlandin vanha ja kukoistava suomalainen asutus.

Saskatchewanin ilmanala, joka on ollut hyvin monenlaisen arvostelun alaisena, on preerioille luonteenomaista. Kevät tulee huhtikuussa, jolloin kylvöt tehdään. Toukokuu on kuumempi kuin itäisissä maakunnissa. Kuumin aika on heinäkuussa, jolloin saattaa olla satakin astetta Fahrenheitiä (38 Celsiusta). Mutta yöt ovat tavallisesti viileitä ja kaste on runsas. Talvi on kylmä, lämpömittari laskeutuu elohopean jäätymäpisteeseen saakka. Lunta tulee melkein kohtalaisesti, lännessä vähemmänpuoleisesti. Pakkasilma on kirkas, kuiva ja raitis.

Vähäiset sateet kesän aikaan olisivat muualla aivan liian heikot turvaamaan satoa. Mutta jos Saskatchewanissa keväällä sataa, kuten useinkin tapahtuu, muutamia kunnon kuuroja, riittää siitä

kosteutta tärkeimmäksi ajaksi, sillä rikkaan ruokamullan alla on savi, joka estää veden tunkeutumista syvemmälle. Kun farmarit on vielä lisäksi totutettu niin sanottuun kuivaan farmaukseen, ei heitä sateiden puute kovin peloita, paitsi jos sattuu aivan kuivia kesiä, mikä myöskin on mahdollista. Jos kesällä vielä tulee muutamia, vaikka harvojakin sateita, on sato pelastettu.

Saskatchewania on pidetty Pohjois-Amerikan parhaimpana viljankasvatusalueena. Nyt on Alberta voitokkaasti kilpailemassa, mutta edelleenkin on Saskatchewan se, johon etenkin vehnäsadon tarkkailija kiinnittää suurimman huomionsa. Tämä maakunta on edelleen maailman paras vehnä-aitta, on ollut jo jonkin kymmenkunnan vuotta. Kanada on niin nuori ja sen kehitys niin nopea, että kymmenenkin vuotta katsotaan kyllin pitkäksi.

Silloin kuin Saskatchewan tuli maakunnaksi, oli sen väkiluku vain noin neljännes miljoonaa. Nyt siellä ei ole aivan niin paljon kuin Uudenmaan ja Turun lääneissä yhteensä. Ehtiä sinä aikana maailman etevimmäksi viljankasvattajaksi on kieltämättä hyvin kunnioitettavaa ja maakunnan viljelijöille tunnustusta tuottava saavutus. Viljelijät ovat kauttaaltaan siirtolaisia ja ovat kokoontuneet kaikesta maailmasta. Kova työ, sitkeys ja maaperän hedelmällisyys ovat tuottaneet tuloksia.

Maakunnan viljelijöistä on mainittavin englantilainen siirtolainen Seager Wheeler, joka Rosthernissa kasvattamastaan vehnästä, kaurasta ja ohrasta on kansainvälisissä näyttelyissä saavuttanut korkeimmat palkinnot. Hän on niitä maailman suurmiehiä, joiden maine on kasvanut maa-elämässä, missä hän on esimerkillään ja jalostusmenetelmillään tehnyt ihmiskunnalle suunnatonta hyötyä.

Viime vuosina on johtavien piirien suunta maatalouden kehittämisessä alkanut olla se, ettei ole paras tapa pysytellä yksistään vehnän tai yleensä viljan kasvatuksessa. Preerioillekin on sekaviljelys, myöskin lypsykarjanhoito, edullisempi. Siellä on jo nyt karjaa lähes niin paljon kuin Suomessa, hevosia (traktoreista huolimatta) kolme kertaa enemmän, sikoja lähes puolta ja kanoja

seitsemän kertaa enemmän kuin Suomessa. Kun tällainen tulos on saavutettu vajaassa ihmis-iässä, uudisseudulla, on siinä syytä ihmettelemiseen ja tunnustuksen antamiseen.

Saskatchewan on tunnettu etupäässä maanviljelys-, nimenomaan vehnänkasvatusseuduksi. Ja sellaisena sen maine varmasti pysyy kauan tulevaisuudessakin, sillä siihen se on luonnon aivan erikoisesti luoma. Mutta pohjaltaan ei maaperä kuitenkaan ole pelkästään ruokamultaa. Mullan alla on, kuten sanottu, savi, ja monin paikoin tuo savi on hyvin kelvollista saviteollisuuteen. Se saattaa olla aivan valkeata, puhdasta kasviaineista ja muusta, niin että siitä voi muovailla vaikka taideteoksia. Tiilen, tulenkestävänkin polttoon se hyvin soveltuu. Ja saven alla, mitä siellä on, se on kätketty tulevaisuuteen. Maakunnan pohjoisin osa, joka ei ole preeriaa eikä irtonaisten maakerrosten kauttaaltaan peittämää, on jo pystynyt näyttämään mineraalirikkauksia. Siellä on koillisosa aivan Flin-Flonin kuuluisien kaivosalueitten rajalla. Suonet kulkevat Saskatchewaniin, mistä niitä on tavattu. Tämä maakunta antaa jo vesivoimaa, jota sillä kyllä on noissa pohjoisissa osissa, tälle kaivosalueelle, joka on tulossa maailman parhaimpien joukkoon. Näyttää siltä, että maakunta ennen pitkää tarvitsee vesivoimansa omien kaivosten hyväksi.

Saskatchewanin kivihiilestä ei suuri maailma puhu juuri mitään. Eikähän se ole parasta laatua eikä sitä kannata kuljettaa kauas. Mutta kotoiseen käytäntöön sitä, lignitiä, riittää melkein rajattomasti. Onhan laskettu, että sitä on 60 miljardia (!) tonnia.

Joitakin vuosia sitten ei Saskatchewanin pohjois-osaa otettu mihinkään laskuun. Maakuntaa pidettiin preeriana, melkein puuttomana. Kuitenkin on siellä pohjoisessa, paitsi haapaa ja koivua, myöskin kuusta ja petäjää. Ellei näiden käyttöä suunnitellakaan koko maailmalle, on kotoiseen tarpeeseen riittävästi, vaikka hallitus tahtookin suojella metsäaluetta kosteuden säilyttämiseksi preerioita varten.

Kalastus ei Saskatchewanissa ole tyhjänpäiväistä. Pohjoisessa se on hyvää, etelän pikkujärvissä ja joissa tyydyttävää. Urheilumetsästäjä voi sielläkin tavata suuria hirviä ja etelämpänä on

preeriakanoja melkein lukemattomasti, samoin lukuisissa lammikoissa sorsia sekä muita vesilintuja. Jäniksiä ja kojootteja on kiusaksi asti. Joskus tapaa antiloopinkin.

Myös Kanadassa alkaa kaupunkiasutus pyrkiä suhteettoman suureksi. Saskatchewanissa pysytään kuitenkin suhteellisesti enemmän maalla — toistaiseksi, ja toivotaan, että elämän mukavuuksien avulla ja erittäinkin radioitten kautta, joita maallekin hankitaan, väestö rupeaa maallakin viihtymään.

Maakunnan suurin ja samalla pääkaupunki on Regina (englantilaiset lausuvat sen »Ridjaina». Se on mainion maanviljelysalueen keskellä ja on, nuoruutensakin vuoksi, aivan nykyaikaisesti rakennettu. Maakunnan hallitusrakennukset ovat siellä, kuten muuallakin, komeat ja näkemisen arvoiset. Väljät ovat tilat sisällä ja erittäinkin ulkoalueella. Näköala parlamenttirakennuksen portailta on viehättävä. Edessä on laajoja kukkaisryhmiä, niiden takana keinotekoisia järviä saarineen.

Maakuntahallitukseen kuuluu, kuten kaikissa Kanadan maakunnissa, kenraalikuvernöörin nimittämä varakuvernööri ja toimeenpaneva neuvosto (ministeristö). Viimeksimainittu muodostuu lainlaatijakunnan enemmistöpuolueesta. Lainlaatijakunnassa on 63 jäsentä. Dominion parlamentissa on Saskatchewanista 21 edustajahuoneen jäsentä sekä 6 senaattoria.

Reginan jälkeen on maakunnan huomatuin kaupunki Saskatoon, joka on parissa vuosikymmenessä kerännyt 30 000 asukasta. Siellä ovat maakunta-yliopiston monet kauniit rakennukset väljällä alalla. Välillä on hyvin hoidettuja ruohokenttiä, puistikoita ja kukkaistarhoja. Ylioppilailla, jotka Kanadassa yleensä asuvat itse yliopistoissa, on asuinrakennuksia kaikkine mahdollisine mukavuuksineen. Sain tilaisuuden helteisen autoajelun jälkeen kylpeä tällaisen ylioppilaskodin kylpyosastolla. Mieleen tuli: milloinkahan Suomen yliopistot saavat näitä koteja.

Komeat ovat koulurakennukset Moose Jawssakin, jonka väkiluku on vasta 20 000. Tämä kaupunki on tunnettu suuresta viljasäiliöstään, johon mahtuu kolme ja puoli miljoonaa bushelia. Prince Albertista kehittyy pohjois-Saskatchewanin liikekeskus.

Se on jo metsäseudulla, ja näköalat ovat vaihtelevat. Kaupunki on maakunnan nuorien kaupunkien nuorimpia. Asukkaita vasta 8 000 tuoreimman tilaston mukaan. Mutta tilasto ei jaksa pysyä Kanadan kaupunkien kehityksen tasalla. Ennenkuin tilastonumerot on painettu, ovat ne jo vanhettuneita. Suuren Lännen kanadalainen saattaa sanoa kuin ennen Duluthin asukas käydessään New Yorkissa. Hän sanoi, kun kysyttiin Duluthin väkilukua: »Lähtiessäni oli siellä niin ja niin monta asukasta. En tiedä, kuinka monella sadalla se on kasvanut tällä viikolla, minkä olen ollut poissa.»

Tilasto ilmoittaa Saskatchewanissa olevan 100 000 autoa ja puhelimia väkilukuun nähden enemmän kuin missään muualla, paitsi Tanskassa. Paljon muuta voisi amerikkalaiseen tapaan tilastonumeroilla esittää, mitkä todistaisivat tämän 25-vuotiaan, puhtaimmin maalaisoloista elävän maakunnan kehitystä.

Vaikein on tiekysymys. Helppo on kyllä avata teitä preerioilla, missä eivät kivet ja kannot ole esteinä, mutta vaikeampi on pitää niitä kunnossa. Maakunta kuluttaa vuosittain miljoonan dollaria teiden rakentamiseen. Sen lisäksi kuluttavat kunnat suunnilleen saman verran. Käsitetään, että hyvä tieyhteys on kehityksen ja väestön viihtyväisyyden tärkeimpiä edellytyksiä.

Matkustaessamme junassa kohti Indian Headin koeasemaa kehui Kanadan maanviljelysministeri, Hon. W. R. Motherwell, joka on kotoisin Saskatchewanista ja läheltä sitä seutua, mihin olimme menossa, maakunnan erinomaista savea, jota voi vaikka muovailla. Maakunnan oma maanviljelysministeri säesti tätä esitystä.

Juna pysähtyi, nousimme autoon. Matkamme määrä ei ollut kaukana. Vähän ennen tuloamme oli sattunut rankka sade, sellainen ryöppy, joka pitkän helteen jälkeen saattaa vain preerioille tulla. Tie oli liejuna, niin että vaivoin pääsimme eteenpäin. Kun sitten koe-asemalla oli jalkaisin kierrettävä katsomassa nähtävyyksiä, tarttuivat kengät saveen niin, ettei tahtonut niitä saada irti. Savi oli kuin liimaa, joka tartutti, ja vihdoin tarttui raskaina möhkäleinä raajoihin. Tämä ei suinkaan ilahduttanut mieltä. Mr. Motherwell käänsi tilanteen leikiksi:

»Kerroinhan teille juuri savemme erinomaisuudesta. Tässä näette siitä selvän todistuksen. Se kelpaa vaikka klassillisiin taideteoksiin.»

Mahdollisesti. Mutta me emme olleet taideteoksien näköisiä. Savi saattaa olla erinomaista, mutta monet tiet eivät Saskatchewanissa sitä ole.

Ajan ollen ja uhrauksin ne kai sellaisiksi tulevat.

VEHNÄ JA SEN KASVATTAJAT.

Nykyaikainen taloustieteilijä sanoo, että kansojen sivistyksen määrä on arvioitava sen mukaan, mitä vähemmän ne tarvitsevat käsiä ruokatavaran tuottamiseen omia tarpeitaan varten. Tämän mukaan Kanada ja Yhdysvallat olisivat sangen korkealle kehittyneitä sivistysmaita. Niissä tarvitaan nykyjään korkeintaan 30 prosenttia ravinnon tuotantoon. Muut toimivat toisilla aloilla omaksi ja ihmiskunnan mukavuudeksi, rakentavat autoja, siltoja, maanteitä, radioita, huonekaluja y. m. tai toimivat lääkäreinä, sähkömiehinä tai lukemattomilla muilla aloilla.

Kanadan preeriamaakuntien farmarit pitävät huolen noiden toisten leipätarpeista sekä tuottavat vielä paljon enemmän. Tähän heidän tuottavaisuuteensa vaikuttaa maanlaadun rikkaus. Maa on viljavaa, tasaista ja kivetöntä. Maanviljelijä voi käyttää koneita pelkäämättä niiden särkymistä. Nämä koneet maan muokkauksessa, elonkorjuussa ja puinnissa vähentävät ihmisvoimaa. Se näkyy tilastossa. Vaikka viljasadot lisääntyvät, tarvitaan elonkorjaajia vähemmän. Niitä tuotiin Kanadaan vielä viime vuosina Euroopasta saakka ja suunnattomat joukot matkusti idän ja lännen asutuskeskuksista. Vuosi vuodelta vähenee tarve ja kuitenkin viljaa kasaantuu säiliöihin yhä suuremmat määrät.

Vuonna 1905, jolloin Saskatchewan ja Alberta tulivat maakunniksi, oli Kanadan preerioitten tuotanto 82 miljoonaa bushelia vehnää. Jo kuuden vuoden kuluttua nousi se ensimmäisen

1930

kerran yli 300 miljoonan bushelin ja vuonna 1923 yli 400 miljoonan. Nyt on se jo yli 500 miljoonaa. Preerioilla kyllä viljansato riippuu sateista, joten kuivina kesinä saadaan vähemmän.

Tämän vuosisadan alussa oli Kanadan vehnänviljelyksessä maata noin 10 miljoonaa eekeriä. Se on kasvanut nyt enemmän kuin kaksinkertaiseksi, tarkemmin sanoen 121 prosentilla. Farmien lukumäärä sen sijaan on kasvanut vain 25 prosentilla ja preeriain väkiluku ainoastaan 50 prosentilla huolimatta siitä, että siirtolaispolitiikka on suunnannut kaikkensa juuri tämän kohottamiseen. Syy tähän on selitettävissä etupäässä konevoiman lisääntymisessä. Jos tilanne olisi pysynyt samalla asteella kuin ennen maailmansotaa, olisi tarvittu vähintään puoli miljoonaa työntekijää preeriafarmeille lisää, jotta nykyinen tuotanto saavutettaisiin.

Kanada ei kasvata vehnää ainoastaan omiksi tarpeikseen. Se myy sitä nykyjään ulkomaille suunnilleen yhtä paljon kuin maailman muut maat yhteensä. Kanadan vehnän satoisuus pitää hintoja nykyisellä tasolla. Kysymys on siitä, voiko Kanada tuottaa vehnää yli oman ja maailman kaupan tarpeen. Varmasti se voi sen tehdä tavallisina vuosina. Mutta senjohdosta vehnän hinta alentuisi, ainakin huonompien lajien, niin paljon, että kasvatus ei kannattaisi. Hinnat säännöstelevät kasvattamista. Mutta jos preeriaväestö siirtolaiskiihoituksen tai muun takia lisääntyy suuresti ja sen takia tulee ylituotantoa, kun viljelijä perustaa toimeentulonsa juuri siihen, ei auta muu kuin osan viljelijöistä täytyy siirtyä muille aloille. Sen tekevät ne, jotka taloudellisen toimeentulonsa vuoksi ovat paremmassa asemassa. Vanhemmat farmarisuvut menevät kaupunkeihin. Näin vaihtuu farmariasutuskin.

Vehnänhintoihin vaikuttaa muukin kuin sen kasvatuksen lisääntyminen. Jos muualla on sato hyvä tai jos Euroopassa saadaan paljon ruista, on menekki Kanadasta pienempi. Toiselta puolen sitä mukaa kuin Euroopan kansat vaurastuvat, siirtyvät ne ruisleivästä vehnäleipään. Sen on osoittanut kokemus ja

lisäksi vielä sen, että leipä ei ole enää yhtä tärkeä ravintoaine kuin se oli ennen.

Miksi sitten leipäviljan kasvatus on Kanadassa lisääntymistään lisääntynyt? Yhtenä syynä on se, että uudisviljelijät ovat asettaneet toimeentulonsa sen varaan. Sitä mukaa kuin he ovat saaneet maata auki, ovat he sen panneet viljankasvatukseen. Kaurankin kasvatus on vähentynyt, kun he ovat huomanneet, että vehnää on sittenkin helpompi muuttaa rahaksi. Hevoset häviävät kaupunkien kaduilta autojen tieltä. Kauraa kuluu vähemmän, bentsiiniä enemmän.

Niin Kanadankin maalaisväestö huomaa edullisemmaksi muuttaa kaupunkiin, mikäli on tilaisuutta. Ontariossa esimerkiksi on suhteellisesti vähemmän maalaisväestöä kuin 40 vuotta sitten. Kanadassa on sama ilmiö kuin on Yhdysvalloissa, missä sodan jälkeen maalaisväestö on vähentynyt 31 miljoonasta 28 miljoonaan. Siihen on vaikuttanut koneitten käytäntö paljon, samoin kuin siihenkin, että kaikesta huolimatta on viljantuotanto lisääntynyt ja maata on otettu viljelykseen enemmän.

Kanada kutsuu siirtolaisia etupäässä maanviljelijöiksi. Monesta maasta ei pääsekään heitä muulla ehdolla, kuin että he asettuvat maalle. Todellisuudessa silti suuri osa heistä ennen pitkää jättää maaseudun ja muuttaa kaupunkiin, missä kilpailu työnsaannissa on suuri. Tämä on epäkohta, jolle Kanadan valtiomiehet eivät löydä korjausta. Mutta jos kaikki siirtolaiset jäisivät maalle, olisi ennen pitkää Euroopassa kyllä leipä halpaa, mutta Kanadan viljankasvattajat joutuisivat vararikkoon.

Asialla on siis kaksi puolta, jotka siirtolaisen on otettava huomioon. Toistaiseksi ei kuitenkaan ole vaadittu suomalaisia ehdottomasti asettumaan maalle, vaikka se onkin Kanadan siirtolaisviranomaisten toivomus.

VEHNÄRENGAS (WHEAT POOL).

Kanadan, kuten Yhdysvaltainkaan väestö, ei yleensä ole sopivinta ainesta osuustoiminnalle. Kansa on muodostunut kovin erilaisista aineksista. Siihen kuuluu kaiken maailman kansallisuuksia, jotka usein eivät ymmärrä kielellisestikään toisiaan. Monin paikoin nämä kansallisuudet elävät omaa erillistä elämäänsä ja epäilevät toisiaan.

Kuitenkin on näissä maissa syntynyt mahtavia osuustoiminnallisia liikkeitä, ehkä eivät aina puhtaasti sillä pohjalla, mitä me osuustoiminnalla käsitämme. Tarkoituksena joka tapauksessa on välikäsien ja siten välittäjien voiton poistaminen, mikäli suinkin mahdollista. Toiselta puolen on siellä myös syntynyt rahakkaita jättiläisliikkeitä, trusteja, jotka mahtavilla järjestöillään käyttävät tuottajia ja kuluttajia hyväkseen. Esimerkkinä viimeksimainituista mainitsen maitotrustin (tai oikeammin: trustit, jotka toiminevat jonkin verran yhteisymmärryksessä). Joitakin vuosia sitten, kun asuin New Yorkissa, maksoin maidosta 19 centtiä kvartilta (neljänneskannulta). Maito tuli kotiovelle siistissä pullossa ja mainiossa kunnossa. Kermapitoisuus oli erinomaisen runsas, niin että tavallisiin tarpeisiin ei tarvinnut erikseen ostaa kermaa.

Tulin sitten tutuksi erään farmarin kanssa, joka asui New Yorkin valtiossa ja sopimuksen mukaisesti myi maitonsa trustille. Hän sai maidostaan 5 $^1/_2$ centtiä kvartilta! Trusti haki maidon tuottajan luota, kuljetti sen asemalle, vei New Yorkiin, puhdisti ja pullotti sen siellä ja jakoi kuluttajalle. Kun trustimiehen kanssa oli puhetta siitä suunnattomasta voitosta, minkä trusti välikätenä otti, tämä piti asiaa aivan luonnollisena. Trustilla oli maidosta paljon työtä, eikä vähin kulunki ollut se, että se sai lisätä kermapitoisuutta, kun yleisö vaati vahvaa maitoa. Tosiasia kuitenkin oli, että trusti jakoi osakkeista suurta osinkoa.

Farmarit yrittivät särkeä tätä trustia. Heillä ei ollut tarpeeksi yksimielisyyttä eikä rahaa. Sama trusti toimii tänäkin päivänä ja

on edelleen suosiossa maitonsa erinomaisuuden vuoksi. Myyntihintaa se on jonkin verran alentanut ja ostohintaa koroittanut, mutta voitot ovat edelleen suuret. Maailman maitotalouskongressissa Yhdysvalloissa esiintyi trustin edustaja, pitäen avomielisen esitelmän, jossa kuulin hänen julistavan trustin toimintaa ihmiskunnan hyväntekijänä: yleisö sai taatusti hyvää maitoa ja halvemmalla kuin farmari voisi sitä toimittaa. Kuluttajat, kansan suuri enemmistö, olivat tyytyväisiä eikä farmarien auttanut mukista vastaan. Eräs Amerikan tunnetuimpia valtiomiehiä, joka on itse suuri maanviljelijä, tunnusti, että trustin toiminta on on ollut maanviljelijöillekin eduksi, se kun on vapauttanut heidät kaikista myyntihuolista ja maidon käsittelystä myyntiä varten. Farmari saa nyt varmasti maitonsa kaupaksi ja paremman puhtaan tulon kuin oli ennen mahdollista.

Nähtävästi on näin asianlaita maidonmyynnin alalla.

Mutta on toisia aloja, joissa tuottajain yhteistoiminta on antanut aivan erinomaisia tuloksia.

Kieltämättä on Kanadan farmarien vehnäkauppa osoittautunut sellaiseksi. Pakko, suoranainen pakko pani farmarit liittymään yhteen, ja nyt on heillä sellainen järjestö, joka on maailman viljanmyynnin ehkä mahtavin siitä huolimatta, että se on vasta noin viisi vuotta vanha.

Kanadan vehnänmyynti on lähes 30 prosenttia koko tämän maan viennistä ja lasketaan sen tuottavan yli 400 miljoonaa dollaria vuodessa, jos vehnäjauhojenkin myynti otetaan lukuun. Verrattomasti suurin osa tästä vehnästä tulee preeriamaakunnista.

Aikoinaan, vielä muutamia vuosia sitten, saivat farmarit kaikkein vähimmin omalle osalleen tästä kaupasta. Se aiheutti farmarien vehnärenkaan syntymisen.

Puolen vuosikymmentä sitten ei ollut mitään tällaista yleistä rengasta. Silloin oli vasta muodostunut rengas vain yhdessä, Albertan maakunnassa, missä se alkoi toimintansa lokakuussa 1923. Albertan rengas myi sen vuoden satoa 35 miljoonaa bushelia.

Laajempaan toimintaan ei farmareilla ollut varoja, ei yhteistoiminnan henkeä, ei liikekonttoreita eikä myöskään viljasäiliöitä. Nyt on Kanadan yleisessä vehnärenkaassa noin 150 000 jäsentä. Jo vuonna 1926 se myi 187 miljoonaa bushelia vehnää sekä sen lisäksi 27 miljoonaa bushelia muuta viljaa (kauraa, ohraa, ruista y. m.). Liike on siitä lähtien kasvanut maailman ehkä merkittävimmäksi alallaan.

Kun viljafarmarien asema heti sodan jälkeen oli käynyt hyvin epävarmaksi, muodosti Kanadan hallitus vehnälautakunnan, jonka kautta oli kaikki Kanadasta vietävä vehnä myytävä. Se auttoi huomattavasti farmareita, mutta sen toiminta lakkautettiin vuonna 1920, ja niin joutuivat viljelijät yksityisen keinottelun valtaan. Lähivuodet olivat heille hyvin raskaat. Samalla kuin nousivat kaikkien niiden tuotteiden hinnat, joita heidän piti ostaa, aleni heidän omien tuotteittensa hinta. Vuonna 1923 sai Kanada suunnattoman runsaan vehnäsadon, 474 miljoonaa bushelia. Rahaksi muutettuna tuotti se 316 miljoonaa dollaria. Seuraavan vuoden sato oli vain 262 miljoonaa bushelia, mutta se tuotti 320 miljoonaa dollaria, siis enemmän kuin edellinen suursato. Hintoihin on monta vaikutinta, mutta tosiasia on, että Kanadassa jokin ansio farmarien hyväksi tuli vehnärenkaista, jotka silloin toimivat ensimmäistä vuottaan. Se ainakin herätti farmareissa uskoa osuustoimintaan. Kilvan he riensivät kirjoittamaan nimensä renkaiden sopimuksiin.

Renkaat preeriamaakuntiin järjestettiin samain periaatteiden mukaan kuin aikaisemmin oli järjestetty Californiassa yhtymä hedelmänkasvattajien kesken. Järjestelmän perusta on siinä, että jokaisen farmarin, joka tahtoo liittyä jäseneksi, on sitouduttava viiden vuoden ajaksi luovuttamaan renkaalle kaiken myytävän viljansa. Jos hän rikkoo sopimuksen ja myy viljaa muille, on hänen maksettava sakkoa 25 centtiä jokaiselta bushelilta.

Jo aivan ensimmäisenä vuonna saivat renkaat, kukin maakunnastaan, puolet farmareista jäsenikseen. Tämä suhdeluku on sittemmin kasvanut. Ja kun äskettäin ensimmäinen viisivuotiskausi meni umpeen ja farmarit olivat vapaat sitoumuksestaan,

tekivät he mielihyvin uuden viisivuotissopimuksen. He olivat oppineet tuntemaan renkaan merkityksen.

Renkaat eivät tavoittele itselleen mitään aineellista voittoa, vaan ainoastaan jäsenilleen. Kunkin maakunnan rengas on itsenäinen ja hoitaa täydellisesti omat asiansa. Yhteisesti he muodostavat myyntitoimiston, Kanadan renkaan, joka on yhdyssiteenä.

Hallinto on täysin kansanvaltaisella pohjalla. Maakuntarenkaan hallinto valitaan niin, että maakunta jaetaan 16 piiriin, joista jokainen valitsee yhden jäsenen johtokuntaan omalta alueeltaan. Kukin piiri on jaettu kymmeneen alapiiriin, joissa jäsenet valitsevat yhden edustajan omasta keskuudestaan vaalikokoukseen, missä johtokunnan jäsen valitaan. Maakuntarenkaan johtokunta, johon edellämainitun perusteen mukaan kuuluu 16 jäsentä, valitsee näistä kolme keskusrenkaaseen, mihin siis kuuluu 9 jäsentä (kolme kustakin maakunnasta, Manitobasta, Saskatchewanista ja Albertasta). Rengas on siis kaikilta osiltaan farmarin oma järjestö ja farmarit sitä johtavat ei ainoastaan luottamusmiestensä, vaan suorastaan omasta keskuudestaan valitsemiensa henkilöiden avulla.

Kustannukset tällaisesta hallinnosta eivät ole suuret. Keskusjärjestön kuluja varten otetaan yksi centti jokaista viittä viljabuschelia kohti ja maakuntahallinnolle puoli centtiä kultakin bushelilta. Renkaan kautta ovat farmarit päässeet valta-asemaan, jota eivät trustit tai muut yksityiskapitalistiset järjestöt pysty nujertamaan. Alussa koetettiin tehdä järjestöä epäluulonalaiseksi, mutta farmarit eivät antaneet horjuttaa itseään.

Kun renkaalla on suurin osa Kanadan myytävästä vehnästä hallussaan, ovat Kanadan pankit ja rautatiet valmiit sitä palvelemaan. Hallitus on luovuttanut sille viljasäiliöitä, toisia ovat maakuntarenkaat ja niiden piirit itse rakentaneet ja lisäksi on rengas ostanut tai vuokrannut valmiita viljasäiliöitä, kun omistajat, kaupan siirryttyä renkaalle, eivät niitä tarvinneet. Näin on Kanadan keskusrenkaalla käytettävänään lähes pari tuhatta suurempaa tai pienempää viljasäiliötä viljan kokoamista ja

lajittelemista varten. Saadakseen varoja säiliöitten y. m. laitteiden ostoon pidättää rengas pienen summan jokaista vehnäbushelia kohti.

Renkaan menettelytapa viljan hinnan suorittamisessa on se, että farmarille suoritetaan silloin, kun hän viljan luovuttaa ja tämän laatu on arvioitu, jokin summa, mikä on ollut yksi dollari ensiluokkaiselta viljalta bushelilta, muilta lajeilta samassa suhteessa. Toinen erä on suoritettu maaliskuussa ennen kylvöaikaa ja loppusumma ennen uuden sadon korjuuta.

On luonnollista, että tällaisella järjestöllä, joka vuosittain myy viljaa satojen miljoonien dollarien arvosta, on laaja toimintaverkko. Suurin osa viljaa kokoontuu ensin Winnipegiin ja soluu sieltä Port Arthuriin, mistä se järvilaivoilla kuljetetaan Kanadan tai Yhdysvaltain merisatamiin. Albertan vilja siirretään nykyjään enimmäkseen Vancouveriin tai Prince Rupertiin, sieltä edelleen toimitettavaksi. Omia konttoreita on renkaalla kaikissa Kanadan ja Yhdysvaltain solmupaikoissa sekä ulkomaillakin. Edustettuna se on melkein kaikissa maissa. Sen toiminta ulottuu nyt yli koko maapallon. Renkaan virallinen, kaupoissa käytettävä nimi on Canadian Co-operative Wheat Producars Limited, käytännössä Canadian Wheat Pool.

Kun rengas on syntynyt vehnäkauppaa varten, ei se niin paljon ole muihin tuotteisiin kiinnittänyt huomiota. Kuitenkin on sillä jo muitakin aloja. Ja sen verran se on laajentanut jäsenaluettaan, että Ontarioon on myöskin muodostunut rengas, joka on yhteistoiminnassa keskusrenkaan kanssa.

Tämä on Kanadan, nimenomaan preeriamaakuntien farmarien suursaavutus.

ALBERTA.

Voidaan sanoa, että Alberta on Kanadan maakuntana myöhäisiminin tullut huomion esineeksi. Se kyllä sai maakunnan oikeudet samana vuonna kuin Saskatchewan, v. 1905, jolloin sille nimi-

kin annettiin, mutta ollen kauempana idästä päin saapuvalle siirtolaisuudelle ja yleensä sivistyksestä, on se vasta viime vuosina ottanut merkittävän aseman ja on tulossa Kanadan ja koko maailman kaikkein merkillisimmäksi viljankasvatusalueeksi. Syynä on myös, että maakunnan eteläisin osa, johon siirtolaiset ensinnä tulivat, on maapohjaltaan preerioitten ehkä heikointa kasvamaan. Tarvitaan keinotekoista kastelua, jos mieli saada maa varmasti tuottamaan, eikä siirtolaisilla ollut sellaisten laitosten tekemiseen varoja eikä aikaa. Sattui kuivia kesiä ja niin pyrki tulemaan vallalle se käsitys, että tuo maakunta soveltuu vain teuraskarjan kasvatukseen. Puhvelilaumat, joita oli täällä, kuten muuallakin preerioilla, lopetettiin, ja tilalle tuli lehmiä, härkiä, lampaita ja hevosiakin, joita suurten maatilain, ränssien (range) omistajat pitivät ja karjanpaimenten (cowboys) avulla hoitivat. Preeriaruoho oli ravitsevaa, ja kun seutu on vähälumista, karja sai ravinnon ulkoa vuodet läpeensä.

Myöhemmin uskalsivat siirtolaiset Yhdysvaltain rajaseutuja pohjoisemmaksi. Siellä oli viljankasvatukselle parempi maaperä. Ja ne, jotka menivät avoimelta preerialta niin sanotun »haapametsän alueelle», kohtasivat vahvan ruokamullan, mikä vahvistui sitä mukaa, kuta pohjoisemmaksi tultiin. Ja aivan viime vuosina on noussut kuin kultalöydöstä siirtolaisille kuume siirtyä Peace Riverin laajalle laakso-alueelle, missä kehutaan ruokamultaa olevan vahvemmalti kuin missään muualla maailmassa ja missä on sadettakin kohtalaisesti.

Alberta on siis luettava aivan nykypäiväisiin asutusalueisiin. Jo kolmisen vuosikymmentä sitten kävi maailmalle maine siitä, että Manitoban maakunta voi kehittyä Euroopan vilja-aitaksi. Sen jälkeen voitti Saskatchewan Manitoban ja nyt on Alberta ottamassa ensimmäisen tilan.

Kyllä siellä, mikä kantaa nyt Albertan nimeä, on jo ainakin puolen vuosisataa liikkunut muitakin kuin intiaaneja ja puhveleita, vaikka se oli heidän varsinainen valtakuntansa. Maa oli osa Hudson Bay-yhtiön jättiläisalueesta, minkä se kauppasopimuksen nojalla vuonna 1870 luovutti Kanadan hallitukselle. Yhtiö

toimi etupäässä turkiskaupan alalla, mutta preerioilla oli sangen vähän kallisturkkisia eläimiä. Löydettiin sitten läntisimmästä osasta, Kalliovuoriston kupeelta kivihiiltä ja syntyi joitakin kaivoksia. Niiden takia muutti sinne suomalaisiakin, joten Albertan vanhimmat suomalaiset ovat jo neljättäkymmentä vuotta asuneet siellä. Heidän osoitteensa oli Canmore, Assa (ei: Alta, kuten nyt). »Assa» merkitsee Assiniboiaa, joka nimi on edelleenkin maakunnassa monesta syystä tunnettu.

Alberta on länteen päin kohoava ylätasanko. Sen pinta-ala on 255 285 neliömailia, siis runsaasti puolitoista kertaa Suomen kokoinen. Sen pituus on 760 mailia etelästä pohjoiseen ja leveys 400 mailista puoleen siitä. Osa Kalliovuoristoa, sen itäinen rinne, kuuluu tähän maakuntaan.

Eteläinen Alberta on puutonta preeriamaata, joka ulottuu 100 mailia Calgaryn pohjoispuolelle, siis Red Deerin suomalaisseudun tienoille. Lähinnä vuoristoa on vieläkin suuria karjankasvatus-»ränssejä», joita omistavat rahamiehet sekä osaksi Euroopasta saapuneet korkeat aateliset, jotka ovat halunneet maa-elämää, sen rauhaa ja houkutuksia. Siellä on High Riverin luona myös Walesin prinssin »ränssi», ei kovin komea, mutta mallikarjastaan kuuluisa. Prinssi pistäytyy siellä monien matkojensa lomassa usein lepäämässä ja seurustelemassa naapurien kanssa, joiden joukossa on suomalaisiakin. Intiaanit, joita siellä päin on verraten runsaasti, käyvät silloin säännöllisesti hänen luonaan vieraisilla polttamassa rauhanpiippua hänen kanssaan.

Kuivuuden takia on Etelä-Albertaan laitettu jo verraten paljon kastelulaitoksia. Niitä on nykyisin noin Vaasan läänin suuruisella alueella. Maa on aaltoilevaa, preerialuonteestaan huolimatta vaihtelevaa. Siellä, missä ei ole kastelulaitteita, on totuttu niin sanottuun »kuivafarmaukseen» (dry farming), jonka avulla kosteutta kootaan ja säilytetään mahdollisimman kauan maassa. Tämä perustuu siihen, että maa pidetään kesantona joka kolmas vuosi. Silloin maa kynnetään syvälti, jotta vesi tunkeutuisi alempiin kerroksiin. Pinta tehdään tasaiseksi ja kovaksi, jottei vesi haihtuisi.

Keski-Alberta on puistomaista, kasvaa jonkin verran haapaa ja vähän kuustakin. Siellä on jo hyvää maata varsinkin North Saskatchewan-joen laaksossa, missä on kukoistavia maanviljelysyhteiskuntia.

Pohjois-Albertassa on jo paikoin runsaasti metsääkin. Siellä on kuuluisa Peace Riverin laakso. Viljelystä on alettu ulottaa jo aina Fort Mc Murraylle saakka.

Vuoristo-alue on maakunnan lounaisessa osassa. Siihen kuuluu monia Kanadan kuuluisimpia matkailijapaikkoja, kuten Banff ja Lake Louise Canadian Pacificin ja Jasper pohjoisempana Canadian Nationalin varrella. Siellä on näköaloja, joita matkailija ei koskaan unohda. Rautateiden omistajat ovat parhaille paikoille rakentaneet loistohotelleja, joissa on kaikki nykyajan mukavuudet. Mukavaa siellä on elää ihmeellisen luonnon keskellä, mutta kyllä se mukavuus matkailijalle maksaakin, sillä hinnat ylittävät melkein ne, mitä vaaditaan New Yorkin ja Washingtonin kalleimmissa hotelleissa. Tämä on ymmärrettävissä, kun matkailukausi on lyhyt. Joka ei halua näitä kalliita hintoja maksaa, hän voi saada esimerkiksi Banffissa asunnon paljon halvemmalla pikku kaupungin majaloissa, ja näinkin saa tilaisuuden nauttia terveellisistä rikkikylvyistä. Näköaloista ja retkistä koskemattomaan luontoon ei ole puutetta.

Albertan alueelta lähtee jokia, joista joidenkin, kuten Peacen ja Athabaskan, vedet soluvat Jäämereen, toisten (Saskatchewan-joen haarojen) Hudson-lahteen ja vieläpä Milk Riverin ja muutamien muiden Meksikon lahteen Missourin ja Mississipin kautta.

On ainakin Kanadaan nähden kokonaan väärä se käsitys, että preeriaseudut olisivat järvettömiä. Voipa melkein sanoa, että ne ovat täynnä järviä, niitä on ehkä tuhansia. Mutta ne ovat enimmäkseen pieniä ja mataloita, kuivimpana aikana melkein tyhjiä. Ellei niissä olisi runsaasti vesilintuja, olisivat ne melkein elottomat. Eikä preeriajärven tyyneen pintaan kuvasta lehtipuiden ihanuus, sillä puita ei useinkaan kasva rannoilla eikä lähihalmeillakaan. Rannat ovat suolakuoren peittämät, valkoiset, joka

aiheuttaa, että ihminen ei juo vettä mielellään. Karja näkyy siihen hyvin tottuvan.

Maakunnan keskiosassa on jo suurempia vesiä ja pohjoisessa on sellainenkin kuin Lake Athabaska, joka on 195 mailia (yli 300 kilometriä) pitkä. »Pieni Orjajärvikin» on 60 mailin pituinen.

Albertan alueella asui vuonna 1901 ainoastaan 73 000 ihmistä. Vuonna 1927 oli väestö kasvanut 617 000:een. Kun siitä erotetaan kaupungissa asuvat, jää maanviljelyksen osalle vajaat puoli miljoonaa. Maataloustuotanto on siitä huolimatta ihmeteltävän runsas. Erittäinkin viljan, nimenomaan vehnän, kasvatus. Vuonna 1915 oli vehnän viljelyksessä puolitoista miljoonaa eekeriä ja sato yli 50 miljoonaa bushelia. Kaksitoista vuotta myöhemmin oli viljelyksessä jonkin verran yli 6 miljoonaa eekeriä ja sato 179 miljoonaa bushelia. Lisäksi saadaan siellä kauraa nykyjään noin 115 miljoonaa bushelia ja ohraa 14 miljoonaa. Ruista viljellään vähimmän. Sen tuotanto on nykyjään neljän miljoonan bushelin vaiheilla. Maanviljelystuotteiden arvo laskettiin vuonna 1926 264 miljoonaksi dollariksi. Verrattuna Suomen oloihin tuottaa Albertan maalaisväestö, joka on noin kuudesosa Suomen väestöstä, neljä kertaa enemmän kuin Suomen vilja- ja juurikasvien sadon arvon.

Albertassakin on katovuosia. Kuivat kesät aiheuttavat sen, toisin paikoin enemmän, toisin vähemmän. Kolmentoista viime vuoden aikana on kuitenkin koko maakuntaan nähden kevätvehnän, jota enimmän viljellään, keskiantoisuus ollut 15—25 bushelin välillä eekeriltä. Edullisissa oloissa on antoisuus suurempi, voi kokonaisilta farmeilta nousta yli 50 busheliin eekeriltä.

Viime aikoina on Albertassa alettu kiinnittää huomiota sekafarmaukseen (mixed farming), jotta saataisiin tasaisempi tulos mahdollisista kuivista vuosista huolimatta. Tätä viljelysmuotoa pyrkii hallitus edistämään, jottei kävisi niinkuin suuressa osassa Yhdysvaltain preerioita, missä kasvatettiin vehnää vuosi vuoden perästä lannoittamatta niin kauan, että rikaskin maa lopulta laihtui ja sadot kävivät huonoiksi. Usea Amerikan farmari huomasi edullisemmaksi jättää maansa ja tulla Kanadaan neitseel-

lisiä maita viljelemään. Näin ovat Kanadan preeriat saaneet huomattavan joukon vehnänkasvattajia. Jos farmarilla on karjaa, voi hän pitää maansa kasvukunnossa pysyvästi. Monilla Albertan seuduilla ei pitkiin aikoihin ole pelkoa maan laihtumisesta niin, että se huomattavastikaan menettäisi kasvukykyään. Mutta hallituksen mielestä on hyvä pitää ajoissa vara.

Sekafarmauksen kautta on lypsykarjanhoito ja meijeritoimi edistynyt. Nyt viedään maakunnasta jo voita ulkomaille, aina Englantiin saakka. Etelä-osissa on kuitenkin säilynyt teuraskarjan kasvatus, ja lampaidenhoito on eräillä seuduilla lisääntynyt niin, että yksistään villaa myydään nyt 20 kertaa enemmän kuin tämän vuosisadan alussa.

Siipikarjanhoito on niinikään tullut sievoiseksi tulolähteeksi. Sen vuotuisen tuotannon arvo on nykyjään noin 9 miljoonaa dollaria. Myös on alettu viljellä sokerijuurikasta, jonka sato lasketaan 6—15 tonniin eekerin alalta.

Nämä lyhyet viittaukset riittänevät osoittamaan, että Alberta verraten vähälukuisen maanviljelysväestönsä avulla tuotannossa voittaa monet vanhatkin valtakunnat. Ja kaikki se on noussut vajaassa ihmisiässä.

Kuitenkin on vasta aivan pieni osa viljelyskelpoista maata käytännössä. Lasketaan, että yksin Peace Riverin alueelle sopisi väkeä yhtä paljon kuin nykyjään on koko Kanadassa.

Luonnollisesti tähän tulokseen vaikuttaa maaperän rikkaus kasvillisuutta varten.

Mutta maaperä ei ole rikas ainoastaan ruokamullasta. Siihen kätkeytyy paljon muuta, erittäin paljon kivihiiltä. Tutkimusten kautta on saatu selville, että Albertassa on tätä 1 059 000 miljoonaa (!) tonnia, mikä riittäisi Kanadan tarpeisiin moneksi miespolveksi. Brittien valtakunnan kivihiilivarastoista, jotka yleensäkään eivät ole pienet, on Albertalla 72 prosenttia. Nykyjään otetaan sitä vuosittain vain noin 7 miljoonaa tonnia. Kuljetus maitse (eikähän muita kulkumahdollisuuksia ole) tulee vielä liian kalliiksi. Maakunnan lounaisin osa on tunnetuin kivihiilestään.

Mutta sitä on muuallakin. Joillakin paikoin suomalainen farmari voi kaivaa oman ojansa pohjalta kivihiilitarpeensa.

Mutta kivihiilen tarve puuttomillakaan alueilla omaa kulutusta varten ei ole kovin suuri. Sen lisäksi on nimittäin maassa luonnonkaasua. Huomiotamme herätti Edmontonissa ja sen ympäristöllä jonkinlaiset »vesipostin» tapaiset laitteet talojen edustoilla. Meille selitettiin, että niissä on maakaasujohtoja. Yksityinen farmarikin voi työntää rautaputken kotinsa pihamaalta maan uumeniin ja saada sieltä kaasua käytettäväksi. On syntynyt yhtiöitä, jotka näin ottavat kaasua ja johtavat sitä taloihin, kuten vesikin johdetaan. Nykyjään käytetään Albertassa maakaasua vuosittain noin 9 000 miljoonaa kuutiojalkaa. Medicine Hat-nimisessä kaupungissa ovat kaasujohdot kaupungin, joka luovuttaa sitä myös teollisuuslaitoksille.

Missä on kivihiilikerrostumia ja kaasua, siellä on tavallisesti petrooliakin. Tätä otetaan nyt Turner Valleyssa 200 000 barrelia vuodessa ja toisia alueita on myös löydetty.

Samaan luonnontuotteiden sarjaan kuuluu vielä tervahieta, joka on kuin varta vasten valmistettu maanteitä varten. Ajoimme sellaista tietä Wainwrightin syrjäseuduilla. Täytyy tunnustaa, että tie oli yhtä hyvä kuin kalliisti päällystetyt autotiet suurkaupunkien äärillä. Tervahietaa on Athabaska-joen alueella 15 000 neliömailin laajuudella, siis suuremmalla alalla kuin on koko Turun lääni.

Kultaa ja muita metalleja on Albertasta sangen vähän löydetty. Mutta kun jo nykyinen mineraalintuotanto (kivihiilet y. m) nousee yli 25 miljoonan dollarin, ei maa ole köyhä kaivosteollisuudenkaan tuotteista, vaikka kultaa kaivataankin. Mutta sitäkin voi ajan ollen löytyä.

Mikä Albertan tulevaisuus muilla aloilla lieneekin, sen se on osoittanut, että maanviljelyksessä se on maapallon parhaita. Siirtolaisuuden kannalta katsoen se on sangen edullinen kuitenkin eräin edellytyksin. Maata on saatavana, hallituksen vapaatakin maata (viljelemisvelvollisuudella) kuinka paljon tahansa. Myöskin on saatavana eteläosissa sellaisia hylättyjä maita, joita far-

marit ovat jättäneet, kun kuivien kesien vuoksi ovat kärsineet katoja, eivätkä näin ollen ole jaksaneet »puskea itseään läpi». Sellaisia maita ei ole edullista ottaa, ellei maa ole sellaisella seudulla, missä keinotekoista kastelua on saatavissa. Voisihan sattua sateisia vuosia, kuten on ollut viime aikoina, mutta voi sattua kuiviakin ja silloin on kato yhtä perinpohjainen kuin Suomessa, minkä pohjoisemmissa osissa halla voi viedä kaikki toiveet. Missä viljelys on suunnattu yksinomaan viljan kasvatukseen, on kato tuntuvampi kuin siellä, missä karjanhoidosta on jonkin verran turvaa.

Siirtolaisella, joka sellaisen maan ottaa, täytyy olla tiedossa, että hän voi saada keinotekoista kastelua. Kastelulaitteita laajennetaan vuosi vuodelta, joten ennen pitkää koko Etelä-Alberta kuuluu tähän verkkoon. Mutta maa on silloin kalliimpaa ja siirtolaisella täytyy olla varoja. Maata tosin saa silloinkin vähittäismaksuilla, mutta sittenkin tarvitaan jokin tuhat dollaria, ennenkuin suoriutuu alkukustannuksista.

Seuduilla, missä sateet ovat säännöllisempiä (haapametsäalueella ja pohjoisempana) saa helposti vapaata maata, vaikkei enää aivan lähellä rautatieasemia. Väitetään, että Albertassa kasvaa parempaa vehnää kuin kenties missään muualla (Albertan vehnä on saanut ensimmäisen palkinnon monissa maailmannäyttelyissä), mutta sittenkin on edullisempaa, ettei maanviljelijä turvaudu siihen yksinään, vaan pitää myöskin karjaa sekä yleensä antautuu sellaiseen sekaviljelykseen, mikä Suomessakin on tavallista. Näin hän varmemmin pääsee omavaraiseen talouteen, riippumattomaksi trustien vallasta, jotka ovat kyllä herkät antamaan lainoja ja ostamaan sadon, mutta jotka myöskin katsovat omaa etuaan ja ottavat rahastaan runsaan korvauksen. Myöskin rautatierahti on kallista, vaikka satamassa saisi hyvänkin hinnan, rahtiin kuluu niin paljon, että farmari saa vain vähän puhdasta tuloa.

Maa on kyllä yleensä voimakasta eikä sitä yleensä pitkiin aikoihin tarvitse lannoittaa ollenkaan. Myöskään ei ole kustannuksia ojien kaivamisista, sillä ojia ei näe juuri ollenkaan preeria-

maakunnissa eikä juuri muuallakaan Kanadassa. Mutta on muita haittoja, joita vasta vaivainen joutuu kokemaan.

Kuitenkin on Alberta joka tapauksessa uudisasukkaille kaikkein mielenkiintoisimpia maita ja siellä voi mennä edullisesti pohjoisemmaksikin kuin missään muualla preeriamaakunnissa, sillä siellä ilmasto on lauhkeampi. Olen saanut mielenkiintoisia ja toivorikkaita kirjeitä suomalaisilta farmareilta, jotka ovat asettuneet Edmontonin pohjoispuolelle, missä vapaita maita on vielä melkein rajattomasti saatavina.

PIKAMATKALLA ALBERTASSA.

Olen saanut tilaisuuden nähdä Albertaa sekä Saskatoonista Edmontoniin johtavaa radanvartta että myös etelämpänä Calgaryn tienoota ja siitä itään päin. Näin olen voinut tutustua samalla maakunnan huomattavimpiin kaupunkeihin, jotka eivät olekaan suuria.

Edmonton on maakunnan pääkaupunki. Asukkaita siellä on 65 000. Kaupungin nuoruutta osoittaa se, että mies, joka oli ensimmäisiä asettumassa kaupunkiin ja sen vuoksi maan arvon nousemisen vuoksi ansaitsi maaomaisuuksillaan suuria rikkauksia, on vielä täysissä voimissa ja hyväntahtoisesti komeassa autossaan kuljetti vaimoani ja minua puolen päivää näytellen kaupunkia ja sen ympäristöä sekä kertoen, millaista seutu oli kolmisen vuosikymmentä sitten. Hänen nimensä on jäänyt kaupungin historiaan niin, että jokin johtava katu on saanut hänen nimensä, samoin kuin koko kaupunginosa.

Kävimme maakunnan yliopistolla, jonne mennään jyrkkärantaisen Saskatchewan-joen yli. Yliopistorakennukset ovat aivan nuoria. Mutta enemmän niitä oli ja komeampia kuin Suomen kaikilla yliopistoilla yhteensä. Osa niistä oli tehty lahjoitusvaroilla, joita rikastuneet paikkakunnan asujaimet olivat antaneet. Lahjoittajan nimi oli otettu rakennuksen nimeksi, joten hänen muistonsa säilyy tulevaisuuteen. Erittäin herätti siellä,

kuten useissa muissakin yliopistoissa, joihin olen Kanadassa saanut tutustua, homiota maa-alan väljyys. Rakennusten välillä on laajoja ruohokenttiä, joita hoidetaan hyvin. Ja kukkien runsaus sekä puiden rehevyys on ihmeteltävä. Puut eivät kyllä olleet vielä ehtineet tulla täyteen mittaansa, siitä huolimatta, että ne kasvavat nopeasti.

Itse Edmontonin kaupunki myöskään ei voi salata nuoruuttaan, vaikka siellä koetetaankin esiintyä vanhana. »Muinaismuistot» ovat vain muutamien vuosikymmenien vanhoja. Aikaa koetetaan jatkaa intiaanikertomuksilla. Muistopatsaat ovat myös äsken eläneistä, jopa vieläkin elävistä henkilöistä. Ja ellei Kanadan tällaisissa uusissa kaupungeissa ole merkkihenkilöitä, joille patsaita katsottaisiin voitavan pystyttää, kuvataan intiaani tai jokin metsän elävä. Mutta patsaita täytyy olla kaupungin koristukseksi. Kadut ovat leveät ja tilaa paljon. Rakennuksia on jo sangen korkeitakin, mutta välissä aivan vähäpätöisiä, »muinaismuistoja» ajalta, jolloin kaupunki oli vain mitätön kylä.

Luonnollisesti kävimme golfkentällä, joka on jokaisen Kanadan kaupungin ylpeys. Ja tietysti se oli siellä, kuten monessa paikassa muuallakin, »maailman suurin». En muista, kuinka monta »reikää» siinä oli, mutta maa-alan laajuus riippuukin vain siitä, kuinka paljon pidetään nurmea leikkuukoneilla kunnossa ja kastelun avulla vihreänä. Preeriaa kyllä on kentiksi, valmista, aaltoilevaa vaikka satojen mailien alalla. Eivät siinä eurooppalaiset voi kilpailla.

Ajelimme laajalti maaseudulla. Se on viljeltyä jotakuinkin läpeensä. Väliin ajoimme kivihiilikaivoksen, maa-öljyn nostolaitosten tai kaasujohtojen ohi. Niissä otetaan ihmiskunnan käytäntöön rikkauksia, joita on syvempänä maan sisässä. Mutta viehättävimpiä olivat viljavainiot. Maisemat ovat hyvinkin kumpuisia, paikoin melkoisen mäkisiä. Mutta kiviä ja kallioita ei näy. Kaikkialla on vahva ruokamulta, joka kasvattaa lainehtivaa vehnää.

Opastajamme, näyttääkseen, kuinka suurenmoista tuo vehnänkasvu oli, ajoi siekailematta vehnävainion sisälle, kenelle se lie-

neekin kuulunut. Autoa ei paljon näkynyt tähkäpäiden seasta. Toisessa paikassa hän kehoitti vaimoani menemään peltoon, jotta voisimme napata kuvan kameraan. Epäröiden vaimoni kahlasi vehnään, kun meillä Suomessa ei ole totuttu näin sotkemaan viljapeltoa. Täällä se ei merkitse mitään. Onhan näitä peltoja mittaamattomat alat, niin paljon kuin silmällä näkee, vieläpä kauempanakin.

Muistan kerran Suomessa Vapun päivänä Tuusulassa oikaisseeni kävelymatkan pellon poikki. Pian tuli tilan omistaja hätyyttämään minua pois.

»Älä sotke minun viljapeltoani!» hän huusi. Hän oli arka pellostaan, vaikka maa oli jäässä eikä mikään »sotkeminen» ollut mahdollista. Kanadan preerioilla ei välitetä, vaikka ajaisi autolla juuri valmistumassa olevan viljapellon läpi ja todella sotkisi siihen leveän tien. Peltoa on riittämään asti sotkettavaksikin. Korjuuaikana näkee, että koneet jättävät runsaasti tähkäpäitä peltoon. Eikä niitä kukaan korjaa.

Toinen Euroopasta eroava käsitys on, että kanadalainen, kun tahtoo näyttää paikkakuntansa merkillisyyksiä, vie katsomaan vankiloita ja hulluinhuoneita sekä köyhäintaloja. Ja todella niissä onkin nähtävää. Eräällä matkalla katsoimme Ontarion etelä-osassa seutua, mihin oli sijoitettu vankila. Olisi luullut, että tullaan miljoonien omistajan farmille. Kivistä oli rakennettu puroon keinotekoisia vesiputouksia, joiden varsilla kasvoi kaikenmoisia kukkivia kasveja. Nurmikedot olivat hoidettuja kuin parhaimmat golfkentät. Kaikki oli vankien työllä tehtyä. Oli tahdottu heidän muuten surulliseen asemaansa valmistaa ihanaa ympäristöä mielen virkistykseksi.

Edmontonin lähistöllä jouduimme hulluinhuoneelle. Rakennukset näyttivät väljiltä. Nekin olivat kuin rikkaiden asuinrakennuksia, elleivät rautakalterit eräissä ikkunoissa olisi osoittaneet, että sisällä oli asukkaita, joita tahdottiin pysyttää siellä. Mutta hulluinhuoneen ympärille oli tehty mitä ihanimmat kukkaistarhat, jotta onnettomat saivat edes silmälleen nautintoa.

Meitä kokoontui paikalle useampia autokuormia, mukana maa-

kunnan hallitusmiehiä, kuvernööri, pääministeri y. m. Istuimme hulluinhuoneen kupeella nurmikentälle sijoitetuille tuoleille. »Rauhalliset hullut» kantoivat meille kahvia ja muita virvokkeita. Tarjoojat tekivät tehtävänsä hyvin tottuneesti. Ellei heillä olisi ollut vangin puku ja silmissä outo kiilto, olisi luullut olevansa hienossa ulkoilmajuhlassa.

Lähellä Edmontonia on Wainwrightissä Kanadan suurin puhvelitarha noiden eläinten säilyttämistä varten. Tarha on aidattu, mutta se ei suinkaan ole ahdas. Alaa on puhveleilla vapaasti käytettävänä 159 neliömailia, siis melkein Kuusiston pitäjän laajuinen alue. Siellä on yli 6 000 puhvelia, noita entisiä preeriatasankojen valtiaita, joita hoidetaan hallituksen kustannuksella. Lisäksi on siellä peuroja, vuorivuohia ja muita rauhallisia metsän eläimiä.

Jouduimme puistoon illalla vähän ennen auringonlaskua. Ajoimme autolla tarhaan, missä on hyvät tiet. Pian näkyi puhvelilaumoja, jotka tyynesti söivät aroruohoa, kuten meidän karjamme laitumella. Jokin nuorempi katseli autoamme, mutta vanhat puhvelihärät, jotka olivat takkukarvaisia, eivät suvainneet luoda silmäystäkään. Meitä oli kuitenkin varoitettu, ettei pitäisi poistua autoista. Emme malttaneet määräystä totella, kun halusimme valokuvata. Mutta oli liian myöhä kunnollisen kuvan saamiseen.

Mahtavan vaikutuksen tekivät nuo monet puhvelit. Komeita eläimiä ne ovat, mutta näyttävät kömpelöiltä. Ymmärtää sen, että niitä on ollut helppo ampua preerioilla, kun ratsastaja on hevosen selässä liikkunut.

Kiersimme laajaa puistoa, ja kun olimme paluumatkalla, oli aurinko jo laskenut ja oli illan hämy. Olimme joutuneet siihen aitauksen osaan, missä peurat ja niiden heimolaiset sattuivat asustamaan. Nämä eläimet ovat arkoja. Mutta näimme näyn, joka suurenmoisuudessaan oli valtava eikä häviä mielestä koskaan. Satoja peuroja kulki jonossa harjanteella. Kellokas oli johdossa ja toiset uskollisesti seurasivat sitä. Näimme tummat haamut ja ylinnä sarvet kuvastuvan hämärtyvään avaruuteen.

Näky oli kuin uni. Preerioitten muinaisten aikain eläimistö kulki ohitsemme todistuksena menneisyydestä, joka ei koskaan palaja.

Eläimet, varsinkin puhvelit, ovat Wainwright-puistossa niin lisääntyneet, että jokin vuosi sitten Kanadan hallitus katsoi tarpeelliseksi niitä teurastaa. Syntyi suurenmoinen puhvelinmetsästys puistossa. Ja kaukaisten kaupunkien, kuten Montrealinkin ravintoloissa syötiin puhvelinlihaa. Herkkusuut tilasivat uteliaina harvinaista ruokalajia. Useimmat kuitenkin lienevät tunteneet pettymystä, sillä liha oli metsäistä ja sitkeätä. Sen olisi kai pitänyt ensin pehmentyä ratsastajan satulan alla hevosen selässä, kuten ennen vanhaan. Vai onko maku entuudestaan hienontunut?

Saadakseen tilaa kasvaville puhvelijoukoille hallitus perusti uuden, laajemman puhvelitarhan pitkän matkaa Wainwrightistä pohjoiseen. Puhveleita ajettiin tuhatmäärin rautatievaunuihin ja vietiin uudelle alueelle, jota ei ollut silloin vielä aidattu. Osa palasi takaisin. Nyt on tuo uusi alue aidassa ja siellä kasvaa puhvelilaumoja, kuten Wainwrightissäkin muinaisuuden muistoina.

Näissä tarhoissa ovat Kanadan enimmät puhvelit. Niitä on kyllä myös melkein kaikkialla eläintarhoissa. Ja Banffissa on varsin suuri alue aidattu pienempää laumaa varten. Siellä minä niitä valokuvasin laskeutuen varoituksista huolimatta autosta niiden luo. Ne mulkoilivat kovin, mutta eivät kuitenkaan puskeneet.

Kanadassa on vielä vapaastikin eläviä puhveleita. Suurin parvi on Kalliovuoristossa, missä on rauhoitusalue, jonka merkityksen eläimet näkyvät ymmärtävän. Ne eivät ole siellä paljon arempia kuin suurtarhoissakaan. Villillä eläimellä on kuitenkin villin luonto, joten niitä lähestyttäessä on hyvä olla varuillaan.

Calgaryn kaupunki kilpailee veljellisesti Edmontonin kanssa. Väkiluku on jotakuinkin sama. Kaupungin paikalla oli, ennenkuin Canadian Pacificin rata sinne valmistui, muutama maja, mutta rautatie toi liikettä. Calgary on nyt aika komea, liikehuoneita ja tehtaita monenlaisia. Runsaasti on myös Lännen

vapaan ja nyt jo laimenevan villin elämän merkkejä. Kaupungissa pidetään vuosittain Kanadan suurin, Lännelle ominainen »stampede», paimenpoikien (cowboys) ynnä muitten ratsastuskilpailu. Siellä vielä näkee noita paimenia leveälierisine hattuineen. Eivätkä intiaanitkaan ole harvinaisia, niitä kun asuu eräs heimo lähistöllä. Kaukana eivät ole suur-ränssit, mutta ympäristö on muuttumassa paimentolaiskannalta maanviljelykseen ja karjanhoitoon.

Kävin jonkin Suomen penikulman päässä tanskalaisen Pallesenin maatilalla. Tämä mies saapui vajaat pari vuosikymmentä sitten varattomana seudulle, kiinnitti huomiotaan meijeriliikkeeseen ja on ollut sillä kulmakunnalla uranaukaisijana. Hän hankki suuren farmin, joka ei aikoinaan maksanut paljon, mutta jolla nyt on kyllä arvoa. Hänellä on palveluksessaan noita Lännen karjanpaimenia, mutta he paimentavat nyt pääasiassa lypsykarjaa.

Pallesenin koti on täysin nykyaikainen kaikkine mukavuuksineen, joita varallisuus voi tarjota.

Monta vertaa suurempi »ränssi» on Calgaryn kupeella Tim Burnsilla. Se on kookkaan Suomen pitäjän laajuinen ja hoidetaankin sitä kuin ruhtinaskuntaa. Mr. Burns oli järjestänyt kutsut, puutarhajuhlan, ja hankki sinne myös intiaanipäälliköitä puolisoineen. Nämä tulivat täysissä juhlatamineissa.

Pian huomasi, että nämä intiaanit ovat vaipuneet näyttelyesineiden kannalle, kuten paikoin lappalaiset Euroopassa. Koetin heitä valokuvata. Heti oli päällikön akka kuin mustalainen mankumassa rahaa, ennenkuin sai heistä kuvankaan. Myöhemmin talon isäntä komensi heidät valokuvattaviksi. Ja eräs seurueemme jäsenistä otettiin kaikkien juhlamenojen mukaan tämän heimon jäseneksi. En osaa sanoa, kuinka monta dollaria talon isäntä oli siitä juhlamme ohjelmanumerosta intiaaneille maksanut.

Edmonton ja Calgary ovat Albertan ainoat merkittävämmät kaupungit. Kooltaan seuraavassa, Lethbridgessä, on vain noin 12 000 asukasta ja Medicine Hatissa hiukan vähemmän. Leth-

bridge on suuren hiilikaivosalueen keskustassa. Sen ympäristössä ovat viljelysmaat laajalti keinokastelun alaisia. Medicine Hatin luona oli ennen suuria teuraskarjan kasvatusränssejä. Nyt on maanviljelys, viljankasvatus, voittanut.

Matkustajaan, joka pikakäynnillä joutuu Albertaan, tekee maakunta sangen edullisen vaikutuksen. Siellä ei ole preeriain tavallista yksitoikkoisuutta. Kumpuja, mäkiä ja järviä on aivan tarpeeksi, jotta luonto näyttää vaihtelevalta.

Vuoristot ovat lähellä, ne näkyvät Calgaryyn. Ja siellä vuoristossa preerioitten yksitoikkoisuus unohtuu, oikeinpa alkaa kaivata tasankoja, joissa näköalan rajattomuus vaikuttaa ihmiseenkin niin, että hän tuntee olevansa vapaa. Ei ole sitä raskautta, mikä vuorien välissä painostaa sielua.

PEACE RIVERIN ALUE.

Minulla on Peace Riverin piirissä hyvä ystävä, hallituksen koeaseman johtaja W. D. Albright. En ole häntä koskaan nähnyt, mutta siteet ovat syntyneet ja lujittuneet kirjeenvaihdon avulla. Asetuttuani Kanadaan halusin saada Suomeen viljan sekä muiden hyötykasvien siemeniä mahdollisimman pohjoisesta. Katsoin Beaverlodgen koeaseman sopivimmaksi. Mahdollisesti olisi Ontariossa Kapuskasingin koeasema ollut Suomen luonnolle paremmin ominainen, mutta se oli vasta alkuyrityksissään enkä Kanadan luontoa silloin vielä tarkemmin tuntenut. Mr. Albright, joka on Kanadan nykyisessä viljelyshistoriassa hyvin tunnettu myös kirjailijana, innostui heti asiaan. Hän oli valmis antamaan minulle, mitä suinkin voi, ja toivoi, että minä puolestani toimittaisin hänelle Suomesta siemeniä, joilla luulisin olevan merkitystä Kanadalle.

Kun olin jo huomannut, miten Kanada harrastaa metsämarjojen jalostamista, saavuttaen ainakin mustikoilla sangen kunnioitettavia tuloksia, toimitin hänelle aluksi — mesimarjan ja suomuuraimen siemeniä! Kas siinä! kirjoitin, jalostakaa mesi-

marja niin, että se lähtee kannastaan irti kuin vaarain sekä suomuurain sellaiseksi, että on iso kuin kahvikuppi. Antakaa sitten niitä siemeniä minulle, niin me koetamme Suomessakin.

Suomuuraimia preerioille, missä soita ei ole ja kuivuus haittaa kasvillisuutta! Ei hän ole minulle mitään ilmoittanut kokeistaan, vaikka ilmoitti siemenet kyllä maahan panneensa. Ja jos hän minun harvinaisuuksiani, joita en luullut Kanadassa olevan, kasvatti, huomasi hän pian, että kyllä mesimarjoja ja lakkoja on sielläkin pohjoisemmissa, asumattomissa osissa, vaikka niihin ei ole kiinnitetty huomiota. Tietämättömyydessäni tehty lahja ehkä sittenkin antoi asialle niin paljon sysäystä, että he huomasivat myös itsellään olevan näitä meheviä marjoja.

Jäljestäpäin kyllä toimitin hänelle muutakin. Ja Lapista hankkimani ohran siemen oli hänelle alkuna uuden ohran kasvattamiseen Kanadan pohjoisosia varten. Seuraavana syksynä se kypsyi aikaisemmin kuin mikään muu ohra hänen koeasemallaan. Kanadassa on muitakin suomalaisperäisiä viljansiemeniä jalostettu, onpa erään vehnälajin nimikin Kota, ja se on ollut perustana ristisiitoksen kautta saaduille Kanadan parhaimmille lajeille.

Johtaja Albrightin siemeniä olen vuosien kuluessa lähettänyt eri tahoille Suomeen kokeiltaviksi ja perehdytettäväksi meidän oloihimme. En tunne tuloksia. Viljan siementen jalostaminen vaatii suurta innostusta sekä erittäin paljon kärsivällisyyttä. Kasveja on hoidettava kuin lapsia, jokaisen yksilön kehitystä tarkkaan seurattava, jopa lopulta kukin tähkä ja sen jokainen jyvä huolellisesti tutkittava. Näin saavuttivat Kanadan suurmiehet Saunders ja Wheeler merkillisiä tuloksia ja näin on Herman Trelle, mies vielä parhaassa iässään, kaukaisella Peace Riverillä tulossa ja osaksi jo tullut yhdeksi maailman suureksi hyväntekijäksi. Hän, norjalaisperäinen, Yhdysvalloissa syntynyt mies, on kansainvälisissä näyttelyissä saanut korkeimmat palkinnot parhaimman vehnän ja ohran kasvattajana.

Peace Riverin alue on Albertan ja British Columbian maakuntien pohjoisosassa. Siitä on noin 67 000 neliömailia Albertan

ja 50 000 mailia British Columbian puolella. Se on siis jotakuinkin niin suuri kuin on Suomi etelästä Rovaniemelle saakka. Peace-joki sivuhaaroineen vie tämän alueen vedet Mackenzie-jokeen ja siten Jäämereen. Osa tätä aluetta on vuoristossa ja Peace-joki kulkee hyvin syvällä kaivamassaan uomassa. Läntisin osa on 2 500 jalkaa korkeammalla meren pintaa. Siitä se laskeutuu 975 jalkaan Fort Vermillionin luona.

Kun pastori Brick, joka oli siellä lähetyssaarnaajana intiaanien keskuudessa ja arvatenkin ensimmäisiä valkoisia asukkaita, vuonna 1893 lähetti kasvattamaansa vehnää Chicagon maailmannäyttelyyn, ihmeteltiin näytteiden hyvyyttä, mutta pidettiin niitä vain erikoisuuksina eikä kiinnitetty taloudellista huomiota. Viisitoista vuotta myöhemmin saapuivat sinne ensimmäiset varsinaiset uudisasukkaat. He samosivat viimeiseltä rautatieasemalta 300 mailia pohjoisemmaksi. Preeriaa pitkin samottiin niin pitkälle kuin sitä oli, sitten metsän tultua tiheämmäksi sälytettiin tavarat hevosen selkään ja toiset jatkoivat matkaansa vielä lopulla kantaen selässään vain välttämättömät tarpeet.

Näin ovat monet seudut pohjois-Amerikassa saaneet ensimmäiset asukkaansa. Peace Riverin alue on toistaiseksi nuorimpia — uusia avautuu parhaillaan ja arvatenkin vielä vuosikymmeniä myöhemminkin.

Vuonna 1916 valmistui alueelle ensimmäinen rautatie ja silloin lähetettiin maailman markkinoille ensimmäiset viljalastit. Monella farmarilla oli vieläkin pitkä matka lähimmälle asemalle, he saivat kuljettaa viljansa hevosella satakin mailia. Nykyjään lähetetään alueelta vehnää vuosittain viisi miljoonaa bushelia ja muuta viljaa sen lisäksi. Alkujaan yksityinen rautatie on nyt joutunut suurelle yhtymälle, uusia linjoja tehdään ja parhaillaan avataan suora rautatieyhteys vuoriston läpi Tyynen meren rannalle, joten tavarain kuljetus paranee ja rahdit alenevat. Uudisasukkaita on aivan viime aikoina tulvinut seudulle. Hinnat ovat nousseet, mutta vapaata maata on vielä suunnattomat alat saatavana.

Maisema on aaltoilevaa, paikoin mäkistä. Suurin osa on lehti-

metsää, etupäässä poppelin (haavan) kasvussa. Alempana mäkien rinteillä on pajua. Metsäpalot ovat joillakin seuduilla laajaltikin avanneet aloja. »Paras viljelysmaa, mitä ikinä olen nähnyt», sanoi Sir Henry Thornton, Kanadan hallituksen rautatien johtaja, autoiltuaan aluetta äsken ensi kertaa. Maan päällyskerros on rikasta, mustanruskeata multaa keskimäärin kuusi tuumaa vahvalti, usein paljon vahvemmalti. Sen alla on harmaata tai ruskeata multaa ja sitten tulee suklaanväristä savimaata, joka pidättää kosteuden, laskematta sitä syvemmälle. Auran ottaman maan typpipitoisuus on 0.3 ja 0.5 prosenttia, mikä osoittaa kasviravinnon runsautta. Alkalipitoista maata, jota kyllä on preerioilla paikoin paljonkin, ei täällä ole juuri ollenkaan.

Kun Peace Riverin alue on Kanadan oloissa verraten pohjoisessa, on kovin pelätty ilmanalan kylmyyttä ja — preeria-alueeseen kuuluvana — sen kuivuutta. Tosi on, että alue on noin 100 mailia pohjoisempana kuin Edmonton, siis aikaisempien arvioiden mukaan varsinaisen viljelysalueen ulkopuolella. Mutta Edmontonissa voivat talvet olla kylmempiä kuin täällä. Syynä on se, että lauhkea chinook-tuuli ulottaa vaikutustaan jonkin verran tänne. Voi sattua, että talvella elohopea jäätyy lämpömittarissa (pakkasta on siis yli 40 astetta), mutta se on harvinaista. Kesät ovat lämpimiä, kuten yleensä preerioilla. Sademäärä on 16 tuumaa, josta lähes 10 tuumaa tulee vetenä, siis kevään ja kesän aikana. Kosteus pysyy maaperän laadun vuoksi hyvin maassa. Rakeita, farmiviljelysten tuhoojia, tulee vähemmän kuin etelämpänä. Hallaa voi sattua alavammilla mailla, mutta sekin on paljon harvinaisempaa kuin esimerkiksi Ontarion paljon eteläisemmillä seuduilla.

Kuitenkin hallan ja erinäisinä aikoina mahdollisesti sattuvan kuivuuden vuoksi asiantuntijat neuvovat, että sekaviljelys on edullisin muoto. Vaikka vehnä kasvaa hyvin ja hyvälaatuista, ei olisi niin yksinomaisesti turvauduttava siihen niinkuin preeriafarmarit ovat tottuneet.

Nykyjään on Peace Riverin alueella jaettu uudisasukkaille

maita toista miljoonaa eekeriä. Ainakin kymmenen kertaa enemmän sitä on saatavana ja lasketaan, että alue voi hyvin kasvattaa 200 miljoonaa bushelia vehnää. Kuitenkaan ei ole viisasta ottaa kasvatettavaksi yksinomaan vehnää, joka erinäisillä seuduilla on epävarmaa.

Varsinaisella viljelysalueella ei ole kiviä ollenkaan. On kuitenkin myös kivikkomaita, varsinkin lähempänä vuoria. Siellä on myös kivihiiltä runsaammassakin määrässä. Maan sisässä on melkein koko alueella luonnon kaasua, jota voidaan saada kotitaloudessa käytettäväksi. Niinikään on Athabaskan varsilla suolakerroksia sekä Fort Normanilla vuoriöljyä (petroolia). Vuoriston vesiputouksista saa voimaa, joka alueen kehityttyä tulee myös kotitalouden palvelukseen.

Urheilijoita varten on metsissä riistaa, järvissä sangen runsaasti vesilintuja ja joissa kaloja, lohesta lähtien.

Kanadassa on tuskin mitään aluetta, joka näinä aikoina on herättänyt niin suurta huomiota kuin Peace Riverin »valtakunta», erillinen alue, josta on kehittymässä yksi Pohjois-Amerikan merkittävimpiä.

BRITISH COLUMBIA.

Kun sain tilaisuuden tehdä matkan Kanadan läntisimpään maakuntaan, British Columbiaan, odotin sitä jännittyneenä. Olinhan kuullut sen lauhkeasta ilmastosta ja rehevästä kasvillisuudesta. Joku innostunut kanadalainen oli sitä sanonut tämän maan Californiaksi.

Kuljettiin Kanadan hallituksen rautatietä (Canadian National) pohjoista reittiä, Jasperin kautta, Mount Robsonin luonnon puistoon ja sieltä käännyttiin etelään Vancouveriin ja Victoriaan. Kierreltyä Ison valtameren rantaseuduilla palattiin Canadian Pacificin päärataa. Maakunta on iso, mutta nähtiinhän sitä kuitenkin jonkin verran eri puolilta.

Oli saavuttu preerioilta lainehtivien vehnäpeltomerien val-

mistuessa korjattaviksi. Tultiin vuoristoon, jossa junan ikkunasta katsoen ei näkynyt olevan mitään tilaa viljelykselle. Jylhät kalliovuoret kohosivat molemmin puolin rataa, aukaisten silloin tällöin näköaloja, jotka kieltämättä olivat mahtavia. Vuorenhuippu kohosi toistaan korkeammalle. Monet noista huipuista ja niiden kupeista olivat ikuisen lumen peittämät. Elokuun aurinko, joka oli preerioilla pusertanut hien jokaisesta ihon reiästä, tuntui viileältä ja antoi lumikentille ihmeellisen valaistuksen. Juna kiisi ja kiemurteli, seuraten jokien uomia, jotka alhaalla koskina vaahtosivat. Monessa paikassa ei ollut mitään laaksoja, joki vain oli painunut kallioon, ja vuoren rintamaan oli murrettu rautatielle ura. Enimmäkseen kulki juna kuin hyllyllä. Mutkia alinomaa, pitkiä, pimeitä tunneleita. Ja jos milloin näkyi rataa, ihmetytti, miten juna voi siellä kulkea kovaa vauhtia syöksymättä syvyyteen.

»Suurenmoista», sanoi joku.

»Mahtavaa», arvosteli toinen.

»Kaunista», oli kolmannen mielipide.

Mahtavaa kylläkin, jylhää, jättiläismäistä. Kaunistako? Yhtä hyvin saattoi sanoa: sanomattoman painostavaa, varsinkin kallioseinämien välissä kulkiessa, minne aurinko ei päässyt.

Kun tätä kesti rupeaman toisensa perästä, toivoi jo, että vihdoinkin näkisi jotakin vehmasta ja viljeltyä.

Samanlaistahan se on Californiaan tullessa. Muistan elävästi, kun aikaisemmin olin junassa lasketellut siellä Sierra Nevadaa alas. Muutamassa hetkessä oli lumikentiltä tultu vihannoivien palmujen ja ruusujen maahan. Niin ei käynyt täällä British Columbian matkalla, vaikka juna oli kääntynyt kohti etelää. Kuljimme kehutun Fraser-joen laaksoa. Joki on kymmeniä, luulisipa satoja maileja yhtä koskea. Muuten samaa jylhää ja toivotonta. Saisiko sinne kämmenenkokoista kasvitarhaa?

Alkaa jo tulla vihreätä ja viljeltyä. Maata ei riitä isoille farmeille. Tulemme Agassizin maanviljelysyliopistolle ja koeasemalle. Pysähdymme siellä. Luonto on jo toisenlaista kuin muualla Kanadassa. Ei tämä kyllä ole Californiaa, mutta kasvilli-

1 maili = 1,61 km

suus on suurta. Jättiläispuita ja kasvitarhassa jättiläistuotteita. Ahdasta on täälläkin. Vuoret kohoavat ympärillä, mutta laakso on kieltämättä hyvin hedelmällinen.

Jatkamme sitten matkaa Vancouveriin samaa Fraser-joen vartta. Kasvitarhoja ja pieniä viljelyksiä on runsaasti. Sanotaan, että näissä pikku viljelijöissä on paljon kiinalaisia, jotka saavat parhaita tuloksia.

Kun Vancouverissa konsulillemme, joka on paikkakunnalla asunut kauan, valitamme pettymystämme ja karua luontoa, pysähdyttää hän autonsa, poimii vaahteran lehden puusta kadun varrella — useimmat kadut ovat puistikkokatuja.

»Kasvavatko tällaisia lehtiä vaahterat muualla?» hän kysyy ja levittää lehden kuin lautasliinan. Mittaamme ja havaitsemme, että lehti on läpimitaltaan toista jalkaa pitkä ja leveä.

Tosiaan: kasvillisuus on ihmeellinen. Vuoriston mahtavuus vaikuttaa, että vertausta tämän ja muun Kanadan luonnon välillä ei tule tehneeksi ennen kuin ottaa mitan ja sen nojalla tekee johtopäätöksen.

Tutustuessa lähemmin maakuntaan huomaa, että on siellä muutakin kuin mitä junan ikkunasta näkee. Onhan maakunta laaja, 355 855 neliömailia, siis enemmän kuin kaksi Suomea. Se on 760 mailia pitkä ja keskimäärin 400 leveä.

Neljä vuorijonoa kulkee etelästä pohjoiseen (neljäs Vancouver-saarella). Kalliovuoristojono (Rocky Mountains) on säännöllisesti jatkuva. Sen ja Selkirk-jonon välillä on 700 mailia pitkä laakso. Selkirkistä länteen on laaja ylätasanko, keskimäärin 3 000 jalan korkeudella. Tämän rajoittaa lännessä rannikkovuorijono (Coast Range), joka yleensä kulkee sangen lähellä Ison valtameren rantaa. Tuosta sisätasangosta sanoi aikanaan eräs taloustieteilijä, että se soveltuu karjanlaitumeksi aina 3 500 jalan korkeuteen ja maanviljelykseen 2 500 jalkaan, kunhan keinotekoinen kastelu saadaan aikaan.

Rannikkoseudulle ominaisia ovat lukuisat saaret, joista Vancouver-saari on lähes 300 mailia pitkä. Rannikko on täynnä lahtia ja vuonoja. Suurimmat Isoon valtamereen laskevat

Pohjois-Amerikan joet, Coloradoa lukuunottamatta, saavat alkunsa tästä maakunnasta. Näistä on merkittävin Columbia, joka kulkee 600 mailia British Columbian alueella. Fraser-joki on 750 mailia ja Skeena 300. Järviä, pitkiä ja syviä, on useita.

Japanin merivirta, joka vastaa Atlantin Golf-virtaa, tasoittaa rannikkoseudulla ilmastoa ja tekee sen lauhkeaksi. Sadetta on monin paikoin liiankin paljon. Mutta rannikkovuorijono estää kosteiden tuulien pääsemistä sisämaahan. Niinpä on siellä kuiva vyöhyke, jossa sataa sangen vähän. Selkirkin alueella tulee ololti lunta. Vancouver-saaren ja rannikon ilmanala on hyvin samanlaista kuin Englannissa.

Parhain maanviljelysseutu, paitsi pienempiä alueita rannikolla ja eteläisissä laaksoissa, on Peace Riverin alueella koillisessa. Jos ylätasankokin otetaan lukuun, on British Columbiassa, sen vuorisuudesta huolimatta, 22 miljoonaa eekeriä maanviljelysmaata. Osaksi tarvitaan keinokastelua, jota on kuitenkin verraten helppo saada. Mutta helppoa ei ole raivata viljelykseen maata, joka kasvaa jättiläispuita tai joiden kannot ovat tiellä, vaikka puut olisi kaadettukin.

Eteläinen British Columbia on tullut kuuluisaksi mainioista hedelmistään. Siellä kasvatetaan viinirypäleitä, aprikooseja, päärynöitä ja luumuja, enimmän kuitenkin omenia. Okanaganlaakso on tässä maailman parhaita.

Maakunta on alkanut saada mainetta myös siipikarjan kasvatuksessa, joka on kohonnut korkealle kannalle. Siinä seurassa, jonka mukana tämän kirjoittaja teki matkan British Columbiaan, oli mukana siipikarjanhoidon harrastajia ulkomailta, ja heidän pääpyrkimyksenään oli nähdä, millaisissa oloissa oli kasvatettu kana, joka muni 353 munaa vuodessa. Tämän johdosta Vancouverin päälehti huomautti, että »on meillä muutakin näytettävää». Ja todella olikin.

British Columbian, erittäinkin Vancouver-saaren ja yleensä rannikon metsät ovat rikkaat. Tuottavin puulaji on douglaspetäjä, josta tulee maailman mahtavimpia tukkeja. Se ei kasva niin paksuksi kuin punapuu Californiassa, mutta onhan 10 jalan

1 jalka = 0,3 m

läpimittainen puu jo aika suuri. Suurimmat ovat ympärykseltään 50 jalkaa ja korkeudeltaan 300. Tällaiset douglas-petäjiköt ovat kuin juhlallisia pylväikköjä. Puu on suora ja oksaton eikä kapene paljon pituuttaan. Lopulta se ylhäällä surkastuu, latva ikäänkuin katkeaa poikki, eloa on pitämässä yllä vain muutamat käkkyräoksat hyvin ylhäällä. Ja vanhemmiten puu kuivaa ja jää seisomaan kuin valmis tukki, katkaisemista vailla. Pohjoismaalaiset, niiden joukossa paljon suomalaisia, erittäinkin Suomen ruotsalaisia, ovat tukinkaatajien pääaineksena.

Paljon kaadetaan vuosittain metsää British Columbiassa, petäjiä, seetereitä ja kuusia. Jos hakkuu käy yhtä säälimättömäksi kuin Yhdysvalloissa, voi tulla aika, jolloin metsä loppuu. On kuitenkin otettava huomioon, että puu kasvaa nopeasti. Lasketaan, että nykyjään vielä on kasvu suurempi kuin metsän hakkuu.

Kaivostyö kilpailee puutavaraliikkeen kanssa tuotannossa. Kanadan maakunnista voittaa ainoastaan Ontario tässä British Columbian. Vuosittain saadaan mineraaleja (kultaa, hopeaa, vaskea, lyijyä, kivihiiltä ja rautaa) yli 60 miljoonan dollarin arvosta. Yksistään kullan tuotanto lähentelee viittä miljoonaa. Kivihiili antaa puolta enemmän. Sitä on jo vuosikymmeniä otettu Vancouver-saarelta. Kaivajien joukossa on ollut jo alkuajoilta saakka suomalaisia. Nuorempi hiilialue on Crows Nestsolan luona vuoristossa. Lasketaan, että kaivamatonta kivihiiltä on maakunnassa vielä ainakin 40 000 miljoonaa tonnia.

Kalastus on hyvin antoisaa. Parhain tulos saadaan lohesta, joka nousee Tyynestä merestä jokia ja puroja myöten kutemaan. Aikaisemmin ei tämän pyytämistä varten tarvittu erityisiä vehkeitä. Nousuaikoina sai niitä puroista potkia maihin, sillä lohi oli toisessa kiinni. Nyt niitä pyydetään jo jokien suilla, ja on suurpyydyksiä, jotka ottavat valtavia saaliita. Jotta lohet, joita on viittä eri lajia, eivät kovin vähenisi, on turvauduttu niiden istuttamiseen. Lohenpoikaset lasketaan puroon. Ne siirtyvät valtamereen, mutta tultuaan suuriksi palaavat takaisin. Pyydetyt lohet lähetetään markkinoille osaksi tuoreina jäädytyssäiliöissä, osittain kannutettuina. Noin kolmisen vuosikymmentä sitten oli

meressä halibutin (kampela, pallas) pyynti hyvin tuottoisa. Se on nyt vähentynyt liian pyynnin vuoksi. Prince Rupertissa, joka on halibut-kaupan keskus, on maailman suurimpia kylmäsäiliöitä, ja sieltä lähetetään tuoretta pallasta aina Atlantin rannoille saakka. Niillä tienoilla saadaan runsaasti myös silliä ja mustaa turskaa. Pyydetään vielä valaitakin. Kolmattakymmentä tuhatta miestä hankkii kalastuksesta British Columbiassa elatuksen perheelleen. Joukossa on suomalaisiakin.

Vaikka British Columbian rannikoilla kävivät aikanaan espanjalaiset löytöretkeilijät ja vaikka sitä tutkivat jo Cook ja Vancouver, jonka viimeksimainitun nimen mukaan ovat maakunnan suurin saari ja suurin kaupunki saaneet nimensä, on asutus vielä verraten nuorta. Kun maakunta liittyi dominioon 1871, oli siellä vain 10 000 valkoihoista. Liittymisen ehtona oli, että rakennettaisiin manteren poikki rautatie, joka ulottuisi Isolle valtamerelle saakka. Canadian Pacific-yhtiö sai dominion hallitukselta suuria etuisuuksia, m. m. maata British Columbiassa 20 mailin leveydeltä koko uuden radan varrella. Rata valmistui 1885 ja on ollut suurena apuna maakunnan asuttamisessa. Nyt on maakunnan väestö 600 000, niissä 30 000 kiinalaista ja japanilaista sekä 20 000 intiaania.

Tuskin mikään Kanadan maakunta on niin siirtolaisia puoleensa vetävä kuin British Columbia. Heidän mielikuvituksessaan se on oikea »luvattu maa», johon tekisi mieli päästä. He ovat kuulleet Kanadan länsirannan ihanasta ilmanalasta, maan suuresta ja rehevästä kasvillisuudesta, kulta- ja kalarikkaudesta j. n. e. Suomalaisetkin, etenkin maamme ruotsinkieliset, pitävät päämääränään tuota maakuntaa. Mutta matka on pitkä. Jos Halifaxista lähtee lauantaina iltapäivällä, on — pikajunallakin matkustaen — vasta perjantaiaamuna Vancouverissa. Matkaa on 3 781 mailia (noin 6 000 kilometriä).

Tärkeimmistä elinkeinoista on jo mainittu. Siirtolaisia toivottaisiin etupäässä maanviljelijöiksi. Maata on kyllä saatavissa vapaastikin, kuten muuallakin Kanadassa. Enimmät maat kuuluvat maakuntahallitukselle, joka on perustanut maatoimistoja

kaikkiin piirikuntiin. Lisäksi on Canadian Pacific-yhtiöllä edellämainitut luovutusmaat ja muita yhtiöiden maita, joita luovutetaan vähittäismaksuilla.

Se, joka ryhtyy British Columbiassa maanviljelykseen, tarvitsee alkuun päästäkseen suurempia pääomia kuin preerioilla tai muualla, vaikka ottaisikin vain pienemmän maan. Viljelyksen tekeminen jättiläismetsän ennen peittämälle alueelle kysyy voimia ja aikaa. Tosin on maakunnassa metsättömiäkin viljelykseen sopivia luonnonmaita, mutta ne ovat sateettomilla alueilla, joten sinne on välttämättä saatava keinotekoinen kastelu. Kun tämän on saanut, ei enää ole suurempia huolia. Sateen puutteessa kilahuttaa vain puhelimella vesikeskusasemalle, jossa vesivirran luukku avataan.

Varsinaista viljan kasvatusta harjoitetaan British Columbiassa toistaiseksi vähän. Mikäli sitä on, käytetään sato karjalle ja kananruokiin. Vehnä on pehmeämpää lajia, sitä saadaan keskimäärin 25 bushelia eekerin alalta.

Liha- ja maitokarjan kasvatus on yleisempää. Ruohonkasvu laitumilla on runsasta. Kuivatkin seudut antavat ravitsevaa rehua. Paikoin pidetään lampaita tuhansittain. Niillä ei ole varsinaisia talvisuojia, ja paljon lampaita kuolee ylänkömailla lumimyrskyihin. Tietysti pedotkin vievät osansa.

British Columbian vuoristoseudut ovat metsäeläinten tyyssijoja. Laajat alueet on julistettu luonnonpuistoiksi, joissa ei petojakaan saa ampua. Siellä ei ole ollenkaan harvinaista, että metsässä tulee karhu vastaan. Eikä karhu ihmistä kovin säikähdytä. Suurista hotelleista, joita turistiliikkeen vuoksi on rakennettu kuuluisille näköalapaikoille, viedään tavallisesti ruoantähteet metsään mailin tai parin päähän. Karhut tuntevat nämä kaatopaikat ja kokoontuvat aterialle, joskus kymmenkuntakin kerrallaan. Eivätkä ne ole pieniä pesukarhuja, jotka ovat uudisasukkaan tovereita, melkeinpä kotieläimiin luettavia, vaan nämä ovat suuria, Suomen karhujen mittaisia. Mutta rauhallisia ne ovat, kun niitä ei hätyytä. Minä valokuvasin pari tällaista karhua Banffin kaatopaikalla. Kävellessäni metsässä vai-

moni kanssa tuli Lake Louisen luona emokarhu poikineen polulla vastaan. Halusin senkin valokuvata, vieläpä niin, että vaimoni tulisi taustassa kuvaan. Mutta sitä karhu ei sietänyt. Se ei mielellään laske ihmistä taakseen. Se säikähti ja kapusi penikkansa kanssa puuhun. Olisi voinut käydä huonomminkin, kuten kävi Jasperissa eräälle nuorukaiselle, joka yritti lähestyä karhunpenikkaa. Emo tuli ja näppäsi kämmenellään, »kymmenen miehen voimalla», poikaa niin, että tämä lensi hyvän matkaa. Suurempaa tapaturmaa ei sattunut.

Näin leppoisia ovat Kalliovuoriston karhut, eivät kuitenkaan kaikki. On iso harmaa karhu, pelättävä grizzly, vaikka harvoin sekään ihmisen kimppuun käynee, ellei sitä ahdisteta tai ellei sitä ole haavoitettu.

Muita vuoriston nisäkkäitä ovat hirvi (muusi sekä caribou), wapiti, vuoristolammas, pantteri ja vuoristoleijonat. Niitä on sangen lukuisasti. Mainittakoon vielä majava, saukko, ilves, kettu, kärppä ja villikissa, jotka ovat arempia ja joita sen vuoksi ei näe muut kuin metsästäjät.

Uudisasukas, joka tekee asuntonsa korpeen, joutuu näiden eläinten kanssa tekemisiin enemmän tai vähemmän miellyttävällä tavalla. Parhaimmat uudisasutuspaikat ovat erinäisten jokien varsilla. Matkalla jäi mieleen Columbia-joen laakso Canadian Pacific-tiellä, Goldenin ja Moberlyn asemien vaiheilla. Joki kiemurtelee alhaalla kauniissa mutkissa. Laakso ei joen rantamalla ole leveä. Missään tapauksessa ei siihen suuria farmeja saa. Joessa on ihania saaria ja rantamalla kasvillisuus rehevä. Ylempänä on laajempi tasanko, jonne on jo jokin talo tehty. Melkein kaikilla puolilla kohoavat lumipeitteiset vuoret. Seutu on erämaa, johon on vielä vähän koskettu.

Tämä vain osoituksena, että on siellä muutakin eikä pelkästään kalliota, mutta tätä »muuta» näkyy suhteellisen vähän.

Jokien ja pitkien järvien laaksoja, varsinkin maakunnan eteläosassa, on menestyksellä alettu ottaa hedelmänviljelykseen. Kymmenkunnassa vuodessa on British Columbian hedelmänkasvatus noussut tuhatkertaisesti. Näyttelyissä nämä hedelmät

saavat Euroopassakin parhaita palkinnoita ja on niitä kaupan Suomessakin.

Hedelmäfarmeja saa kyllä ostaa myöskin Okanaganissa, Kootenayssa y. m., mutta hintaa niillä on kolmestasadasta dollarista tuhanteen saakka eekerin alalta. Hedelmäfarmin suuruus on yleensä kymmenestä kahteenkymmeneen eekeriin. Tavallisesti on hedelmäfarmarilla pari lypsylehmää ja muutamia sikoja. Maakunnassa on noin 40 000 eekeriä hedelmänviljelyksessä. Keinotekoinen kastelu on tarpeellinen, varsinkin sisämaan laaksoissa. Maakuntahallitus antaa vapaita maita uudisasukkaille, asumista ja hedelmän- sekä kasvitarhanviljelystä varten korkeintaan 20 eekeriä. Paitsi sitä annetaan toisilta paikoilta 160 eekerin suuruisia maita farmaukseen. Velvollisuutena on asua tilaa määrätyt vuodet, rakentaa ja avata peltoa. Sitten saa kiinnekirjan. Joka ei halua ottaa maata tällaisella »palvelemisvelvollisuudella», hän voi ostaa farmimaan ja hinta on silloin puolesta kolmatta viiteen dollariin eekeriltä. Neljäsosa hinnasta on maksettava käteisellä ja loppu vuosittain kolmen vuoden aikana. Rautatieyhtiöiltä ja muilta yhtiöiltä ja järjestöiltä saa niinikään ostaa maita vähittäismaksuilla.

Verot kantaa maakuntahallitus välittömästi muualla, paitsi kaupungeissa. Näillä veroilla pidetään yllä yleishyödyllisiä laitoksia, rakennetaan teitä, siltoja y. m., avustetaan kouluja ja maksetaan kulut oikeuslaitoksista. Veroina kannetaan vuosittain yksi prosentti irtaimen omaisuuden arvosta. Sen lisäksi suoritetaan tuloveroa, joka on nouseva sitä mukaa, kuinka korkeat vuositulot ovat, yksi prosentti ensimmäiseltä kahden tuhannen dollarin tulolta ja sitä pienemmältä, ja kymmenen prosenttia kahdenkymmenen tuhannen dollarin yli nousevilta tuloilta. Farmarit ovat verovapaat irtaimistosta tuhannen dollarin arvoon saakka, parannusten arvosta kiinteimistöön nähden, maksamattomasta maanhinnasta ja taloushuonekaluista.

Maakuntahallitukseen kuuluu varakuvernööri ja 11 lainlaatijakunnan valitsemaa toimeenpanevan neuvoston (ministeriön) jäsentä. Lainlaatijakunnassa on 48 jäsentä. Dominion parla-

mentissa on British Columbian edustajina 14 jäsentä edustajahuoneessa ja 6 senaattoria.

British Columbian suurin ja yleensä Kanadan Lännen merkittävin kaupunki on Vancouver. Samoin kuin Winnipeg on Lännen portti idästä tulijoille on Vancouver porttina niille, jotka saapuvat Länteen meritse. Tässä kaupungissa, kun siihen luetaan North ja South Vancouverit sekä Point Grey, on nykyjään 175 000 asukasta. Kaupunki on niemekkeellä manteren puolella ja sillä on erinomainen luonnonmuodostama asema. Tämän vuoksi on se jo kehittynyt ja varmasti vielä edelleen kehittyy suureksi kauppa- ja teollisuuskaupungiksi. Muutamia vuosikymmeniä sitten oli kaupungissa vain joitakin rakennettuja katuja, joiden varsilla oli hät'hätää kyhättyjä lautataloja. Nyt on siellä mahtavia rakennuksia, joiden välissä lautakojut ovat muistuttamassa kaupungin nuoruutta. Canadian Pacific ja muutamat yksityiset omistivat suuren osan aluetta kaupungin sisällä. Ne ovat täällä koonneet rikkauksia maan arvon nousemisen takia. Kävimme erään sellaisen yksityisen, Suomen varakonsulin anopin luona. Hän oli miehensä kanssa tullut seudulle kolmisenkymmentä vuotta sitten ja he olivat silloisten hintain vallitessa ostaneet eräitä maa-alueita, jotka nyt kuuluvat kaupungin piiriin. Vähitellen he olivat myyneet m. m. kaupungin nykyisen kuuluisan uimarannan sekä muita rakennusalueita sitä mukaa kuin kaupunki kasvoi. Nyt on Mrs. Hallilla vain pieni osa jäljellä, kuitenkin sievoinen alue, jossa on laaja, kaunis puutarha sekä komea, kodikas asunto. Vanha rouva elää siellä harrastaen yhteiskunnallisia, myöskin suomalaisten menestymistä koskevia asioita.

Vancouverissa on monia suuria hotelleita, jotka on rakennettu niin, että niissä on kaikki nykyajan mukavuudet. Helsinki on hiukan suurempi kuin Vancouver nykyjään. Kuitenkin meidän kunnioitettava pääkaupunkimme tekee aivan maalaiskaupungin vaikutuksen Vancouverin ja sen laitosten rinnalla, vaikka viimeksimainittu on rakennettu vasta muutamina viime vuosikymmeninä.

Länsi-Kanadan liikenne suuntautuu Vancouveriin ja sieltä maapallon kaikkiin osiin, erittäinkin »kaukaiseen itään» (Japaniin ja Kiinaan, jotka täältä ovat lännessä) sekä Amerikan länsirannan kaupunkeihin Chilestä Alaskaan ja Yukoniin saakka. Monilla Etelä-Amerikan länsivalloilla on pääkonsulinvirastonsa juuri Vancouverissa. Kiinalaisille ja japanilaisille se on Amerikan pääpaikkoja. Heitä on asunut siellä kaupungin alkuajoista saakka, ja heillä on kaupungissa oma asuinalueensa, joka on sangen siisti, hyvin rakennettu ja nykyaikainen. Vancouverin suomalaiset ovat heistä paljon jäljellä ja ovat vielä suureksi osaksi väestön alemmilla portailla.

Kaupungin mieluisimpia nähtävyyksiä on Stanley-puisto, jota on koetettu säästää koskemattomana. Nykyaikaisen kaupungin hälinästä on tyynnyttävää päästä hiljaisuuteen suuren luonnon keskuuteen. Siellä on »Seven Sisters» (Seitsemän sisarusta), komeita puita, jotka ovat näytteinä siitä, millaista aarniometsää oli vielä viisi- kuusikymmentä vuotta sitten tällä seudulla. Puistossa on hyvät autotiet. Jouduimme metsän sisällä erään kannon luo, jota intiaanit olivat aikanaan polttaneet koveraksi. Ajoimme siihen autollamme ja kamera näppäsi kuvan, joka havainnollisesti osoittaa, miten suurenmoisia puita täällä on kasvanut entiseen aikaan. Näköalat ovat kaupungissa vielä edelleenkin ihmeteltävät. Manteren puolella kohoaa korkeita vuoria, näkyy myös Fraser-joen suistomaa, sangen hedelmällinen seutu, vihantoja saaria ja kauempana Vancouver-saari, joka on suuri kuin valtakunta itsessään.

Luonnon vehmaus on vielä ihmeellisempi Victorian kaupungissa, joka on maakunnan aivan eteläisimmässä osassa, Vancouver-saaren kärjessä. Se on kauneimpia helmiä Kanadan helminauhassa. Se on maakunnan pääkaupunki, vaikka asukasluku on vain vähän yli 40 000.

Matkustamme sinne Vancouverista laivalla nähdäksemme ihanaksi kehuttua Georgia-salmea. Tältä osaltaan salmi on verraten leveä, jota kuitenkin jakaa monet kookkaanlaisetkin saaret. Saavutaan muutamien tuntien kuluttua Juan de Fuca-

salmen suulle. Laivamme liukuu lähellä maata. Jokaisen niemen nenästä huudetaan kovaäänisillä torvilla meidät tervetulleiksi. Victorian liikemiehet ymmärtävät matkailijaliikenteen merkityksen. Kaupunki on suosittu matkailijapaikka, jossa matkailijoita osataan myös hoitaa. Heitä saapuu Kanadasta Vancouverin kautta ja Yhdysvalloista Seattlen kautta, mistä ei matka ole juuri pitempi.

»Terve tuloa Victoriaan, joka on maailman kaunein kaupunki! Katsellessanne näköaloja käyttäkää N. N.-yhtiön vuokra-autoja», huudetaan yhtäältä.

»Victoria on ihana, olette tervetulleet! Ostakaa tavaranne X-kaupasta!»

J. n. e. J. n. e.

Nämä tervehdykset olivat huvittavia, varsinkin kun sattui kaksi kilpailijaa niemien neniin huutamaan.

Laivarannasta on parlamenttitalolle ainoastaan muutamia askeleita, samoin Empress-hotelliin, joka vastaa suuriakin vaatimuksia. Walesin prinssi, kanadalaisten erityinen suosikki, sattui sinne samaan aikaan kuin mekin. Nähdäkseen hänet oli Amerikasta saapunut varta vasten joukko turisteja, erittäinkin nuoria neitosia.

Useimmat talot ovat ruusuköynnösten y. m. kukkien verhoamat. Enkä missään ole nähnyt niin paljon kukkaispuita ja -pensaita väriloisteisissa ryhmissä kuin hotellin tarhassa.

Kaupungin ympäristöt maksavat vaivan katsella. Voi käydä tähtitornissa, jonka teleskooppi on maailman suurimpia, maanviljelysasemalla tai erittäinkin »Vajonneita puutarhoja» (Sunken Gardens) katselemassa.

Kesä on päivänpaisteinen ja sitä varten sanotaan Victoriaa »aurinkoiseksi kaupungiksi». Useita Kanadan ja Amerikan rikkaita on sinne asettunut elämään rauhassa. Toistaiseksi ei siellä maailman melu häiritse paljon.

Victorian ulkosatama Esquimault on kolmen mailin päässä kaupungista.

Muut British Columbian kaupungit ovat verraten vähäpätöisiä.

Samalla Vancouver-saarella kuin Victoriakin on Nanaimo ja Ladysmith, hiilikaivoskaupunkeja. Kummassakin näissä on suomalaisia, on ollut niistä ajoista saakka, jolloin työt kaivoksissa alettiin.

New Westminster on tavallaan Vancouverin esikaupunki, 12 mailia sieltä. Asukkaita siinä on 15 000.

Ansaitsee tutustua näiden kaupunkien lähistöllä harjoitettuun maanviljelykseen. Farmit eivät ole suuria, mutta ne on kyllä saatu tuottamaan.

Kokonaan toisenlainen on vielä Prince Rupert ympäristöineen. Se on pohjoisessa, lähellä Skeena-joen suuta. Paikalla ei ollut mitään merkitystä, ennenkuin se tuli Canadian National-rautatien pohjoisen Pacific-linjan päätekohdaksi Kanadan läntisellä rannalla. Odotetaan, että siitä tulee toinen Vancouver. Toistaiseksi se on vielä melkein erämaan sataman asemassa. Mutta liike on jo melkoinen ja se varmasti yhä kasvaa.

Mielenkiintoinen on laivamatka Victoriasta tai Vancouverista salmi- ja saaristoväylää Prince Rupertiin ja sieltä etemmäksikin Alaskaan saakka. Matkailijalaivat ovat mukavat, eivätkä »Tyynen»-meren myrskytkään pääse pahasti heiluttamaan. Matkan varrella on Malkosaarikin (Malcolm Island), suomalaisille tunnettu Matti Kurikan ja A. B. Mäkelän perustamasta siirtokunnasta. Mäkelä, Suomessa tunnettu myös Kaapro Jääskeläisen kirjailijanimellä, elää vieläkin siellä. Alaskaan saakka matkustajan sivulle jää Sitka, Venäjän aikaisen Alaskan entinen pääkaupunki, jonka ympäristöllä oli ensimmäinen suomalainen siirtokunta tällä rannikolla ja jossa Suomen kansakoulun isä, Uno Cygnaeus, toimi pappina useita vuosia.

British Columbian sisämaassa on useampia pieniä kaupunkeja, enimmät lähellä etelärajaa. Sellaisia ovat Nelson, Rossland, Trail, Fernie y. m., jotka ovat syntyneet toiset kaivosteollisuuden, toiset puutavaraliikkeen tai hedelmänkasvatuksen turvissa. Pääratojen varsilla on myös muutamia kaupunkeja, kuten Kamloops ja Revelstoke. Rannikolla, sekä mantereen että Van-

couver-saaren puolella, on useita huomattavia puutavarasatamia sahoineen y. m. laitteineen.

RIKKAAN MIEHEN PARATIISI.

Auto kiidättää meitä Vancouver-saaren eteläisimmässä osassa Victoriasta pohjoiseen. Kuljettajana on eräs tuon kaupungin monista menestyneistä, hyvinvoipa liikemies, joka tuntee ja rakastaa kotipaikkaansa, »ihaninta maailmassa», kuten hän vakuuttaa. On kutsuttu katsomaan »rikkaan miehen» paratiisia. Rikas mies on itse liikehommissa, jossakin missä lienee — eiväthän he jouda rikkauksistaan nauttimaan. Mutta kutsun on lähettänyt hänen puolisonsa, kotihaltiattarensa, joka on tuon paratiisin luova henki ja sen keskeisin.

Ajamme hyvää tietä, suoraa kuin viivoittimen avulla tehtyä Saanich-vuorta kohti, jonka laella tähtitornissa kuuluu olevan maailman lähes suurin teleskooppi.

Kuljettaja kertoo sitten elämäkerrallisia tietoja miehestä, jonka paratiisiin olemme nyt menossa.

Robert Pym Butchart on Kanadan pomoja, sen läntisimmän osan sementtikuningas. Hänellä on sementtitehtaita Ontariosta Ison valtameren rannoille saakka sekä Kanadasta Meksikonlahdelle. Hän syntyi pienen rautatavarakauppiaan poikana Owen Soundissa Ontariossa, palveli apulaisena isänsä liikkeessä ja vihdoin perusti kotikaupunkiinsa pienen sementtiliikkeen, ensimmäisen, joka valmisti portlandsementtiä Kanadassa. Siitä on jo neljäkymmentä vuotta. Pojan kyky sai liikkeen menestymään hyvin. Mutta tuo Suurten järvien pieni satama, kyläpahanen, ei tyydyttänyt liikeneroa. »Nuori mies, mene länteen», tuo Greeleyn vuosikymmeniä aikaisemmin »Valloissa» nostama huuto herätti hänetkin. »Länttä» alettiin rakentaa. Siellä tarvittiin sementtiä.

Hän perusti sementtitehtaita ja joutui Vancouver-saarelle saakka. Siellä, lähellä nuorta pääkaupunkia Victoriaa, oli kal-

liota raaka-aineeksi runsaasti. Hän ei säälinyt koskematonta luontoa, porasi kalliota, jauhoi kiveä tehtaassaan, jonka oli paikalle rakentanut.

Seutu muuttui. Ympärillä kasvoi jättiläispuita, mutta tehdas rumensi luontoa ja kivenottopaikka kävi epämiellyttäväksi. Kivilohkareita ja roskakiveä oli sikin sokin kaikkialla. »Kaivos», joka oli laajalla alalla, syveni ja siihen kasaantui vettä, joka lännen lämpimässä happani.

Miljoonamies, joksi Butchart oli tullut, tunsi omantunnonvaivoja. Enimmän koski luonnon pyhyyden raiskaaminen hänen rouvansa kauneudelle altista mieltä. Tuntui siltä kuin jättiläispuut olisivat nuhdelleet. Ja ihmisetkin puhuivat paikkakunnan rumuudesta.

Rouva puhui asiasta miehelleen, joka otti nuhteet vakavalta kannalta.

»Malta, vaimoni», hän sanoi. »Koetetaan, eikö asiaa voisi rahalla korjata.»

Ja nyt alkoi työ Butchartin louhimolla, missä taloudellisesti kannattava kivi oli louhittu. »Pitin», avoimen kaivoksen pohja tasoitettiin, sivuille muodostettiin terasseja ja vihdoin vedettiin päälle muhevaa multaa, tuhansia tonneja. Keskelle tuli pieni lammikko, siihen istutettiin monenlaisia vesikasveja. Veteen tuotiin kultakaloja. Ja terassit pantiin kasvamaan kukkia, mitä vain tämä hedelmällinen lauhkea seutu voi kasvattaa.

Ja ympäristö, erittäinkin asuinrakennuksen lähin seutu, pantiin täydellä voimalla kasvamaan. Kukkia, kukkia, jotka toiset kukkivat aikaisin keväällä, toiset alku- ja loppukesästä, toiset syksyllä, niin että siellä oli aina miljoonia kukkia sekä myös köynnöksiä ja lehtikasveja. Hankittiin kasveja kaiken maailman ääriltä. Puutarhureja otettiin kymmeniä, jotka tekivät parastaan. Näin syntyivät Butchartin »Vajonneet puutarhat», jotka ovat nykyisen maailman ihme.

Uteliaina odotimme perille tuloa. Auto kiisi tasaista sementtitietä, joka oli parempi kaupunkien katuja. Sivulla jättiläispuut tuntuivat tyytyväisinä myhäilevän.

Saavumme laajan tarhan portille. »Benvenuto», se on talon nimi. »Tervetuloa!» Mukanamme on tuttavamme, vanha herra Argentinasta, joka oli kotimaassaan sekä laajoilla matkoillaan nähnyt paljon kaunista, mitä luonnon rehevyys ja puutarhanhoito voi tuottaa.

Portin peittävät köynnökset, joita riippuu yläkaaresta alas. Ei ole ainoastaan vihreätä. Välissä on kukkia, kaikkea väriä.

Ja portin sisälle päästyä aukeaa paratiisi. Sateenkaaressa on monta väriä, »kaikki värit», sanotaan. Täällä niitä oli vielä enemmän. Oli elokuu, jolloin kuivassa ilmanalassa jo ruoho kellastuu ja kasvit surkastuvat. Täällä ei ollut merkkiäkään siitä. Keinotekoinen kastelu ja väsymätön puutarhatyö pitävät kaikkea kukoistuksessa.

»Ihanaa!» huudahtaa argentinalainen senor vaimolleni, joka on hänen sivullaan.

Ja silmiä lumoavaa se todella oli. Nousemme autosta, kuljemme ryhmältä ryhmälle. Emme ole koskaan tällaista väriloistoa nähneet, tällaista kukkien runsautta, eteläisissäkään seuduissa, saatikka Kanadassa.

Tuhkatiheässä on lehtimajoja, joissa on mukavat, houkuttelevat sälepenkit ja ruokonojatuolit. L e h t i-majat! Eivät ne ole pelkästään lehtien verhoamat, kyllä niissä on kukkiakin, paljon kukkia, punaisia, sinisiä, valkoisia, kaikenvärisiä ja kaikissa vivahduksissaan.

Hurmaantuneina olimme unohtaa matkan keskeisimmän tarkoituksen. Kuljimme majalta majalle, istahdimme niiden sisälläkin ja ihmettelimme.

Vihdoin huomasimme vaatimattoman rouvasihmisen hymyilevänä seisovan talon portailla. Hän oli emäntä, tämän paratiisin valtiatar. Meidät vietiin sisään huoneisiin, mitkä eivät olleet rakenteeltaan vallan loisteliaat, mutta missä oli kaikki nykyajan mukavuudet, joita keksinnöt, uusimpiin saakka, voivat saada aikaan.

Sisällä ei ollut kasveja, mutta sen sijaan kasvihuoneessa, johon johti ovi talosta. Siellä olivat sellaiset etelämaiden kasvit, jotka

eivät British Columbiankaan luonnossa menesty ulkona. Etupäässä oli sielläkin kiinnitetty huomiota kukkaiskasveihin, jotka näkyivät olevan rouvan aivan erikoisessa suosiossa.

Ehdottomasti tuli mieleen tässä talossa: »Täällä on hyvä olla!» Mahtaa talon isännästä, kun hän suuren liikkeen touhinasta ottaa vapaahetken, mikä tapahtuu harvoin, tuntua ihanalta päästä kodin piiriin ja saada nauttia sen kaikista mukavuuksista, joita hän on rahoillaan voinut hankkia. Tuli myöskin mieleen, että moni rikas on niin mammonan orja, ettei edes omaa mukavuuttaan koskaan ehdi ajattelemaan. Moni hääraa ja hääraa, kokoaa kultaa kasoittain, ja ehkä suunnittelee, että kun tätä tulee kylliksi, sitten hän antautuu lepoon ja elää mukavasti. Mutta useimman tapaa sitä ennen vanhuus ja kuolema. Ja kaikki jää. Lepoa ja mukavuutta ei tule tässä elämässä, tulleeko tulevassakaan.

Robert Pym Butchart on toteuttanut suunnitelmansa, luonut unelmiensa paratiisimaisen kodin. Hän on käyttänyt rahojaan lähimmän ympäristönsä kaunistamiseksi. Hänellä on se todellisuudessa, mitä monet mielessään kuvittelevat. Häneen itseensä nähden on valitettavaa, ettei hänkään henno jättää liike-elämän hyörinää ja asettua lepoon. Se taitaa olla rikastuttavan liike-elämän kirous. Miljoonat dollarit voivat antaa elämän mukavuuksia, kuten tässä, mutta rikkauksien hankkiminen on niin luonteeseen tarttunut, ettei malta nauttia siitä, minkä on valmistanut.

Sen sijaan hänen vaimonsa piti pyhättöä yllä, teki sen yhä paremmaksi ja lämmitti kotiliettä, kuvannollisesti sanoen, niin että koti oli aina valmis ottamaan vastaan herransa hänen palatessaan väsyneenä, sekä tarjoamaan kaiken, mitä ihmistyöllä ja Jumalan hedelmöittävän luonnon avulla voi saada aikaan.

Meidät pyydetään ruokasaliin, missä iltapäivätee on valmiina. Pöydässä istuessamme kuuluu verhotun seinän takaa vieno soitto, niin vieno, ettei se puhetta häiritse. Soitto on verhon takaa sähköuruista, radiosta tai mistä, joka tapauksessa niin ihana, että se kuuluu taivaalliselta.

Ja pöydästä noustuamme menemme talon viereiseen »puutarhaan». Puutarhaahan on oikeastaan koko alue, mutta tämä on aivan erikoisesti laitettu. Keskellä on kirkasvesinen lammikko, johon on sijoitettu taideteoksia reunoille sekä sisälle. Vesisuihkut kohoavat ilmaan. Ne tuottavat viileyttä ja kuvastuvat kultaisina auringon säteissä. Istumme mukavasti sohvilla, ja ympärillämme on kukkia, kukkia, joista suloinen tuoksu leviää.

Ne kaikki pyrkivät saattamaan ulkoisen maailman unohduksiin. On hiljaista, sopusointuista. Näköalaa rajoittavat jättiläispetäjät, jotka suojelevat pahalta maailmalta.

Tuntuu siltä, että ihminen voisi olla onnellinen tällaisessa ympäristössä, onnellinen, joka voi onnen saavuttaa. Voihan onni olla mukana vaatimattomassa tupasessakin ja millaisessa ympäristössä tahansa, sehän riippuu luonteesta. Mutta tällaisella paikalla on kuitenkin aivan erikoiset edellytykset. Ellei onnea siellä saa, ei sitä ainakaan rahalla ole missään saatavissa.

Kiitollisina hyvästelemme talon ystävällisen emännän ja lähdemme paratiisista takaisin maailmaan.

Käynti on ollut ihana. Samalla hyvin opettava ja antanut paljon ajatuksia, jotka kiertelevät mielessä, kunnes saavumme takaisin ihmisvilinään.

TERRITORIT.

Kuudestakymmenestä leveysasteesta pohjoiseen, siis Helsingin tasalta, on Kanada melkein asumatonta. Sitä ei ole jaettu maakunniksikaan, vaan hallinnollisiksi alueiksi, territoreiksi. Metsän eläimet ovat siellä valtiaina, eteläosissa on runsaasti metsää, mikä jollakin kohdalla ulottuu Jäämerelle saakka. Vesistöissä on paljon kalaa. Ja maapohja satunnaisista merkeistä päättäen on arvokkaista mineraaleista rikas. Seudut ovat vielä hyvin kaukana kulkuteistä, joten luonnonrikkauksia ei voida käyttää.

Tämä suunnaton alue on totuttu jakamaan kahteen osaan: Yukon- ja Northwest-territoreihin. Northwest on kolmessa

osassa: Mackenzie, Keevatin ja Franklin. Kuitenkin on se vielä melkein järjestämätöntä.

Yukon on tunnetuin. Se opittiin tuntemaan vuonna 1897 Klondiken kultalöytöjen kautta. Ja aikanaan oli siellä kansaa paljonkin, kullanetsijöitä y. m. Nykyjään on siellä väkiluku 3 1/2 tuhatta henkeä, siis suunnilleen yhtä paljon kuin Inarin pitäjässä ja Petsamossa, vaikka maa-alue on 20 kertaa suurempi, jopa suurempi kuin koko Suomi.

Yukonin territori on kolmikulman muotoinen, ulottuu Mackenzie-joen vedenjakajasta Alaskaan ja British Columbiasta Jäämereen. Ei mikään osa siitä kosketa Isoa valtamerta, vaikka muutamassa paikassa on sen rajalta vain 30 mailia tuohon mereen. Territoriin kuuluu pohjoisin osa Kalliovuoristoa ja on maa enimmäkseen vuorista. Paikoin on siellä matalasti aaltoilevia maita, ja muutamien jokien laaksoissa on laajalti tasankoa. Alueen eteläisessä osassa on Liard-joki, joka laskee suureen Mackenziehen. Pääjoki on Yukon, jonka isoimmat syrjäjoet ovat Lewes, Pelly, Stewart ja Porcupine. Yukon on sangen pitkä ja valtava joki. Se laskee Behringin salmeen.

Yukon-aluetta on totuttu pitämään hyvin kylmänä. Sen maineen se sai jo Klondiken kultakuumeen aikana. Tosi onkin, että vaikka se on verraten lähellä lauhduttavaa Isoa valtamerta, talvet ovat siellä pohjoisen napapiirin vaiheilla sangen kylmät ja pitkät. Kesäkuusta lokakuun alkuun ovat päivät aurinkoiset ja sää miellyttävä. Dawson Cityssä on juhannuksen aikana päivää 20 tuntia.

Kun Klondikesta, Yukonin sivujoesta, löydettiin vuonna 1897 kultahietaa, tuli seutu koko maailman huomion esineeksi. Kansaa riensi sinne paljon ja kultaa saatiin harvinaisen runsaasti. Kun rikkain kultapitoinen maa oli huuhdottu, painui Yukonin arvo alas. Väkiluku väheni kymmenenteen osaan ja luultiin, että Yukonin satu olisi lopussa. Niin ei ole todellisuudessa käynyt. Myöhemmin on löydetty Yukonissa uusia mineraalirikkauksia. Viimeisimpiä ovat hopealöydöt Keno-vuoristossa Mayon piirissä. Nyt pidetään Yukonia yhtenä Kanadan rikkaimpana mineraali-

alueena. Näihin saakka on Yukonin vuoriteollisuus tuottanut 150 miljoonaa dollaria. Siellä on edelleen runsaasti kivihiiltä, vaskea ja hopeaa, mutta ilmanala ja hankala kulku ovat ehkäisseet löytöjen käyttämistä.

Vaikka Yukon-territori ei luonnollisesti ole varsinaista maanviljelysaluetta, kasvatetaan siellä kuitenkin kauraa, ohraa, ruista, perunoita, lanttuja ja muita kasviksia. Kesät saattavat olla hyvinkin lämpimät ja sadetta on tarpeeksi. Kestävimpiä vehnälajejakin on saatu valmistumaan. Lasketaan, että viljelyskelpoista maata on siellä noin 30 000 neliömailia, siis niin paljon kuin viides osa koko Suomen pinta-alasta.

Suurin osa territoria kasvaa hyvää tukkimetsää, etupäässä kuusta. Jäämereen viettävä rinne on puutonta.

Vesistöt ovat kalarikkaita. Varsinkin lohenpyynti voi antaa hyviä tuloksia.

Kesän aikana on huvimatka Vancouverista Dawsoniin, Yukonin pääkaupunkiin, nykyjään aika miellyttävä ja mukava. Laivalla voidaan päästä perille asti, sillä Yukon-joki on laivankulkuun sopiva suusta ylöspäin aina 1 630 mailia.

Joka ei tahdo käyttää tätä pitkää laivamatkaa, se kun vie runsaasti aikaa (onhan se yhtä pitkä kuin Montrealista Suomeen), hän voi jättää laivan Alaskan Skagwayssa ja siitä matkustaa junalla White Horseen, mistä ei ole pitkälti jokea Dawsoniin.

Metsänriistaa on karhuista pienempiin kallisturkkisiin. Myöskin on hirvilajeja, vuoristolampaita ja vuohia.

Territorin tärkein virkamies on kultakomissioneeri, jonka kenraalikuvernööri nimittää. Hänellä on hallintoa varten apuna kolmijäseninen kansan valitsema neuvosto. Dominion parlamentissa on territorilla yksi edustaja. Opetusasioita varten on Yukonissa erikoinen neuvosto. Ajanmukaisia kouluja on useita.

Pääkaupunki Dawson City on pienentynyt väkiluvulleen kultakuumeen ajoista. Sieltä on 12 mailin pituinen rautatie Bonanzaan. White Horse on kuparikaivosalueen keskus.

Northwest-territorit kuuluvat maapallon laajimpiin erämaa-

alueisiin. Ne ovat yhteensä 1 242 224 neliömailia, kolmasosa koko Kanadasta ja yhdeksän kertaa suuremmat Suomea. Asukkaita on siellä vain 9 000, etupäässä intiaaneja ja eskimoita, jonkin verran valkoisia turkiseläinten pyytäjiä (trappereita) ja Hudson Bay-yhtiön toimihenkilöitä. Viime aikoina on sinne alkanut lentokoneilla mennä mineraalien etsijöitä (prospektoreja) ja näyttääkin heillä olevan suuria mahdollisuuksia.

Huomattavin ja osaksi myös maanviljelykselle mahdollinen on Mackenzie, joka käsittää samannimisen joen piiriin kuuluvan alueen. Vesistöön kuuluvat monien muiden järvien ohella Great Bear- (Suuri Karhu-) ja Great Slawe- (Suuri Orja-)järvet, joista edellinen on suuruudeltaan Amerikan järvistä neljäs, ja jälkimmäinen viides. Siis ne kumpikin ovat suuremmat Erie- ja Ontariojärviä. Mackenzie-joki on 1 460 mailia ja sivujokensa Athabaskan kanssa 2 525 mailia pitkä. Joki muodostaa Jäämereen laskiessaan laajan suistomaan, jossa voi viljellä kasviksia, jopa vehnääkin. Joen varret koko pituudeltaan aina suulle asti ovat metsän peittämät. Kuusi on yleisin puulaji.

Territori Keevatin on Mackenziesta itään, rajoittuen Hudsonlahteen ja Jäämeren osiin. Tämä on nykyjään vielä melkein kokonaan tuntematonta. Laajat alueet ovat tundran peittämät.

Jäämeren saaret, joista Baffinmaa ja Victoria-saari ovat suurimmat, on erotettu Franklin-territoriksi. Se on eskimojen, karibuitten, myskihärkien ja jääkarhujen aluetta. Sielläkin kuuluu kasvavan rehevä arktinen ruoho, joka on ravitsevaa. Sen nojalla arvellaan karjanhoitoa jossakin määrin mahdolliseksi.

Kun monet Kanadan etelämmässä olevat maakunnatkin ovat vasta vain osaksi asutut, ei ole viljelystä varten tarve pitkiin aikoihin siirtyä noihin territoreihin. Mutta selvää on, etteivät ne jää yksinomaan metsän riistalle. Ennenkuin puutavarakaan siellä saa arvoa, syntyy varmasti kaivosteollisuutta. Odotetaan, että näistä alueista vielä tulee Kanadalle rahallisesti tuottavimpia. Joka tapauksessa se jää tulevaisuuden tehtäväksi.

ESKIMOT.

Eskimot ovat Kanadan lappalaisia. He elävät Jäämeren suurilla saarilla, jotka ovat kuin mannermaita, ja myöskin manteren puolella. Heitä tavataan niinkin etelässä kuin on Helsinki, jopa etelämpänä, mutta on otettava huomioon, että Jäämeren ilmasto on Läntisessä maanosassa paljon etelämpänä kuin Euroopassa. Eskimoilla on Kanadassa hallussaan maa-alue, joka kooltaan vastaa suurta osaa Euroopasta. Ja kuitenkin heitä on Mackenziejoesta Labradorille saakka vain 5 500 henkeä, ja nämäkin vähenevät kulkutautien johdosta. Amerikan Alaskassa sen sijaan on eskimoja noin 14 000 ja Grönlannissa heitä lasketaan olevan melkein saman verran. Nimitys »eskimo» on intiaanien antama ja tarkoittaa ihmistä, joka syö raakaa lihaa.

Kanadassa on vasta viime aikoina opittu tuntemaan eskimojen merkitys ja sen vuoksi koetetaan heitä säilyttää. He eivät kyllä ole sanottavasti kestävämpiä kuin muutkaan eivätkä suinkaan yritteliäämpiä. Heillä on kyllä pääkallo suhteellisesti suurempi kuin muilla, mutta tuskin silti ajatuksia enemmän. He ovat tanakoita, lyhytkasvuisia kuin meidän lappalaisemme ja silmät vinoon taipuvia kuten kiinalaisilla. Tukka on musta, iho samantapainen kuin valkoverisillä. Kun on hyvin pakkanen, ei heidän nenänsä ole arin paleltumaan, mutta poskipäät, jotka ovat ulkonevat. Heidän sieraimensa ovat ahtaammat arvatenkin, jotta kylmä ilma ei kovin vapaasti pääsisi tunkeutumaan keuhkoihin. Leuka on vahva sitkeän lihan puremisesta.

Eskimot ovat tottuneet luontoon, jossa he elävät. Jäämeren rannoilla on yhdeksän kuukautta talvea. Siellä ovat eskimot eläneet vuosisatoja, metsästäneet ilman ampuma-aseita kivikauden asteella ennenkuin eurooppalaiset toivat heille parempia. Wiljamur Stephanson, kuuluisa islantilaissyntyinen jäämerialueen tutkija, väittää, että Kanadan arktisilla seuduilla voi elää valkoinenkin ja siellä harjoittaa karjanhoitoakin. Ei se maa kuulu olevan niinkään kylmä kuin monet Kanadan sisäiset.

Varma kuitenkin on, että kestää kauan, ennenkuin valkoinen asettuu sinne asumaan. Sen sijaan eskimolla on siellä valtakuntansa, josta hän ei pyri muualle. »Mihinkä he menisivät?» vastaavat he. Heidän käsityksensä on se, eivätkä valkoiset ole saaneet sitä vielä muutetuksi, että maa on tasainen, meri on keskellä ja maita ympärillä. He tahtovat elää meren äärellä. Jos he lähtisivät etelämmäs, loppuisi meri ja olisi vain maata, mikä yksin ei pysty heitä elättämään. Reki ja koiravaljakko ovat pinttyneet heidän käsitykseensä. He katsovat tarvitsevansa karibuuta (arktista hirveä), kalaa ja hyljettä ravinnokseen. Mihin he muuttaisivat, kun heidän oma alueensa tarjoo niitä elämisen tarpeita, joihin he ovat tottuneet.

Viime aikoina ovat kuitenkin heidän elämisen tottumuksensa jonkin verran muuttuneet valkoisten vaikutuksesta. Enimmän on se aiheutunut turkiskaupasta. Valkoinen kauppias on tullut ostamaan valkoisen ketun (naalin) nahkoja. Niitä eskimot nyt pyytävät ja saavat niistä rahaa. Ja rahalla hankitaan gramofoneja, valkoisten käyttämiä pukuja, ompelukoneita y. m. Radioitakin on jo lumimajoissa. Valkoisten mukana on tullut uusia tauteja, lentsu, keuhkokuume ja muita, jotka tuhoavat ahtaissa majoissa asuvaa kansaa. Ne on saatu kaupanpäällisiksi sen puolentoista miljoonan dollarin mukana, jonka eskimot vuotuisesti ansaitsevat turkiskaupalla. He, jotka eivät ole käyttäneet muita kuin kivikaluja, nyt jo itse katselevat valkoisten neuvosta mineraaleja alueiltaan. Vaskea on, kivihiiltä ja öljyä, sanovatpa löytyvän kultaakin, mutta ne ovat vielä liian kaukana valkoisilta rahannälkäisiltä.

Eskimoja on pidetty sangen luotettavina ja alueeseensa tyytyväisinä. Kun Kanada on huomannut, että Yhdysvallat Alaskassa ovat neljässä vuosikymmenessä kasvattaneet 1 280 porosta puolen miljoonan lauman, toivoo se eskimoiden tottuvan tähän hoitoon ja niin korjaavan omaa asemaansa sekä tuottavan hyötyä muille.

Aivan syrjäseuduilla ja pohjoisemmassa osassa voi vielä tavata alkuperäisellä luonnonkannalla olevia eskimoita.

Tehkäämme pieni vierailu heidän luokseen. Aikaa se matka kyllä vie useampia kuukausia, mutta silloin joudummekin kansan keskuuteen, joka elää vielä kivikautta.

Kun valkoinen mies, kabluna, saapuu heidän luokseen, ovat he outoa kohtaan ensin epäluuloisia, mutta vähitellen voi saada heidän luottamuksensa.

Olemme tuhat mailia Winnipegistä pohjoiseen Victoria Islandin etelärannikolla. On syksytalvi ja eskimot ovat muuttopuuhissa. Matkustamme heidän kanssaan koiravaljakoilla lumikenttiä ja vihdoin saavumme paikkaan, jonka he vanhasta kokemuksesta tietävät ruoansaannille edulliseksi.

Joukossa on useampia perheitä, voisimme sanoa sitä pieneksi kyläkunnaksi. Perheiden päämiehet ryhtyvät rakentamaan asuntoja. Siinä ei kauan viivytä. Mies tarkastelee lumihankia, etsii sellaisen, missä on lunta vahvalti ja päältä kuortunutta. Hän ottaa pitkän kaksoisteräisen puukon, jolla viiltää lumesta sellaisia möhkäleitä, jollaisia me kivestä valmistamme talojemme kivijalkoja varten. Niitä hän asettelee kehään, siirtää päällekkäin kaventaen rakennusta niin, että lopulta on katossa vain yhden möhkäleen tila auki. Hän vetää möhkäleen paikoilleen ja jää itse sisään pimeään lumimajaan. Siellä hän vähän aikaa askartelee ja sitten kaivaa aukon ulos majan alaosasta.

Asunnon rakennus on valmis. Nyt kömpii hänen vaimonsa sisään ja sulkee oviaukon. Hän ottaa hylkeennahkalaukusta pitkähkön kiviastian, jonka hän täyttää hylje-öljyllä. Päälle hän panee runsaasti siemenkuitua, mikä näyttää pumpulilta. Sitten hän iskee kahden rautakiisukiven avulla tulen taulaan tai mitä ainetta sytyttäjä lienee — ja saa niin kuidut palamaan. Öljy vetäytyy kuitukasaan ja syntyy liekki, mikä ei ole kynttilän liekkiä korkeampi, mutta koko astian laajuinen. Tulee lämpöä, joka alkaa sulattaa seiniä ja kattoa. Nyt hän huutaa miehelleen, joka aukaisee oviaukkoa. Kylmä ilma tulee sisälle ja jäädyttää sisällä lumen nopeasti sangen kovaksi. Kun majan rakentamiseen käytetty lumi on otettu itse paikalta, jää alaosa asunnosta ulkopuolisen lumen sisään, mikä auttaa sen lämpimänä pitämistä.

Vaimo on lumesta laittanut makuukorokkeen, jota käytetään myös penkkinä. Mies tekee ulos eteisentapaisen, pitkähkön käytävän, ja niin on asunto valmis. Nahkoja levitetään permannolle ja makuusijalle.

Sitten alkaa ruoan laittaminen. Vaimo sijoittaa kivipadan liekin päälle, paloittelee siihen hylkeen lihaa isoina kimpaleina. Jonkin ajan kuluttua katsotaan ruoka valmiiksi. Vaimo jakaa kimpaleen kullekin ja nyt kysytään hampaiden kestävyyttä. Ruokailukalustoon kuuluu vain veitsi, yksi koko seuruetta varten. Jos liha on liian sitkeää kimpaleesta hampailla irroitettavaksi, auttaa mies veitsellään. Siinä on nenä purijalla vaarassa, jos mieli saada suuhun sopiva kappale irti. Joka tapauksessa tulevat palaset isoja, niin että poskilihakset pullistuvat, kun suu on täynnä.

Aamulla lähtevät pyydystäjät etsimään hylkeitä. Heillä on koirat mukanaan auttamassa sen aukon jäässä löytämistä, johon hylje lähinnä tulee hengittämään. Saalis saattaa olla pari kolme hyljettä päivässä, mutta monesti kuluu päiviä, jolloin ei tule yhtään. Jos näyttää siltä, että hylkeitä ei ole enää siltä seudulta saatavissa, täytyy siirtyä toiseen paikkaan. Uuden majan rakentaminen ei vie paljon aikaa eikä vaadi kustannuksia.

Eskimot ovat käytännössä kommunisteja siinä merkityksessä, että ruokatavarat pidetään joukon yhteisinä. Se, joka saa turkiseläimen, jonka nahka on myytävä, pitää nahan, mutta muu käytetään yhteisesti. Eikä omistusoikeus muutenkaan ole kovin jyrkästi rajoitettu. He ovat toisiaan kohtaan hyvin avuliaita. Rikoksia ei tapahdu juuri koskaan, paitsi silloin tällöin niiden keskuudessa, jotka ovat olleet kosketuksissa valkoisten kanssa.

Kesäisin hankkivat eskimot itselleen elatuksen kalastuksella. He siirtyvät purojen varsille, mieluummin puron suulle, mitä myöten lohi nousee. Myöskin pyytävät he karibuuta, isoa hirveä, joka keväisin muuttaa arktisille seuduille ja syksyllä palaa Manner-Kanadaan.

Kesä, lyhyt, mutta valoisa ja verraten lämmin on eskimonkin ihanin aika. On kalastuspaikkoja, joita on ehkä vuosisatoja käy-

tetty. Kivistä on puroon tehty pato, jota pidetään kunnossa. Tällaisen padon luo pystyttää eskimo hirvennahkatelttansa. Se on A:n muotoinen, oveton. Pohjolan kiusantekijät, sääsket, pääsevät vapaasti sisään, mutta eskimon iho on niitä vastaan turtunut.

Eskimot tuntevat hyvin lohen tavat. Tämä nousee puroa ylös parvissa, joihin kuhunkin kuuluu 15—30 komeata kalaa. Parvia saapuu vuorokaudessa viisi tai kuusi ja tulee niitä säännöllisissä oloissa kolmen viikon aikana. Mies on aina vartioimassa patoa, oikeammin kivikarsinaa, jonka aukko on nousupuolella. Kun vartija huomaa parven tulleen sisälle, kiiruhtaa hän viemään sanan telttakylään. Miehet saapuvat keihäineen ja seivästävät jokaisen kalan pyydyksessä.

Kaikki syövät nyt lohta aamuin ja illoin (heillä on vain kaksi ateriaa päivässä). Ensin keitetään ja käytetään vain päät, muu kala kuivataan auringossa vastaista varten. Elämä on silloin helppoa ja eskimo nauttii tyytyväisenä.

Niin ovat eskimot eläneet sukupolvesta sukupolveen, ties kuinka monia vuosisatoja.

Vasta viime aikoina on valkoinen mies tullut muuttamaan heidän elintapojaan.

19.3-76.

SISÄLLYS.

Kanadan-kirjan tarkoitus. 5
Siirtolaisena Kanadaan 141
Laivalla 143
St Lawrence-joella 146
Maihinnousu 153
Montrealissa 160
Yleissilmäys
Yleissilmäys Kanadaan 177
Kanadan ja Suomen ilmanala 183
Aikaisempi historia 185
Dominion perustaminen 190
Kanadan hallinnollinen pohja 193
Väestö 196
Kanadan suomalaisasutus
Suomalaisten osuus Kanadan asuttamisessa 203
Suomalaiset Itä-Kanadassa 210
Suomalaiset Ontariossa 215
Suomalaiset preeriamaakunnissa 253
Manitoba 254
Saskatchewanissa 257
Alberta 263
Suomalaiset Ison Valtameren äärillä 270
Kanadan maakunnat ja elinkeinot
Nova Scotia 287
New Brunswick 293
Prince Edward Island 299
Turkiseläinten kasvatus 302
Quebec 305
Ontario 321
Ottawassa, Kanadan pääkaupungissa 332
Toronto 338
Port Arthur 343
Manitoba 346
Kanada valloitustöissä 354
Saskatchewan 358
Vehnä ja sen kasvattajat 366
Vehnärengas 369
Alberta 373
Pikamatkalla Albertassa 381
Peace Riverin alue 387
British Columbia 391
Rikkaan miehen paratiisi 404
Territorit 408
Eskimot 412

